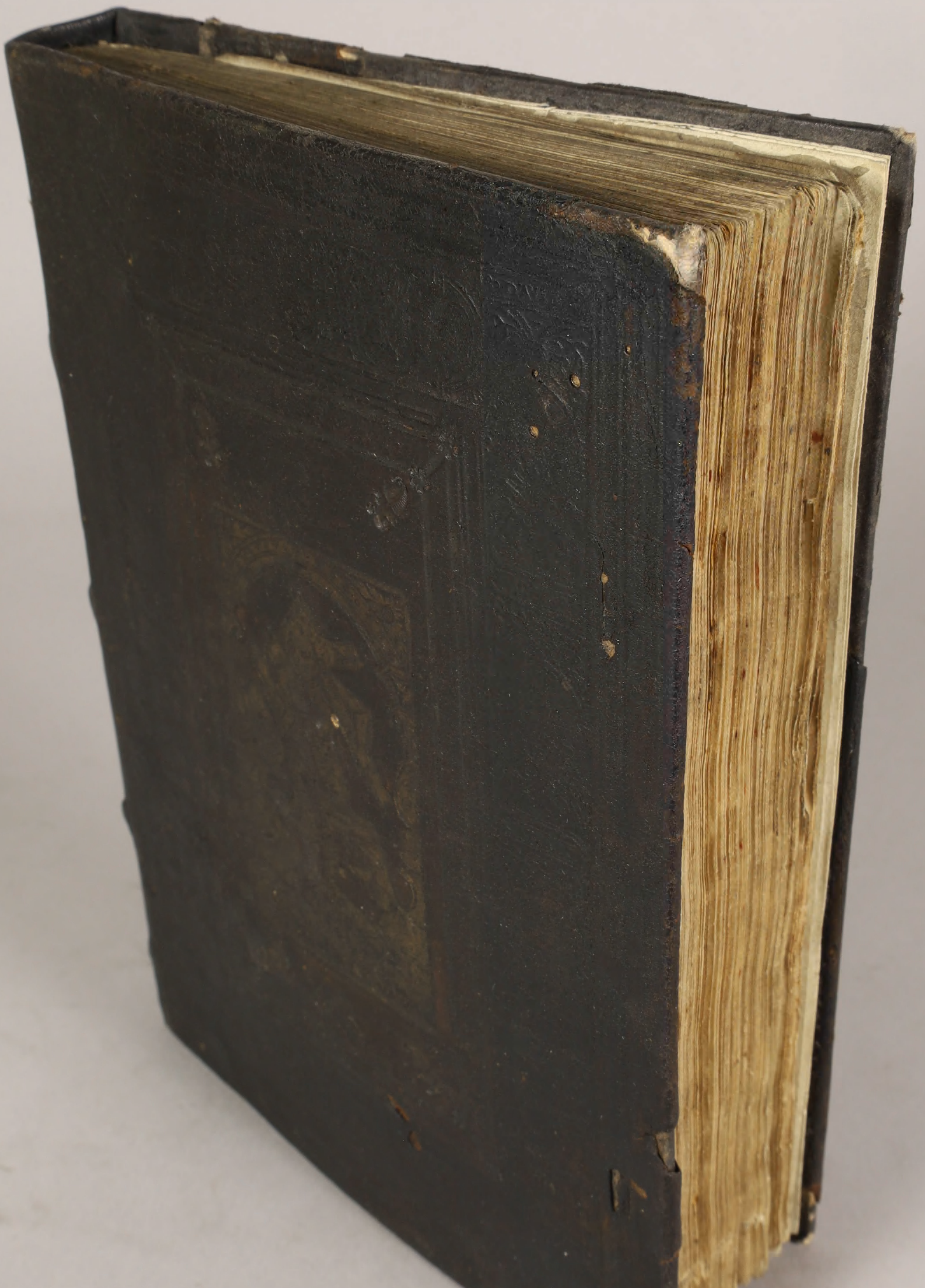

BIBLIOT. UNIW. W POZNANIU
Xh 27000
INKUNABUŁY

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 36. Cq
INKUNABUŁY

GABRIELIS ZERBI VERONENSIS AD INNOCENTIVM. VIII. PON. MAX. GERENTOCOMIA FELICITER INCI-PIT.

PROLOGVS.

Ntiquo ac paterno oīm fere ꝯſēſu natura ꝛ rōe ducente ꝯfeſſuꝫ eſt imenſo numine aliquo cūcta diſponi cuiꝰ nutu ſūmoto tueri ſeipm̄ pōt nihil. Id numen deus ſiue quolibeat nomine appellet̃ perfectionis eius exuberantia oīa ſingulis vt decet impartit̃ ꝛ abundā tius tribuit etſi ſepenumero ineptitudine eius qđ ſubijcit̃ nequeāt adipiſci. Licꝫ aūt eſſe ipſum ꝛ viuere diuturnitatiſqꝫ vite ꝛ ſalutis appetentia ſicuti ꝛ ꝑfectōes alie a deo emanātes rebus natureꝗ ꝯſtantibus cōicent̃ nulla bonitate que illis cōgruit retenta apud eū in primo reꝝ exordio Homini tm̄ vni animantiū oīm meliori (neſcio an dicam) eius fato ſeu triſtiori adeo imenſam parens natura dedit viuendi cupidinem ꝛ iocunditatē eius vite comites indiuiduas vt vitā hāc q̃uis temporalis ſit ac labore pleniſſima tā ſenes q̃ȝ iuuenes cupiāt ꝛ hi qui miſeri ſunt nolint interire etiā cū ſe miſeros eſſe ſentiāt. quo fit vt hoīm pleriqꝫ ſeneſcere cupiant q̃uis ſenectutem accuſent adepti. Adeo etiā blanda eſt ſpirandi ꝑ ſe cuiqꝫ dulcedo vt nemo ſit tā ſenex morte etiā in foribus deplorate iam vite exῖte cuilicꝫ interpoſito metu ſpes tm̄ adhuc annue vite non ſuperſit. Nō explet̃ aūt cuiuſlibet hominis vita quam tantopere exoptant periodo equali paucis aut nullis eoꝝ ad vltimū humane vite finem naturalem imo vix ad ſenectutis principia ꝓuenientibus deſidia nō modo ꝛ luxuria bonos mores (vt aiunt) vitiantibus quibus humana corpa affligi ꝯſueuerūt verumetiam accidentibus pluribus atqꝫ offenſaculis ſibi oppoſitis intercipiētibus prius vitā quo

1934.1846

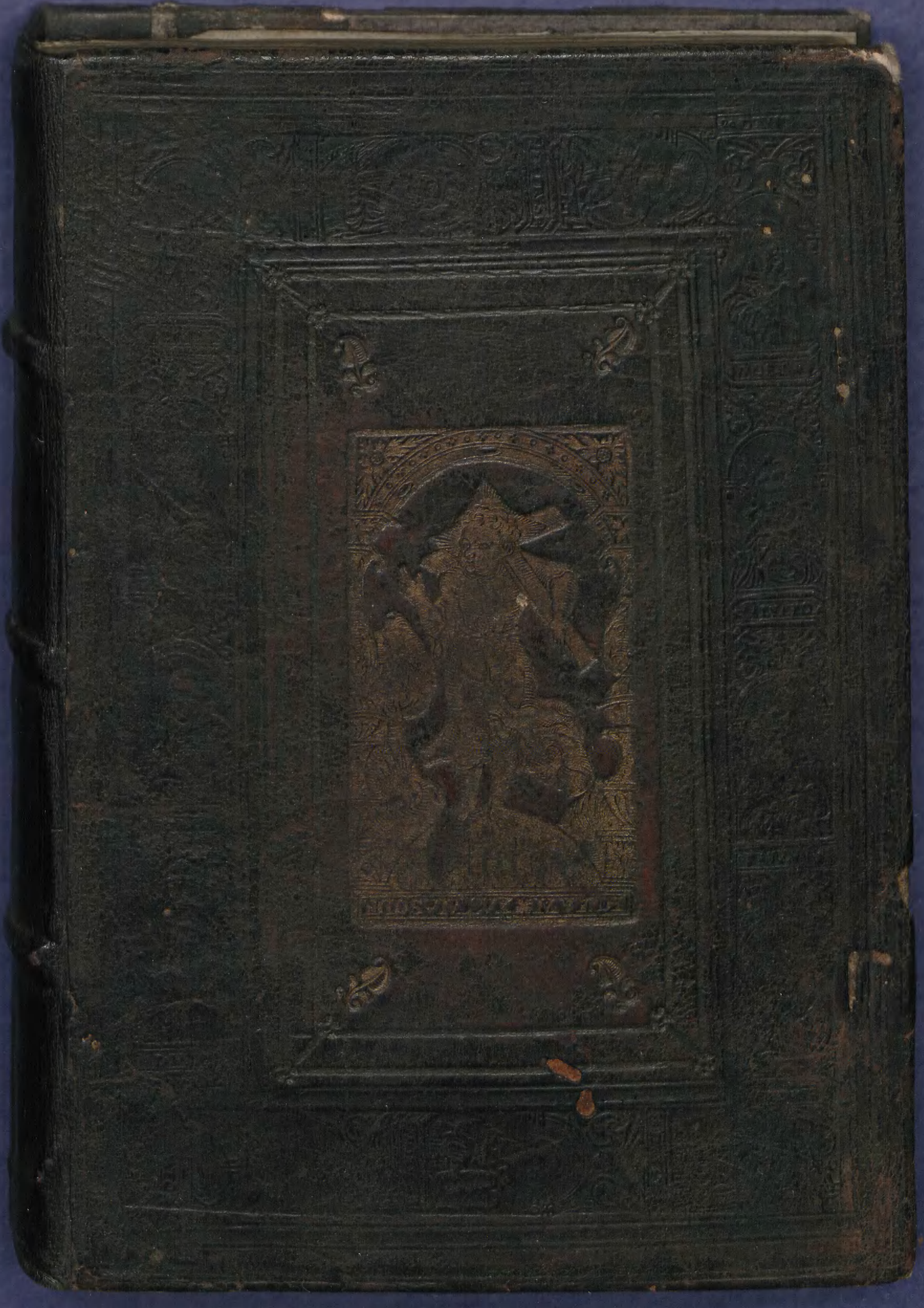

Dar Kuratorj. Okr. Szk. Pozn.
Z księgozb. Gimn. im. M. Magd.
w Poznaniu. 1930.

Zerbus Gabriel - Gerontocomia
Rome 1489

H* 16284.

1934. 1846.

120 7286 (5)

Bibl. de Reise
~~De zetarzlada ſ[illegible]~~ Se
~~II 9 8/8~~
~~I. I p. 333~~
I. 238. a.
BIBLIOTEKA GŁÓWNA w Poznaniu Uniw. im. A. Mickiewicza
1489

GABRIELIS ZERBI VERONENSIS AD INNOCENTIVM. VIII. PON. MAX. GERENTOCOMIA FELICITER INCIPIT.

PROLOGVS.

Ntiquo ac paterno oīm fere ꝯſēſu natura ꝛ rōe
ducente ꝯfeſſuꝫ eſt imenſo numine aliquo cūcta
diſponi cuiꝰ nutu ſūmoto tueri ſeipm̄ pōt nihil. H
numen deus ſiue quolibeat nomine appelleꝛ perfectionis
eius exuberantia oīa ſingulis vt decet impartiꝛ ꝛ abundā
tius tribuit etſi ſepenumero ineptitudine eius qd̾ ſubijciꝛ
nequeāt adipiſci. Licꝫ aūt eſſe ipſum ꝛ viuere diuturnita
tiſqꝫ vite ꝛ ſalutis appetentia ſicuti ꝛ ꝑfectōes alie a deo
emanātes rebus natureꝗ ꝯſtantibus cōicenꝛ nulla bonita-
te que illis cōgruit retenta apud eū in primo reꝝ exordio
Homini tn̄ vni animantiū oīm meliori (neſcio an dicam)
eius fato ſeu triſtiori adeo imenſam parens natura dedit
viuendi cupidinem ꝛ iocunditatē eius vite comites indi-
uiduas vt vitā hāc ꝗuis temporalis ſit ac labore pleniſſi
ma tā ſenes ꝗ iuuenes cupiāt ꝛ hi qui miſeri ſunt nolint
interire etiā cū ſe miſeros eſſe ſentiāt. quo fit vt hoīm ple
riqꝫ ſeneſcere cupiant ꝗuis ſenectutem accuſent adepti.
Adeo etiā blanda eſt ſpirandi ꝑ ſe cuiqꝫ dulcedo vt nemo
ſit tā ſenex morte etiā in foribus deplorate iam vite exn̄te
cuilicꝫ interpoſito metu ſpes tn̄ adhuc annue vite non ſu
perſit. Nō expleꝛ aūt cuiuſlibet hominis vita quam tan-
topere exoptant periodo equali paucis aut nullis eoꝝ ad
vltimū humane vite finem naturalem imo vix ad ſenectu
tis principia ꝑuenientibus deſidia nō modo ꝛ luxuria bo
nos mores (vt aiunt) vitiantibus quibus humana corꝑa
affligi ꝯſueuerūt verumetiam accidentibus pluribus atqꝫ
offenſaculis ſibi oppoſitis intercipiētibus prius vitā quo

1934.1846

rum aduentui(vt quoad fieri poteſt)reſiſtāt qui de regi-
mine ſenū peritius negociant̃ quos greci gerentocomos
dicūt hoc eſt pꝛefectos cuſtodie ſanitatis ſenectutis ꝓ ea
retartanda vitaqꝫ extendenda nō vtuntur ſolū his rebus
quibus directi ⁊ conſeruati ſenes ad vite vſqꝫ finem na-
turalem deducerent̃ quem ex coꝝ generatiōis pꝛincipijs
merent̃.difficile eniꝫ plurimūqꝫ ſenectuti noxiū iudicat ge
rentocomia regimine ſolū ꝯſeruatiuo pꝛeeſſe cuſtodie va
litudinis ſenū:nā ſenectutꝫ natura frigida eſt ⁊ ſicca colle
ctiōeqꝫ flegmatici hūoꝛis in ea etate abundātis eſt hūida.
ſenioꝝ quoqꝫ vires indies deficiūt etatiſqꝫ ſoꝛte ingraue-
ſcente gelido iā coꝛpe ſenes circūſilit agmine facto moꝛ-
boꝝ omne genus qui hoīem pꝛecipue ꝯflictantes (vt fer
tur) ſupꝛa trecentos ſunt vt liceat fateri fere tot ſenibus
ſubire pericula ancipiteſqꝫ moꝛbos quot numero gentes
maximus oꝛbis habet ſicuti vetuſtiſſimo Hypocrate viro
arte ⁊ facundia inſigni Galieno,⁊ Coꝛnelio.Celſo aucto
ribus ex multis pauci hi ſunt diſpnie videlicꝫ.cattarri.di-
ſinterie.tuſſes.ſtrangurie. diſurie.articuloꝝ doloꝛes.ner-
uoꝝ reſolutiōes.quas paraliſes greci nōiant. nephꝛeſis.
lytiaſis.vertigines.appopleſes. malus coꝛpoꝛis habitus
quē chachesiā greci appellāt.pꝛuritus totius coꝛꝑis. me
lancolie.nocturne vigilie.ventris humectatiōes. oculoꝝ
⁊ nariū humiditates.hebetudo.oculoꝝ glaucoſitas.vitia
aurīū ⁊ nariū longioꝛa.ſoluta aluus ⁊ que ſequunt̃ hanc
inteſtinoꝝ toꝛmina.ceteraqꝫ ventris fuſi mala. Pꝛeter h̄
diſſolutiua thabes.appetitus deiectio. lateꝝ ⁊ viſceꝝ do
loꝛes.bꝛanzi.coꝛize.gibboſitas anterioꝛ poſterioꝛ ⁊ late-
ralis.obeſi deniqꝫ ſenes plerūqꝫ debilitate ſpirādi ſtrangu
lant̃ ſubitoqꝫ ſepe emoꝛiunt̃.Que moꝛboꝝ ſcaturigo cum
ita in ſenectute longis moꝛbis magis patente eueniat ab
ea ⁊ oīo a cūctis langoꝝ ⁊ accidentiū ingruentiū gn̄ibus

BIBLIOTEKA GŁÓWNA Uniw. im. A. Mickiewicza w Poznaniu
Inc. 36

elaborandū eſt ſenes tueri cruciatus corpoꝝ eoꝝ propul-
ſare. mortē arcere. valitudineq̧ ſecūda cuſtodita eoꝝ ſene
ctutē (quoad fieri pōt) officio gerētocomi extendere. ad-
uerſariq̧ his rebus que prematurā mortē adducūt: vt va
litudine inoffenſa reliqua eoꝝ vite tpa tranquilliſſime vi
uāt. opitulat̃ aūt ꝓpoſito huic methodꝰ medicinalis ſene
ctutis reſumptiua ſiue reductiua a veteribus nuncuputa.
quam vt diuinū quoddā viuendi cupidini atq̧ iocūditati
plurimū accōmodatā ꝑ viribus p̄ſtat āplecti imitariq̧: nā
vite extendende nō paꝝ ꝯducit. Spatiū aūt vite longius
nec infimū eſt inter ea bona que hōi natura tribuit. Qua
in re ſatis admirari nō poſſum virū iure magni nōis Pli
niū Nouocomenſem non opinaſſe mō nām nihil hoibus
breuitate vite preſtitiſſe melius verūetiā ꝓdidiſſe quo vti
fundamēto nō minus admirandū tantus vir ſubintulit ex
oibus vʒ bonis q̄ hōi natura tribuit nullū melius eſſe tem
peſtiua morte in eaq̧ id optimū eſſe dixit ꝙ illā ſibi q̇ſq̧
p̄ſtare poterit. hōi enim animantiū vni vita fragilior data
eſt: ob quā pleriq̧ nō naſci hoieʒ optimū cenſuerūt aut q̄ʒ
ociſſime aboleri. Diſſona ꝓfecto hec ſunt principijs nāe
que ⁊ refellere intereſt vite humane. ſi eniʒ hō ſicuti ⁊ in
hoc callet animaliū genus oē natura quadaʒ ſalutem non
mō tueri cupit ꝑnitieq̧ deuitat (vt ait Boetius) imoim-
menſa quadā vt dicebat̃ cupidine vnus inter cūcta aian-
tia vitā expetat neq̧ vana ſit hec nālis appetentia natura
(vt aiunt) nihil fruſtra operāte rōnabile eſt proculdubio
longitudinē vite q̄ʒmaxime optatā: breuitatē v̄o nequaq̄ʒ
nāe humane tributis annumerandā eſſe. alit̃ eniʒ fateri co
gemur bonoꝝ oīm optimū hōi natura preſtitū eſſe priuari
ęo ad cuius adeptiōem nā quadā tantoꝑe laborāt hoies.
ꝑ viribus incumbunt. anhelant. ⁊ nāle hoc atq̧ imenſum
hois viuēdi deſideriū vanū eſſe ⁊ inane poſteaq̄ʒ eo bono

nature quod (vt ait ille) eſt vite breuitas tanq̃ naturali hominis inclinatiõi aduerſanti prepedit̃ ne finem intentũ queat adipiſci. Que omnia ſatis abſurda ſunt: finis enim amatꝰ et deſideratꝰ vt ꝑfectio mouet in ip̃m ordinata vt perfectibilia. Friuola ergo (vt reor) imo nec natura neq̃ lege vt fas eſt credere aſſeuerãda que ſic diſſerunt̃. Non itaq̃ breuitas ſ; vite lõgitudo vt melior expetibilior ue dignificanda eſt: quã vnuſq̇ſq̃ ꝯſeq poterit ſi ꝯuenientia obſeruet arte reſumptiua p̃monitus vſu eaꝝ reꝝ q̇bus ꝓperanti ſenectuti ⁊ cãis eã efficientibꝰ obſtãdo vita extẽdit̃. Neq̃ fragilitas humana egre ferenda eſt quia ꝯditio hominis ſuaq̃ cuiq̃ ſors naſcendi locũ illi facit: ſ; ꝯtinua eiꝰ memoria vita equa lanze penſanda. eſtq̃ ita viuenduz vt non fruſtra ſe natum quis exiſtimet.

In hac itaq̃ gerentocomia q̇nquagintaſeptẽ capitibus partita q̃ntum puſillitas intelligentie mee preuidet p̃miſſa theoria quadã ꝓpoſito vtili ⁊ idonea modũ reſumẽdi ſenectutẽ explicabo: non dubitaboq̃ aucte antiquoꝝ viroꝝ vti. maximeq̃ ſequar ꝓ virili illuſtriũ medicoꝝ ſñias ſub ꝯpendio eos maxime ꝑ quos ſalutaris iſta ſenibus diſciplina increuit quos vel eo diligẽtius ꝓſequi par eſt vt noſcat̃ qua methodo ſenecte retardande incũbant auctes ⁊ ſñias eos q̃ʒ in hoc volumine nõ ingrate nõiando. eſt enĩ vt ait Plinius benignũ ⁊ plenũ ingenui pudoris fateri ꝑ q̃s ꝓfeceris. Qđ officiũ hac de cã maxĩe ſuſcepi qđ pauci e nr̃is nedũ recẽtioribꝰ medicis nõ vtiq̃ ꝯtẽnendis vel id facere temptarũt vel mãm late patentẽ aggreſſi anguſtis finibus terminarũt leuit̃ ſũma queq̃ decerpẽtes. Hoc ṽo opuſculũ nũc nõis tui auſpitio incohoamꝰ Innocẽti põtifex maxime vt obſeruato regĩne reſumptiuo ſoſpes diuturniori vite ſpatio in beato põtificatus culmine ad quod meritis tuis te deus ſũmus euexit vitã feliciſſimã ducas.

¶Tabula huius Libri.

¶De Senectute quid ſit de eius partibus proprietatibusq́;. Caput primũ.
¶De cauſis ſenectutis in homine. Ca.ij.
¶De cauſis extrinſecis velocitatis ⁊ tarditatis ſenectutis in hoie exceptꝭ his q̄ ſumunẗ ab eſculentꝭ. Ca.iij.
De cauſis velocitatis ⁊ tarditatis ſenectutis extrinſecis in homine ſumptis ex parte eoꝝ quibus veſcimur.
¶De cauſis intrinſecis earundem. Ca.iiij.
¶De cauſis canoꝝ.rugarum.⁊ caluitij. Ca.v.
¶De ſignis ſenectutem ſignificantibus tam pronoſticis q̄ꝫ demonſtratiuis. Ca.vi.
¶De preſcitis breuitatis atq́; longitudinis vite. Ca.vij.
¶De neceſſitate ſeu ineuitabilitate ſenectutꝭ. Ca.viij.
¶De incerto ſenectutis termino. Ca.ix.
¶Quod Senectus diſpoſitio quedam preter naturam ſit appellanda ⁊ etiam naturalis. Ca.x.
¶De intentione gerẽtocomi in regendo ſenes. Ca.xi.
¶De regendo Senes per vſum ſex rerum non naturalium in genere. Ca.xij.
¶De ꝯſuetudine obſeruãda in reſumẽdis ſenibꝰ. Ca.xiij
¶De officijs Gerentocomi. Ca.xiiij.
¶De aere magis idoneo ꝓ vite longitudine. Ca.xv.
De locis ⁊ regionibus in quibꝰ magis tardaẗ ſenectus
De priuatis ſenum manſionibus.
De temporibus anni reſumende ſenectuti ꝯducentibus
De ventis eligendis ad idem.
De veſtibus idoneis regimini ſenectutis.
De Lecto ſenibus conueniente.
¶De exercitijs ſenectuti conducentibus. Ca.xvi.
De Balneis. De Quiete.

¶De Eſculentis Poculẽtiſq; in regimine ſenectutis laudatis in genere. Ca.xvij.
Quotiens ſenes reficiendi ſint in die.
De hora reſumendi ſenes per eſculenta poculentaq;.
¶De Commoditatibus vini in reſumptione ſenectutis. Ca.xviij.
De Vino eligendo in reſumptione ſenectutis.
¶De Aqua eligenda in regimine reſumptiuo. Ca.xix.
¶De Pane. Ca.xx.
¶De Carne laudatiore in regimine ſenectutis: ⁊ imprimis quadrupedum placidorum. Ca.xxi.
De carne Edina. De carne Agnina.
De carne caſtratoꝝ arietum. De Vitulina.
¶De carne Ferina ferarum peditantium pecudum ⁊ inprimis de Capreoli Dammeq; carne. Ca.xxij.
De Aprina carne. De carne Teſtudinis.
De Cuniculina carne. Gliris. ⁊ Spirioli ſiue Pyrioli
De Leporina carne. De Carne ſalita.
¶De carne volatiliũ ⁊ imprimis placidoꝝ. Ca.xxiij.
De carne Gallinacea. De Columbina.
De Turturis carne
¶De carne volatilium ferarum ⁊ imprimis de faſianina. Ca.xxiiij.
De carne Perdicis frankelini. Starne. Coturnicis.
De Auiculis ⁊ Ficedulis precipue.
¶De partibus animalium tam peditantium q̃ volucrũ in reſumptione ſenum laudatioribus. Ca.xxv.
De Muſculis ſiue Lacertis. De Cerebellis.
De Pulmone. De Teſticulis.
De Vberibus. De Pedibus ⁊ Tibijs.
De Jecore, Ventre, ⁊ Lyene.
De Alis. De Collo.

De Cauda. De Medulla.
De Adipe ⁊ Pinguedine.
De Seuo lactāte ⁊ ſubgulari. De Sanguine.
¶ De Piſcibus. Ca.xxvi.
De Marinis piſcibus.
De Piſcibus aquarum dulcium.
De Piſcium partibus. De piſcibus ſalitis.
¶ De Lacte ⁊ in primis mulieris hois. Ca.xxvij.
De Lacte quadrupedū reſumptiōi ſenectutis idoneo.
De Caſeo. De Butiro. De Cremore lactꝭ.
¶ De Ouis volatiliū. Ca.xxviij.
¶ De Oleo. Ca.xxix.
¶ De Sale. Ca.xxx.
De Aqua ſalſa
¶ De his que ſumuntur ex terra editis plantis in vſum ſenectutis venientibus: oleo excepto de quo ſuo viſuz eſt loco, ⁊ in primis de Melle. Ca.xxxi.
¶ De Zucaro. Ca.xxxij.
De Cana mellis. De Penidijs. De Candis.
¶ De hortenſiū olerib⁹ ſiue naſcētib⁹ plātis. Ca.xxxiij.
De Radicibus in genere. De Rapis.
De Rafano ſatiuo ſiue Radicula ⁊ Aromatia.
De Radicibus Acruminū.
De Paſtinacha Baucio ⁊ Carioto. De Enula.
De Intubo erratico ſiue Cichorio.
De Bugloſſa. De Meliſſa.
De Menta. De Saluia.
De Roſmarino. Maiorana ſiue Sāſuco. Ruta. Apio. ⁊ Petroſelino. De Ozimo.
De Serpillo. De Bleta. De Aneto.
De Feniculo. Aneſo. Ferula. ⁊ Carduo.
De Eruca. De Sinapi.

De ſenatõe ſiue creſſone. De lactuca.
De Spinachia. De Aſparago.
De Lupulo. De Cappare. De Oliua.
¶De Leguminibus ꝛ imprimis de Cicere. Ca.xxxiiij.
De Orizia. De Faſeolis ſiue Faſelis.
De Lupino. De Farre adoreo. De Siſamo.
¶De condimentis ſiue cõditurís ferculis aut ſtructionibus ſiue edulijs ꝛ verius pulmentarijs. Ca.xxxv.
De albo pulmentario ex carne edito.
De pane cocto. Sũma diuerſaꝝ conditurarum.
De Moreto.
¶Deſcriptio ſpecierum aromaticarum regimini ſeniorum vtilium. Ca.xxxvi.
De Cinamomo. De Zinzibere.
De Galanga. De Pipere.
De Croco. De Gariofilo.
De nuce Muſcata.
¶De Fructibus. Ca.xxxvij.
De Fructibus Horarijs ꝛ precipue de Melonibus ꝛ Cucurbita.
De fructibus non horarijs ꝛ imprimis de Ficu.
De Uua. De Paſſulis.
De Dactilo. De Malo dulci. De Piro.
De malo Cottoneo ſiue Cidoneo.
De Granato ſiue Malo Punico.
De malo Citro. Arantio. ꝛ Limone.
De Coccimelo ſiue Pruno. De Ceraſo.
De Perſico ꝛ Criſomalo.
De Amigdala ꝛ imprimis edili.
De Amigdala non edili ſiue amara.
De nuce Juglande. De Auclana.
De Nucleis Pineis. De Piſtachia.

De Caſtanea.
¶De Cōmoditatibus Somni iu regimine reſumptiuo. Ca.xxxviij.
De Somni menſura.tempore.ꝛ modo. obſeruandis in regimine ſeniorum.
¶De commoditatibus vigilie. Ca.xxxix.
De vigiliarū menſura in reſumptiua ſenectutis.
¶De euacuatione corporis obſeruanda in regimine reſumptiuo. Ca.xl.
De ſanguinis detractione per venas.
De purgandis corpibus ſenū ꝛ imprimis ꝑ ſeceſſum.
De Cliſteri.
De purgandis ſenibus per vrinam.
De vomitu reſumptiuo ſenectutis regimini cōducēte.
De Sternutamento. De Dentiſcalpio.
Dentifrictiū dentium incolumitatem efficiēs in ſenib⁹.
¶De Retentione euacuationi oppoſita. Ca.xli.
De Ebrietate. De Opilatione.
¶De Anime paſſionibus in regimine reſumptiuo obſeruandis Ca.xlij.
De qbuſdā accñtibus ſen ſibilib⁹ paſſionib⁹ aīe annexis quoꝝ effectus obſeruādi ſunt in regimine reſumptiuo.
De afferentibus delectatiōem auditui ſeniorum.
De cōmoditate cōfabulationū in regimine reſumptiuo.
De tonanticis.i.confortantibus ſeniorum viſum.
De tonanticis olfatum ſeniorum.
¶De admittendo ꝛ prohibendo venereorum vſu in regimine reſumptiuo. Ca.xliij.
¶De flegmatis ſuperuacui in ſenio abundantis cura. Ca.xliiij.
¶De cura rugaꝝ defedatōis forme ꝛ decoloratōis ſeniorū ꝯuerſioniſqꝫ coꝝ ad pallorē ꝛ liuorem. Ca.xlv.

¶ De retardantibus canitiem. Ca.xlvi.
¶ De rebus tardantibus caluitium. Ca.xlvij.
¶ De rebus Sanguinem purgantibus regimini reſumptiuo idoneis. Ca.lxviij.
¶ Sermo de his q̄ ſpiritus reparant. Ca.xlix.
¶ De virtutibus carnis Vipere: ⁊ de modo preparandi eam. Ca.l.
¶ De virtutibus aque carnis ⁊ de modo ipſam efficiendi. Ca.li.
¶ De virtutibus ſanguinis humani ſublimati ⁊ de modo ſublimandi eum. Ca.lij.
¶ De virtutibus auri potabilis deq; modo parandi illud. Ca.liij.
¶ De Gemmis reſumptioni ſenectutis conducentibus. Ca.liiij.
¶ De Syrupis quibus ſenes vti conuenit ⁊ imprimis de ſyrupo acetoſo. Ca.lv.
De ſyrupo cidoniorum.
De ſyrupo de corticibus citri.
De ſyrupo radicis zinziberis viridis ⁊ melle ro.co.
De aceto Squilitico.
¶ De electuarijs. Ca.lvi.
De electuario Gal.ad corporis matiem.
De confectione philoſophorum Auicenne.
De electuario ambre ⁊ regum Auic̄.
De triphera hali rodoā.
De electuario letificante Raſis ⁊ Alkaph ⁊ de mirobalanis.
De Diamuſco ⁊ Diambra ⁊ electuario de gemmis Meſue.
De Mithridato ⁊ Tiriaca.
De electuario Conciliatoris nobili.

De electuario Modernorum.
De mirobalanis conditis kebulis ⁊ beliricis.
De Muſco. De Zedoaria.
De medicina aliquantiſper etiam extendente vitã iam iam morituri decrepiti.
¶De Morte naturali nec lugenda metuendaue neqꝫ optanda. Ca.lvij.

❡De ſenectute quid ſit: de eius partibus: proprietatibuſq;. Caput primū.

S Enectus quam Galienus ſemitā ad mortem appellat: vt recte diffinitur: eſt diſpoſitio quedā cōplexioni animalis annexa: actione calidi innati in humido naturali et corporū celeſtiū influxu cauſata: periodo menſurata qua animal decreſcit ⁊ manifeſte declinat. cuius pars vna ſenectus prima appellatur: que in hoīe a trigeſimo vel trigeſimoquinto aut quadrageſimo incipiens anno fere ad quinquageſimūqntū vel ſexageſimū perfici annū perhibet: cuius non pcipit inceptio neq; oīno virtutis ſubſtātie ue membrorū in qualitate aut quātitate apparet defectus aperte. propter qđ etatem hāc ſenectutē incognitā Judeus appellat: in qua Labimur occulte tacitiſq; ſeneſcimus annis.

In ea enī adhuc neruorū nō euenit cōtractio: neq; rugat pellis: nec incuruant ſpōdiles dorſi: et oīo in mēbris omniomeris cōprehendi nō pōt ſi qđ eſt diminutū: eo q calidū aliarū etatū antecedentiū optime reſtaurat deperditū: qđ calidū adhuc oīno nō eſt amiſſum. Eſt tñ hec prima ſenectus pculdubio etas diminutiōis. nō ſolū enī caliditas nālis poſt tps cōſiſtēdi: imo etiā quicqđ eſt in ſenib9 tēdēs in viā corruptiōis incipit diminui: ⁊ ob eā cām ſenē hoīez corruptū dicūt qa in via corruptiōis. nā corruptio ⁊ pcipue nālis eſt in via vetuſtatis: vt Ariſtot. auctor eſt. Sūt tñ in hac etate vt ferūt differentie quedā ſicuti ⁊ in omni medio quod eſt inter duo extrema. eius nāq; pars prima in quibuſdā proprietatibus coit cū etate proxime antecedente: quam conſiſtentie. pulchritudinis. ⁊ floris etatem dicunt: calidāq; ⁊ ſiccā aſſignāt. ps vo eius poſtrema ſm aliquid proprietates participat vltime ſenectutis que fri

gida eſt ꝛ ſicca eſſentialiť hũida ꝟo accñtaliť: eſt tñ ꝛ hm aliquid mediũ habẽs ꝑ equidiſtantiã inter has duas etates quã in medio directe ↄſtituũt frigidã ꝛ ſiccã euaporatione nãlis hũiditatis. Jdcirco ↄſtitutis in ea etate attribuũt conſtantiã: fortem apprehenſiõem: ſapientiã. Senes enĩ facti hoĩes prima. ſ. ſenectute ampliꝰ ꝛ pfectius intelliguũt eo ꝙ intellectus in nobis ſenibus factꝫ pficiť magꝫ. cõſtantiã qdeȝ eiſdẽ accõmodãt eo ꝙ frigidũ ꝛ ſiccũ bñ retinet. apprehenſiõeȝ ↄſilr̃ ꝑꝑ defectũ calidi ↄmiſcẽtis opationes rõnis. ſapientiã ꝟo ꝑꝑ multã expientiã plurimorũqꝫ memoriã frigido ꝛ ſicco ↄfortatã. Jn ſenibus inſuper deſiere iã diſſolutio iocoꝝ ꝛ venereoꝝ: ꝑꝑ imobilitatem frigidi qꝺ in etate illa cõtinuo augeť: ꝛ ſicci qꝺ nõ de facil mouet̃ extra ſeipm̃. Dicũt aũt aſtronomi ſenectuti prime dñari iouem prebentẽ nato ducatũ annis circiter duodecim: planetã futuri ſeculi: pacis ꝛ trãqllitatis: ſub q̃ natus bonis opibus negociať circa diuina. Succedit preterea huic pars ſenectutis alia que poſtrema eſt ſiue vltima ſenectus ſeu etas decrepita: quã ſeniũ aut ſenectã et finem vite vocant: differẽs a prima ſenectute ſupfluitate hũida quã habet ſeniũ cũ manifeſta corporis totius defectione Tũc enim ſentiũt ſeniores fere oẽs imbecilliorem factam eſſe eoꝝ ſenectutem: in qua etate vt in pluribus cõtinuis ꝛ magnis longa ſenectus plena eſt malis. multa enim ſeneȝ circuunt incõmoda: vt ait Flaccus. virtutis nãqꝫ defectus in ſenioribus fere omĩbus apparet manifeſte, ſicuti membroꝝ actiões ꝛ paſſiones oſtendunt: ꝛ in primis animales in eis opationes imperficiunť cõtinuo: ita vt puerilia amare ꝛ facere incipiãt tandem. Euenit aũt id omne vt peritiores docuere ꝑꝑ ſpirituũ in eis animaliũ craſſitiẽ ꝛ pigritiã qui nõ penetrãt ad ventriculũ cerebri ſedẽ virtutis cogitatiue ꝛ diſcretiue imo remanẽt in interiori ca-

pitis cū defectu: et ob hāc cām lȝ in ſenibus non ꝓhibeat apprehenſio fantaſtica: quia tñ p actū rōnis male diſcurrunt delirātes dicunt eo ꝙ diſtempata eſt armonia virtutum aialiuȝ eoꝝ ſicuti lyra diſſona. ideo ⁊ ſenes appellari tradūt eo ꝙ neſciant: aut a ſenſus diminutiōe. emarceſcūt enim tandem in ſenioribus intelligere ⁊ ꝯſiderare quoddā interius corrupto. ſ. organo fantaſtico. Sunt qȝ ſeniores imemores ſicuti ⁊ pueri pp fluere vtroſqȝ: hos qdem pp augmentū: illos vo pp decrementū. eſt nāqȝ eoꝝ memoria mala ad recipiendū propter dominantes in eis frigiditatem ⁊ ſiccitatē. Inter tot tñ ſenectutis labores omī membroꝝ dāno maior eſt ſenis dementia: que vt ait poeta nec noīa ſeruoꝝ nec cultū cognoſcit amici cū quo preterita cenauit nocte: nec illos quos genuit qs educit: nā codice ſeuo heredes vetat eſſe ſuos. Amplius in ſenioribus vt generatī ſit dicere hebetiores fieri ſenſus: mēbra torqueri: premori viſum: auditū inceſſum: dentes etiaȝ ac ciboꝝ inſtrumenta videmus: tactus quoqȝ in eis obtundit adeo ꝙ propter eoꝝ frigiditateȝ nō ſint bene ſenſitiui in doloribus: vt Gal. ait. Eorundē qȝ viſus premoriendo hebetat: aut enim ambos perdunt oculos aut luſcis inuident: auditus obtunditur vt vix cornicines exaudiāt atqȝ tubaꝝ cōcentus motus dureſcit. ⁊ ꝓprie decrepiti ita nūcupati: quia ꝓpter ſenectutem vt aiūt nec mouere ſe neqȝ vllū facere poteſt crepitū: fiunt cū voce trementia labra. Minuit qȝ ſenioꝝ guſtus: nō enim eadem eſt in eis viui cibiqȝ torpente palato gaudia. Senioꝝ preterea venus ſopitur: nam coitus iam lōga obliuio: vel ſi conetur iacet exiguus cū ramice neruus ⁊ qꝫuis tota palpet nocte iacebit. Amplius fit in eis membroꝝ tremor pp dñium frigiditatꝭ vt tradit Ariſtoteles: corporis totius longioris precipue ſtatura torquet: incuruat: gibboſat: vixqȝ ab habente

portat̃ vt ait Gal'. ita vt longa ſtatura q̃ in iuuentute de⸗
cora erat in matura ſenectute ꝯficiatur: rugari ꝛ cõtrahi
non deſinunt eoꝝ mẽbra nimio calidi ꝛ humidi innati de
fectu. Tot itaq ſunt ſenectut; incõmoda: vt liceat dicere
Plinianũ illud: Anni ſenecte in penã viuacis vite tꝑi nõ
ſunt annumerãdi: totiens eni; in ea mors inuocat̃ vt nul⸗
lũ frequẽtius ſit votũ. Tũc enim quia longa grauis eſt et
inutilis etas viuere cum nequeant ſit illis poſſe mori.
Dulce mori miſeris ſed mors optata recedit:
At cum triſtis erit precipitata venit.
Pleriſq nãq ſenioribus ſic odioſa eſt ſenectus auctore
Cicerone: vt onus ethna grauius dicant ſe ſuſtinere. eue
nit aũt id dũ eos iã ꝯfectos ſenio eneruat et affligit ſene⸗
ctus. Sũt aũt ꝛ huic etati differẽtie quedam: nã ea pars
que prime ſenectuti ꝓxima eſt nõ tante frigiditatis ꝛ hu⸗
miditatis extranee exiſtit quãta ea que morti ĩmediatur:
quã exitã etatem appellant. que quide; lic; ſit ſimpliciter
calido ꝛ humido naturalibus deſtituta: habet tñ humidi
tatem flegmaticã exterius membris adherentem ꝛ remo
lientem ea que humiditas eſt accidentalis frigus mortis
ꝛ ſuffocatiõem caloris naturalis inducens. ꝑꝑ quã etiam
fit in ſenioribus vltima videl; ſenectute tuſſis vehemẽtia
quo fit ꝙ etſi vox in ſenecta exilior ſit: oẽs fere tñ tuſſiãt
ſenes ꝛ reſpirent quodã cũ cantu anhelitus. cuius cauſa;
dicunt: ꝗa eoꝝ pulmones implent̃ ſuꝑfluo viſcoſo. media
vo ꝑs huius etatis diſpoſitiões habet medias. hec itaq
etas tandem ſuos annos vite termino metit̃. Dicunt aũt
aſtronomi vltime ſenectuti dñari ſaturnũ planetã frigidũ
ꝛ ſiccũ. doloſum. cogitatiuũ. triſtem. labore plenũ ꝛ angu
ſtia. natum gubernantem ſ̃m numerũ annoꝝ eius minoꝝ
annis circiter triginta: ſub quo natus plurimas patitur

infirmitates ⁊ triſticias: vt tandẽ liceat ſeniori q̃rulo dicẽ Nõ ſum q fuerã periit ps maxia nri: Hoc q̃z qđ ſupeſt lãgor ⁊ horror hz: Venit eni onerata malis inopima ſenectus. His itaq; incõmodis ꝯpulſus poeta añ poſtes iferni miſerã ſenectaz finxit dicẽs: Veſtibulũ añ ipm primiſq; in faucibus orci: Luctus et vltrices poſuere cubilia cure: Pallenteſq; morbi triſtiſq; ſenectus.

¶ De cauſis ſenectutꝭ in hoïe Cap. ij.

Inter auctores ꝯuẽit ſenectutẽ duplici euenire agẽte: extrinſeco. ſ. ⁊ intrinſeco. Extriſeco qdẽ ⁊ p̃cipue vli (vt et nos attingam⁹ ea q̃ aſtronomi de cãis ſenectutꝭ ſcrutãtes non ſpreuerũt) a planetaꝝ videlz impreſſiõe in corpus aïalis iouis videlz in prima ſenectute ⁊ ſaturni in poſtrema: ducentiũ tandez natũ ad annos fere. xcviij. et h ſi anni qbus gubernat̃ natus a planetꝭ a principio exitus ei⁹ ex utero mr̃is vſq; in finẽ vite ꝯputent̃. nã valde pauci ſunt hoïes gymneſte ſeu macrobij. i. annos centũ tranſeũtes niſi cũ amiſſiõe actuũ fere oïm: quos q ꝑtranſeunt ex ſaturno in ducatũ lune deuenire ferũt: q̃. xxv. annis q ſunt eius maiores ducit. hos aũt q centenos annos excedunt gymneſtas appellat Crates ꝑgamenus: alij vo nõ pauci macrobios. Intrinſecũ vo ſenectutꝭ agẽs verius a medico ſpeculabile attingẽdo peritiores dicũt corpus hũanuz cuius principia gñatõnis ſunt ſpma viri ⁊ mulieris: eo ꝙ principiũ hũane ſube eſt ex ſanguine ⁊ ſpmate: q̃ꝝ vtrũq; ſuba eſt hũida fluuida ue: nõ ꝑueniẽtia ad coagulatiõem tantã qn illud valde reſolubile ⁊ paſſibile fiat plurib⁹ nocumẽtoꝝ ſpẽbus expoſitũ eſt: quaꝝ quedã caſuales ſũt ⁊ extranee illi eueniẽtes: q̃lia ſunt frigiditas cõgelatiua: venena: ꝯtinuitatiſq; ſolutio ꝑniciosa: ⁊ oïo q̃cunq; caſualit̃ corpi hũano occurrũt vitã priuãtia. inopinate eni rex formẽ ſubincidũt oïbus hõib⁹: vt Gal. ait. ⁊ hoꝝ impreſſiõez medicũ mq; talis nõ ꝓhibere iubẽt: niſi in vli fortaſſe pre

ſertim cū caſualia ſint ħ;poſtq̄ʒ tñ impreſſerūt poterit ipſe eoꝝ ꝓhibere iacturā.ħ aſtrologus vt aiūt cū non ſint ſibi talia ex euētu ħ nc͠cia aut ad multū ꝯtingētia eoꝝ ideo valet maximā partē ꝓhibē.aſtrologus enī optimus aduerſa plurima ꝓhibere poterit ſm ſtellas vētura: nā cū ſciuerit figurā regiōis ciuitatis ꝯſtructe ac natalis ꝓprij ſup nato ꝯtingētia perite poterit p̄ſagire.hi tñ duo artifices medicus vʒ ⁊ aſtronomus nāe hūane maxie hñt ꝯſulere ⁊ ꝓuidere.Sūt ⁊ alie due nocumētoꝝ ſpēs vnice a medico ſpeculāde q̄bus corpus humanū exponit̄:quaꝝ p̄ma eſt caliditatꝭ inate reſolutio q̄ ordie quodā aduenit;altera vͦ eſt hūoris reſtaurantis q̄ fouet̄ calidū putrefactio corruptio ⁊ ipſius alteratio vñ fomēto vite ꝯueniēs nō eſt;⁊ q̄libʒ eoꝝ nocumētoꝝ cām hʒ intrinſecā ⁊ extrinſecā. he ḡ due nocumētoꝝ ſpēs hoīeʒ ad duplicē mortꝭ ſpēm deducētes egritudinalē vʒ ⁊ nālem ſenectutē faciūt. interimunt̄ eniʒ aīalia aut egritudie aut nā:ad nāleʒ vͦ mortē ncc͠io antecedit ſenectus.principia itaqʒ ſenectutꝭ ordine euenientis vt medici attingētes dicamus q̄ ſicuti nālis hūiditatꝭ reſolutio facta a calore inato ⁊ ꝯtinētis quē mūdanū dicūt eſt cā mortꝭ nālis ita q̄ʒ eſt cā ſenectutꝭ mortē antecedētis eo q̄ ipa eſt via in mortē vt dictū eſt.cū eniʒ vita ſit actꝰ viuētis mediāte nāli calore vt inſtrō:q̄a vita ē ꝑmāſio aīe in calido nāli. caloris aūt illius ꝓpriū ſubiectū eſt innata hūiditas:ex q̄ calido ⁊ hūido viuere ꝯceſſum eſt: accidet ncc͠io ad nāleʒ innate hūiditatis ꝯſumptiōeʒ q̄ ſit a calore nāli in ea nā depaſcēte. hūiditate illa nō oīo abſumpta q̄ calor nālis minuet̄ ⁊ inde ſenectus ſubſequet̄.cū vͦ oīno finiet̄ extinguet̄ calor innatus ⁊ mors illa ſubſequet̄ quā nālem dicūt:eo q̄ a principio euenit intrīſeco ſm q̄ nālis actio et cōtinua currit inter calidū ⁊ humidū: qua morte paruis etiā paſſionibus in ſenectute aduenientibus velociter mori cōtingit.propter enim paucū eſſe calidū veluti

plurime euaporatum in multitudine ſi qua vtiqꝫ moleſtia fiat particule prime que eſt cor cito extinguit̃ : quo fit vt ſine triſticia fiat que in ſenectute mors. nulla enim violenta paſſione in ipſis cõtingente moriũtur: et inſenſibilis fit anime ablatio omnino vt Ariſtoteles auctor eſt. Et hanc mortem in quaꝫ tandem deducit ſeniũ thabem⁹ aut maraſmonem dicunt: que proculdubio eſt corruptio corporis viuentis ex dominio ſiccitatis incontriſtabilis quidem eo ꝙ non fit a multa violentia propter magnam quã habẽt ſenes inclinationem ad corruptiõem. Euenit autem talis mors cum homo peracto etatis ſue ſpacio vltimam proceſſerit ſenectutem: tunc enim calor naturalis propriũ humidũ conſumendo ſuipſius extinctionis (accidentalit̃ tñ) cauſa fiet humido depaſto: ꝓpterea ꝙ fiet cauſa ſuipſius materiã conſumendi: ſicuti lampadis flãma que extinguit̃ propterea ꝙ ſuã conſumit materiam. iuxta illud Senece: Qui mecũ oritur mecũ moritur: ⁊ qui me viuificat me occidit. Et hec mors que corruptio eſt fit per marcedinem que aduenit in ſenio. ſi ergo talis mors nõ eſt aliud ꝙ̃ extinctio caloris naturalis: tũc ſenectus eſt quaſi arefactio eius ⁊ fere extinctio: cũ aridũ proprie id dicant quod naturalem humorem amiſit. q̃d eni deſtruit ſubiectũ caloris innati vtputa humidũ eſt ſeniũ in habentibus animã: naꝫ caliditas que nobis a nã indita eſt primũ quidem eſt hũida imbecillis: vt Gal. inqt. aucta vo vſqꝫ ad ꝯſiſtentiũ etatẽ reſplẽdet et auget̃ ⁊ in plurimũ attollit̃ magnitudinis. Hinc aũt alimẽti paulati tabeſcit indigẽtia. ⁊ h̃ eſt ſenect⁹ poſterius vo extinguit̃ oĩariã q̃d eſt mors. Recte itaqꝫ ꝯmendat Gal. ſnĩam Ariſto. dicẽs: o ꝙ̃ bonũ fuit ꝙ Ariſtot. ſenectuteꝫ aſſimilauerit ſiccitati plante. ⁊ illud ideo: qm̃ plãte dũ noue ſunt ⁊ recentes: molles ſunt ⁊ humide deinde quãto mag⁹ antiquant̃ nõ ceſſat videri ſiccitas in eis ⁊ augeri donec ad vltimũ oĩo ſiccent̃. ⁊ hec q̃dem eſt

in eis mors ⁊ finis.moriunt̄ eni vt tradit Cicero ſenes ſi
cuti ſua ſpōte nulla adhibita vi ↄſumptus ignis extinguit̄
⁊ q̄ſi poma ex arborib⁹ ſi ſint matura ⁊ cocta decidūt: ſic
vitā aufert ſenibus maturitas dū ad vltimū eoꝝ vite ter-
minū nālem ꝑuenerint:q ꝑfecto nō eſt aliud q̄ȝ nālis q̄dā
ꝑuētio ad vltimū frigiditatꝭ et ſiccitatꝭ q̄bus aīa ampli⁹ in
hūano corꝑe ꝑſiſtere neq̄t: ad quē tū terminū vt dicebat̄
pauci aut nulli ꝑueniunt multꝭ accītibus interrūpentibus
prius vitā.q̄bus licȝ debilit̄ obuiari poſſit arte medicinali
ↄſeruatiua aut reſumptiua;tū ignorātia;tū etiā impotētia
Inuentū tū eſt regimē qđ ꝓhibēs dñiuȝ cāꝝ ſiccitatē fa-
cientiū accelerare ↄponit̄ ſiccitati imoderate defendēdo
videlȝ hūiditatē nālem ne cito reſoluta ↄſumat̄.Itaq̄ȝ de
cāis ſenectutis efficiētibus dicta ſint tāta.Eius v̄o cā mā
lis extat hō cuius ipa nedū totius verūetiā mēbratim eſt
diſpoſitio.Formales v̄o ſunt q̄litas ⁊ diſpoſitio:ſunt eniȝ
eiuſdē generis etas ⁊ cui ipa annectit̄ ↄplexio.Et qm̄ ap
ꝓpinquatio mortꝭ certe a ſenectute vt dicūt lōge abeē nō
pōt erit finis ſenectutꝭ ↄplementū oim̄ opū viuentꝭ et p̄ci-
pue cordis,talis aūt eſt caloris nālis extinctio ⁊ mors.

¶De cauſis extrinſecis velocitatꝭ ettarditatꝭ ſenectutꝭ
in hoīe exceptꝭ his q̄ ſumunt̄ ab eſculētis. Cap.iij.

ſ Enectus ꝓlongat̄ his rebus q̄ vite ſpaciū extēdūt:
ſicuti eadē accelerat̄ cauſis q̄bus celerius ſeneſcūt
hoīes.rōes.n.ↄtrioꝝ ſūt ↄtrie.haꝝ āt q̄dā vl'es ſūt ab aſtro
logo verius ſpeculāde ſicuti ſunt celū ⁊ celeſtes aſpectus
⁊ influētie; ⁊ p̄cipue(aſtronomis aſſeuerātibus) qū pla-
neta dator annoꝝ vite nati quē alcocbodē dicūt:aut for-
ma;ſiue pater; vel nuptus beniuolo aſpectu locū vite re-
ſpexerit:quē ꝑfice ylech dicūt:⁊ ꝓportionat̄ matri nupte
vel vxori.Minuunt̄ q̄ȝ ⁊ addunt̄ anni ipi nato iuxta ſuf-
fragiū fortunarū vel infortunaꝝ ipſi alcocboden.Vn̄ ſm
nās ⁊ ꝓp̄etates ducentiū planetaꝝ fortunatoꝝ vel diffor

tunatoꝝ fit integritas aut ꝑuersio nature īferioris hūane ꝑcipue tū ducatu iouis ⁊ solis cū venē vigorari ⁊ extēdi senectutē ⁊ hoīs vitā aiūt: fieriqꝫ h̄ magꝭ in vna ꝑte vniuersi ꝙ̄ in alia ꝑꝑ ducatū planetaꝝ magis vigere in vna eius ꝑte ꝙ̄ in alia;sicuti ⁊ vno tp̄e magis ꝙ̄ alio. nā quo tp̄e capita equocialiū et tropicoꝝ signoꝝ zodiaci mobilis in octaua spera directe occurrant sub capitibus p̄dictorū imobilis zodiaci in nona;tūc cās ⁊ virtutes ordinate ꝑfectioriqꝫ mō imprimere in h̄ inferiora vt vigor ⁊ lōgius vite spaciū gn̄atis prestet. Nō ḡ mirꝝ est si in tempatioribus regiōibus priscis tꝑibus hoīes corꝑe grādiores:viribus robustiores pulcherrimi ⁊ gigantes diuturniori vite spacio sint potiti:qđ nedū lege credē fas est ꝫ etiā rōe ꝓbari pōt Cū v̄o p̄dicte zodiaci ad seinuicē magna distinctōe sepāt breues fiūt hoīm dies:cui snīe Auicenna consentit dū inq̄t: In nulla specie viuentis sunt positi termini vite causa māe solius:ꝫ cā receptōis lōgeuitatis est īpressio a stellis donec sit vita ꝯcordās cū reuolutōe alicuius aut multaꝝ stellaꝝ. Particulariū v̄o cāꝝ ⁊ p̄mo extrīsecaꝝ aerē nos ꝯtinētē ⁊ periodū solis ⁊ lune assignāt. cā enī qđ est esse lōge vite aīal quodcūqꝫ auctore Aristotele:est ꝯtempatū fore ad ꝯtinentē aerē ⁊ ad periodos solis ⁊ lune maxime Rōnabilr enī tp̄a oīm vitaꝝ mensurari volūt fm nām periodi. Ad has aūt cās silitudo medij ꝯtinētis reducenda est q̄ minus disponēs ad corruptiōez est cā lōgitudīs vite Etenī patria principiū est vniuscuiusqꝫ gn̄ationis quēadmodū ⁊ pater vt tradit Porphirius. ꝓpt̄ qđ experimento inuentū est hoīes diutius viuere in patria ꝓpria tāqꝫ eis siliore ꝙ̄ in aliena. Modus q̄ꝫ gn̄atiōis nato tribuit dies breues aut lōgos cū virtutū robore aut ībecillitate. Natos enī ex iuuenibus parentibus principalia mēbra fortia ⁊ sana nālr hr̄e:ꝯrios v̄o ꝯrie Damasce. scribit. ꝓpter qđ p̄ceptū est. viij. politicoꝝ ab Arist. virū annoꝝ. xxxv. muli

erem aũt.xviij.copulari debere vt laudatioꝛ fiat ꝯcurſus tũ vigoꝛis ſeminis:tũ tp̄is gñatiōis ⁊ geſtatōis ꝓlis.ꝙ ſi ꝯ̄ria boꝝ fiãt:vt ꝙ ꝯcubitus ſit intempeſtiuus frequẽtioꝛ coꝛpe indiſpoſito p̄cipueqꝫ cibo ⁊ potu repleto ſit natus moꝛboſus ĩbecillis cito ſeneſcēs vel ſaltē nō maſculinus. Sili mō ad vite longitudinē ⁊ breuitatez iuuare plurimũ exiſtimandũ eſt decentē vſum ſex reꝝ nō nãlium coꝛpi hu mano nccio obuiantiũ ⁊ p̄cipue aeris ꝯtinẽtis. ſunt enim hoĩes hi qdē lōge vite;hi aũt breuis alteri ſm̄ altera loca diſtãtes vt ait Ariſto.ꝙ etſi lōgioꝛis vite in calidis gẽtiũ breuioꝛis v̄o q̄ in frigidis:ſicuti pꝛolixioꝛ fiet ſermo cũ de habitatiōe ſenectuti ꝯducẽte determinabit̄ in ſequẽtibus attñ caliditas reſoluēs ⁊ liquefaciēs humiditates caloꝛē innatũ ĩbecillioꝛē efficit ⁊ ſuccedũt frigus ⁊ ſiccitas ſene- ctutis. Jndecentē pꝛeterea aliaꝝ reꝝ nō nãlium admiſtra tiōem cãm eſſe ſenectutis feſtine ⁊ bꝛeuitatis vite ſicuti ⁊ ꝯdecentē tarditatis eiuſdē ⁊ lōgitudinis nō heſitandũ eſt ⁊ p̄cipue laboꝛes modũ excedentes.quecũqꝫ eniꝫ laboꝛi- oſa maſculoꝝ aĩalia ꝓpter laboꝛē ſeneſcũt magis.deſiccat nãqꝫ laboꝛ:ſenectus etiã ſicca eſt. Et huius generis ſunt ĩmoderata exercitia pꝛecipue ſi ad ea ſequat̄ potus aque frigide.ꝓtin⁹ eniꝫ refrigerant̄ viſcera:⁊ oĩo vſus frequẽs eoꝝ que faciũt frigus dñari cũ imbecillitate coꝛp̄is attra hit ſenectutē:ꝓhibent eniꝫ virtutez nutritiuã ab opatōne ſua integra. Nec minus his quietem ſuperuacuã cauſam velocioꝛis ſenectutis affirmant. ociari etenim et omnino quieſcere ſenectuti pernicioſum eſt.his enim complet̄ ma gis ſenectutis cōplexio accidentalis:humida:aquea; hu- moꝛis crudi habundantia:defectu calidi innati diminute concoquentis. Conſequit̄ pꝛeterea quietem exuberãtem in ſenibus pigricia quedã que impotentiã denotat ad mo tus incohoandos:virtutes animales relaxãs ⁊ ꝯplexiōem coꝛpoꝛis ad flegmatis naturã inclinans,vt ait Auicenna

Labor deſiccat

pigro cia

ideo ⁊ velocioꝛis ſenectutꝭ eſt cauſa. Idē efficit ocioſitas
q̄ ex foꝛtioꝛibus extat cāis melancolie ſymboleitatē hn̄tis
cum ſenioꝝ natura. Superuacuo preterea venereoꝝ vſu
hominem citius in ſenectutem pꝛecipitari euenit: ꝑꝑ eniꝫ
frequentioꝛem concubitū homines celerius ſeneſcunt: vt
inquit Hali Rodoan. Inanitione quoqꝫ coꝛpoꝛis ſuper-
uacua ſiue illa ſit quaꝫ inedia cauſat veluti ieiunia aut fa-
mes vel ſitis tolerantia: ſiue ea ſit quā euacuatiōem dici-
mus ſanguinis vel alterius humoꝛis pꝛoperat ſenectus.
refrigerant enim ⁊ exſiccant dum ſuperuacant euacuatio
nes. Idem euenit etiā repletione exuberante illi oppoſi-
ta: defectus enim ⁊ ſuperabūdantia ad eaſdem ducūt dif-
ferentias. pꝛopter quod eſt videre ꝙ ex repletiōe euacua
toꝝ membꝛoꝝ ⁊ euacuatōne ſuperfluitatū vt oꝛgana hec
facientia nō oppilentur neqꝫ imbecillia fiant ſequitur ne-
ceſſario vt nō cito hō ſeneſcat vt ait Gal. Uſus q̄ꝫ inoꝛdi
natus alimentoꝝ mali ſucci aut tenuiū ſiue liquidoꝝ etiā
delicatoꝝ ꝯpoſitiōem rarā ⁊ ſolubilem humoꝛeſqꝫ fluxibi
les ⁊ tenues generantiū imbecillitateꝫ virtutū adducit et
ſenectutem. Uigilie etiā modū excedentes intempeſtiuā
ſenectutem adducunt: ſicuti enim libidinis intemperantia
laboꝛe plurimo ⁊ vigilijs ſuperuacuis oculus ſeneſcit: vt
Iohes Nazarenus auctoꝛ eſt: ita hec eadeꝫ hoieꝫ diſpo
nunt in viam vetuſtatis ⁊ coꝛruptionis: caloꝛem eniꝫ na
turalem imbecillem faciunt ⁊ ſpiritum abſumunt: coꝛpo-
ris nanqꝫ robur nocturna vigilia minuitur. Amplius vi-
tam bꝛeuioꝛem facit ſomnus ꝓtinus ſubſequēs longā in-
ediam ⁊ coꝛpoꝛis inanitionem pꝛopter humidū radicale
magis conſumi q̄ꝫ coꝛpoꝛe decenter repleto. Immodera
ta etiam anime accidentia cauſe ſunt velocioꝛis ſenectu-
tis: ⁊ pꝛecipue eoꝛum quecunqꝫ vel coꝛpus ſuperflue ex-
ſiccant: ſicut generaliter euenit motuū omniū animalium
frequentia coꝛpus exſiccantiū. Idem efficiūt quecūqꝫ ex

eis corpus exſiccāt veluti triſticia ſupflua.ſtupefacit nāqȝ triſticia cū ſupuacua eſt ⁊ corrūpit nām būtis.eſtqȝ malū ꝯfeſſuȝ ⁊ fugibile vt tradit Ariſtot.ipa eni nihil aliud eſt q̄ʒ dolor qdam ꝑpter amiſſiōem alicuius boni cuius ſpat recupatio.vehemēte q̄ȝ anguſtia idē euenire ꝑhibēt:q̄ cū ſit dolor ex amiſſiōe alicuius boni in cuius recupatōe nō eſt ſpes:eſt fortis quedā triſticia.Idē etiā affirmant ꝯtingere ingēti frequētata cogitatiōe:q̄ aduentū ſenectut; accelerat.Cuiꝰ generis eſt etiā paſſio Hereos grece dicta id eſt amor grauis.⁊ Iliſchi arabice.i.amor ſupfluus:q̄ eſt ꝯtinua rei amate cogitatio ꝑ quā impio extimatiue errātis imoderatus appetitus inaſcit rē illā adipiſcēdi cuiꝰ cā agibilia oīa alia poſthūtur.Cū enim in his oībus fiat vel motꝰ vehemēs ⁊ laborioſus ſpirituū aut vitaliū ſicuti in anguſtia:aut aīaliuȝ p̄ter vitabiles ſicut in triſticia:aut ipoꝝ vnio ⁊ fixio in interioribus ſicuti in forti cogitatiōe ⁊ amore ſupuacuo.Accidit ex hoꝝ frequētia ſi imoderata diu ꝑſeuerauerit q accendat cor caliditate exnea corporis exſiccatiua:ad quā tādeȝ ſeq pōt ꝑperās ſenectus. ingeta eni cogitatōe robur corpis minuit.Idem q̄ȝ fieri aiūt frequentia ire mag; modo facte q̄ furor eſt:furor aūt ira fortis ⁊ impetuoſa agitatiōi ꝑmixta.Nec minus etiā velocior fit ſenectus aſſiduo timore nō paruo:in his eniȝ paſſiōibus fiūt conſimilr alijs laborioſe iordinate ⁊ repētine ſpirituū motiōes ad quas ſequit corpis exſiccatio.in ira qdem in p̄mis fit ſpirituū ⁊ ſanguis ſubtilioris motus ab extimis ad intima;qa ad cor vbi inflāmant coopante ad hoc fellis euaporatiōe.ꝑꝑ quē motū in pricipio palleſcūt irati.deinde fit eorūdē vl ꝯſiliuȝ regreſſio a corde videlȝ ad exteriora.et hec eſt cauſa quare rubet iratoꝝ que prius palluerat facies.intima itaqȝ ⁊ extima in ira caleſiunt:in timore v̄o fit ſolū violentus ⁊ inordinatus repentinuſqȝ motꝰ ad iteriora calorē ꝯſtringēs ꝑꝑ fugā,q̄ fit vt

timoꝛe nõnunq̄ꝫ ventres ꝛ vꝛine ſoluanť: ſicut ait Ariſto teles. cũ ſupfluit vo timoꝛ egritudinẽ quã melancoliã dicũt nõ mõ adducit ꝛ frigiditatẽ: imo interdũ adeo increſcit quoad patientem interimat; vt auctoꝛ eſt Auerrois. huius aũt cauſa eſt regreſſus caloꝛis naturalis ad coꝛ ex timoꝛe illatus. nõ ſic aũt irã occidere ſicuti timoꝛẽ ꝑdunt peritioꝛes; eo ꝙ ipſa caloꝛẽ exauget in centro ꝛ circũferẽtia. Jn genere aũt timoꝛis Zelotopiã etiã collocarũt plerũq̄ꝫ imaturã ſenectã adducentẽ; cũ ipſa timoꝛ ſit quidam cõtinuus amittendi bonũ aliquod plurimũ dilectũ cũ moleſtia ꝛ ſollicitudine.

¶De cauſis velocitatis et tarditatis ſenectutꝫ extrinſecis in hoĩe ſumptis ex parte eoꝝ q̄bus veſcimur.

Amplius celerius plerũq̄ꝫ ſeneſcũt hoĩes imbecillitate nõ modo caloꝛis naturalis ex decurſu etatiuo eueniẽte; neq̄ꝫ ſolũ ex ĩoꝛdinato regimĩe rerũ nõ naturaliũ quarundã de quibus in antehabitis dictũ eſt; verũetiã rõne eoꝝ q̄bus alimur ſiue eſculẽta poculentaue ſint nata deglutiri. ſicuti in p̄mis eoꝝ vſuꝫ aiũt que attenuatiuã et exiccatiuã vires hñt coꝛpus adurentia q̄ nutriẽtia medicinalia dicunť: ceu aromata et acrumina q̄bus ſenioꝛibus ſm viꝫ medicã dũtaxat qua coꝛpꝰ excalfaciãt virtutiq̄ꝫ ſtomachi ꝯcoquẽti opitulenť. nõ aũt ſm eam qua coꝛpus exſiccent concedũtur. naꝫ ſenectutis nutrientia humectatiua ope pꝛetiũ eſt eſſe. ſimili mõ ꝛ holera ꝛ fructus hũidi putreſcibiles plurimo vſu: humoꝛis nãq̄ꝫ reſtaurãtis alteratio ſiue putrefactio ꝛ coꝛruptio plerũq̄ꝫ ſenectutẽ velocioꝛem facit; q̄ñs caloꝛ putredinalis nãli cõmiſceť ip̄m inficiẽdo ꝛ naturalẽ eius actioneꝫ in ꝓpꝛio humido ĩpediendo ꝛ accelerando et ex ꝯñti ſenectutem intempeſtiuã adducendo. fieri aũt h̄

his que flegma generant crudũ: aquoſum ⁊ indigeſtũ di-
cunt. intrat enim hm̃oi humoꝛ meatus nutrimenti nãlem
caloꝛem per membꝛa tranſire ⁊ vigere pꝛepediens. cuius
diſpoſitiõis plurima ſunt alimenta ⁊ pꝛecipue fructus hu-
midi aquoſi recentes qui parati ſunt putrefactioni. cibis
enim attenuãtibus vt ſunt herbe et interioꝛ pars fructuũ
arboꝝ habentiũ coꝛtices duros hoĩes veſci cohibuerunt
nã eoꝝ frequenti vſu celerius ſeneſcũt: vt Judeus auctoꝛ
eſt. hi enim ſunt quoꝝ aquoſitatem recipit ſanguis; ſicuti
malũ ſiue perſicũ ceraſum ⁊ hiis ſil'ia. hoꝝ nanqꝫ hũiditas
nõ facile ſeparatur per pꝛimã aut ſecundã digeſtiõeꝫ pꝛo-
pterea ꝯplexio eoꝝ dicit̃ foꝛtis ita vt ꝑtes eoꝝ ſubſtantie
nõ facile ſeꝑent̃ in relatõe ad humanũ caloꝛẽ: lꝫ abſolute
in relatõne ad ignẽ ſeu ad caloꝛem eius vt caloꝛ eſt debi-
lem ꝯplexiõem habeãt. Cuius ꝯ̃riuꝫ euenit de oleo cuius
tanta eſt partiũ ꝯiunctio ⁊ foꝛtis natura alligãs vt arte ⁊
natura nequeãt abinuicem ſegregari. ſi eniꝫ oleũ etiã eter
no tꝑe ferueſceret ꝑtes nõ ſeparent̃ niſi fecales: cũ tñ plu-
rime ſint eius partes hũide. aeree. modicũ ignee. ſubtiles
penetratiue. Alie v̊o viſcoſe terreſtres vt alibi ſpeculan-
dũ eſt. Fructus aũt aquoſi quoꝝ debilis eſt natura ſicuti
ſunt ficus ⁊ vue recentes quoꝝ pars magna ſeparat̃ per
digeſtõeꝫ pꝛimã a chilo in ſtomacho ideo ventrem leniũt
nõ ita ſunt aquoſi flegmatis generatiui: eoꝝ nãqꝫ aquoſi-
tatem nõ recipit ſanguis. Idem aiũt de peponibus humi
dis a quibus pars magna ſegregat̃ per digeſtiõeꝫ ſecun-
dã: pꝛopter q̃ꝺ vꝛinã mouẽt. quare ſanguis genitus ex iã
dicꝭ fructib⁹ cã etiã extat caniciei: de qua erit ſermo. c. v.

De cauſis intrinſecis velocitatis et tarditatꝭ
ſenectutis. Cap. iiij.

i Nter cãꝝ celeris ſenectutis intrinſecarũ plurimas
continuatos languoꝛes nõ neglexerũt ⁊ eoꝝ maxie

ſtomachi maliciā preſertim concoctōis eius corruptōem que qn̄q̄ʒ ad ſeniū nō modo intempeſtiue adducere: imo ꝛ ad egritudies ſtomachi plurimas ꝛ malignas affirmāt ſicut ad epileſiam, melancoliā miracbiā ꝛ ad ſimiles: imo eā matrē egritudinū ꝛ originē chronicaꝝ infirmitatū vocat Auicenna: frigus q̄ʒ dn̄ans cū imbecillitate corporis probibens virtutem nutritiuā ab opatiōe ſua integra diſpoſitiōem ſenectutis ꝛ ethicā ſenij cū ſiccitate adducit: velociorem aūt ſenectutem adducere aſſeuerāt: qa calidū et bu̅idū que duo ſunt cauſe ꝑticulares principales ꝛ intrinſece vite longitudinis in ſua perfectōe ꝛ vigore nō cōſeruant neq̄ʒ decentem proportōem eoꝝ que ex decurſu etatiuo determinata periodo eſt nata ꝯpleri longo tempore cuſtodiūt: imo aut bumidū generāt inſufficiens calidi fomentū aut ſuperfluū nō educūt aut non alterant neq̄ʒ cō temperant: imo feſtināt vel quouis alio modo impediūt. Calidū eni et bumidū in eo ꝙ principia ſunt vite conſeruatiua quibuſdā ꝯditōibus inſigniri volunt: quod videlʒ bumidū ſit digeſtum ꝛ aereū vt eo calidū decenter foueatur: ipmq̄ʒ bumidū nō facile putrefiat neq̄ʒ ſit modicum ne celerius exſicceť: neue ſupabundās vt decenti calido guberneť: ſintq̄ʒ ambo proportiōem ꝯueniētem babentia cū dominio calidi ſup bumidū. aliter enīʒ vel putreſceret aut congelareť bumidū aut ſuffocareť ꝛ extingueť calidū. Cauſas v̄o ꝑticulares intrinſecas non principales a q̄bus potiſſimū dependēt tarditas ſenectutis et elōgatio vite aſſignarūt dominiū qualitatū actiuaꝝ ſupra paſſiuas et calidi ſupra frigido ꝛ bumidi ſupra ſicco: vite nanq̄ʒ et omnis anime operationem per calorem ſicuti per ꝓpriuʒ ꝛ maximū inſtrumentuʒ conſtare quis ambiget? bumido v̄o ſuſtentari foueriq̄ʒ calorem dicūt. dominiū v̄o paſſiuarum ſuper actiuas putrefactionem adducere; ſicci autem

ſupra humido minus conſtare calidum. Sunt tamen he que dicte ſunt cauſe longeue vite coadiuuãtibus cauſis conſeruantibus ex ſex rebus non naturalibus vſu moderato corpori aduenientibus, oportet aũt ⁊ preter hec cõuenientẽ qualitatũ actiuaꝝ menſurã ⁊ paſſiuaꝝ ↄcurrere necnõ actiuaꝝ ⁊ paſſiuaꝝ inter ſe decentẽ ꝓportiõem: et amplius actiuaꝝ ad paſſiuas: ⁊ adhuc iſtaꝝ oĩum ꝑcipue ad terciũ qđ eſt cor. videt̃ enĩ vite ſpaciũ longius ↄſequi q̃ꝫ maxime cordis preparatiõem ↄplexionalẽ occultã. euenit enĩ ꝙ homo ↄplexiõis eucrate decenti vſus regimine velociori vite ſpacio terminabitur alio diſcrato aut malo potito regimine lꝫ id raro eueniat: imo nõ eſt impoſſibile vt ait Auerrois ꝙ ſint duo hoĩes ↄſilis ↄplexiõis equalis eodem regimine directi: vnus tñ optimũ finẽ ſm nature curſum ↄſequet̃: alter v̓o mortẽ incurret propterea ꝙ in eo mali generabunt̃ humores mortem adducentes. ⁊ cauſam huius eſſe dicit Auerrois: quia in eius ↄplexiõe eſt mala ꝑparatio fixa que cauſa eſt vt in ipſo hec malicia generetur: etſi hanc preparatõem ignoremus. huius aũt ignorãtie cã eſt quia in naturis tot ſunt preparatiões fixe ꝙ eas ſignis cognoſcere nequeamus. preparationes aũt iſtas vocãt diſpoſitões quaſdã indiuiduales materiã hãc ſignatã ↄſequentes cauſatas ab ylech et alchocoden ſm ꝙbis rebus ↄſotiant̃ variabilibus. ⁊ tales forte ſunt merita quedam que vnũquodq̧ compoſitũ ex quattuor elementis ſm maiorem ⁊ minorem ꝓportiõem ipoꝝ elemẽtoꝝ in compoſito ſortitur ⁊ meretur habere ab influentibus ſtellis fixis que ſpecies inferioꝝ ↄpoſitoꝝ reſpiciunt: eaſq̧ influunt ſm aptitudinem materie: forme enim dant̃ ſm merita materie. id v̓o quod tribuit materiã forme ſub diuerſitate diſpoſitionũ ſicut ſub diuerſitate meritoruꝫ eſt motus celi cõmiſcens vt ꝓfundius ſpeculari poteſt, eo ꝙ

nihil ab rerꝫ natura ſine aliqua occultiore cauſa gignitur His aũt oĩbus cauſis ſenectutẽ ⁊ mortẽ ꝑ violentiã factã celerius adducentibus: quã mortem extinctiõem factã a ꝯrio appellãt: eo ꝙ fit ꝑ putrefactiõem humidi nutrimentalis ex indecenti regimine rerꝫ corpi hũano uccio euenientiũ: reſiſtendũ eẽ iubẽt regimine ꝓhibitiuo generatiõis putrefactiõis ex corpis tutela a ptãte caloris extranei intrinſeci ⁊ extrinſeci.

¶ De cauſis quorundã accñtium etatem ſenilem comitantiũ: precipue canorꝫ. rugarꝫ. ⁊ caluitij. Cap. v.

c Ani ⁊ cutis ruge ſunt de precipuis accidentibus ſenectã ꝯſequentibꝰ: cui etiã aſſociatr̃ ⁊ aliqñ caluitiũ rarius tñ reliqs duobꝰ: q̊rꝫ cãs ſcrutãtes et primo canorꝫ dicũt ꝙ vera canities: quã canitudinẽ plautus appellat ⁊ eſt languor pili: ſit a corpis ſenectute in hũc modũ declinante iam ad frigiditatem corpore fit ſenectus: que vt auctor eſt Gal'. nihil aliud eſt ꝙ̃ mala diſpoſitio frigida ⁊ ſicca. cũ aũt caliditas ꝓpria ⁊ innata ſit virtus cuiuſcũqꝫ digerẽs alimentũ: extranea ṽo putrefaciẽs ⁊ corrũpens accidet ꝑꝑ corporis lapſum ad frigidũ ⁊ ſiccũ dñante frigiditate nutrimentũ ꝑueniens ad mẽbra diminute a calore ipſorꝫ ꝯcoqui magnaqꝫ ex pte putrefieri ⁊ corrũpi ex eoqꝫ humorem frigidũ aquoſum flegmaticũ ⁊ putreſcibilẽ fieri Vapor itaqꝫ q̇ eſt materia pili a tali ſurgens alimento: tũ ſui viſcoſitate: tũ caloris ꝓpellentis imbecillitate nõ de facili ꝑtranſit. ex longitudine g̊ more in poro putrefit a caliditate ꝯtinentis: ⁊ cũ putreſcit albicatur propter plurimũ habere aeris interclusum ex ſui viſcoſitate: quare accidit inde capillus canus. ideo ⁊ canities ſic nuncupata eſt q̃ſi candities a candore. Euenit aũt id om̃e in digeſtiõe quadã: nã ea que in carnibus fit indigeſtio canos facit: vt tra

dit Ariſtot. Qđ vo putrefactiōe quadam vaporis id eue niat ſignū eſſe dicunt: tū quia tectos pileis pilos ⁊ oper- culis citius caneſcere videmus pp non pflari impediente cooptura. pflatio enī ꝓhibet putrefactōez: tū etiā: qa fiūt cani in tpib⁹ pmū ⁊ mag pp hūiditatē flegmaticā in mu- ſculoꝝ tpibus īterceptā eoſdē irrorantē. vñ ⁊ hoīes tales temporicanos appellāt ſicut veteri ſermone vulgatū eſt: vt eſt apud Alexandrū in ꝓbleumatibus. ex mō aūt gene rationis canoꝝ cuius notio iā preceſſit declarāt qūo fru- ctus ⁊ holera aquoſa canos adducunt. dum enī ſanguis permanet pinguis ſpiſſus calidus et viſcoſus capilli ſunt nigri: cū vo ad aquoſitatē tendit fiūt capilli decliues ad h vt fiant cani. quare pro tardandis canis fructus repellen dos Auicenna iubet ⁊ holera humectātia ⁊ genera lact tritici aqua concoctum: pultes: potum aque plurime. do cetqꝫ modum quo venereoꝝ ſine modo vſus canos facit mouet enim ſuperfluens humores ad extima corporis ex ſiccatqꝫ vaporem calidū putridū venientem ad partez ſu perficiei cutis quo in loco putreſcit. Quoniam autem al bedinis canoꝝ cauſa ſimilis eſt ei que rugaꝝ cutis: quam caperatam cutem dicunt rugoſam a cornuū caprinoꝝ ſi- militudine: ideo ⁊ dixerunt ꝙ vapor ſubcutaneus qui in manifeſto corporis exiſtit terreſtris eſt plurimūqꝫ naturā groſſi aeris habens quem contingit aut cōgelari et tunc erit quaſi glacies plana: aut non congelari et euenit eum putrefactū rugas facere ꝑtibus ſubtilibus eductis. craſſi- oribus vo contractis per nō ꝯgelantem ħ cōprimentē fri giditatem. corrugatio enim corporis contraria eſt aliquo mō glatiali congelationi: qūuis ruge ⁊ glaties in gñe con ueniant quo ad cauſam. ſunt enim ex vapore in forma nō ſimili exiſtente; lꝫ ambo ſint quoquo mō vaporis putreſa ctio. pp qđ recte ſenectutē appellauit Homer⁹ rugoſitatē

⁊ glaciem. Conſequunť aũt ruge nimiã cutis exſiccatões ſubſtantificam cũ frigiditate: nam adaucta ſiccitate rugoſi fiunt homines vt inquit Galienus: modus autez eſt quia ſiccũ eſt cauſa laxitatis ⁊ frigidũ eſt cauſa corrugationis: eo ꝙ frigidũ ꝯſtringendo plicam pellis ſuꝑ aliã ꝯplicat ⁊ ſic inducit rugas: fiũt aũt cani ⁊ ruge errore opatiõis virtutis digeſtiue tercie errantis q̃ in mẽbris celebrať: quoꝝ oĩm ſalutaria remedia ſuis dicenť locis: precipue. c. xliiij. Fit quoqꝫ a corporis ſenectute quandoqꝫ caluitiũ quod nihil aliud eſt q̃ꝫ naturalis quidam piloꝝ defectus: et magis in ea q̃ꝫ in alijs etatibus. tunc enim ex ſuperflua ſiccitate in ambitu totius corporis ſenilis contingit etiaz materiam in pilum conuertendam abſumi. Fit quoqꝫ maior porroꝝ rarefactio qua retentio pili prohibeť cooperante ad h̓ exuberãtia ſiccitatꝭ anterioris capitꝭ ꝑtis q̃ caluaries dr̃. Conſeqꝫť aũt ĩmenſa h̓ ſincipitis ſiccitas paucitatẽ cerebri ⁊ eius elongatões a craneo qbus exſiccať craneũ ⁊ cutis ita vt nõ remaneat hũiditas glutinoſa radicis piloꝝ inuiſcatiua. magꝭ v̾o accidit h̓ in ꝑte capitis anteriori qa paſſibilior tenuiorqꝫ: qbus reddiť aptior a cãis exſiccantibus ⁊ reſoluẽtibus in ſuis dimenſionibus minorari. cutis etiã ibidem eſt craneo ĩmediatior magiſqꝫ carne priuata a qua humectari deberet. minorato itaqꝫ cerebro ⁊ ꝼm partem illam craneo exſiccato cuti quaſi arefacta cadũt pili. ⁊ per eandem cauſam non fit amplius eoruz regeneratio: hos autem homines recaluaſtros appellant. Horũ v̾o trium accidentium ſenectutem vt plurimuz comitantium ruge. ⁊ cani. ſeniores cuiuſlibꝫ nature ꝼm tamen magis ⁊ minus inſeparabiliť afficiunt. ſicuti eniz in ſenectute caneſcere ita eſt homini propriũ vt omni ꝯueniat ſoli et aliqñ: ita ⁊ corrugari: adeo vt nemo ſit per omnes etatis gradus ad finem vſqꝫ vite decurrens nõ impeditus qui his

ſtigmatibus non inſigniat.ſiquidem in oībus imbecillior i bus ꝯtinuo factis innat⁹ deficit calor:qbuſdā tñ celerius: alijs vͦo tardius. Jd vͦo oñdunt: eo ꝙ frigidi ⁊ ſicci hoīs cerebri notio eſt cito circa caput ſenes fieri oēs ideoqꝫ ca neſcūt citius. qꝺ nō euenit in notionibus aliaꝝ diſcraſiaꝝ cerebri. Dictū eſt etiā homini vni animaliū canitiem in ſe nectute attribui: eo ꝙ ſolus homo inter cūcta aīalia pro prie calueſcat ſolus ⁊ caneſcat: nā cerebrū qꝺ eſt in capi tibus alioꝝ aīalium proportione quātitatis ſuoꝝ corpoꝝ modicū eſt humidū nō plurimū: ideoqꝫ ⁊ digerens calor perfecte vincit ipm. Licꝫ inter cetera bruta cani aliqñ in equis appareant eo ꝙ oſſa equi capitis teneriora ſunt et rariora oſſibus capitū alioꝝ brutoꝝ. Cuius ſignū eſſe di cūt: ꝙ modica ꝑcuſſione incidēte capiti equi precipue in temporibus ſtatim emorit: quia tñ multotiēs cani ante ſe nectutem eueniūt:tū longis ꝯtinuatiſqꝫ languoribus:tum timore mortis horribilis:tū etiā triſticia longa:tum lapſu naturali cerebri adͦ frigidū ⁊ ſiccū:celerius enīꝫ hoīs ſene ſcere affirmāt. Scribit enim Jſigonus Niceenſis q̊ſdam in Albania hoīes a puericia ſtatim canos. Rugas vͦo ſic euenire prodit nemo niſi forte ꝑꝑ tabem aut maraſmonē: que eſt humidi radicalis ſiue ſubſtantialis conſumptio vt euenit in ethica tercie ſpeciei.ideo veteri prouerbio dictū eſt canos vanos eſſe in ſignificādo ſenectutem:rugas vͦo certas. Caluitiū vͦo nō nēcio neqꝫ inſeparabiliter ſenectu tem comitat. eſt enim dare ſenem cui vſqꝫ ad mortem nō euenit caluitiū. propter qꝺ ſoli lꝫ hōi hoc accñs ſicuti et cani ꝓprie ꝯtingat:nō tñ omni neqꝫ ſemper.qꝺ facile per cipi poſſe docet Gal. nā quoꝝ cerebrū tempatū eſt hi cal ueſcūt nō facilius neqꝫ citius:hi vͦo quoꝝ cerebri natura ad calidū eſt decliuis: quoꝝ aūt cerebrū ſiccius eſt ſupra equalitatem breui.i.velocius calui fiunt. humidioris vͦo

cerebri nõ oio:q̃ ſi alqñ tarde tñ. ⁊ ob eã cãm ingt Gal.
q̃ cuius cutis ab ineunte etate decliuior ad ſiccitatem fu
erit ⁊ ad duritiam; cum ad ſenectutem peruenerit in qua
membra refrigerant̃ oia exſiccantur areſiuntq̃.fiet poſtea
cutis teſtea pilorum ortui inepta. remanet enim pellis ſicuti
glacies ſolida a frigiditate poros comprimẽte per quam
penetrat nihil. Et ideo etiam reſplendere aiunt caluitia
ſicuti ſpecula quedam. Non ſic autem euenit his quorum
cerebri natura calida eſt ⁊ humida:imo hi non facile cal-
ui fiunt. neq̃ ſimiliter quorum cerebri natura frigida eſt
⁊ ſicca: frigiditate tñ magis dominante q̃ ſiccitate.neq̃
quorum cerebri natura frigida eſt ⁊ humida.

¶De ſignis ſenectutẽ ſignificantibus tam
pronoſticis q̃ demonſtratiuis. Cap.vi.

o Riuntur cum ſenectute note quedam eã oſtenden-
tes ex quibus ſunt accidentia ſenectuti propria et
complicia.ducunt enim accidentia propria in cognitõem
cuius ſunt ſubiecti.⁊ horum ruge cutis corporis ⁊ precipue
faciei:et cani defectu caloris innati ex decurſu etatiuo cõ
tingentia: que ſi appareant ſenectutis ſtigmata nõ modo
verũetiam vexillum vẽture mortis appellant.Si caluitiũ
quis incurrit ita vt etate caput eius nudetur proxima ſe-
nectus eſt.defectus enim capillorum naturalis magis circa
ſenectutem euenire aiunt propter magis in ea etate vige-
re cauſas caluitiũ facientes. Si increſcãt plurimũ quii n
ſupercilijs fiunt pili:fiantq̃ oculi ſponte concaui ſenectu-
tis indicia ſunt.ait enim poeta ſenior factus;

Nam quos grata prius ciliorum ſerta tegebant
 Deſuper incumbens hiſpida ſilua tegit.
Ac veluti incluſi ceco clauduntur in antro
 Neſcio quid toruũ vel furiale vident.

Fiunt enim quibuſdam factis ſenioribus ſupercilia adeo

longa ut abradant᷑ qui latent in coniunctione oſſiũ. ⁊ ſene
ſcentibus quia diſtant oſſa penetrat amplioꝛ humiditas.
Propter nanq̀ȝ humiditatis ↄſumptionem ↄiungentis ⁊
obturantis ſectiones plures que ſunt in oſſibus ſupciliozꝝ
fumus hinc emiſſus amplioꝛ pilos ꝓtendit ⁊ coꝛpis ſeni-
lis ↄpago ut antiq quaſi ruinoſum ⁊ tranſparens reddit᷑
edificiũ ut ait Ariſt. Maxime aũt id experiuntur medita-
tionibus ↄtinuis dediti ꝑpter caloꝛeȝ ⁊ ſpũs magis in eis
moueri ad ꝑtes capitis anteriores. Quare magis egent il
loꝝ tonſiõe ſicuti ⁊ piloꝝ capitis. Senectutis etiã teſtimo
nia ſunt defectus opationũ alicuius pluriũ vel oim virtu-
tũ aialium motui inſeruientiũ ſponte eueniens: ⁊ in poten
tia uſus venereoꝝ ſpontanea neq̀ȝ ſenſata in eo ſolita deli
tia: dicente Poeta ſenio affecto:

Nec veneris nec grata mihi ſunt munera bachi
Jam dulces epule delitieq̀ȝ nocent:
Cogimur a gratis animum ſuſpendere rebus
Atq̀ȝ vt viuamus viuere deſtitimus:

Qui diu nature ꝓſtrationem patiunt᷑ ↄtinuamq̀ȝ ac ſenſa-
tam virtutis reſolutionem ſponte euenienteȝ his ſenectus
inſtat. Quod etiam Poeta ſignificat dicens:

Sola iacens natura manet que ſponte per horas
Soluitur: ⁊ vitio carpitur ipſa ſuo.

Ubi quis ſponte nõ iuuatur a iuuare ſolitis ſenectus pro
xima denuntiat᷑. Unde

Non totiens experta ſibi medicamina proſunt
Non egris quicq̃ȝ ferre ſolebat opem.

Si alicui ſponte euenerit foꝛme mutatio. coloꝛis. cutis ari
ditas. neruoꝝ rigiditas. coꝛpis pꝛurigo: vt qui olim pleni
oꝛ ⁊ ſpecioſioꝛ ⁊ coloꝛatioꝛ. thabidus. defoꝛmis. decoloꝛa
tioꝛ ſponte fiat ſenectuteȝ adeſſe manifeſtum eſt: Senioꝛe
dicente:

Ipſaq; me ſpecies quondam dilecta reliquit
Et videor forme mortuus eſſe mee:
Pro niueo rutiloq; prius; nunc inficit ora
Pallor: ⁊ exanguis funereuſq; color
Aret ſicca cutis; rigidi ſtant vndiq; nerui
Et lacerant vnce ſcabida membra manus:
Iam pauor eſt vidiſſe ſenem nec credere poſſes
Hunc hominem humana qui ratione caret.

Ubi his paſſionibus quis ꝯflictet̃ quas ſeniorib⁹ vt plurimũ euenire in ꝓlogo dictũ eſt ſicuti ſunt diſpine. diſurie. cattarri. ſtrangurie ⁊ hmõi. precipueq; nocturnis vigiliis furialibuſq; ſomnis quis premat̃ ſenibus eueniẽtibus propter triſtitiã quã affert eis ſenectus vt ait Gal'. Quo in genere ſunt etiã ſupra ꝯſuetudinem tumultuoſa ſomnia ſenectus proculdubio inſtat: Dicente Poeta ſeniore:

Ipſa etiam cunctis requies gratiſſima ſomnus
Auolat: ⁊ ſera vix mihi nocte venit.
Uel ſi laxatos vnq; dignabitur artus:
Turbidus heu quantis horret imaginibus:
Cogor per mediam turbatus ſurgere noctem
Multaq; ne patiar deteriora pati:
Uincimur infirmi defectu corporis: ⁊ qua
Noluero infelix hac ego parte trahar.

Si ſponte quis grauetur ab his alimentis ſolitis que ſine alteratione notabili vim habẽt reſumendi corporis vires necnõ inedia ⁊ ſaturitate ledatur ſenectus metuenda eſt: Dicente Poeta:

Et me iamdudum cui nulla aduerſa nocebant
Ipſa quibus regimur nunc alimenta grauant:
Eſſe libet ſaturum: ſaturum mox eſſe pigebit
Preſtat vt abſtineam: abſtinuiſſe nocet:
Que modo profuerat contraria redditur eſca

Faſtidita iacet que modo dulcis erat.
In malis iam ſenem eſſe teſtatur: vbi ſpontanea vexetur triſticia inuidendo ea quibus viſus delectari cõſueuit. qđ etiam poeta ſentit dum ait:

Quid ꝙ nulla leuant animos ſpectacula rerum!

Si ſine cauſa cuipiam accidat leſio virtutũ exterioꝝ ſenſitiuaꝝ: ſiue ablata fuerit alicuius eaꝝ opatio diminuta aut corrupta ne in ſenectutem de ꝓximo incidat metus eſt: Poeta dicente:

Jam minor auditus: guſtus minor: ipſa caligant
Lumina: vix tactu noſcere certa queo:
Nullus dulcis odor: nulla eſt iam grata voluptas.

Ubi quis nequeat intueri obiecta viſibilia parua de ꝓpe que tamen aliquantulũ diſtantia poſſent intueri: ſi id ſine cã eueniat excepto etatꝭ defectu ſenectus eſt. debilis enim eſt ſenioꝝ viſus propter humidi paucitatem cuius cã vehementer mouetur a lumine vt docẽt peritiores. cũ ergo color in actu exiſtens lumen habeat ſibi annexũ ꝓpinqus minus eos alterabit vt nihil aliud videre poſſint: remotus ṽo cõmenſurabitur magis: quare ĩpreſſio erit imbecillior ⁊ non manſura. ait enim Poeta:

Si libros repeto duplex ſe littera findit
Largior occurrit pagina nota mihi.
Claram per nebulas videor mihi cernere lucem
Nubila ſunt oculis ipſa ſerena meis:
Eripitur ſine nocte dies caligine ceca
Septum tartareo quis neget eſſe loco.

Si cui aſſidue ⁊ ſine cauſa alia oculi lacrimantur ſenectã adeſſe teſtatur. dicente Poeta:

Quondam ridentes oculi: nunc fonte perenni
Deplangunt penas nocte dieqꝫ ſuas.

Opationũ mentis leſio trifariã dicta: diminuta vꝫ: albata

⁊ corrupta: alicuius precipue virtutum interioꝝ cogniti-
uarum ſpontanea: ob quam ſenes delirantes dicuntur ſe-
nectutis vitium eſt. ait enim Poeta:

Heu lethea ſenū ſubeunt obliuia mentem
  Nec confuſa ſui iam meminiſſe poteſt:
Ad nullum conſurgit opus cum corpore languet
  Atqꝫ intenta ſuis aſtupet ipſa malis.

Senectutis quoqꝫ inſtantis teſtis eſt mutatio moꝝ abſqꝫ
cauſa manifeſta cōſuetoꝝ ⁊ precipue cum maturitate ſiue
grauitate quadam: Sua enim vnicuiqꝫ tempeſtiuitas eſt
data vt inquit Cicero. vt enim infirmitas pueroꝝ ⁊ fero-
citas iuuenū ⁊ grauitas iam conſtantis etatis: ſic ſenectu
ti maturitatem ſeu grauitatem aſcribunt: leuitatem autem
puericie: Poeta dicente:

Exultat leuitate puer: grauitate ſenectus.

Stabilitas quoqꝫ ſm voluntates ſenectuti eſt propria: vt
Auicenna prodit. omnia autem hec mores concernentia
intelligantur qualibet etate naturam ſibi propriā ſeruāte.
Poteſt enim ex preuentōne ⁊ peruerſione etatum quaſi
monſtruoſe puer ſeniles mores habere: quam ſenilem iu-
uentam appellāt: que proculdubio premature mortis eſt
ſignum: vt Cato Cenſorius dicere conſueuit: Cōflicta-
ri continuatis longiſqꝫ languoribus tam corporis q̄ȝ ani-
me ſponte euenientibus ſenectuteȝ non metuendā modo
ſed timendam teſtatur. ſicuti enim ex vtriſqꝫ continuatis
nonnunq̄ȝ fiunt cani ſenectutem precipue comitantes vt
ſuo viſum eſt loco: ita ⁊ eiſdem fit velox quaſi precipitās
ſenectus. ea propter languorem ſenectutem acquiſitā ſi-
cuti ⁊ ſenectutem languorem naturalem appellant. vnde
⁊ Poeta ſic ait:

Hinc miſerū ſcabies: hinc tuſſis anhela fatigat
  Continuos gemitus egra ſenectus habet.

Hinc me ſolicitum torquent ſuper omnia cure
Hinc requies animo non datur vlla meo.
Querere que nequeo ſemper retinere laboro
Et retinens ſemper nil tenuiſſe puto.
Nec minus ſenectutem expectandā imo preſtolandā preſentemq; aſſeuerant: ſpontanea omniū rerū non conſueta ſuſpitione, credulitate, ⁊ delirationev erborūq; copia: dicente Poeta:
Stat dubius tremulusq; senex ſemperq; malorum
Credulus: ⁊ ſtultus que facit ipſe timet:
Laudat preteritos preſentes deſpicit annos
Hoc tm̄ rectum quod facit ipſe putat:
Deficit auditor non deficit ipſe loquendo
O ſola fortes garrulitate ſenes:
Omnia nequicq; clamoſis vocibus implet
Nil ſatis eſt horrent que placuere modo:
Arridet de ſe ridentibus ac ſibi plaudens
Incipit ob brobio letior eſſe ſuo.
Ubi ſine cauſa quis a quacunq; ſeu naturali ſiue nō naturali temporum anni varietate prematur hinc ſenectus eſt ita vt queruli ſenes dicant:
Jam pena eſt totum qđ viuimus: vrimur eſtu:
Ueris ⁊ autumni ledit amena dies.
Nos ledit modicoq; etiam corrūpimur eſtu
Officiunt nebule frigus ⁊ aura nocēt:
Et oīno ſenectutis note ſunt mutatio ſpontanea habitus greſſus: coloris: vt ſi ſponte emacuit colorem decoremq; amiſit. membrorum ꝯtractio ⁊ decrementū. totius corpis incuruatio: que oīa ſi ſeniori eueniāt ſuſpecta ſua bona hēre iam debet. ſi modo credimus Poete dicenti:
He ſunt primitie mortis: his partibus etas
Defluit: ⁊ pigris greſſibus ima petit.

Non habitus non ipſe color non greſſus euntis
Non ſpecies eadem que fuit ante manet:
Labitur ex humeris demiſſa corpore veſtis
Queqꝫ breuis fuerat iāmodo mihi longa eſt:
Parua licꝫ magnū palia pondus habent:
Contrahimur modoqꝫ miro decreſcimus ipſi
Diminui noſtri corporis oſſa putes.
Nec celum ſpectare licꝫ:ſed curua ſenectus
Terram qua genita eſt ⁊ moritura videt.
Fitqꝫ tripes prorus quadrupes vt paruulus infans
Et per ſordentem flebile ſerpit humū.
Hinc eſt ꝙ baculo incumbens ruitura ſenectus
Aſſiduo pigrā verbere pulſat humū.
Et numeroſa mouens crebro veſtigia paſſu.

Quibus oībus in ſenio apparentibus fere retro quaſi rui na quadā ſenes reuoluunť.fit enꝫ eo tūc q prius ſenex iā ſenetio factus caſſabundus.i.crebro cadens.

De Preſcitis breuitatis atqꝫ longitudinis vite. Caput.vij.

i N primis illud precipue ſciendum eſt omnis mundane geniture ſortem ex planetis eorumqꝫ ſignis tanqꝫ ferrum ex lapide magnete dependere:vt Ptholomeus ſcribit. Ad vite itaqꝫ hominis extenſionem iudicādam vires aſpectuū ſiderū ipſorūqꝫ coniunctionem in fortitudine ⁊ debilitate diligenter animaduerti iubent. Duratio enim illoꝝ ad vitam hominis extendendam ſicuti ⁊ alioꝝ gñatoꝝ plurimū facit:lꝫ(vt lege creditur) hec illis oīmodā neceſſitatē nō īponant:cū eoꝝ in hͤ īferiora actio īpediri poſſit vľ ex libero arbitrio aut ex qualibeat alia diſpoſitōe mãe.ſciēs itaqꝫ duratōez aſpectuū oīm:oīmqꝫ cōiunctionū ⁊ vires oīm ſideꝝ in circulo celeſti exñtiū in pͥma bois ꝯceptōe de breuitate aut lōgitudie vite nati aliq̄

preſcire poſſet, vt tñ ad ea q̄ medico attinent accedamus Dicendū ꝙ cū ad vitam extendendam plurimū ꝯducant bonitas aſpectus celeſtis; vſus moderatus rex ſex nō naturalium; laudatiora alimenta; ⁊ complexionis perfectio; precipueqꝫ influentia membrorum principaliū ſup toto plurimū eſt nccia et eorum preſertim ipſius cordis, ideo omnia hec et maxime cordis proportiōem ꝯplexionalē animaduerti volunt ad ſignificandū vite longitudinē ſiue breuitatem, ab his itaqꝫ que rationi ſubſtantie ſunt inherentia non diſcedendo aſſeuerant peritiores; ꝙ hō in cuius cōplexione dn̄antur virtutes naturales actiue ſup paſſiuas cū ꝓportione actiuarum adinuicem ⁊ paſſiuarum inter ſe; ⁊ earundem ad actiuas; ⁊ adhuc iſtarum oium ad cor longioris eſt vite; nā vt dicebat̄ hois vita vl'r cordis ꝓportōez ꝯplexionalē ꝯſequit̄, ⁊ hui⁹ diſpoſitōis dicūt hoiez cui⁹ cōplexio eſt eucrata, hoibus nāqꝫ plerūqꝫ quorum viſcera ⁊ virtutes ſunt fortia eueniūt egritudines pniciose qbus prematuram mortem incurrūt, alij vō ībecillioris virtutis in vltimā ꝑueniūt ſenectutē lꝫ regimē eorum ſit ꝯſil'e, nōnulli etiā graui morbo vexati diu viuūt; vbi plurimi bone ꝯſiſtētie moriunt̄ iuuenes, Horum aūt in vita diuerſitatem varietati eorum in hac ꝯplexionali ꝓportiōe cū habundātia caliditat̄ ⁊ hūiditatis ⁊ dn̄io virtutū actiuarum aſcribūt, ꝑꝑ qͦ exiſtimāt q̄ꝫplures ꝙ ꝯplexio q̄ eſt ꝓpria in lōgeuo vite ſpacio aut in ſcīa medicine eſt ignota; aut difficile ſcit̄, ⁊ eā noſcē ſenſu eſt valde difficile; imo mag̃ rōe q̄ꝫ ſenſu ꝑceptibilis eſt, ⁊ iſta ꝓportio vt ait Auerrois eſt nāliter ignota, quid tñ ſit iſta ꝓportio ꝯplexionalis in antehabit̄, c, iiij, ſuo dictū eſt loco, Dixit aūt Aly Rodoan cui opio p̄cedēs reſiſtit; ꝙ hois calidi ⁊ hūidi ꝯplexio decent̄ ꝯſeruat̄: in eoqꝫ chimi equant̄; ⁊ euadit ab egritudinibus putrefactōis; et ex ꝯn̄ti natura eſt vite longioris hoie alterius ꝯplexionis,

humidiſſimi enim et calidiſſimi auctore Gal'.ſunt longe-niſſimi. neq₃ ꝓhibet vt peritiores affirmāt ꝯplexiõe₃ vite longioris habere opatiões minus ꝑfectas: imo eſſe egro tabiliorem ꝯplexione equali propter intempamentū in calido ⁊ humido.⁊ nihil minus ſub ea plus elongari vitam pp ab intrinſeco habere cām lõgitudinis vite.quare ſi cõplexio paulo in caliditate ⁊ hūiditate excedentior tempe rata euaſerit vt aiūt a putredinibus ad quas maxime du₃ iuueneſcit h₃ ꝓmptitudinē fiet cā extendendi vite ſpacij: ad quas tñ nõ eſt apta ꝯplexio que media eſt. bone nāq₃ ꝯſiſtentie hoīes nõ moriunt̃ iuuenes pp nõ hēre ꝓportionem illā ꝯplexionalē quā fingebat Auerrois: ſed propter peccare in eius cuſtodia:nūc vno mõ nūc vo altero.⁊ inde accidere egritudines ꝑniciosas nec iudicat medicus preciſe vite longitudinē:eo ꝙ nõ pendet hoc ſolū a cauſa intrinſeca ſed a cauſis ꝯſeruātibus ab extra.Ordinat aūt Aly Theoriā in hūc modū:Breuioris vite natura eſt hõ cuius ꝯplexio a principio eſt frigida ⁊ ſicca.deinde ſequitur ipm̄ in breuitate vite homo cuius cõplexio eſt frigida tm̄:deinde cuius ꝯplexio eſt ſicca tm̄:deinde cuius complexio eſt frigida ⁊ humida:deinde cuius ꝯplexio eſt calida ⁊ ſicca:poſtea cuius cõplexio eſt hūida tm̄:deinde cuius ꝯplexio eſt equalis; deniq₃ ſequit̃ eū ille cuius cõplexio eſt calida ⁊ hūida. Craſſos ꝑterea valde ſm naturam citius mori magis gracilibus Hipocrates tradit. ea propter laudat Gal'.ad vitā extendendā corpa nõ multū craſſa neq₃ plurimū macilenta: que ſi taliter ꝑſeuerauerit ad vltimā vſq₃ ſenectutem viuent.Auerrois tñ auctor eſt ſenes carnoſos magis viuere:qm̄ cā vbertatis carnis eſt caliditas ⁊ hūiditas. Amplius ſexageſimūterciū ꝑcipue vite annū que₃ ſcalariū ſeniorꝝ oīm Auguſtus appellauit maxie obſeruari volūt. exꝑtū enim eſt in multa hoīm me-

moria vt Aulus Gelius ingt:ſenioribus pleriſq eo anno oibus cũ periculo ⁊ clade aliqua venire aut corpis morbiq grauioris aut vite interitus aut animi egritudis. Eſt aũt dictus ſcalarius quaſi ſcãdarius a ſcandẽdo.i.abſcondendo: ſiue ſcalenon.i.gradatus.eſt enim gradus ad quẽ aſcendunt ſeniores oẽs. Adbuc hoies hñtes ptes q̃ ſunt ab vmbilico inferius verſus oſſa pectinis maiores q̃ ille que ſunt ab vmbilico ad pectoris concauitatem vt apud malũ granatum que eſt quedã ſcutalis cartilago facta ad cuſtodiã oris ſtomachi breuis vite ⁊ cũ malicia ꝯplexõis eoꝝ morbidos eſſe phyſonomi ꝓdunt: ventres enim eoꝝ ſunt frigidi propter paruitatem et ſtricturã eoꝝ ⁊ ſitũ: pp quod cibũ cõcoquere nequeũt: cũ ꝯcoctio calido pficiat: quo accidente ſupuacua plura cruda ex hoc generata in corporibus eoꝝ congerunt quoꝝ poſſeſſores languoroſi ſunt: eo q ſuperuacua illa ſunt morboꝝ cauſe antecedentes in cõiunctas facile tranſitura. Amplius obſeruatũ eſt in curuos humeris hoies lõgeue eẽ vite. Dentiũ q̃ȝ raritatẽ ⁊ eoꝝ debilitatẽ toti⁹ corpis imbecillitatẽ ⁊ vite breuitatẽ ſignificare. Qd audiendũ eſt vt in pluribus: poteſt nanq dentiũ raritas vt medici aiũt euenire ex paucitate materiei gñatõis. virtute tñ formatiua dñante q̃ cũ careat ſufficienti mã eligit potius raros dentes facere nõ extramittendo mãs in ipos vt ex ea principaliores fierent ptiũ. Adbuc ex debito regimie medicinali põt cũ raritate dentiũ ⁊ eoꝝ imbecillitate vita ꝓtendi. Neq ſiliter repugnat corpa celeſtia alicui nato annos longos donare cũ raritate ſuoꝝ dentiuȝ. Nõ aũt ſermonis Raſis cuius illud fuit ſignũ eſt: qa ex raritate dentiũ cognoſcit os vtriuſq mandibule fore depreſſuȝ ⁊ ꝯpactũ: ⁊ p ꝯñs oẽ os cranei eſſe ꝯpactũ ⁊ nõ poroſuȝ: p qd denotat humidũ nõ fuiſſe obediẽs ſufficient virtuti iformatiue capiẽdo extẽſiões vnde-

quacꝫ ⁊ figuratõez ipſius ſm illius imperiũ.pp qđ accid cerebrũ infirmari;eo ꝙ ſupfluũ ei⁹ et ſibi delatũ nõ poſſi plene expirare ad ex:q̇ retẽto cũ cerebrũ ſit nãliter hũidũ valde ⁊ mag̃ humectet̃ inde accidit p̃focari ⁊ putrefieri cito: ⁊ pp ꝓhibitã reſpiratiõez aſſociat̃ calidũ extraneũ q̃ duo ſũt putrefactõis cãe pfectiue. qđ aũt putreſcit nõ eſt lõge pdurationis. Hñtes p̃terea plures dẽtes p̃cipue plures q̃ʒ duos ⁊ trigita:vt in plurib⁹ lõgioris vite affirmãt. q aũt minores ⁊ ſine dẽtib⁹ vt in plurib⁹ breuioris. Auer rois auctor eſt paucitatẽ fellis ꝯſeq bonã tempantiã ⁊ vi te longitudinẽ. Qui ſermo apud quoſdã mirantes irridet̃ vt erroneus,erroris aũt cã eſt vt inqt Albertus:qa ꝯſide rauerũt quedã aĩalia hñtia ſoleas ⁊ vngulas ſic̃ ceruos ⁊ hmõi q̃ felle carẽt ⁊ diu viuũt.⁊ ſilr̃ ꝯſiderauerũt ea q̃ nõ hñt hmõi ſoleas ſic̃ delphinũ ⁊ camelũ q vngulas hʒ.hec eni diu viuũt. ⁊ nõ ꝯſiderauerũt alia aĩalia q̃ fel hñt ⁊ ſũt lõge vite.ſi eni iſta ꝯſideraſſent nõ dixiſſent priuatõez fellis eẽ cãm lõge vite:qa forte erit cã breuis vite ſi fel nõ expurget̃ de cibo:aut ſi nõ ſit fel pungẽs ĩteſtina.ex carẽtia eni vel diminutiõe fellis aut obſtructõe pori eius quẽ ad inteſtina porrigit nõnunq̃ʒ cauſat̃ colica. Recti⁹ itacꝫ eſt dicẽ epatis nãm cãm eẽ vite longitudis aut breuitat̃ qm̃ epar eſt membrũ principale in oibus aĩalibus ſanguinem hñtibus.epar eni eſt membrũ qđ hʒ talẽ ſupfluitatẽ fellis aut caret ea ⁊ alia mẽbra nõ hñt hmõi ſupfluitatez q̃ ſunt p̃ncipalia qm̃ necꝫ cor necꝫ pulmo nec cerebrũ hʒ fel.ipoſſibile eſt nãcꝫ vt fellea hũiditas ideo appropinquet cordi qm̃ cor nihil taliũ fortiũ infirmitatũ pati poteſt;epar autẽ eſt ex membris quibus indigetur vt talis ſit in eo ſupfluitas ⁊ ideo fel accidit epati tm̃. Ferũt Cirrũmantici prelõgos digitos vite breuis eſſe ſigna;ꝓtractionẽcꝫ linearꝝ apparentẽ interius p totã man⁹ palmã extenſarꝝ longeue

bis vo ꝯria brevioris. cām aūt aſſignāt peritiores: nā cū̄ iſte ſymetrice a virtute formatiua optime perficianꝭ in extremis longe a corde diſtātibus: ſignū̄ eſt ꝙ in ꝓpinquis exiſtens potentia multū̄ poſſit ſuper corpus influēdo vitā vbi aūt fuerit due breues ſignificaꝭ materia ex hūore inordinato ⁊ intermiato virtuti formatiue dn̄ari ſicq̄ʒ vite periodū̄ breviorem reddi; putreſcet enim ante tempus. Vitam q̄ʒ fidelem ⁊ longā virūq̄ʒ amabilē ⁊ famoſum ſignificare triangulū̄ eq̄laterū̄ in palma manus reſultantē ex tribus lineis magnis naturaliter ibidem protractis: vʒ ex linea que vadit per longitudineʒ vole dyagonaliꝭ cauſata ex curuatura pollicis ad vole interiora; ⁊ ex linea q̄ tendit in latū̄ cauſata ex curuatura indicis cū̄ alijs digitis ad domeſticū̄ manus incipiens a ſuperiori latitudine manus ⁊ ex alia linea ꝯſurgente iuxta radicem vole reſultāte explicatione pollicis verſus digitos ⁊ plicatione manus ad interius ſm longitudinem inter auctores ꝯuenit. Huius cām produ̅t: eo ꝙ haꝝ linearꝭ extenſio p totā manū̄ ⁊ dearticulatio manifeſta oſtendunt materiam ex qua manus et omnino totū̄ corpus fuerunt gn̄ata eſſe ſufficienter digeſtam temperatā vniformiter extenſionem recipienteʒ a virtute formatiua ſibi pfecte dn̄ante: nā ſi virtus formatiua ſic poſſit partes tā diſtātes a corde formare ⁊ dearticulate diſtinguere denotatur ꝙ eius eſt grandis potētia ſup cor ⁊ alia mēbra principalia in vitā influēdo ⁊ ꝙ manus apte ꝓportionanꝭ cordi cū̄ in ſuba etiā cordis exteriori ſit hmōi lineales ſectiōes veluti ſuturas iuenire: adeo ꝙ corda dearticuloſiora ⁊ ſectōibus manifeſtioribus diſcreta inſunt aīalibus magꝭ ſenſitiuis. tardis autem ſenſus minus ſunt articulata veluti porcis: vt ait Ariſtoꝭ. talis enim nālis potentia q̄ ſic manifeſtaꝭ in ptibus vitā cauſat ⁊ eius ꝯtinuatiōeʒ in longū̄ tp̄s. Quoꝝ aures ample ſunt

quos auritos appellant;ſtolidos eſſe ⁊ magne vite dicūt
Raſis q̄z auctoꝛ eſt ꝙ qñ hō ac ſi puer eſſ; intuetur atq;
tota eius facies ⁊ oculi ridere vident̄ letus eſt ⁊ diutur-
na potiet̄ vita. Hec ſunt que ex dictis ſapientū colligunt̄
In coꝛpibus itaq; ipis aliqua longitudinis et breuitatis
vite pſcita eſſe nō eſt dubitandū neq; vana ⁊ friuola hec
cenſenda ſunt cū eoꝝ cāe peritioꝛes aſſignent. quicquid
Plinius miratus Ariſtoteli imponat;imo nec dicta iā ſi-
gna verūetiam plumbeū coloꝛem pluresq; in manu inciſu
ras neq; ꝑpetuas;vite breuis ſigna eſſe.ecōtra vō longe
vite ſigna incuruos humeris ⁊ in manu vna duas inciſu-
ras hñtes peritioꝛes ꝓdidere. vt aūt iudiciū fiat ꝑ dicta
iā ſigna qa ſūt quedā ꝓꝑꝛietates hoīm ſine quaꝝ noticia
non facile quicq̄ pſagiri poteſt etiā in futurū;ideo vni ſi-
gnoꝝ dūtaxat incūbendū eſſe noluit; ſ; quoad fieri pōt ad
eoꝝ aggregationem intendendum ſi qñ ſignificationū ac
ciderit contrarietas.ipſaꝝ etiā virtutes ⁊ teſtimonia me-
tiri;deinde ad foꝛtioꝛes ipaꝝ declinare ⁊ eoꝝ teſtimonio
etiā qñ plures ſunt iudicare. eſt enim eoꝝ ſignoꝝ fides q̄
multo ſepius multoq; plures ſenes denunciāt. Audiri q̄z
inducta ⁊ que dicent̄ vt in pluribus. vniuerſalia eni; me-
dicine ac omnia que materiā concernūt ſenſibilem etiā in
cōmuni verificari ꝓdunt vt ad multū;cū hec ars ſit cōie-
cturalis cui neq; reſpondet plerūq; non ſolum cōiectura
ſed etiam experientia;cūq; ſepius aliqñ etiā reſponderint
interdū tñ fallunt nos;quo fit vt magis quid quiſq; pſua
ſerit ſibi appareat q̄ quod euidenter ꝯpererit.ꝑꝑ qđ etſi
ſigna ſumpta ex defectione virium anime ⁊ coꝛpoꝛis ſpō
tanea ſenectutem ſignificent. nō tamen neceſſario hec de
fectio cuilibet ſeni ꝯtigiſſe ferūt. Cirrus nanq; moꝛiēs vt
eſt apud Xenophontem gloꝛiabatur ſe nunq̄ ſenſiſſe ſe-
nectutem ſuā imbecillioꝛem factā q̄ adoleſcentia fuiſſet.

Quoſdã etiã decrepitos ſenectus nõ eneruauit necꝫ afflixit. ꝓ miraculo enim ⁊ id ſolitariũ aiũt repiri exemplũ Xenophilũ muſicũ ducentis ⁊ quincꝫ annis ſine vllo corpis incõmodo vixiſſe. iſthec nancꝫ viriũ defectio in ſenectute ſepius vt ait Cicero adoleſcẽtie vicijs efficit̃ q̃ ſenectutꝫ libidinoſa eñi ⁊ intẽpans adoleſcẽtia infectũ corpus tradit ſenectuti. Idẽ q̃ꝫ iudicandũ eſt de his q̃ aĩe actiones cõcernunt. manet enim in ſenibus ingeniũ dũmodo ꝑmaneat ſtudium ⁊ induſtria.

¶De neceſſario ſiue ineuitabili ſenectutis aduentu: homine per gradus etatis vſcꝫ ad mortem ordinate tranſeũte. Cap. viij.

Mortem beneficio aliquo natura euitari nõ poſſe aſſeuerãt: qm̃ nature hoīs ꝯditio locũ illi facit. generabile eñi omne aliqñ corrũpet̃ oĩno: iuxta illud Poete:

Ortus cuncta ſuos repetunt matremq̃ requirunt
Et redit ad nihilum quod fuit ante nihil.

Propterea ineuitabile eſt mori: adeo vt non ſit poſſibile inuenire medicinã ꝓhibentem a morte vllo mõ ⁊ ꝯſeruãtem vitã ſemꝑ: vt Haly Rodoan auctor eſt. Senectꝰ q̃ꝫ aĩalibus oĩbus ꝑ oẽs etatis gradus ad ſupremũ vite dieꝫ ꝓcedentibus ineuitabiliſſima eſt q̃tumcũcꝫ tempate nutriant̃ ⁊ cuſtodiant̃. ſenectutis eniꝫ thabeꝫ impoſſibile eſt deniqꝫ prohibere: auxiliari ṽo ⁊ in plurimũ extendere poſſibile eſt vt Gal̃. tradit: niſi forte inter miracula nãe ꝯriuꝫ huius ſit videre. ferũt nãcꝫ qbus in locis in die vmbre nõ ſũt hoīes viuere ãnos centũ ⁊ trigita nec ſeneſcer̃ ſ; vt medio euo mori. Omiſſis tñ his ceu ꝓdigioſis vt ad cõfeſſa tranſeamus verius ſentiendũ eſt cũ Rabi Moyſe ⁊ peritioribus: q ſenectutis aduẽtus ⁊ ſi tardari ꝓhiberi tñ nõ põt. qꝺ multifariã efficacicꝫ rõne aſtruũt ꝑitiores ex principijs nãe moniti ⁊ formati. Et in primis via ſumpta ab

extraneitate ꝛ diſſimilitudine nutrimenti a principio cor-pus aīalis ingredientis: qđ vtiq́ꝫ poſtq̄ꝫ adhuc mēbris in corporatum eſt aliquid extraneitatis cōtinet per tempus aliquod virtutes membroꝝ alterādo: cū omne agēs phy ſicū patiaꝛ in agendo: ꝛ oīe patiens aliquo mō agat. vir tutū aūt alteratiōes ſibi inuicē ſuccedētes mēbroꝝ orga-na ꝛ qualitates ꝯplexionales ꝯfundēdo et hebetādo eo-rundē etiā virtutes ībecilles efficiūt. qbus oībus ſepe ac diu ſibi ſuccedentibus necēum eſt ipm membrū p ſeniū pu trefactōem incurrere. Amplius ꝯpoſiti ex ꝯrijs quale eſt aīal oē miſcibilia ꝯponētia ſegregabunꝛ aliqñ: ad ſeinuicē diſtantia: ita vt leuia ſint ſurſum grauia vo deorſum ante quoꝝ ſegregatōeꝫ ꝛ actualē diſtantiā fiet ꝯplexiōis mixti diſſolutio eā paulatim eliquans: quare virtutes mixti et preſerti aīati ꝛ adhuc magꝭ pfecti adqualitates incipiēt retardari ꝛ p ſpaciū tpis impediri ſicq́ꝫ incurrēt qđ ſeniū dicimus. Amplius ꝛ ſic arguūt: nullū gñatoꝝ aīatoꝝ etiā ſi nutrimento nouiſſime aſſimilato nutrereꝛ euadere poſſꝫ quin ſm naturā ad finem exitus veniēs ſeniū incurrat. nō enī vniꝛ nutrimentū qualecūq́ꝫ fuerit nutrito niſi p calorē membri ſubſtantiam aperientem et ſubſtantiam nutrimēti diuidentem ꝛ per poros membri diſtribuentē. Omne aūt quod ſic calore ſepe diuiditur neceſſe eſt aliquo ſubſtan-tiali humido epotato inſpiſſari ꝛ indurari ꝛ quāto magis ipſum tanto minus eſt reſtaurationis ſuſceptibile. neceſſe eſt igiꝛ tandem ꝯtrahi ꝛ rigeſcere membrū ſubſtātiali hu-mido educto. Amplius caliditas aeris circūdantis aīalis corpus diſſoluit humidū educendo cū q̄ ꝛ calidū. quo fit vt membra interius arida remaneant et gelida: exterius autem humida aliena humiditate: et talis diſpoſitiōis eſt ſenectus vt in antehabitis dictum eſt. Amplius ꝛ ſic ani matum omne aut quieſcit aut moueꝛ. Siquidem primū ex

quiete complexionis frigiditas inualeſcit inſpiſſatq̄ ipſius humidū ⁊ calidum extinguitur ⁊ ex conſequenti mors in ducitur ⁊ diſſolutio:quoꝝ omniū ſenectus eſt preuia. Si vͦo mouetur tunc ex frequenti motu accendit calor q edu cit humidū coopante ad hoc calore etiā circundātis ſene ctutē inducēdo. Amplius nō pōt aīal vacare a motibus q p aīales virtutes exercent:ceu ſunt imaginari.ſentire.co gitare.⁊ hmōi:q diſtrahēdo ſpūm ⁊ calorem ad extraneū reſoluūt humidū ⁊ inducūt ſeniū. Ampliꝰ ⁊ ſic arguūt:ſic aīal quodcūq̄ in ſua ſpecie tempatū p aliq̄ tpe corrobo rat in virtute ſi ꝯueniētia obſeruet:ita ⁊ eiuſdē eodē dire cti regimie reddit aliqn virtus ībecillior:nā queadmodū acceſſu caloris nālis ad mēbra fit augmentū ita ⁊ receſſu eiuſdē decrementū quo tpe minor fit in eo reſtauratio q̄ꝫ reſolutio nā equale eſt tp̄s gn̄atiōis ſubalis tpi corruptio nis ⁊ ſenectuti q̄ recte corruptio appellat:quia ſemita eſt in corruptōeꝫ cuiꝰ cā eſt defectus nāe ab intrinſeco eo q̄ virtutes hūane tpe receſſus caloris a membris incipiūt a tota ſpecie debilitari.ncc̄e eſt itaq̄ꝫ aīal quodcūq̄ꝫ ſeniū in currere aliqn ſi ꝯueniētia obſeruet nō ipeditū. His itaq̄ꝫ ⁊ alijs q̄ꝫpluribus rōibus vtunt phi ad ſenectuti ncc̄itateꝫ demonſtrandā:vt tn̄ medico attinet alia via procedendū eſt.cū eni ſciaꝝ pticulariū principia:q̄lis eſt ſcia medicine credita recipiāt.ipa q̄ꝫ ars medicine caꝝ reꝝ ꝯſideratōeꝫ nō trāſcendat q̄ mām ꝯcernūt ſenſibilē eo q̄ radix ōis de monſtratiōis ſenſus eſt vt ait Gal. ⁊ in illo quod a ſenſu egredit nō eſt medicine ꝯſideratio: nā intellectus medici ſenſibilit pquirit fere vniuerſa.ideo ſenectuti ineuitabilita tē q̄ꝫtuꝫ medico attinet figuralr tn̄ cū Gal.tali ſuadēt rōe Opa nāe vniuerſa ineuitabilia ſunt ordinem generatiōis ncc̄io hn̄tia: ſenectus aūt etſi nō ſit ita ſm nām ſicuti ea q̄ opa ſūt nāe ſicuti nutriri ⁊ augeri:eſt tn̄ pculdubio ex ne

ceſſitate nature conſecuta.nam ſenectus ⁊ quicqd eā cō⸗
comitat̄ n̄aliter aduenit cū nihil ſit taꝫ ſm nām q̄ꝫ ſenibus
emori vt inquit Cicero. ſi enim ſenectus nō eueniret na⸗
turalit̄ poſſet viuens ab ea p̄ſeruari ſicuti et a morbo p̄ſer
uat̄:qḋ eſt falſuꝫ.ideo neccio ſenectus ſequit̄ ex opibus na
ture. Quadrat itaqꝫ neceſſitas vndiqꝫ nullū aīal oīno per
decurſum ſuaꝝ etatū ꝓcedens vſqꝫ inuentū iri poſſe inſe⸗
neſcibile. Nō īmerito itaqꝫ Gal.reprehendit delirū illum
ph̄m ſenem qui libruꝫ edidit oñdens qualiter poſſit quis
inſeneſcibilis ꝑmanere ip̄mqꝫ tradidit cū eſſꝫ iā quadrage⸗
narius. Extenſus aūt ph̄s ille ad annū vſqꝫ octuageſimū
admonitus iam vt ſarcinas colligeret anteq̄ꝫ ꝓficiſceret̄ e
vita:vt.M.Varronis verbis vtar: eius vult⁹ adlibuſcit
ſiue liuidus fieri incepit gracilis ⁊ ſiccus factus fuit adeo
luridus deformis ⁊ tetrus diſſimiliſqꝫ ſui arida pellis cu⸗
tis: genis pendentibus : talibuſqꝫ rugis qualis in vetula
ſcalpit iā mater ſimia bucca:vt ei merito coaptaret̄ facies
hypocratica.naſus enim eius erat acutus.oculi concaui.
collapſa tp̄a.frigide aures languideqꝫ ⁊ contracte.pulpe
auriū inuerſe.cutis frontis ſicca circūtenſa arida. Qui ſe⸗
nex ph̄s deriſus nō auſus eſt deiceps docere:ꝫ ſeip̄m cor
rigens editiōem aliā tradidit quā de admirabili inſeneſci⸗
bilitate nūcupauit:in qua dixit non oēs poſſe inſeneſcibi⸗
les ꝑmanere ſed optime a natiuitate cōſtructos ⁊ ab ip̄o
procuratos īmortalia eoꝝ corpora facere velle.

¶De incerto ſenectutis termino Cap.ix.

i N aīalibus ſanguinē h̄ntib⁹ ⁊ greſſibilib⁹ lōgiſſime
vite hoīeꝫ ⁊ elephantē dicūt. hoīs aūt de q̄ p̄ns ex
tat ſermo lꝫ etatꝫ curſus certus ſit:vnaqꝫ via ⁊ ea ſimplex
Nō eſt tn̄ certo dieꝝ neqꝫ annoꝝ numero p̄ciſe dare ſpa⸗
ciū vite ſicuti neqꝫ ſenectutē nec alias etates niſi ſm lati⸗
tudinē quandā.ea enī oīa incerta fecē nō locoꝝ mō ſitus

vt in ſequētibus dicet̃.c.xv. verūetiā ſua cuiqꝫ ſors naſcē di viuēdiqꝫ vſus vt pitiores ꝓdūt. calidū.n.nāle oio:ſiue etiā calido innāli ꝯmixtū diuerſimode afficit humidū nāle variatū his rebus q̄s medici nāles vocāt.ſ.elemētis.hūo rib⁹ naturis q̄s ꝯplexiōes dicūt.mēbris.virtutib⁹.opatōi bus.ſpiritib⁹.ꝛ que eis ꝯtinuant̃. diuerſificatū etiā his re bus q̄s ipi nō nāleſ dicūt:aere vꝫ.cibo ꝛ potu.motu et qe te.ſomno ꝛ vigilia.inanitiōe ꝛ repletiōe.ꝛ accñtib⁹ animi cū his q̄ iſtis annectunt̃.variatū q̊ꝫ rebus p̄ter nām ꝛ ex̄ neis q̄s medici morbū.cām.ꝛ accñs morbi appellāt.Am plius ſicuti fere peritiores medicoꝝ cōſenſere poteſt vna quecꝫ etas ꝓlōgari ſicuti ꝛ mors retardari beneficio ſcīe medicine circa corpus hūanuꝫ opātis. nō eſt igit̃ ſenectu tis ſicut nec alteri⁹ etatꝫ aſſignare terminū ſimpl'r imo nec ēt vite.qꝺ de etate in p̄mis aſſeuerat Gal'.i his verbis:ex craſi frigida ſeneſcim⁹:hi qdeꝫ celerius: alij v̄o tardi⁹ ſm ꝙ a principio natiuitatꝫ ꝯtingit hr̄e craſim vel adiunctōeꝫ vel dietā vel egritudinē vl' ſolicitudinē vel qd tale ſiccati īmoderate.Quidā.n.ꝓfeſti poſt trigeſimū annū hn̄t prici piū declinatōis.qdā v̄o poſt qntū ꝛ trigeſimū. mutatio ēt in vnoquocꝫ hoīm cū ſit diuerſa nō eſt poſſibile vt inueni at̃ oībus eis ſm veritatē ſpatiū vnū qꝺ ſit cōe eis.multoꝝ enī hoīm iuuētus pueniт pp ꝯplexionē primā ꝛ pp diſpo ſitiōes diuerſas ad quas pmutat̃ corpus pp accñtia q̄ ac cidūt ei aut pp mutatōeꝫ ꝯſuetudis in medio ſpacio inter duos terminos. Senectutꝫ itacꝫ nullus eſt certus termi nus.de periodo aūt ſeu termino vite icerto ꝯſentiūt pitio res.q enī dicunt ꝙ dies hoīs ſunt numerati viā medicoꝝ ignorantiū ſequunt̃ vt ait Auerrois:cui ꝛ Cicero ꝯſentit in his verbis: Moriendū cert e eſt ꝛ id incertū an eo die iux̄ illud:Nec mors hūano ſubiacet ipio.Jd ēt rōe aſtrui pōt:nā vt dicebat̃:poteſt mors ſicuti ꝛ ſenectus retardari

Qui eniꝫ ſanatiuã ignorant dietã vt inqt Gal. decens eſt citius ꝙ ſm nature rõem mori. ⁊ per oppoſitũ diutius viuere. qđ profecto fieri nõ poſſet ſi prefixus eſſet certus vite terminus. ordinatur nãqꝫ dieta ſanatiua ſiue ars ſenuꝫ reſumptiua ad vitam extendendã mortem ⁊ ex ꝯſequenti ſenectutem retardando qua docemur calidũ innatũ ⁊ humidũ radicale que vite ſunt principia ꝑfectiora cõſeruari ac vigoroſiora ꝓportiõem eoꝝ multo tꝑe ꝓlongãdo aut humidũ gñando ſufficiens calidi fomentũ educendo ſupfluũ aut alterãdo ⁊ ꝯtempando. nec methodus reſũptiua vana eſt: fruſtra. n. dicimus calciamentũ cuius non eſt calciatio vt tradit Ariſto. Huic tñ ſnĩe nõnullis auctibus oppoſitũ eius figuraliter ſonantibus obijciunt. Et primo ex Ariſtotele dicente ꝙ tempus ⁊ vita vniuſcuiuſqꝫ numerũ habet ⁊ hoc determinatũ. oĩm. n. ordo ⁊ omne tempus ⁊ vita periodo menſuratur. periodũ autem vocant tempus durationis rei que eo modo quo eſt determinata reuolutionibus celi quibuſdam terminatur. ⁊ ꝑꝑ hoc dicit̃ periodus quaſi circularis menſura a Pari qđ eſt circũ ⁊ yd⁹ qđ eſt modulatio ſiue ꝯſonantia. Amplius ex eodem obijciũt dũ inquit: Rõnabiliter tꝑa oĩm geſtationũ ac vitarũ menſurari volũt ſm periodũ. Adhuc inducũt verba Job dũ inqt: Conſtituiſti terminos eius qui preteriri nõ poterunt. Amplius ⁊ eã que eſt Auicenne ſnĩaꝫ: Vnũquodqꝫ indiuiduoꝝ terminũ prefixũ habꝫ qđ in eis diuerſificatur ꝑꝑ ꝯplexionis diuerſitatem. ⁊ hoc totuꝫ diuino prouenit precepto. Quibus omnibus reſiſtẽdo ſcire oportꝫ ꝙ vite extẽſio. periodus. ⁊ terminus viuentis cuiuſlibet: vl' ſumit̃ penes ꝯplexionẽ ſpeciei illi conuenientẽ: vel ſumuntur penes modos illius ꝯplexionis ſpecifice: vel penes modos ꝯplexionũ idiuidualiũ. ſi qdeꝫ pmo mõ dicendũ eſt ſimpl'r vite terminos ⁊ ꝑiodũ eo mõ ſũptos nõ poſſe ꝓtellari ſic

nec complexio illa ſpecifica ſtāte vita poteſt ꝑmutari in cō plexionem q̄ debeť vt ꝓpria alteri ſpēi viuentis:ſicut eniʒ homo in elephantē ꝑmutari nō poteſt:ita nec ꝯplexio illius in ꝯplexionem alterius.nec termini in terminos.Cunctis nāqꝫ hoīb⁹(qa vnū ſunt natura ⁊ ſpecie) quantū eſt ex ꝑte ſpēi humane ⁊ ꝯplexionis illi debite quam ſpecificam appellant ꝯuenit ꝑiodus vna. Propter qđ recte dr̄ q̄ abſolute loquendo quantū eſt ex ꝑte circuli celeſtis hōi nō mō ve℞ etiā ⁊ cuilibꝫ ſpēi ꝯpetit ꝑiodus vna ꝓpria alteri ⁊ alteri ſpēi.Si v̄o ſermo ſit de terminis vite ⁊ ꝑiodo mō ſecundo ꝯſideratis. Pñt vtiqꝫ vite termini ⁊ ꝑiodus ꝓlongari.poteſt,n.vt dicebať cōplexio deterior ceu colerica in ꝯplexionem ꝑfectiorē veluti in ſanguineā aut in tp̄atam ꝑmutari.quare nihil ꝓhibet terminos vnius ⁊ ꝑiodū in alterius terminos ⁊ periodū ꝑmutari. Saluať nāqꝫ humana ſpēs in mā cū diuerſis modis ꝯplexionis eius ſpecifice quo℞ alĳ alĳs ſūt ꝑfectiores cū q̄bus maiore vite ſpacio eſt nata ꝯſeruari forma ſpecifica in mā.ſumpti nāqꝫ termini mō tercio nō pñt vite termini alicuius indiuidui ſubſtātialis g̃nabilis ⁊ p̄cipue hoīs variari:nā ſicuti īdiuidui vnius ſpēi in eiuſdē ſpeciei indiuiduū aliud.impoſſibilis ē primo tranſmutatio.ita ꝯplexiōis vnius indiuidualis quā occultā dicūt in ꝯplexionē occultā alterius ⁊ termino℞ viꝑte eas inſequētiuʒ ⁊ ꝑiodo℞ in adinuicē impoſſibilis eſt ꝑmutatio.Sunt aūt iſte complexiones indiuiduales p̄parationes ille occulte:de quibus in antehabitis cap.iiii.⁊.vĳ determinatū eſt.Nec diſſonant preparatiōes iſte a virtutibus celeſtibus dominantibus nato:cū he ſint vt dicebať earum effectus.Rōnabile enim eſt q̄ ſicuti indiuidua humane ſpeciei ſub alia ⁊ alia ꝯſtellatione oriuntur:ſic alia ⁊ alia periodo menſurenť. propter quod Aſclipiades ſtatuta vite ſpacia a ſtellis accipi dixit.Auctoritates itaqꝫ due

prima ex Ariſt. inducte audiant de terminis vite ꝛ periodo cōmunibus latis ꝛ ↄplexionem ſpecificā ↄſequentibus Exiſtimauit enim Ariſt. periodū quam dixit determinatā vnicuiqꝫ ſpecici eſſe, nō quidē anguſtā neqꝫ preciſam neqꝫ particularem: imo vagā ꝛ indeterminatam. Datur nanqꝫ temp⁹ determinatum incluſiue aut excluſiue quod debet ſpeciei humane vltra qđ nō poſſet homo naturaliter obſeruato quocunqꝫ ꝛ quolibeat regimine ↄſeruatiuo aut reſumptiuo arte vel natura viuere, ꝛ tale vt recte dicitur eſt minimū tempus per quod aliquis homo nō poteſt ꝑdurare, nō enim extendit hoīs vita vt homo eſt ſexageſimo ſolum anno, neqꝫ vt aiunt his tꝑibus ducenteſimo protellatur anno. Sed inter hos duos terminos latos reperit vita humana diuerſimode terminata. Hunc aūt vite terminum homini abſolute aſſignāt nō autem homini inquantū hic homo: cuius vt ſic, alia eſt vite ꝑiodus inſequēs eius complexionem manifeſtā ceu ſanguineā colericā equalēꝫ ꝛ hmōi: variabilis ſm longum ꝛ breue. Alia vͦo periodus conſequens complexionem eius occultā oīno prefixa inmota permanēs ſuis inixa principiis ſcꝫ menſure caliditatis ꝛ humiditatis ex principiis generatōis acqſite ꝛ oīno hec periodus eſt mēſurās peruentōēꝫ naturalē huius hominis inquantū hic homo ad vltimū frigiditatis ꝛ ſiccitatis: q̄ periodus ꝛ vite termini illi correſpōdēs preteriri nequeunt: de quibus due vltime auctoritates inducte accipiende ſunt ꝛ tale ꝓculdubio eſt maximū tempus ꝑ quod hic homo inquantum hic homo cū hac tali complexione poteſt in vita perdurare.

¶ Quod Senectus diſpoſitio quedā preter naturam ſit appellanda ꝛ etiā naturalis. Cap. x.

c Um corpus ab optima deficiens ſanitate labat vt ait Gal. vl' qa ab initio male ↄſtructus eſt fetus: vel

quia poſtea ex cauſa aliq̃ ad p̄ter nām ꝑuenit diſpoſitōem
vel etatis rōne hoc vltimo mō ſenectutem diſpoſitōe3 pꝛe
ter nām dicūt.Eſt enim diſpoſitio ab equalitate deficiens
abſolute nō mō imo ⁊ ad iuuentutē adoleſcentiāue relata
quas q̄dem ſequit̄ ſpes.ad ſenectutē v̄o moꝛs ad eas q̊3
etates nō pōt quauis via ſenex retrocedere l3 velocitas
lapſus eius vt cunq3 poſſit retardari.Senectus p̄terea diſ
poſitio pꝛeter nām appellata eſt eo q2 ſenis ſanitas nō eſt
reddēs opatiōes ꝑfectas ea ꝑfectiōe qua ſanitas iuuenis
cuius ſignū ē q̄a facilius ſaneſcit vulneratus puer vel ado
leſcēs q̄3 ſenioꝛ ꝑꝑ nālem lapſum etatiuū.Ideo pueroꝝ ſa
nitas ſine querela eſt vt ait Gal'.cū querela v̄o eſt ſanitas
ſenū.ſm enim vniuerſos actus nullū validū habet ſenex.
Propter qꝺ recte dictū eſt ab Ariſt.ſenectutē ⁊ oēm im-
potentiā imbecilles facere.Ideo eā diſpoſitōe3 neutrā de
cidētie nōnulli appellāt. alij languoꝛē nālem. veteres aūt
eam ſimplicit̄ etatē malā: ſicuti adoleſcentiā etatem bonā
appellare ꝯſueuerūt.Abſolute tn̄ ſenect⁹ ē diſpoſitio nālis
qtūs ab aliq̄ pꝛincipio intrinſeco efficit̄.Seneſcē.n.ſm na
turā ē vt tradit Ariſtoꝭ.Corpus q̊3 ſenile dū ſe h3 ſm na-
turā eſſe ſanū ſanitate q̄ illi debet̄ etati ſimplicit̄.aut vt nūc
dicūt ꝑitioꝛes.Amplius ſenect⁹ eſt paſſio ex nec̄citate nāe
cōſecuta:vt in añhabitis dicebat̄.Conſeq̄t̄ nāq3 actione3
pꝛincipioꝝ intrinſecoꝝ ⁊ nāliu3:calidi v3 inati in humidū
radicale.Adducētes itaq3 artē ſenectutis reſumptiuā erit
vt in pluribus ſermo de ſenio ⁊ de fine pꝛime ſenectutis q̄
ianuā iam pene vltime ſenectutis pulſat illiuſq3 ſapit nā3.
frequentiuſq3 de ſene maſculo ceu de nobilioꝛi ⁊ foꝛtioꝛi.
Eſt enim mulier maſculus occaſionatus cui in ſenectute
moꝛbū anatem euenire aiunt .i.moꝛbū anū ſeu vetularum
ſicuti ſenium moꝛbū ſenū. Mares ſiliter in omni aīalium
ſpecie ſunt foꝛtioꝛes pꝛeterq̄3 in pantheris ⁊ vꝛſis vt Pli

nius ſcribit. ⁊ femella vniuerſaliter imꝑfectioꝛ eſt mare vt tradit Ariſt. pꝛecipue tñ in ſpecie humana. imo nulla virtute videt̃ ꝑticipare niſi q̄ eſt pia: faciliuſq̃ vitã ꝓtellari produnt in hoĩe mare q̃ in femina. ꝓpter marem melius nutrimenta digerere ⁊ ſuperuacua expellere: ſicq̃ diutius viuere. eius quoq̃ humidũ eſt minus aqueũ ⁊ calidũ cõmenſuratum magis: q̄ longeue vite eſt cauſa. Et ob eam cauſam maſculũ fere ſemper eſſe longioꝛis vite q̃ femina in quacũq̃ ſpecie niſi fuerit coitiuus ſcribit Ariſt. Coitiua nanq̃ ⁊ multi ſperma ſeneſcũt celerius. Ea ꝓpter mulus equo ⁊ aſino ex q̄bus genitus eſt longioꝛis eſt vite: ⁊ paſſer̃ maſculi bꝛeuioꝛis ſunt vite femellis. Erit pꝛeterea ſermo pꝛincipaliter de ſene nõ culpate ſano. ad ↄmenſuratam enim ↄplexionem referre ſermonem dignũ fecere medici ſemꝑ ẜm tractatus oẽs ⁊ in regimine magis ſanatiuo. Ex hoc. n. hñi poterit quali regimine reſumẽda erunt coꝛpa ſenũ lapſa ea nãq̃ q̄ nocent ſanis nocent egris vt inq̄t Gal. Quecũq̃ aũt in hac gerentocomia adducentur extendende ſenectutis ⁊ vite auxilia tantũ erunt vt iuuantia nõ piacula. vita enim nõ adeo extendenda eſt auctoꝛe Plinio vt quoquo modo pertrahenda ſit.

¶ De intentione Gerentocomi in regendo Senes. Cap. xi.

Etardandam eſſe ſenectutem ẜm ſemitam reſumptionis non aũt ↄſeruatiõis pꝛioꝛes iubent. nã methodus conſeruatiua in ear̃ rer̃ adminiſtratõe conſiſtit q̄ ſenectutem pꝛopꝛie conſeruãt ad eum vſq̃ vite terminũ qui debet̃ ſeni ẜm eius ↄplexionem primam. ⁊ hac via nõ põt vite ſpaciũ extendi vltra id quod ↄplexioni pꝛime debet̃ indiuidui: ſed vitam nitit̃ ſenis conſeruare eamq̃ ꝑducit ad vltimũ vſq̃ vite terminum naturalem ſi conuenientia obſeruet. Ea pꝛopter vita conſeruatiua ceu difficili non

ſuccesserunt peritiores in regendis ſenibus vt in ꝓlogo di
ctū eſt. cum enim ſenectus frigida ſit ꝛ ſicca eſſētialiter:
conſeruatio aūt fiat per ſimilia eēnt ſenibus approximan
de res frigide ꝛ ſicce ad eoꝝ ſenectutis ꝯſeruatiōez quaꝝ
tn̄ vtraqꝫ incōueniens eſt ſenectuti ꝛ eidem q̄ꝫmaxime no
xia:tū primo quia frigida obſunt ſenibus;ex eis nanqꝫ cō
feſtim generatᷣ flegma in ventre ꝛ venis eoꝝ: vt ait Gal'.
tū etiā quia ſicca non ſunt ſenibus vtibilia. cuius ſignum
eſt q̄ꝺ ſi aliqn̄ ſiccis rebus ad eoꝝ ſanitatis cuſtodiā vtā
tur ſenes actu ſaltem eſſe volūt humida vt penetrabiliora
fiant ꝑ meatus iā quaſi a frigiditate ꝛ ſiccitate cōtractos
Qm̄ aūt oīs imoderata diſcraſia leditᷣ ſuo ſimili et iuuatᷣ
ſuo contrario vſu moderato. ſenectus aūt eſt nō mō mala
complexio frigida ꝛ ſicca verūetiam eſt magnū in corpe
ſiccitatis dominiuz vt inquit Raſis; ideo ſenectuti p̄ſunt
arte reſumptiua que eo clarior habita eſt arte ſanitatꝭ cō
ſeruatiua quo ipſa vt ita dicā paregorizando. i. demulcen
do ſenecte reſiſtit incremento ꝛ ita ꝓhibet acceleratiōem
ſenectutis ꝛ mortis vltra id quod prohiberet ars conſer
uatiua in eodem: reſiſtuntqꝫ eoꝝ ſiccitati cum his que hu
mectant: in caliditatez tamen plurimū non elatis melius
nanqꝫ ꝛ facilius enutritur ab illis corpus ſenile q̄ꝫuis na
ture ſenum non ſint omogenea. nec eſt ars reſumptiua ſe
nectutis illius curatiua: qui enim reſumitur alio regimine
indiget non curatiuo ſicuti Gal' ait: nō enim egrotat. neqꝫ
eo q̄ꝺ eſt ſanoꝝ: nondū eniz eſt perfecte ſanus. in eis eniz
aſſūmi nequeūt que ꝛ q̄lia aſſumuntᷣ in ſanis. neqꝫ eſt ars
reſumptiua ſenectutis illius ꝯſeruatiua: fit nāqꝫ ꝯſeruatio
per ſimilia reſumptio v̄o ꝑ ꝯ̄ria: quo ſit vt ꝑ methodū re
ſumptiuā ꝓculdubio ſenectꝰ ꝛ mors poſſint retardari dū
tn̄ poſt reductōez obſeruentᷣ p̄cepta artis conſeruatiue in
eodem; nunq̄ꝫ tamen ſiue paulatim ſiue ſubito omiſſis his

legibus reſumptiua videlicet ⁊ ꝯſeruatiua debere ſenem eo trāſire vt arbitrio ſuo viuat preceptū eſt ſine illis ſiqdeꝫ trunca ⁊ debilis eſſet gerōtocomia. Cōſueuit aliqñ tñ methodus reſumptiua pro cōſeruatiua ſumi. Habet enim vt Gal'.ait reſtauratiua ſenū noīata pars medicine intentioneꝫ inquantū poſſibile eſt cuſtodire ſanitatē: quo fit vt ſcientia hec pars ſit medicine magis tauro ⁊ veneri attributa ſicuti ⁊ conſeruatiua: quemadmodū ⁊ pars illā medicine que curatiua eſt marti ⁊ ſcorpioni ſubijci ferūt. eſtq3 ſapientie pars. Primo enim medendi ſcientia ſapiētie pars habebať vt Celſus ſcribit. Amplius ⁊ reſtauratiuā talẽq3 preſeruatiuā dicūt quatenus a lapſu deteriori quantū natura ſenectutis expoſcit ea duce preſeruanť ſenes. Cōſeruatio nāq3 preſeruatōi admixta his corpibus debeť quoꝝ valitudo eſt culpata: quales ſunt ſenes. Recte itaq3 īſtruunt q regimen ſenectutis ꝯpoſitū dicunt ex cōſeruatiuo ⁊ preſeruatiuo ſicut Auerrois ⁊ ſequaces: inter q̄ hec cadit dñ̄a qꝫ vnū per ſimile alteꝝ v̄o fit ꝑ diſſile. Scire tñ oꝫ qꝫ ⁊ſi regimīe reſūptiuo vita quoquo mō retardeť reſiſtēdo vꝫ velocitati ſenectutis ⁊ oīno cauſis ſenectutem accelerantibꝰ defendendo humiditatem nālem ne cito reſoluta abſumatur obuiando quoq3 corruptiōi ⁊ alterationi accidentali q̄ a cauſis ꝓueniūt egris. Regimine tñ reſumptiuo corpus nō tueť ab extrinſecis nocumētis q̄ caſualia ſūt neq3 morti nāli obuiať ſicuti nec ſenectuti illā antecedenti neq3 corpus ꝑ id regimen ad vltimā vite longitudineꝫ deduciť q̄ homini debeť abſolute ſ3 ad eā q̄ debeť huic hōi inquātū hic hō eo mō q̄ in aībabitis cap.ix. determinatū ē.

¶ De regendo Senes per vſum ſex reꝝ nō naturalium in genere. Cap.xij.

Corpora ſenū ⁊ eoꝝ membra frigida ⁊ ſicca eſſentialiter nō modo ſunt ⁊ imbecilla: veꝝ etiam pauci ſan

guinis ⁊ ſpirituū accidentaliterq̧ humida. Hoc autē aliqualiter in antehabitis īnotuit: diſtictius tñ in pñti cauſas hoꝝ defectuū ſcrutando dilucidare ſigillatim preſtat. Eſt nāq̧ imprimis ſenectus frigida eo q̧ ſanguis ſenū in ſua nāli diſpoſitōe ꝯſtitutoꝝ lꝫ ſit bonus aut ꝯmēſuratus quātum illi etati ꝯgruit: nō tñ eſt abſolute bonus ex ſui frigiditate q̄ euenit pp ībecillitatem caloris īnati q in ſenectute iam reddit̄ impotēs adeo q̧ minus ſolito in ſanguinē cōuertit de cibo. Et pp hāc cām imbecilliores ſiūt tres ſpūs in ſenib⁹: vitalis vꝫ. aialis ⁊ nālis. Priuatione itaq̧ multi ſanguinis ⁊ ſpūs reddunt̄ corpa ſenū frigida ⁊ p idem dominat̄ eis nāe imbecillitas. Amplius ad ſiccitatem iam in ſenibus antiquatā pp cauſam paulopoſt dicendā ꝓculdubio ꝯſequit̄ frigiditatis exceſſus. Nutriunt̄ eniꝫ mēbra ex humore calido q eſt ſanguis. deſiccatis itaq̧ mēbris abſentia nutrimēti eoꝝ ſiccitateꝫ ſequit̄ frigiditas. ſiccitas. n. maior q̄ʒ debꝫ cito reddit corp⁹ frigidius q̄ʒ oportet vt tradit Auicēna. Q̄ð aūt ſiccitas in hac etate dñetur facile eſt cognoſcere experimento ſumpto a duritie oſſiū ⁊ aſperitate cutis eoꝝ ⁊ indicio habito a ꝓlixitate tpis ⁊ diſtātie a pncipio gñatiōis eoꝝ in quo fuerūt ſperma. ſanguis ⁊ ſpūs vaporabilis. Cauſa itaq̧ dñij ſiccitatis ſenectutꝭ eſt ꝯtinuata in ſenibus iam longo tpe humidi reſolutio ⁊ exſiccatio facta a calore nāli intrinſeco ⁊ extrinſeco ꝯtinentis. ſenex enim nō eſt ſiccus vt ait Gal'. niſi ꝓpter rem qua puer eſt humidus: rōne vꝫ membroꝝ ſolidoꝝ ⁊ radicaliuꝫ iam exſiccatoꝝ in ſenectute: que ſunt oſſa. ligamenta. pāniculi ⁊ vene pulſatiles. nerui. tunice ⁊ carnes; q̇bus oībus ſm curſum nālem ꝓcedentibus in ſiccitate ⁊ terreſtreitate vita tandē ꝯplet̄. Dñat̄ pterea in ſenibus ſupfluēs humiditas accñtalis pp collectōem exuberantie ſupfluitatis cuius ſignū ē: qm̄ oculi eoꝝ iceſſant̄ lacrimant̄ vt inqt Gal'.

⁊ ipſoꝝ nares implenẜ mucillagine. ⁊ oꝛa eoꝝ implentur multo flegmate: qđ ⁊ expuunt plurimūqꝫ tuſſiunt. Euenit aūt id oē imbecillitate nāe ⁊ calidi inati i ꝯcoquēdo alimē tum coꝛpoꝛi adueniens. quo fit vt in eoꝝ coꝛpibus ſupua cua q̄ꝫplurima ⁊ humores crudi aggregenẜ. Frigiditateꝫ itaqꝫ ⁊ ſiccitatem abundantes in ſenectute ꝑ oppoſitā intemperantiā: calidā vꝫ ⁊ humidā arte reſumptiua docēte corrigēdas iubent necnō ſenibus adhibere ea que adiuuāt ad ſenilis coꝛpis nutritiōem velocē ⁊ pfectā. Deficit eni in ſenibꝰ digeſtio nutritiōi ꝑuia in duobꝰ: in hoc vꝫ qꝛ eſt tarda: ⁊ in ħ qꝛ eſt diminuta. Cauſa aūt hꝰ eſt dn̄ium frigiditatis in eis: q̄ inter oēs qualitates ad oē opus nutricatōis ⁊ vite ꝓhibeẜ incōuenientiſſima. Poſt eā v̊o ſcđo loco eſt ſiccitas: ꝑꝑ qđ aduerſus oēs ſic deficienteſ ſenes gerere ſe pꝛo cuiuſqꝫ nā ncc̄m eſt: Ante oīa tn̄ noſſe coꝛporis ſenis nām: qm̄ alii graciles. alij obeſi ſūt. alij calidi. alij frigidioꝛes. alij humidi. alij ſicci. alios aſtricta aluus. alios reſoluta aluus exercet. Raro quiſqꝫ vt ait Celſus: nō aliquā parteꝫ coꝛpis imbecillē habet. oēs tn̄ ad frigidū ⁊ humidū accn̄tale ſiccū v̊o eſſentiale labunẜ. Inſtandū itaqꝫ eſt ꝓ virili ꝓhibendūqꝫ nō exſiccari coꝛpꝰ ſenile. frigiditati eoꝝ ſuccurrendū ē vſu nō q̄dem termanticoꝝ. i. hn̄tium virtutē calefactoꝛiā diſſoluentiū ⁊ relaxantiū: ſꝫ excalfacientiū calefactione equali ex cibis ⁊ potibus motu ⁊ reliquis: ſiccitati v̊o vſu hn̄tium virtutē malacticā. i. mollificatiuam diſſolutiuāqꝫ. necnō vſu humectantiū humectatiōe eq̄li. imbecillitas q̊ꝫ eoꝝ reparanda vſu eoꝝ q̄ virtuteꝫ defectā reſumūt ex cibis ⁊ potibus ⁊ ſpēbus exercitii ⁊ oīno vſu eorum quibus toti coꝛpoꝛi caloꝛ veniſqꝫ vires redeūt quia tn̄ ſenes ſunt pauci ſanguinis ⁊ ſpūs eoſdem reſumi volunt vſu earum rerum quibus augeſcunt illa duo. Hec aūt oīa ꝯplenẜ cū his que ſenectutis retardāt aduentum:

ſicuti eſt imprimis vſus eaꝝ rerum quibus augeſcunt cor
pora ⁊ eoꝝ robur ⁊ cautela ab his q̄ refrigerant ⁊ exſic-
cant. Nam qa velocius diſſoluunt ⁊ extenuant ſeniores
⁊ pueri vt ait Gal. Ideo ⁊ virtuſ minuitur eoꝝ cuius cau
ſa ſicuti in pueris eſt humiditas aerea celerius vaporabi-
lis ⁊ ſpũum tenuitas: ita in decrepitis defectus virtutis q̄
nimia ſiccitate ꝓculdubio in eis eſt imbecillis. His itaqꝫ
oībus aduerſandũ eſſe iubent frequentiore quiete. modi-
ca ⁊ moderata exercitatione. balneo precipue poſt cibum
humectãte frequentato. molli lecto. ſomno pleno nõ tñ ni
mis longo ita vt breues faciat tenebras. modico frigore.
animi ſecuritate ſiue mente qeta quã tranquillam dicunt
inſumptis per cibos ⁊ potiões his q̄ nature humane plu-
rimũ conducũt: ſicuti ſunt dulcia mediocris ſubſtantie ali
quantulũ pinguia ⁊ precipue cocta. Coctũ enim a cogen
do dici ferunt qa cogendo coercet vt ad vtilitatẽ veſcen-
di perducat. Augeſcunt enim corpora dulcibus ⁊ pingui
bus potuqꝫ cibo frequentiore: quantũ tñ poteſt concoqui
⁊ digeri: precipue tñ ea gñari eſce que veniũt ex locis fri-
gidis ⁊ pluuiis ⁊ irriguis humidũ efficiunt corpus. ⁊ illi-
menta corporis: q̄ꝝ tñ vſus iã exoleuit: odoribus bonis.
gaudio moderato. reiteratione reꝝ amabilium cũ abiectio
ne ꝯtriſtantiũ ⁊ conuerſatiõe cũ his quos diligunt ſenes:
vſu enim hoꝝ generatim ⁊ mẽbratim ſenex exhumectat
augeſcũt vires ⁊ corpulẽtia extendit vita ⁊ oĩno affatim
edat bibat a negociis oībuſqꝫ rebꝰ q̄ ſolicitare animũ poſ-
ſunt abſtineat ſenex. ſomno indulgeat. cruditatem euitet
ſimulqꝫ ſolem ⁊ frigus. Hoꝝ tñ oīum in reparando vires
defecti ſenis cibꝰ precipuũ quid eſt: eo ꝙ ſolus ipſe pars
fit nutritoꝝ corpoꝝ ipſoꝝ aſſimilatus ſubſtantiis. Unum
quodqꝫ vo alteꝝ de peraccidens exhumectat quia ꝓhibꝫ
velocius mẽbra cõſimilia exſiccari vel quia augmentat ⁊

ſuperextendit humidū quod intermedijs membroꝝ regio
nibus continet̃.humiditatis aūt ſuperflue ⁊ accidentalis
qua plurimū habundat morbida ⁊ languida ſenectus ſa-
lutare remediū.ꝓdūt illā ⁊ hūores crudos i ſenio ꝯgeſtos
concoquēdos abſumere vt corpus ſenile quoad fieri pōt
ſincerū fiat.quod vt conſequantur ſenes tueri volunt ab
opplentibus cunctis celeriter in flegma putridū conuer-
ſiuis aquoſum indigeſtuꝫ eiſdem que approximari calida
flegmatis illius putridi ſui multitudine ſenectutꝫ vires op
primentis digerentia euacuantia ⁊ abſumentia ⁊ oīno cū
ſenis corpꝰ ſm ipās ꝑmas ꝑticulas frigidū ſit ⁊ ſiccū.iple
atur aūt facile ſeroſis ⁊ flegmaticis ſuperfluitatibus ꝑꝑ
virtutis imbecillitateꝫ expellere eas tentandū.ſolidas vͦo
ipſas corꝑis particulas quoad fieri poteſt decentiori mō
excalfacer̃ ⁊ exhumectare.quoꝝ oīm fiet ſermo ſignatus
magis.c.xliiij. Hoꝝ aūt oīm tanto magis obſeruatio ne-
ceſſaria eſt quanto magis obnoxia offenſis ſenectus eſt.
Regimine itaqꝫ ꝯmenſurato ⁊ ꝯueniente reꝝ ſex nō natu
raliū quoꝝ adminiſtratōem docet pars illa medicine quā
greci diaeteticā dicunt:cū quodam diſcurſu qñqꝫ medici-
naꝝ leuiori:ſicut ea ꝑs medicine monet quā pharmaceu
ticā vocant vitam que tantoꝑe expetit̃ in hunc modū ex-
tendendā iubent.⁊ oīno meminiſſe ſermonis Gal.in pri-
mo libro ſanatiue methodi.cuius verba ſunt:Qui vult lō
geuus eē ⁊ ſanus oportet eum ſibi viuere ſolū:⁊ ab oī ne
ceſſaria occupatōe liberꝝ eē atqꝫ eucratū.In hoꝝ tñ oīm
adminiſtratōe gerentocomū habendū

Haud ſecus inſtantem cupiens fulcire ruinam
Diuerſis contra nititur obicibus:
Donec longa dies omni compage ſoluta
Ipſum cum rebus ſubruat auxilium.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA w Poznaniu Uniw. im. A. Mickiewicza

De conſuetudine obſeruanda in reſumendis ſenibus. Cap. xiij.

a Appellatiōe regiminis medicatiōem plerūqꝫ intelligim⁹: in qua etiā ↄcurrit ↄſuetudo. ideo in regēdis ſenibus per artem reſumptiuā ↄſuetudini ꝓ viribus vacādū eſſe iubent: que quidem reſumptio medici etiā actione ↄplet: cuius eſt oīa videre ⁊ temꝑare: vt ait Gal. Senes itaqꝫ ꝑ aſſueta ſtudia etiā ſi nociua fuerit reſumēdos docēt a ↄſuetis nō diſtrahi: neqꝫ ad incōſueta tranſduci: naꝫ qa ↄſuetudo vt recte diffiniūt eſt ſecūda quedā nā ex vſu paulatim acqſita rebus nālibus annexa mediāte ↄplexiōe Eſtqꝫ multotiēs ⁊ ↄtinuo aliqd facere paulati tn̄ ⁊ vniformit̕ ſeu equal̕r: ꝑꝑ cuius vetuſtatem obtinet vt dicūt vim nāe. ideo ꝑmutādi ↄſuetudineꝫ ſenioꝝ nō eſt expiundū vt monet Gal. Id eniꝫ difficile ⁊ noxiū putāt: nā etſi in iuuētute fieri poſſit periculū ꝑmutādi ea que corꝑi nocēt etiā ſi in pueritia fuerit aſſueta. tū qa eā ꝑmutatōeꝫ vſu moderato factā virtus fortis tolerat ſine moleſtia. tū etiā qa in etatibus ſuccedentibus q p̄eſt ſanitati adhuc incumbit vt corpus ad meli⁹ reducat. ꝑmutare tn̄ ſenem de prauis in bonas ↄſuetudines qa nō ſine graui noxa eſt nō eſt tentādū: etiā ſi ↄtinuo ⁊ paulatim poſſꝫ ſenex a malis ↄſuetudinibus diſtrahi. ſubita eni hec ꝑmutatio ianis erit ⁊ noxia Tū defectu tpis reqſiti ad inducendā bonā ↄſuetudinem abiecta mala. tū etiā qa oēs habitus. mores. ⁊ vicia. callū iā in ſenioribus iduxerūt: que vt aliqñ leniri pn̄t: ſic nūqꝫ ex toto finiri. Itaqꝫ ↄſuetudinē mutare moleſtū eſt: p̄ſertiꝫ veterē ⁊ in ſenio. ſicut aūt qđ ꝯ ↄſuetudinē eſt nocet molle ſit ſeu durū: ita ⁊ aſſueta ex tꝑe multo etiā ſi deteriora fuerint inſuetis minus moleſtari ↄſueuerunt. ⁊ ob eā cām ſenes etiaꝫ imbecilles factos aſſuetos tn̄ eſt videre labores facilius ferre fortioribus ⁊ iuuenib⁹ inſuetis. Cuius

ſignū eſt delectatio in ſenibus conſurgens ab eo quod cō ſuetū eſt, habituate nanqꝫ iam qualitat ſignū eſt delectari precipue rōne ſumpta a conſuetudine; licꝫ qđ conſuetum eſt aliqñ ſenes conturbare conſtet rōne eoꝝ que cōtinuo offerunt in ꝯſuetudine partes replentes ita vt non ſit locus vacuus neqꝫ potentia receptiua. metiri enim volunt animalis vitam motu non modo ſed ⁊ quiete langueſcente animali omni actu ⁊ motu continuo; quo fit vt plerūqꝫ aſſueta nō multū delectent. cuius ſignū eſt audiētes ꝯturbare; qđ frequenter dicit vt Ariſto. auctor ē. v. topicoꝝ.

¶ De conditiōibus officijſqꝫ gerētocomi ⁊ miniſtroꝝ eius. Ca. xiiij.

Gerentocomū qui cuſtodie ſenectut pſit eū eē oportere indicunt qui reſumptiōi ſenectutis vnice incūbat. hic enī finis eſt primarius gerētocomie; quiqꝫ lrīs ſit aliq̄ humanitate imbutus; vt arte reſumptiua monitus ſit canonū diligens obſeruator, ſit frugi vt ad frugalitatē ſeruos ſeu miniſtros ꝯcitet, etate maior. huic enī aīo eqore miniſtri parent; eidemqꝫ libentius obediunt reſumendi ſenes. Jta tñ oportet etate pſtare vt ne pp ſenectutē laboribus minus reſiſtere queāt, neqꝫ enim ſenes; neue pueri vigiliaꝝ difficultatem aut laboꝝ arduitatem ferunt facile quod tamen perpatiendum eſt regimini ſenectutis incumbentibus. Eum inſuper peritum eſſe rei tum familiaris tū etiam medice oportet. multe enim res id difficile inſcio faciunt quod perito facillimū eſt. Neqꝫ tamen impare gerētocomū ſolū debere oportꝫ; ſꝫ etiā facere vt facientē miniſtri imitent. Eſtqꝫ methodus reſumptiua ſciētie medicine pars nō vulgaris vt ſuo dictū eſt loco. c. xi. ideoqꝫ vrinā ſenioris quotidie mane intueri officiū eius eſt. que ſi alba erit deinde aliquantulū citrina, aut ſubrubea ſiue ruffa vt plurimū integritatem ſenis boneqꝫ valitudinis notio erit

nã vna concoctiõem adeſſe; alia vͦo concoxiſſe ſignificat.
Sit gerentocomus moribus preditus.exptus.lõgi vſus.
miſericors.ſolicitus.atq; ſedulus ſenioꝝ viſitator. vt his
oibus reſumendi ſenes finem adipiſcanꝰ expetitũ.nã gerẽ
tocomie finis eſt reſumptio:ſenũ vͦo poſſeſſio illius.ſenes
ad diuinoꝝ cultũ inducere religio eſt:quoꝝ nutu vita ex-
tendiꝰ humana.mundiciaꝝ lauticiarũq; ſit ſtudioſiſſimus
quo in genere neq; ignorare eum oportere iubent quem
vite ritum reſumendus ſenex in decurſis iam etatibus ſit
ſecutus laborioſum an quietũ.cum luxu:an cũ frugalitate
Ex his eniʒ ſimilibuſq; ſepe reſumendi noua rõ ducenda eſt
Prouideat ne ſenes neue eoꝝ miniſtri algeant:neue exu
riant ſitiantq;.Sit deniq; reſumptionis ſenectutis officio
dũtaxat deditus atq; intentꝰ.vnũquodq; enĩ opus perfe-
ctiꝰ ſortiꝰ finẽ circa vnũ itentũ q̃ȝ circa plura dicẽte poeta
Pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus.
Quecunq; pro reſtauratione ſenũ domũ inferunꝰ diligẽ-
ter inſpiciat.recipiat.cuſtodiat.ne(vt aiunt)ſumptus an-
nuus meſtruus fiat. q̃ntum vͦo ad ea que corporis ſunt ſit
gerentocomꝰ habitudinis mediocris.aſpectu hilaris.cor
pore mũdus.habitu ornatus.odore ſiue ſudore nõ fetidꝰ
vt his oibus ſenioribus ſit gratior quos nunq̃ȝ a ſpe extẽ
dende vite amoueat.miſtros exerceat quos ſedulos atq;
frugaliſſimos hẽat. ignauos ⁊ ſocordes ſũmoueat. atq;
cũ his mares vel femine ſint. ſoluti aut vincti comiter ſe
habere preceptum eſt: quibus imponat vt ſenibus reſu-
mendis faciles ſe prebeãt.quoꝝ etiã officia ſint in primis
ne ꝯfundanꝰ gerẽtocomie opa: ꝙ nõ oẽs miniſtri oĩa exe
quanꝰ:nã id paꝝ ꝯducit gerẽtocomo:minꝰ miſtris: mĩme
vͦo reducendo ſeni. ſic enim ipſoꝝ nemo ſuũ propriũ eſſe
opus aliqd̃ putat cõiq; officio intricati laborare ſubterfu
giũt.qd̃ etſi de numero miniſtrantiũ in gerentocomia.aliĳ

anguſtius;alij laxius conſtituere ſoliti ſint. attamen eum numeri modum in miniſtrando ſenibus cõmodatiſſimum prodũt.quo neq̃ nimia turba id opus ad ſe pertinere ſinguli non exiſtimãt; neue miniſtrantiũ ſicuti decet numero iuſta querela perpatiantur ſenes.Hunc enim ordinem nõ ſolum concitare emulationem ſed etiam ignauos deprehendere ferunt.ſtudeant vt que gerentocomus imperitauerit fiant;neq̃ plus ſapere cenſeant q̃ ipſum.obſequentiſſimos ſe prebeant ſenioribus a quibus iuſſi auſcultent. domi in totum aut plurimũ ſe morari oportere perſuaſiſſimũ habeant. horas reſumptionis non pretereant. non ſint guloſi;q̊s catilliões ſeu degulatores antiq̃ appellabãt Sint caſti.continentes.neq̃ a quouis eorum cõtractari pocula vel cibos ſeniorum iubent niſi a miniſtro aut in pube aut certe abſtinentiſſimo rebus venereis;quibus ſi fuerit operatus vel vir vel femina debere eos flumine aut perenni aqua priuſq̃ penora cõtingant ablui mos antiquorum fuit.ppᵗ qᵭ pueri vel virgines miniſteriũ hoc eſſe volunt p quos parent ea que vſus poſtulauerit ſeniorum. Primi preterea experrecti cubitu ſurgant; cubicularij precipue. poſtremi cubitum eant. Auiz ſeni pro reuerentia dicant; priuſq̃ diſponant ea que neceſſaria ſunt ſenioribus nocte ſicuti ⁊ interdiu exequantur.plerunq̃ pernoctent.cubilia eorum nocte lumine priuata non ſinant.tegumenta.culcitrã tomentũ.mollia inſternant.aulea.thoralia. ⁊ omnino peripetaſmata ⁊ quecunq̃ hmõi habent vſus rõnem pro loci merito ad cultum ſeniorum parent.Senes decalcient.amiciant.vrinalia ⁊ quecũq̃ aluo ⁊ veſice impatibus idonea inſeruiũt non deſint. nocte etiam nõnunq̃ ſurgant vt ſenioribus imbecillioribus ſi opus erit pſidio ſint. ſint fidi vt nullius ſuaſu eius cibi ſint ſenibus miniſtratores; quẽ delecteron greci dicunt.i.letalis cibus. Sintq̃ ſobrij ne

temulentia aut crapula nimio ſomno cõgelati iuſſi nõ au-
diant. ſint taciti non loquaces neq; garruli ⁊ oino ad in-
ſeruiendũ prompti; ab ignauia vo penitus ſemoti: vt nihil
penitus ad extendendã vitam deſit. Forme miniſtroꝝ ad
gerentocomiã idonee legẽde vt ſint firmi ac veloces. agi
les. expeditis mẽbris: qui ſenibus aſſiſtere. inſeruire. opeꝫ
prebere. die noctuq; valeant. quiq; domũ excurrere. ſur-
ſum deorſum. pro rei merito queãt. Nõ ſint eoꝝ opa oio
ſedentaria. culinã ⁊ eos qui ſenibus edulia parant inuiſe-
re debẽt. Nõ omnis apta natio: neq; anglici genus hoim
elationis imenſe: ac neq; Suetij genus hoim ſuſpitiõis in
gentis ac intolerabilis. neue Illirici genus hominũ pra-
ue conuerſationis. nec Pãnoni genus hominũ italicis a
tota ſpecie aduerſantiũ. idonei Britones. Alemani. non
nulli ex gallis. Hiſpani Italicis ſimiliores. oim magis ita
licoꝝ Lombardi. Ita tñ obſeruet vt ipſoꝝ nemo ambro
ſit. i. turpis vite homo. neq; coſſus. i. natura rugoſi corpo
ris homo. Deniq; ea officia que miniſtris attinẽt non in
totũ eoꝝ officio relinquenda ſunt: ſ; ita delegenda eis vt
identidem oculis gerentocomi cuſtodiant. ſic enim diligẽ
tiorem miniſtrũ dicunt ſi meminerit ibi eſſe cui rõ frequẽ-
ter reddenda eſt. Si quis aũt ſenioꝝ non modo ſed ⁊ mi-
niſtrorum ceperit aduerſari valitudine affici: vt is q; com
modiſſime ⁊ celerius ſaneſcat gerentocomi officiũ eſt. ex
cuius cura beniuolentiã naſci nec minus obſequiũ ferunt
quinetiã fidelius q; prius ſeruire ſtudet qui cõualuerit cũ
eſt ei egro adhibita diligentia.

¶ De aere mag⁹ idoneo p vite longitudine. Ca. xv.

p Remiſſa obſeruatione ſolis ⁊ lune ꝯcurſus: oppoſi
tiõiſq; alioꝝ aſtroꝝ regimini reſumptiuo neceſſaria
ſenibus pro eorum reſumptione et tutela diſpoſitiones il
las aeris que etiam certiſſime omibus etatibus ꝯgruunt

obſeruādas eſſe peritiores voluit. ⁊ ſunt bonitas vʒ.clari
tas.⁊ puritas.hec nāq̧ oīa ſalubritatem aeris oſtendunt
Aeris aūt bonitatem ⁊ claritatem dinoſcere docent:ſi nō
coinquinatus fuerit putrefactione aliqua.bolez̄ vʒ.ſtercoꝝ
leguminū.aut animaliū vel cōſimiliū.a nebulaꝝ noctibus
abſolutus.neq̧ turbidus ſit pp̄ ſtagnū proximū aut fumū
neq̧ incluſus in aliqua regiōe imo oīno ſit ab infimis val
libus liber:nam regio concaua altis montibus circūualla
ta nullam ſpiratiōem ſuſcipiens.ſuffocati eſt aeris putridi
⁊ turbidi animā triſtē facientis. Puritatē vō in aere ob-
ſeruandā ſi non inficiat̄ euaporatiōe ſtagnoꝝ aut paludū
neq̧ ab antro gurgite venenoſam auram ſuſcipiat.neq̧ a
cloacha ſeu flumine cloacalis aut cloacaꝝ oīum colluuie
expurgante magnā aliquā ciuitatem ſiue multoꝝ hominū
exercitū: nā circūfuſus aer atq̧ corrupt⁹ plurimas affert
ſenibus cās offenſaꝝ ſicuti oñdere habitatoꝝ cōſiderata
corpa prodit Columella ſi eis color ſanus nō fuerit neq̧
capitis firma ſinceritas.neue oculoꝝ lumen inſenſuʒ. nec
purus auditus.neq̧ fauces comeatū liquide vocis exer-
cent.ſicuti aūt hec noxiū aerem:ita ꝯria his benignū ⁊ ſa
lubrem oſtendūt. Preter has aūt aeris diſpoſitōes cuili-
bet etati ꝯmoditatē afferentes eo ꝙ nature hūane pluri-
mū ꝑducāt.aerē ſenibus ꝯuenientē equalem in qualitati-
bus primis decliuē aliquantulū ad calidū ⁊ humidū non
nimio lapſu in magnis laudibus extulerunt:eo ꝙ eoꝝ la-
pſus in hūc modū vt fieri pōt reducit̄:frigida nāq̧ ⁊ ſicca
eſt ſenect⁹. Qō ſi aer quolibeat alio mō in ꝯriū haꝝ diſpo
ſitionū mutabit̄ ſue opatōis ēt ꝯriuʒ efficiet.ideoq̧ ⁊ ob-
ſeruari iubēt trāſitū ex ſalubri loco in grauē q̄ nō oīo tut⁹
eſt ſicē neq̧ grauis in ſalubrē. ꝙ ſi ab vno in aliū trāſeūdū
eſt:ex graui in eū q̄ ſalubris ē ꝑma eſtate. ex ſalubri aūt in
grauem prima hieme trāſire meli⁹ eſt ſicuti Celſus iubet.

¶De locis habitabilibus.climatibus.⁊ regionibus in quibus magis tardatur ſenectus.

Locum habitationis ſenis clima ſimul oē ⁊ regionem ea pro reſumptiōe ſenectutꝫ incolēda eſſe iubēt q̄ cauſis mortem velocē facientibꝰ aduerſantia magis ad extendendā vitā ſuis diſpoſitōibꝰ iuuant:qualia in primis nō ſunt (vt gn̄atim ſit dicere) ea q̄ ad ſeptentrionem patentiora ſunt in regimine ſenectutis:ſicuti ⁊ oīo in corpoꝝ quorūcunqꝫ defectoꝝ atqꝫ imbecilliū reſumptōne repellenda.Auicen. nanqꝫ autor eſt in locis illis ꝓpter dn̄antem frigiditatem h̄ntes ꝯplexiones debiles pati cuzem:q̄ eſt quedā ſpaſmi ſpecies.Neqꝫ etiā ea loca q̄ ad meridiē ſunt ꝯuerſa ꝓlongande vite conducūt.in eis enim accidūt ſenibꝰparalyſes propť catarros qa eoꝝ capita plena ſunt.ſiliter ⁊ aſma tortura.epilempſia ⁊ febres in qbus caliditas ⁊ frigiditas cō iunguntur.⁊ febres longe hyemales ⁊ nocturne: eripitur nāqꝫ humoꝝ temperies in corporibus hoīm ꝑꝑ curſū proximū ſolis deflagrantis ſuo calore corpa exurentis.vbiqꝫ aūt vitare ſolis ardorē ſenibꝰ vtile eſt.Loca v̄o ad orientem patentiora ꝯuerſaqꝫ vt iuuantiora pro tutela ſenectutis ſenes incolere.ſunt.n.aer is ſalubrioris quia tenuioris tꝑatioriſue ⁊ adhuc magis ſi eoꝝ aſpectus cū quadā interpoſitione a ſeptentrione ⁊ meridie patentior fiet. Sol nāqꝫ a locis illis nō tantū recedit vt premanť algore.neqꝫ tantū accedit ad ea vt vranť eſtu ; eo ꝙ eleuať ſol in diei initio ſuꝑ ea loca aerē depurās receditqꝫ illuſtrato iā aere Et qm̄ ſol qbus in locis mediocriť calores ꝓfundit in his ꝯſeruat corpa tꝑata.ideo euenit ꝙ eoꝝ locoꝝ incole tēpate ſunt habitudinis.ſanorum corpoꝝ.virtutū fortioꝝ.coloris albi.rubeo ſuffuſi.raris ⁊ paucis languoribꝰvexati.carnoſi.vocis ſplendorē h̄ntes.mediaſqꝫ inť graueſ ⁊ acutas ꝑꝑ tempꝑiem humidi q̄ fiunt grauiores vocis ſonitus ⁊ fer

uoris quo acutiores.ſuntq́ꝫ prediti prudētia. ⁊ oio vt aiūt ſunt gentes ſanitatis ⁊ quietis. Accedūt poſt hec loca ad occidentē cōuerſa in qbus ſenes vitā degere ꝓhibēt.ſunt enim impurioris aeris. craſſioris.humidioriſue q corpori nō mō incōmodus eſt imo ⁊ aie. Ingeniū nanq́ꝫ hebetat apprehenſionē obtundit.iudiciū obnubilat. cogitationes corrumpit.affectōes obliquat.Oim aūt habitabiliū locorum: vt ad regiones deſcendamus: nulla ad vitā extendēdā accōmodatior oim fere iudicio habita ē q̄ꝫ ea q̄ ſub eqnoctiali(ſi tñ vt pitiores putāt regio ſit hītabilis)neq́ꝫ.n. ſol plurimū ab ea recedit neq́ꝫ diu morā facit in eius directo. Propter quod ⁊ celo ſalubri gaudet.eſtate ⁊ hyeme temperiem nō excedentibus.eſtq́ꝫ illi equinoctiū neq́ꝫ extremi caloris ſunt dies.ferūtq́ꝫ anno vno geminari quattuor anni tempora cum fructuum vbertate.bine enim fiūt meſſes ſicuti bine ſunt eſtates ⁊ adiitiunt peritiores ꝑpetuum ei eſſe ver ꝑpetuoſq́ꝫ flores.ſalubri celo ſempq́ꝫ vernante.etſi eſtas in ea ſit nō tñ eſtus . īmo aeris diſpoſitio ſemꝑ ſimilis nullo ſenſibili nocumento impediti. Ad eas gentes q̄ eam regionez incolūt nō adeunt exangues morbi.nō egra ſenectus vt Lactantius tradit. quoꝝ memoria ⁊ oēs diſpoſitiones nobiles ſunt ⁊ ſil'es.Accedūt poſt hanc climata ⁊ regiones alie quoꝝ diſpoſitio a tꝑamento illo labiť quaꝝ que ad caliditatem declines modico tñ exceſſu magis ad frigiditatem declinantibꝰ laudatiores produnt.in eis enim melius diuturniorīq́ꝫ tꝑe calidū ⁊ humidū q̄ principia ⁊ cauſa vite ſunt conſeruanť ⁊ ex ꝯñti vita magis extendiť q̄ꝫ in frigidioribus qualia imprimis ſunt plurima īdie loca quā a meridiano mari ad ortū ſolis uſq́ꝫ porrectā ſcribūt.a ſeptentrione vͦo ad montē vſq́ꝫ caucaſum ꝓuenire.ab occidente aūt indo flumine claudi qᵭ rubro mari excipiť refertā inſulis auro ⁊ argento fecūdis.ar

boꝝ fructibus nunq̄ carentem. binas meſſes eſtates ꝛ hyemes. cinamomū. piper. calamū aromaticū ꝛ ebur dare. ibiq̄ aureos montes eſſe quos adire ꝑꝑ dracones ꝛ gryphos imenſoꝛūq̄ hoim monſtra nō poſſe diuus Hierony. narrat. cuius ſuꝑioꝛ pars oꝛientalis pꝛimo metit̄ climate int̄ eqnoctialem ꝛ tropicū cancri ſita: quoꝝ incolis ſaturnū dn̄ari aſtronomi tradunt. ideo longe ſunt vite ita vt eorum plures non moꝛiantur niſi exita etate affecti. Refert enim Iſigonus cirnos indoꝝ genus annis centenis quadragenis viuere. Sunt ꝛ in india gentes pandoꝛe appellate in conuallibus ſite: quas ducentos annos viuere ferunt in iuuenta candido capillo qui in ſenectute nigreſcit Neq̄ caldea regio oꝛientalis hoc in loco ſilentio pꝛetereunda eſt que a ſeptentrionali parte arabiam claudit ad ꝑſicum ſinum extenſa: in qua naturas vigoratas fuiſſe. pꝛophetias ꝛ ſcientias inuentas peritioꝛes tradunt. Albumaſar enim. iiii. introductoꝛii auctoꝛ eſt: Noe pꝛophetā venerandum coꝛruptionem ꝛ frigiditatem aeris fugientem ex mōtibus armenie in qbus requieuit archa menſe ſeptimo (vt ait Moyſes. viii. geneſeos) in caldeam aerem querēs calidū ſe tranſtuliſſe. Caldeam incoluiſſe parentes pͥmos vſq̄ ad Abꝛaham qui ibidē oꝛtus indeq̄ ad terram pꝛomiſſionis a deo eductus eſt; eoſq̄ longiſſimo vite ſpacio vixiſſe idem ſcribit Moyſes. Quoꝛum annoꝛum numeroſitas etſi ſuaderi quoquo modo poſſit: tum ex perfectione complexionis; decentiq̄ regimine vite coꝝ. Tum ex bonitate alimentoꝛū ante diluuiū. Tū ratiōe laudati aſpectus ſiderum regioni illi dominantiū; attamen quia nullis documētis vt ait Aug. in experimentū venire poteſt pꝛo miraculo habenda eſt ad magis videlicet fundandam in coꝛdibus fidelium mūdi creationem: quā (vt Rabi Moyſes auctoꝛ eſt) pagani pꝛo magna parte negabant. Non

enim ante diluuiū fuerunt omnes vite longiſſime: ſed ſo-
lum hi de quibus ſacra meminit ſcriptura. Lamech enim
pater Noe cōcurrit in vita cum ipſo Adam: Abrahā etiā
quem principalem extitiſſe in predicatione fidei tradunt
erat annorum .lxiii. quando mortuus eſt Noe. ⁊ ita teſti-
moniū creationis mundi ex longitudine vite illorum ſatis
continuatū eſſe produnt a tempore Ade: ad tempus vſq;
Abrahe. Quod autem regio illa cum adiacentibus locis
extiterit ſapientū auctor eſt Hieronymus. vnde ⁊ magi id
eſt ſapientes quos ab oriente in Bethelen xp̄m adoratu
ros veniſſe fide tenemus ex arabia oriūdi extiterūt. Tem
peries aūt regionum illaꝝ cū aliquanto ad calorē exceſſu
ꝯtingit rōe velocioris inceſſus ſolis ſub eqnoctiali ⁊ eius
ꝑmutatōis ab eo in ꝑmo climate maiori cū velocitate eue
niētis. refrangit̄ q̄z vehementia caliditatis regionū illarū
ventoꝝ q̄pluriū afflatu aerē ꝯtemꝑantiū refractiōeſq; ra-
dioꝝ ſolarium cohibentiū cooperante ad idem efficiundū
vapoꝝ eleuatoꝝ ex marittimis multitudine ex amnib⁹ ſeu
lacubus. nec minus rōe ſignoꝝ celi vlium toti climati pri-
mo dominantiū quibus omibus euenit vt qua diſpoſitiōe
lederent̄ extranei ea inoxia ſit indis primū inhabitātibus
clima. Eſt aūt indoꝝ talium color croceus. aut fuſcus. vt
ea q̄ corpi ſunt adducamus. non niger ſicuti ethiopum in
ſecūdo degentium climate qui magis meridionales ſunt
illis. ideo caloris impetu vehementiori ſunt illis nigrio-
res. Sūt poſt clima primum cum ſuis complicibus regi
ones alie a peritioribus aſtronomorum medicorumq; ac-
cōmodate pro vite longitudine laudatiores: quas geren
tocomo eligere preſtat: ſicuti he que ſite ſunt in extremi-
tate climatis tertij ꝑtranſeūtes inde ꝑ quartū ⁊ ꝓprie vt
Cōciliator inqt regio illa q̄ int̄ chindiā q̄ ex oppoſito Cō
ſtantinopolis eſt ſita ad orientem cōuerſa ⁊ inter choum

Adiecerunt aūt ꝛ pstiores his regiões nōnullas climatis ſexti ad vitam extendendam iuuantiores ſicuti ꝛ in eiſdez corpora magis eucrata eſt inuenire; ceu greciam q̄ apud grecorum illuſtres medicos eucrata cenſetur. eucratiſſima tamen Hypocratis patria. eſt autem grecia climatis eiuſdem in quo ꝛ Roma totius orbis terraꝝ omniſqȝ regionis olim fines poſſidens in medio quaſi ſita cū adiacētibus regiōibus italia etiā annumerata inter meridianas gentes que ad axem meridianū ꝓxime ſunt et eas qui in ſecundo degunt climate; quibus preſſis calido vrente pp feſtinā humidi naturalis conſumptionez accidit ſeniū trigeſimo eoꝝ anno vt Auicenna auctor eſt; qui ꝑfecto breuiſſimus eſt hūane vite periodus. hi ſunt ethiopes quoꝝ vt Plinius tradit pars quedaȝ locuſtis tm̄ viuit fumo et ſale duratis in annua alimenta qui quadrageſimū vite annū non excedunt. criſpo capillo. colore nigro. quoꝝ dentes candore niteſcunt. breuioribus corporibus. oculis nigris. cruribus validis. atqȝ impetu ſolis ſanguine exiguo. ideo ꝛ timidiores ſunt ardores ꝛ febres ſuſtinētes. Eſtqȝ italia media alia ex pte inter eos qui ſeptentrionales partes ꝛ frigidiores extreme incolunt; ſicuti ſunt gētes in ſeptimo ꝛ vltra morantes climate; vt que polo artico ꝓxime ſunt que abſunt longe a meridie; quibus velox accidit mors non mō violenta ꝯtingens a putrefactiōe prohibitaqȝ tranſpiratione que eſt ab opilatione; verūetiaȝ mors nālis ꝯſumptiua. calor enim nālis frigidiores regiones inhabitantiū ad interiora propulſus intima corporis penetrat inuiſcaturqȝ humido cui nimiū depaſto euenit corruptio ex conſequenti viuentis interitus. neqȝ abundantia humidi q̄ ex pinguedine eoꝝ dinoſcit̄ ad eoꝝ vitā extendendam auxiliatur; quinimo aduerſatur; quia aqueus nō aereus cordi neqȝ calori proportionatus. Breuiori etiaȝ

vite ſpacio degunt ſeptentrionales propter vite regimen inordinatū qbus peculiare hoc ineſt vt ſint voraces.craſſi.corruptas.turpes ⁊ brutales facies hn̄tes. ſuntq̄ gentes imanibus corporibus. cādido colore. directo capillo ⁊ ruffo. oculis ceſijs aliqn̄ glaucis.vocis ſonitu grauiori ſanguine multo.moribus ſilueſtribus. mente ſtupida. vſu rōnis carētes.Infuſe enim ſunt gentes ille:vt ait Victruuius craſſitudine celi obſtante aere humoreq̄ refrigerate. nam ſicuti acutiores efficit calidus aer nō oio vſtiuus hominū mētes:vt in Hiſpanis eſt videre:ita ↄ̄rio refrigeratus plurimū tardiores ardores ⁊ febres raro ſuſtinentes ſanguiniſq̄ abundātia reſiſtunt ferro ſine timore.Qua de re audaces ſunt ⁊ viriles de ſeipſis plurimū ↄfidentes.qn imo nulla fere rōne ducti eoꝝ ferocitate plurima temere aggrediunt̄ ⁊ oio eſt gens viroꝝ infrena qb⁹ in ſcelus oē ruit fas:ita vt etiā corporib⁹ humanis veſcant̄.Huius generis Scythas eſſe tradūt ſiue parthos.Exn̄te itaq̄ Roma cū adiacentib⁹ regionib⁹ vt latina.etruria. campania cui peculiarit̄ aſcribit̄ eā hr̄e campos toto anno vernātes imo ⁊ tota italia q̄ mediū quaſi teneat climatū habitabiliū ad ſeptētrionē tn̄ mag̃ declinās que regio ſalubrior eſt q̄ȝ meridiana vt ait Marcus varro.Erūt ꝓculdubio tꝑatiſſime ad vtrāq̄ ꝑtem corpoꝝ mēbris aiorumq̄ vigoribus longioriſq̄ vite in italia gentes. Quā rem exempla plura certā fecere. M.enim valerius coruinus romanus centū annos impleuit:⁊ ex feminis Terentiā Ciceronis ferunt centū ⁊ ſeptē annos impleuiſſe. Quippe int̄ ſeptentrionales meridianaſq̄ ab vtraq̄ ꝑte mixtionib⁹ tꝑatas ⁊ inuictas laudes hȝ italia ↄſilijs refrigens barbaroꝝ ferocitatē meridianoꝝq̄ cogitatōes ⁊ verſucias vt nulla ex ꝑte laudibus italie certent ; ita curā rerū humanaꝝ agens deus monarchiam Romanā egregiā temperatāq̄ regione col-

locauit:vbi vt inquit Liuius ſaluberrimi colles, flumen
oportunū quo ex mediterraneis locis fruges deuehūtur,
quo maritimi cōmeatus accipiunt̄. mare vicinū ad cōmo-
ditates, nec expoſitū nimia propinqtate ad pericula claſſi
um externaꝝ regionū. italie mediū ad incremētū vrbis na
tum vnice locū, vt infeſtis oībus ꝓpulſis diuturniori vite
ſpacio tranquilliſſime potirēt̄: qbus eſt humani generis ſa
lutē preeſſe. Nō ſoluꝫ aūt diſſilēs regiones ad vite longi-
tudinem breuitatēqꝫ ab inclinationib⁹ celi diſponunt̄: imo
⁊ regio eadē influxus celeſtis occaſione, aquaꝝ, ventoꝝ,
montiū, aut alioꝝ conſimiliū diſſimilit̄ diſponit̄ ad vitā ex-
tendendā breuiandāue: quo fit gentes diuturniori tpē vi-
uere in locis quibuſdā ſexti, imo ⁊ climatis principij ſepti-
mi ⁊ in montanis precipue regionib⁹. Auic. nanqꝫ auctor
eſt ꝙ morātes in locis habitabilib⁹ altis ſani ſunt ⁊ fortes
laborē multū patientes diuqꝫ viuūt. Ea nāqꝫ loca vbi celi
ſtatus viuidus ventoſuſqꝫ eſt afflatu ventoꝝ ſalubriū (vt
decet) euentant̄. ⁊ eoꝝ precipue q̄ patentiora ſunt oriēta-
lib⁹ ventis: tecta vō ab occidentalib⁹ ⁊ meridianis dūmō
nō ſint alia id impedientia ceu paludes ⁊ valles ꝓxime, ⁊
cetera ꝯſilia. His itaqꝫ in locis eleuatis ac patentibus ae-
ris puritate, claritate, frequentiqꝫ innouatione a putrefa-
ctiōe preſeruati tarde ſeneſcūt hoīes: ſicuti in nōnullis lo-
cis italie experimenta ⁊ exempla id notū fecere ceu Par
me, Placētie, Fauentie, Bononie, ⁊ in collibus eaꝝ, in
Riperia quoqꝫ lacus bennaci in agro veronēſi: cuius aer
ſaluberrimus vrbi verone inter reliqua diuū munera tri-
butus eſt: nec minus Bergomi patrie in qua longeue vi-
te homines q̄plurimos eſt inuenire. Fert̄ quoqꝫ ⁊ flexu-
lis ꝯſtitutōem aeris vite hoim longitudini plurimū accō-
modari. ⁊ Bononie vita humana ab antiquis traditū eſt
nō modice extendi. Plinius enim auctor eſt Titū ſello-

nium Bononiēſem centū quinquaginta vixiſſe annis q̄d ⁊ in aliis italie ⁊ regionū aliaꝝ locis contingit: ſicuti ⁊ in regno Galitie ferūt ⁊ Valētie. Refert quoqꝫ Linconienſis circa quendā polū incolas montanos vniformi ⁊ regulari radioꝝ ſolis reflexione aerem ad equalitatem ducente ſeniores iam factos nimia vite longitudine tedio affectos amnē ſecus montem morituros ſponte inſilire. In tiuoli quoqꝫ montis cacumine q̄d vocāt tepſim hoīes centum quinquaginta annis viuere Mucianus auctor eſt. Item ⁊ in inſula taprobana vitā hominū centū annis modicam dicunt. quinimo in ea inſula longiſſimā vitam ſine vllo corporis languore traduci Artemidorus tradit. Obſeruandū tñ eſt q̄d Columella de ſalubritate regionū prodit: vt cū ſint quedā loca q̄ ſolſticiis minus ꝯcaleſcant ſed frigorib⁹ hyemis intolerabilit̄ horrent ſicut thebas ferūt boetias. ſintqꝫ q̄ tepeant hyeme; ſed eſtate ſeuiſſime candent vt affirmant euboicam chalcidē. petatur aer calore ⁊ frigore tempatus qui fere medios obtinet colles. quod neqꝫ depreſſus hyeme pruinis torpet. aut torret eſtate vaporibus. neqꝫ elatus in ſummo montium perexiguis ventoꝝ motibus aut pluuijs omni tp̄e anni ſeuit. Hec eſt medij collis optima poſitio ad vitā hoīs extendendā aptiſſima. cuius frons ad orientem eqnoctialē directa ſit; in qua ad eſtiuos tempandos calores ⁊ amenitatē locoꝝ plurimū ꝯferunt. ſalientes riui quos dulces in medij collis locum poſitū p̄ aquagia. i. aqueductus ducere vtile eſt ſi loci ꝯditio patiat̄. p̄p̄ q̄d laudate ſunt vrbes amneſes. i. ꝓpe amnē ſite; q̄d etſi a mari lōgo poti⁹ īteruallo q̄ꝫ breui refugiſſe. p loci ſalubritate p̄ſtet. Attñ accedūt poſt h̄ loca ī medio collis ſita ad vitā extēdendā loca maritīa ⁊ īſule ī qb⁹ hītantes lōgioꝝ vite ſūt hītantib⁹ ī agreſtib⁹ vt ingt Auer. ſicuti ⁊ aīalia marina lōgioꝝ vt ferūt vite ſunt q̄ꝫ agreſtia.

Propter q̄d laudauerunt quidā in vite longitudine ter‑
rā calidā mari vicinā humiditate ⁊ caliditate aeris illius ſi
cuti eſt Venetiaꝝ vrbs italie preclariſſima. Euenit aūt id
vel ſalſedinis rōne hoīm corpa a putrefactione preſeruan
tis. vel maritimaꝝ regionū equalitatis rōe. quaꝝ ꝯplexio
proculdubio vt verius putandū eſt cū Auic. eſt equalis in
calido ⁊ frigido. declinis tn̄ ad humiditatē deducto quo‑
cunq̄ prauo ventoꝝ afflatu vapoꝝq̄ qualitate aliqua de
teſtabili cū alijs conſilibus: ſicuti vicinitate paludis a qua
aīalia infeſtis aculeis armata gignunt̄ q̄ in nos dēſiſſimis
examinibꝰ inuolāt. Hinc etiā peſtilēs virus inſurgit. hinc
natritiū ſerpentiū infectio q̄bus oībꝰ ſepe ꝯbunt̄ ceci mor
bi quoꝝ cauſas neq̄ medici ꝑſpicere queūt vt ait Mode
ratus. Q̄d aūt inſulanoꝝ extendat̄ vita exemplo Gorgie
ſiculi ꝯfirmari pōt q̄ centūocto vt aiunt annis vixit.

¶ De priuatis manſionibus reſumptioni
ſenectutis accōmodatis.

¶ Manſiones ſenū pro eoꝝ reſumptione ceu cubicula ⁊
bibliothece ⁊ q̄ eaſdem hn̄t vſus rōnes eas eligendas iu‑
bēt q̄ ſicut ſalubri regione ita ſaluberrima parte regionis
ſint ꝯſtitute vtpote ad orientem ſpectantes nō oīno con‑
uerſe ad meridiem ſeptentrionem neq̄ ad occidentem ae‑
ris ſint ſalubrioris. liberius expirabilis. nō cōcluſi. neq̄ te‑
ſtudinate fornicibuſq̄ ꝯtecte ⁊ multo minus ſubterranee
quarum aer craſſus eſt ⁊ humidus pectoris ⁊ cordis cō‑
ſtrictionem capitis grauedinem. pigritiam. ſomnolentiam
obtuſionemq̄ ſenſus efficiens cum anhelitus induratiōe
reſpiratōiſq̄ difficultate qua plurimū cōtingit vocis amiſ
ſio. Amplius priuatas ſenum manſiones patentes valde
quattuor angulis orbis illaudarūt: quāuis ad orientem
cōuerſas laudarint. quattuor tn̄ ventis patentiores vt de
teſtabiliores repellātur quas conflages appellant. i. loca

in que vndiq; conſluũt venti. nam ⁊ eſtate calide cum ex ceſſu. hieme v̂o frigidiores precipue ſi eleuate fuerit. quo fit vt neq; a frigore defendãt ſenilia corpora. neq; a cau⸗ mate. incumbendum tñ eſt vt aprice ſint ita ꝙ ſol ⁊ orien tales venti eas adeant; vt manſio leto fruatur aſpectu. eſt enim ſol aeris rectificator ⁊ vite cõſeruator bonus; eo ꝙ non eſt vita viuentiũ preter deũ niſi per ſolem ⁊ lunaƷ vt ait Albumaſar in Sadan; imo ſol nubila humani animi ſe renat vt Plinius ſcribit. Aerem manſionis eucraſiam ha bentem in lumine ⁊ calore aptiſſimũ predicãt. ſic eni mul cet ⁊ temperat ſenectutis languorem. lumen nãq; exube⸗ rans ſui caliditate corpus relaxat vt ait Gal'. Aer v̂o fri⸗ gidus ⁊ obſcurus cũ exceſſu corpus ꝯſtringit. eas quoq; manſiones albarij operis nitore decorari iubẽt; vt calica⸗ te ſint. i. calce polite. Pro tutela itaq; ſeniorꝫ nãe frigide in tempore anni frigido ⁊ in regionibus ꝯſimilibus; preci pue tñ montanis; manſiões priuatas hibernas ſic parari volunt vt poſſit eas hiberni ſolis totus prope modũ cur⸗ ſus hilarare. pauimẽtis opportunis inſtrare vtpote ligne is aſſeribus eſculeis aut laricis vel alijs ꝯſilibus; vt in ca liditate temperate diſpoſitioni veris aſſimilenẽ. excitãt. n. virtutes ſopitas algore; quia tamen ſitim inducunt vt Al bucbaſis tradit; faciuntq; deſcendere cibum indigeſtum aere ſeptentrionali rectificande ſunt. Si tamen habitatio⸗ nem huic oppoſitam ſenem habere contingat aerem mã⸗ ſiõis illius lectiſternijs ad idem appropriatis docent mu⸗ nire aut igne rectificare ex his rebus que aerem mode⸗ rate calfaciendo ⁊ ſiccando flãmam inducunt non fumo⸗ ſam cum puritate; ceu ſunt vites ſicce. laurus. libanus. cu preſſus. olea. Purgare quoq; aerem loci illius; fumigijs ex ligno aloes. thure. mirra. ſtorace. iunipero. et ſimilibus ſimplicibus ⁊ cõpoſitis hieme precipue. Eſtiuas v̂o mã⸗

ſiões orientē ſolſtitialē ꝛ ꝑtē ſeptentriõis aſpicere, hoſtia ꝛ feneſtras patefacere vt perflatus quoqꝫ aliquis acce- dat, teſtatiū pauimentū, teſſalatum, aut ſectile conſtituere, marmora vel teſſeres aut ſcutulas accipere quibus equa le reddatur angulis lateribuſqꝫ coniunctis, aut ſi hec de- ſint ſupra marmor tuſum ſternere; aut arena cum calce in ducta leuigare; aut ambricibus aſſeribus ꝛ tegulis inter- ponere neqꝫ irrigare, cubile vero aut lectum ſenis in ea par te manſionis locari qua liberius aer ingredi ꝛ egredi poſ ſit; ſuper quo ſandallos, roſas, aut virentes plantas odo- rem ferentes ſuauem ſternere, ꝛ omnino ſtrata eoꝝ indu- menta ꝛ ſedilia aromatizare, hec enim redolentia manſio nis aerem rectificant, cerebri vigorem adaugent, odora- tui delectationem inferunt cum iuuamento alioꝝ ſenſuū, aduerſanturqꝫ vaporibus malis aerem inficientibus. Va riantur autē hec ſcḋm quadripartitas anni varietates, ideo ſi adaucto frigore opus ſit ſenem calefieri igni non mul- tum proximū fieri neqꝫ iuxta illum longo tempore mora- ri precipiunt; maxime autem cibo ſumpto ꝛ facie igni op poſita; nam ſenis iam imbecillioris ſpiritus magis reſoluū- tur, digeſtiua impeditur, hebetior fit viſus, exacuitur ſan- guis, vt plerūqꝫ vertigo inducatur; ſed dorſo igni oppoſi to moderatum vſum ignis eidem iniungendum, immo ad oculoꝝ ſenis cuſtodiam aliquid inter ignem ꝛ ſenem cal- faciendum ponere. Et adhuc magis cellulam parare que a camino hiberno tempore calefiat vt eſtiua fiat; que eo ſalubrior erit hiberno ſaltem tempore quo in abdito ꝛ cō camerato loco poſita erit cū abſentia ignis; in qua ſenem hieme ꝛ eſtate ꝑfricari poſtqꝫ egeſſerit ſalutare affirmant Eſtiuo autem tempe manſiones ſenectus expoſcit in qui bus quotannis eſtiuet que amena ſint; nam eſtiua locoꝝ amenitas a mollibus ꝛ delicatis hoibus cuiuſmodi ſunt

ſenes etiam vmbrarum opacitate queri ſolet vt hibernaʒ faciant manſiōem. Euitāda tamen maxime ſunt loca grauedines deſtillationeſqʒ concitantia: ſicuti auctore Celſo eſt habitare edificio lucido per flatum eſtiuū hibernū ſolem habente. meridianus ſol. matutinum ⁊ veſpertinū frigus, aure fluminū atqʒ ſtagnoꝝ. nubilo celo ſoli aperienti ſe committere ne modo frigus modo calor moueat. magiſqʒ grauibus locis hec ſeruanda ſunt in quibus etiam peſtilentiam faciunt. His enim modis adiutoriis ⁊ cautelis olim directus Antiochus medicus vt eſt apud Galienum: octogenarius ſupraqʒ in finem vſqʒ peruenit illeſus ſenſibus ⁊ membris integer omnibus. Loca inſuper huiuſmodi omni ſtercore ⁊ mucore liberanda eſſe; boniſqʒ odoribus ſuffienda: ne quem redoleant fetorem ſiue odorem fetidum acorem ue iuſſerunt peritiores. Rabi Moyſes auctor eſt preſtans eſſe odorare flatus columbarum ⁊ eas cohabitare in manſionibus hominuʒ: quia tuentur ex hoc ab egritudinibus neruorū, a paralyſi, tortura oris, ſpaſmo, ⁊ tremore. Obſeruetur tamen ne fimus colūbinū in his congeratur: quia putrefacit atqʒ inficit aerem.

¶ De temporibus anni reſumende ſenectuti conducentibus.

Accidunt aeri mutationes nonnulle accidentales: quas tempeſtates appellant, ex quibus ſenectuti perq̄ʒ vtiles ſunt equales ſiue frigide ſeu calide: decliues tamen magis ad calidum. peſſime vō eiſdem ſunt que variant maxime. ſaluberrimi quoqʒ q ſereni ſunt dies; meliores pluuij q̄ʒ tū nebuloſi aut nubili. In quibus omnibus nō ſolum intereſt ſcire quales dies ſint: ſʒ etiam quales ante p̄ceſſerunt. Fiunt ⁊ preter has aeri mutationes alie naturales

Iuxta quadripartitas anni varietates: quarum principium ſumitur a tranſitu ſolis de quadratura in quadraturam ſui circuli: quas veluti precipuas in reſumptiuo regimine maxime obſeruant: nam inter mutationes omnes que ex ſtellis fiunt cum ille ſint maxime que imprimunt a ſuorum circulorum quadraturis in corporibus viuentium alterationem grandem inducunt. Inter quattuor itaque anni tempora ſic partita pro reſumendis ſenibus quorum vt dicebatur calor innatus paucus eſt cum ſuperflua humiditate accidentali eſtatem ſalubrem produnt: cuius dies primus eſt in tauro ad ſeptem idus maij: dies habens quinque et nonaginta vt. M. Varro tradit. melius enim in ea ſe habent ſenes ſicuti et iuuenes in hieme: nam ſeniorum natura frigida calore iuuatur eſtiuo. quod experientia probat Auicenna in his verbis: Videbis in eſtate ſenes et qui eis aſſimilantur fortiores. frigus enim inimicum eſt ſeni et tenui: licet proſit iuuenibus et omnibus plenis. erunt autem eſtatis dies tanto ſenectuti magis conducentes quanto venti fauonij magis perflabunt. Hiemem inimiciorem ſenectuti tradunt cuius dies primus eſt in ſcorpione ad idus. iiij. nouembris dies habens nouem et octuaginta. que ſi multarum fuerit aquarum generat in eis cattarros. Autumni vero principium ad tutelam ſenum non repellunt. eſtate enim et in autumni prima parte ſenes optime ſe habere inter auctores conuenit: licet eiuſdem finem ceu ſenibus noxium damnent. nam et ſi autumnus ſenectuti nature vtcunque aſſimiletur: ſimpliciter tamen malum eſt omnibus temporibus peſtilentius effectiuumque acutarum egritudinum et mortalium. omni etate. omique nature in omni regione incommodum ſine conditione blaſphematum veluti periculoſiſſimum: minus tamen calidis et humidis nature Eſt autem autumni dies primus in leone ad ſeptem idus ſextilis dies habens nonaginta vnum. neque dictus eſt autumnus quia augeatur ſalus: ſed quia tunc maxime augeantur hominum opes

agroꝝ fructibus collectis. Ver autem ſenibus non adeo rebelle ſicuti hyemem arbitrantur; ſiue veris naturam calidam ⁊ humidam dicamus: vt philoſophoꝝ plures docuere, ſiue nature temperate decliue tamen quo ad eius principium ad humidum non longinquum ab equalitate vt medicoꝝ nonnulli, ſiue ponatur nature equalis eo ꝙ temperiem ⁊ fortitudinem afferat operationibus virtutis nutritiue ⁊ calori innato omniqꝫ operationi; humano corpori ſaluberrimū: ita vt opportuniſſimū quoqꝫ curationi tempus vernū feratur: nō equale tū ſm proportioné qualitatū primarum, diem primū veris eſſe in aquario ad ſeptem idus februarij ſcribunt; dieſqꝫ habere vnum et nonaginta.

De ventis eligendis ad idem.

Quia venti aeris diſpoſitiones variant non modo; immo ⁊ hominem diuerſis alterationibus afficiunt, ideo pro tutela ſenectutis etiam vſum eorum diligenter obſeruari iubent; nam oriētales ventoꝝ eo ꝙ ſunt in calido ⁊ frigido equales ſi per loca virentia ⁊ depurata per aquarumqꝫ decurſus tranſitum habuerint ſicuti alijs etatibus ita ⁊ ſenectuti aptiſſimi ſunt, ſpiritus enim multiplicant ⁊ reſumunt, verum quia obtalmiam generant ⁊ corizam auctore Albuchaſi; cum aqua florum ceu roſarum aut violarū eorum amouetur nocumentum, occidentales vero quia alicuius ſunt equalitatis in calido ⁊ frigido ſi ad ſeptentrionem erunt decliues in reſumptiuo regimine precipue in vere non illaudantur: nam virtutem digeſtiuam excitant, ſunt enim occidentales venti humidiores parū orientalibus; quia ſeptentrionales orientis non adeo maritimi ſicuti occidentis, eſt autem illorum ventoꝝ tranſitus per mare, Tum etiam quia ſol eos ſuo diuerſificat motu.

Aſſimilanturq; in pluribus diſpoſitionibus veri. ſicuti.n. tempore veris aerem ad temperantiam quandam ⁊ ſalubritatem ꝑmutari cõtingit: ita ⁊ flante vento occidentali ⁊ precipue zephiro collaterali fauonij: qui magis alijs veri aſſimilatur eo ꝙ ſereniſſimus ⁊ delectatiõem inferens. nam mitis zephirus reuehit frondes quas ſpiritus boree aufert vt inquit Boetius. Quia tamen occidentales vẽti frigus inferunt ⁊ tremorem cũ rebus excalfacientibus eorũ nocumenta deleri iubent. ventoꝝ aũt meridionales nature calide in ſecundo: ſicce vo in primo. Si ꝑ laudatã regionem tranſitũ habuerint pro reſumẽdis ſenibus precipue decrepitis frigide ⁊ ſicce nature in autũno et in regione ſeptentrionali laudauerunt peritiores. iuuamentũ enim afferunt pectori. veꝝ quia aerem grauiorem reddũt aures tardant. capitis dolores mouent. aluũ ſoluunt. totum corpus efficiũt hebes. humidum. languidum. ſenſus perturbant. caliginem inducunt ⁊ pigriciam. vtile auxiliũ eſt aqua roſacea ⁊ canphora eorũ nocumentis reſiſtere. differunt tamen pro natura locoꝝ regionũq; ſorte ventorum effectus: precipue varietate montium ſuper quos fit ventoꝝ tranſitus: tum occaſione aeris. maris. ſtagnoꝝ. paludum. vallium. ⁊ conſimilium: Tum etiam ratione locorum que ſunt deſerta ſiue aduſta fuerint ſiue non aduſta. ratione etiam propinquitatis ⁊ diſtantie illius loci a quo oritur ventus. ideo contingit ventoꝝ naturas in locis diuerſis plurimũ variari. propter quod ferunt ventum fere vbiq; a mediterraneis regionibus venientem ſalubrem. a mari grauem eſſe alteriuſq; operis. auſtrũ quem Rome ventũ maritimũ dicunt apud nos: nam ꝯturbat ⁊ pluuioſum reddit aerem. ideoq; auſtrũ appellari volunt qa hauriat ventos. attrahit eni nubila ⁊ aquas: plurimaꝝq; egritudinũ eſt cã. Apud vo Scotos. Datios. ⁊ Noroegias

ſalubꝛis ſerenat. Quare hic ventus pꝛo tuenda reſumen-
daq; ſalute Rome deteſtatur. in illis vͦo regionibus foꝛte
cōmendatur. Simili modo ⁊ boꝛeas nobis ⁊ illis oppoſi-
tum operatur. quoꝝ omniū cauſa videtur: quia ventus a
veniendo dictus ſit: aut quia ſit vehemens ⁊ violentus
continue q̄zto magis pꝛocedit motu ſuo depuratur ⁊ ſub-
tiliatur. cum autem incipit groſſus eſt ⁊ turbidus exhu-
mectatiuus. nos autē magis q̄z illis auſtro appꝛopinqua-
mus. magis vͦo diſtamus a ſeptentrione a quo boꝛeas ef-
fluit: illi vͦo ecōtrario. Scio vicū quendam Bononie me
ridiei quaſi oꝛtogonaliter expoſituz: cuius incole defectū
auditus patientes fere omnes ſunt ſurdaſtri. nec mirum:
nam auſtrini flatus auctoꝛe Hypocrate grauant auditū.

¶ De veſtibus idoneis regimini ſenectutis.

c Cultum veſtitumq; eſſe ſenem: tum vtiliter: tū etiaz
delicate: munitumq; diligenter a ventoꝝ frigoꝛe et
pluuia pꝛo conditione tempoꝝ gerentocomi officium eſt:
que omnia pꝛohibere poterit. tum vſu pelliū quibus ma-
nice veſteſq; duplantur: tum vſu indumentoꝝ confectoꝛū
centonū modo aut ſagaruz cucularum. tum etiā tegumē-
tis capiti ⁊ vniuerſo coꝛpoꝛi accōmodatis ſenes obtegē
do velandoq; ne ventoꝝ afflatu aeriſq; intempie intima
coꝛpis introeuntiū alteratiōbus ledant̄: neue ꝑfrigeſcāt.
qḋ ſi fiet nullus dies taz intolerabilis eſt quo nō ſub diuo
moꝛari ſiue moliri aliquid poſſit ſenex. Hoꝝ aūt differen-
tiam pꝛo conditione nature ſenis necnō ventoꝝ regionū
climatūq;. aeris ꝯſtitutionū. tempoꝝ anni ⁊ ſimiliū metiri
opere pꝛeciū eſt: nā tꝑatū ſenem natura ſanguineū ſeu
colericum eſtate ſubuculam vltra: qua nullo tempoꝛe ſe-
nex pꝛiuetur eſtiuo ſiue hiberno aut inter hec medio. ve-
ſte linea ceu ſufficiēte ad eius tutelam velandū pꝛecipiūt
Lini enim natura frigida eſt ⁊ ſicca indumētaq; ex eo fa-

cta omnib⁹ alĳs frigidiora minuſqȝ corpori adherētia Albucbaſis prodit.etſi Auerrois lini naturā dicat equalem que eo erūt corporis caliditatem contemperantia cohibebuntqȝ cutis corporis condenſatōem abſqȝ tamen impedimento exitus vaporum per poros cutis quo preſtantia erunt candore molliciaue. Unde ⁊ linū a greco dici ferūt quod eſt linariū ſiue ꝙ ſit molle ⁊ lene.quo in genere etiā ſunt veſtes ex byſſo facte que eſt genus lini candidiſſimi ⁊ molliſſimi.aut genus ſerici groſſioris. Habite quoqȝ ſunt in genere eodem:quas veſtes biſſinicas appellant: bombicine veſtes ad luxum feminarum inuente tellarum aranearum modo texte:quas vt Plinius tradit Pamphile Platis filia inuenit prima.nō fraudanda gloria excogitate rationis vt denudet feminā veſtis bombicina. Delicatiores tamen molliores ſplendidioreſqȝ ſenū veſte ſericea bombice intercluſo indui volunt. ſunt enim delicati quaſi luxui dicati:nam tempatior eſt linea veſte quia non tanti frigoris.minoris etiam caloris bombicina ſola. quapropt̄ nec ſanguinem inflāmat neqȝ extuare facit:ſenectamqȝ cuſtodit a ventorum impetu. Gloria autem ſericee veſtis ſuper eam que linea eſt ex hoc dinoſci poteſt:quia ſerico augeſcit corpus redditurqȝ lenius.virtus naturalis defecta ⁊ eius operationes reparantur.memoria increſcit.eoqȝ nigram colerā educi de caſſula cordis Roſarius auctor eſt Contingit tamen ſericeas veſtes in calore ⁊ frigore plurimū variari:nam earum quecunqȝ ex ſerico ſiunt nō villoſo quas raſas Plinius appellat:minus excalfaciūt. Pannorum enim pili eo ꝙ corpori plurimū vniantur ⁊ adhereāt ſunt cauſe excalfactōis. Quo in genere habite ſunt citroſe veſtes que concriſpe ſunt ad ſimilitudinē citri. Ueſtes bombicine leniunt ⁊ calfaciunt:filius nanqȝ Serapionis auctor eſt bombicem calidum ⁊ humidum eſſe atqȝ in

dumentis aptum eius caliditatem ꝛ humiditatem poſuit in gradu pͥmo. ꝛ oĩo veſtes ex ſerico ꝛ bombice factas calidas cum temperie. has v̑o que ex panno fiunt plano nõ lanuginoſo ſiue veleroſo ꝛ lineas frigidas. Idem iudicandum eſt de quocũq; panno qui cũ texitur rarus remanet. hyeme ſenem precipiunt tegẽdum veſte lanea: aliis nãq; eſt calidior. nature enim ponitur calide in gradu. ij. humide v̑o in principio gradus primi. quia tamen aſperior ſenem delicatiorem ſericea veſte viloſa denſa ꝛ radioſa ceu laudatiore tegunt. Indumenta lana ꝛ ſerico contexta calida ſunt ꝛ ſicca ad gradum vſq; ſecundũ excalfacientia ſenioribus nature frigide hyeme ꝛ in locis montanis vt iuuantia laudata. Vex quia inflãmationem inducunt cum his que fiunt ex lino moderantur. His itaq; veſtibꝰ ſenes indui volunt precinctos nonnunq̃ fluxiore cinctura. aliquando vero reſtrictiore vt earum leuiores oneribus eſtiuis. que vero grauiores hyemi reſiſtant. quo tempore altriplicibus imo quaternis etiam tunicis ꝛ ſubucule thorace laneo ꝛ femoralibus ꝛ tibialibus muniri ſenes iubent. Nec alienum putetur hec veſtium varietas: intantũ enim a lorica gerenda diſceſſere mores ſicuti laute inq̄t Plinius vt oneri ſint etiam veſtes. Pelliciee veſtes in natura diuerſitatem habent ſ̄m varietatem nature animaliũ quorum fuere pelles: quibus vti oportet in reſumptiua ſenum Pellibus enim animalium nonnunq̃ lanea indumenta ſericeaq; duplant̄ noĩbus grecis indicanda quia nr̃is maiore ex parte in vſu non fuere ideo nomen dare ijs defuit cura. ex quibus omnibus corpori humano ad excalfaciendum aptis laudate ſunt magis. Eius animalis quod caſtoreum medici vocãt. alij hyenam. alij fybrum pellis eo ꝙ vehementer excalfacit. Poſt eam vulpina que leuior ꝛ indumẽtis aptior acuti tñ caloris eſt illatiua: etſi pleriq;

eam noxiam prodant laudantq; ouinã magis. Pellis v̄o leporina ſenioribus plurimũ accõmodatur: nam excalfacit ꝛ corroborat ſenum corpora ꝛ iuuenũ. ꝛ auxilium preſtat egritudinibus iuncturaꝝ. neruis opem prebendo. Cõſimile iudicium eſt de pellibus cuniculina. doſſeꝝ. varri. ꝛ armerinoꝝ. paruꝫ differentibus in excalfaciẽdo ſm tamen magis ꝛ minus. nam cum caliditate eorũ parum ab equalitate decliui eis ineſt leuitas ꝛ lenitas. temperatis corporibus conuenientes. Pelles v̄o animalium que vulgo dicuntur zebellini. maturelli ſeu fouini. hec enim duo animalia fales ꝛ meles dicunt. ſimilr̃ ꝛ lincis. ꝛ leopardi in precio ſunt ꝛ alijs (precipue vulpinis) laudatiores. Agninas vires corporis augere renibuſq; accõmodari ferunt. Rabi Moyſes autor eſt ꝙ approximatio ad corpora gattoꝝ flatus ꝛ pelles ptiſim conſumptiõem ꝛ matiem inducunt Tradunt quoq; (ſi tamen id fides nõ reſpuit) ꝙ induere calciamentũ pedis dexteri prius ſiniſtro preſeruat (ſi credimus) lꝫ ſit mirum dictu a dolore ſplenis.

De lecto ſenibus conueniente.

Lecto leni ꝛ molli ſenẽ reduci ſicuti ꝛ per eundẽ cũ alijs cor. epar. ꝛ vniuerſum corpus exhumectari indicũt. Molle enim cubile pinguedini atq; corpulentie cõfert. Erit aũt ad hoc lectus accõmodatior penniceus qð tomentũ dicũt: ſicuti ꝛ mollis culcitra. eo eniꝫ delitie hũani generis ꝓceſſere vt ſine hoc inſtrumento durare ceruices ꝛ corpa nõ poſſint. ꝛ perfectior ſi ex pennis cigni. poſtea anatis vel anſeris. deinde bombicinus magis q̃ꝫ laneus. cuius ſtragola ſit ſericea ſiue lanea ſicuti ſunt ea in quibus figmentis liciorũ contexte fiunt imagines. aut bombicina variata tñ in lenitate ꝛ grauitate ſicuti expoſcit anni tempus ꝛ ſenis natura cum alijs ꝯſiderandis. adeo enim paſſibilis eſt aliqñ ſenior ibecillior fact⁹ vt querulus dicat

Mollia fulcra thori duris ſunt cotibus equa.
Nec min⁹ varietas bĩida erit in auleis in thoralibus ⁊ in lectiſternijs quibus inſtrari ſolent cubilia lino eis interdũ precipue eſtate que peripetaſmata greci vocant ⁊ ſunt ve la que extendunẽ ad occludendũ ⁊ ornandum locũ. que oīa inſtituẽda ſunt pro loci merito ⁊ pro fortuna ſenis re ſumendi. aliqñ vero ſericeis. purpureis. cocco. grana ſiue cheſmes hyeme. excellens enim eſt virtus ſerici: nam ⁊ in caliditate ⁊ ſiccitate gradus primi illuſtrat ⁊ ſplendidam efficit ſpirituũ ſubam cum quibus ſilitudinẽ habent ꝙ ma ximã. viſui ⁊ memorie ſubuenit. eſtqꝫ adiumento ſpiritui q in epate exiſtit: cuius ſignũ eſt qa ſericũ pinguedini ꝯfert.

¶ De exercitijs bone valitudini ſenectutis conducentibus. Cap. xvi.

q Uantum conferat exercitium reſumptioni ſenectuꝰ eius oſtendit iuuamentũ in conſeruatione ſanitatis eueniens que poſt corporis ſenilis reductionem pro ex tendendo vite ſpacio eſt neceſſaria: ita vt conſeruande ſa nitates mirabilis cauſa exiſtat exercitium vt ait Auerrois Ante cibi igitur potuſqꝫ vſum quibus reſumitur ſenectus exercitio ⁊ quiete eam regendam precipiunt: ita vt exer citatio ſemper cibũ antecedat. nam quia exercitio calor in natus excitatur quo digeſtio perficitur. decet vt alimentũ ſumendum preueniat calor innatus excitatus nõ ſopitus Habundantibus itaqꝫ in ſenio ſupfluis imbecillitate dige ſtiõis eoꝝ precipue tñ tercie q̃ in mẽbris ꝯpleẽ egẽt ſenes eaꝝ euacuatõe eo ꝙ membroꝝ nã nequit opationes ſuas pficere cum preſentia ſuperfluoꝝ in eis. tum quia calorez innatũ obtundũt. tum etiã quia nutrimẽto aduerſantur ne ad mẽbra diſtribuatur. ⁊ hec euacuatio accõmodatiſſime exercitio ꝯpletur magis ꝙ attenuatiuis cibis ⁊ farmatijs. ſic nanqꝫ natura exercitio ceu inſtrumento idoneo propel

lit ad cutem ſuperflua vt inde per poros corporis expel-lantur vel ſaltem ad expulſionem preparentur:nam ſicuti docēt peritiores medicorꝫ euacuatio eorꝫ humorꝫ qui ad partes cutis declinant cum ſint tenues ⁊ egreſſui parati aptiſſime exercitio.balneo.⁊ frictione completur:que oīa etſi ſaluti ſenū ꝙ̄maxime conducant curandum tamen eſt vt temperata ſint.moderata.⁊ equalia ne innatus eorꝫ calor extinguatur. ſic nancꝫ equant ⁊ temperant ſenuꝫ corpora facil emcꝫ efficiunt ſuperfluorꝫ exuberantiā ⁊ diſponunt corpus nutritioni. colorem viuificant cum nitore et rubedine:eo ꝙ ſanguinem propellunt ad extima cum di-latatione ⁊ ſparſiōe. Inter hec tamen omnia exercitÿ potiſſime gerentocomus ſit bonus menſor diminuat potius ꝙ̄ augeat ne ſenes ad maluꝫ deueniant ⁊ vt ſuorꝫ corporꝫ vires longo ſpacio perſeuerent:laboribus oneroſis quos erumnas dicunt non exerceantur. Cum itacꝫ exercitiorꝫ plura ſint genera ſenibus adhibenda ꝓ viribus cuiuſcūcꝫ ⁊ pro opibus ita vt fortiores ſenū in primis per apprehē-ſiones ⁊ ambulationes exercendos indicunt: non tū vehementer:nam ſicut optimū conſtructiōe corpus in iuuētute ad vniuerſos vehementiſſimos labores aptū eſt: ita ad vniuerſos moderatos in ſenectute; vt liceat id Celſi obſeruare: Tanꝗ̄ ꝯ morbū ſic ꝯ ſenectutē rō valitudinis hn̄da exercitatiōib⁹ modicis vtendū. Exercitiorꝫ v̄o gn̄a reſumptōi ſenū apta ſuauia.debilia.⁊ leuia ēe preſtat:multifariā tū variata. quedā.n.ex eis corpi vn̄quacꝫ debent. que cōmunia dicuntur eo ꝙ vniuerſum corpus cernunt: ſicuti ſunt ſuſpenſiones.i.vehitiones ſeu geſtatiōes.quarꝫ cū plura.etiā gn̄a ea leuiſſima eſt qua inundationibus et in cunis.ſtando.iacendo.ſedendo.aut naui.vel portu vel fluuio.aut in alto vehuntur.mari.vel lectica.aut ſcamno Acrior vehiculo. lecticis. aut plauſtris. fortior adhuc

deambulatio.vehemētiores ⁊ nō debiles venatio. ludus
parue pile que intendantur ⁊ leniant̄ ꝓut expoſcit oportu
nitas.quecūqꝫ tū ex eis eligunt̄ pro tutela ſenectutis ſint
gaudiū ⁊ letitiā afferentia.Si itaqꝫ ſenibus plurimū defe-
ctis deambulatio.venatio.aut pile ꝑue ludus erit diffici-
lis aut impoſſibilis eqtatōe eoſdē ꝯmode exerceri ꝑcipiūt
eſt enim exercitiū illud moderatū ſatis quo coequat̄ mo-
tus totius corpis ſtomacho ⁊ coxis vt fert̄ vtiliſſimū.pre
cipueqꝫ eqtatio muli aut mule;nam vterqꝫ ſexus viā recte
gradit̄ vt ait Columella.⁊ terrā cōmode ꝑſcindit: lꝫ cli-
tellis aptior mulus;illa vero agilior. cuius agilitate comite
frugalitate aut parſimonia dimiſſis maiori ex ꝑte eqs gēs
ſacerdotū negociis curialibus incumbēs mulis rome fre-
quentius vtit̄. Quod ſi ea adhuc magis ſenibꝰ ſit diffici-
lis aliqua vehitione ſiue geſtatiōe exerceri: imo ⁊ neceſſi
tate vrgente lectica aut ſedili ſiue arcera eoſdem portan-
dos lente atqꝫ īminute.ſic nāqꝫ ſenior ille Antiochus me-
dicus ſeipm̄ exercebat;qui vt Gal.narrat longam abiens
viā infirmos viſitaturus qñqꝫ portabat̄ ſedili;nōnunqꝫ au
tem eqtabat.Eſt aūt arcera ploſtrū tectū vndiqꝫ ⁊ muni-
tum quaſi archa quedā magna veſtimentis inſtrata qua
nimis egri aut ſenes portari cubantes ſolebāt. Si aūt ni-
hil horꝫ fieri poterit nimia ſenis imbecillitate lectū ſuſpen
di ⁊ moueri iubent.Quod ſi id etiā fieri nō poſſit vni pe-
di lecti funiculū ſubijcere atqꝫ ita lectum huc atqꝫ illuc ma
nu impellere ſicuti precipit Celſus. Talem enim reuolu-
tionem in cuna aptā ꝓdit Auic.in regimine eorꝫ q imbecil
les ſunt;ſicuti conualeſcentes ⁊ ſenes q ſedere ⁊ ſe moue
re nequeūt;nam ſi ſuauis fuerit ſomnū allicit. vētoſitates
diſcutit.obliuioni ſuccurrit.deſideria ꝯmouet ⁊ excitat na
turā.Sunt nanqꝫ hec ⁊ ꝯſilia a gerentocomis blandimen
ta excogitata ita vt etiā ſuſpendant̄ lectuli ſeniorꝫ quorū

iactatu aut morbos eoꝝ extenuarēt aut ſomnos allicerēt.
Si vͦo nullum hoꝝ ꝯmode fieri poterit ſenes ꝑfricari ſe-
mel aut bis:ita vt frictio reſumptioni apta exercitij gerat
vicem;metiēda tñ quantitate ⁊ qualitate. que ſi vices ha
buerit interpoſitas mollibus pannis aut manibus ſenibus
plurimū adiumenti dicūt;nā ſine oleo facta excalfacit. ex-
ſiccatqꝫ ſenes nature humide hyberno tꝑe et in regione
ſeptentrionali vt Albuchaſis tradit. diſcutit enim ⁊ lique
facit ſuꝑfluentes humores.poros aperit. membra ſolidio
ra efficit.auxiliaturqꝫ ad expulſionem eoꝝ que in tercia di
geſtione ſuperſunt.Quia tñ bothor generat cū balneo eſ-
ſe contemperandā. Frictio vͦo cū oleo facta exoleuit no-
ſtris tempꝑibus vſu frequentiore:lʒ defectis ſenibus aptiſ-
ſima ſit ſi eo tempore quo exercitiū cōuenit fiat. Erit au-
tem id aut mane ; nam matutinū exercitiū vel deambula-
tio corpa temꝑat atqꝫ infundit vt Theodorus priſcianꝰ
ait:capiti multum ꝓdeſt oculis ⁊ oibus ſenſibus ⁊ ventrē
facilem efficit. Aut ſaltem ꝯueniēs exercitij hora erit cor-
pore ente depurato ſuperfluis in interraneis ab inteſtinis
videlicet ⁊ veſica expulſis.neqꝫ exñte cacochimia in par-
tibus iterraneorū ⁊ venarum quam exercitiū per corpus
diffundat.cibo preaſſumpto iam cōcocto in ſtomacho.ie-
core ⁊ venis:ꝓperante iam alterius cibi tempore aſſumē
di. quam rem ex ſignis coctionis in vrina apparentibꝰ in
ſubſtātia ⁊ colore dinoſcendam docēt. quod ſi ſenex defri
cādus manibus lenibꝰ tergatur agiteturqꝫ multis ⁊ varijs
ſibiinuicem obuiantibꝰ ſitibus vt ad oēs muſculoꝝ ꝑtes ꝑ
ueniat.aut molli mādili ꝑfricet̃ ſm vniuerſum corpꝰ ꝓſtari
plurimū ferūt:laudarūtqꝫ ꝙ ſuꝑabundāti oleo oliue dulci
calido vel in ſole vel ad ignem cutis circumfundat̃ vt du
rities remolliatur ⁊ ſuperflua diſcutiantur reddaturqꝫ fri-
ctio velocior ⁊ mollior atqꝫ tenſiones exoluātur;ſit tñ fri-

ctio illa mollis ⁊ ſuauis qua cutis depſcř.i. manibus mol
lis ⁊ tenuis reddatur vt duritiem nō inducat. vtiliſſimum
enim eſt vti oleo oliue: nam ſenibus iuuamentum affert ⁊
precipue extenuatis vt tradit Auerrois propter imbecilli
tatem virtutis attractiue que in mēbris eſt: dūmodo eius
ſtatio ſuper membra ſit quoad fiat alimenti ad membra at
tractio ⁊ nō vltra: nam longa illius mora ſuper membra
plurimum diſſoluit ⁊ corpus alterat. Mandilia preterea
huic frictioni accommodata mollia ⁊ lenia parari volunt
ne eorum aſperitate corpori obuiantia carni nocumētum
inferant: eoſdemq; ſenes decentiori modo perfricare. Si
enim parum durior frictio fuerit laborioſa erit. ſi vō mol-
lis nil plus operabitur ſicuti neque breuis omnino. multa
vero euaporat: ⁊ omnino vehemens fricatio ſpiſſat. le-
nit. emollit. multa adimit corpus. auget modica: que in-
choanda eſt a ſumma imprimis incipiens parte ad infe-
riora declinādo. deinde ab infimis ad ſumma. ex latere ad
latus ⁊ ex tranſuerſo ad tranſuerſum frequentanda vt vn
dequaq; fiat pororum apertio. Quotiens autem ſenex ꝑ-
fricandus ſit numero finiri et determinari non poteſt vt
Celſus inquit. Id enim ex viribus hominis colligendum
eſt. Etſi ſenex perinfirmus eſt: poteſt ſatis eſſe quinquagi
es. ſi robuſtior poteſt ducenties eſſe faciendū. inter vtrūq;
deinde prout vires ſunt. quo fit vt etiam minus ſepe in
muliere q̄ in viro: minus ſepe in puero vel in ſene q̄ in iu
uene manus dimouende ſunt. Si vero ſenex tandem per
q̄imbecillis effectus predictis exercitiorum modis ne-
quierit exerceri motibus apprehenſionis: id eſt animali-
bus magis q̄ predictis exerceri iubent. commode enim
exercet clara lectio vt Celſus ait. Cicero quoque au-
ctor eſt Seniorum corpora exercitationum defatigatione

ingraueſcere, animos ꝟo ſe exercendo leuari. Que aūt ⁊ quales ſint animi exercitatōes in ſequentibus notum fiet capite. xlij. Sūt preterea ⁊ alia exercitioꝝ genera ſumpta penes diuerſitatē particulaꝝ corporis. Cuilibet enim mē bro precipue organico ꝓpriū debet̄ exercitiū: de quib⁹ ha benda eſt rō in reſumptiua ſenū. Pectus nāqꝫ pulmo. col lum. vula. lingua ⁊ os voce exerceri petunt: nōnunqꝫ ma gna aliqn̄ graui. qn̄qꝫ acuta ⁊ inter has interdū mixta. nā colori ſplendorem afferunt hec ⁊ pectus perpurgāt vt eſt apud Auicen. Manuū aūt ⁊ pedū exercitia non ſunt res ignote. Dorſum ſtando exercet̄. eſt enim dorſum pars ea corpis q̄ eſt deuexa deorſum. Viſus obiecta viſibilia mi nus qꝫ mediocria intuendo ⁊ cū ordine intuendi res lumi noſas leuiter. Auditus ſonos acutos nōnūqꝫ ꝟo magnos auſcultando. ⁊ ita de dentibus ⁊ ꝯſilibus. Quod ſi ꝯtin git aliquā iſtaꝝ partiū imbecillā vitio aliquo affici; vt pe des podagra. manus ciragra. ſup quos ex callo nōnunqꝫ quedā tubercula innaſcunt̄. varicib⁹ crura. naſus polipo ⁊ ita de ꝯſilibus. ſuccurrendū eſt parti maxime laboranti nequaqꝫ vexāda. Senex enim cuius regimini in hoc ope innitimur ille eſt cuius pars corpis viciosa eſt nulla. Tem peratiores itaqꝫ ſenū exercitijs tempatis tā aīe quas ap prehenſiones dicūt qꝫ etiā corporis ⁊ mēbroꝝ oīm redu cendos precipiūt. Tpati aūt exercitij iuuamentū eſt au gmentū prebere in ſpiritib⁹. ſupfluitates mēbroꝝ nutriti uoꝝ expellere. aut reſoluere. ſubſtantiāqꝫ mēbroꝝ mollio rem efficere. Neqꝫ omittant̄ qꝛ ſi cuipiā ſeni capilli ſunt. eos quotidie pectere vtile eſt. precipue cū is experrectus eſt mane ſm aluum veſicāqꝫ prius purgatus. Ariſtot. eniꝫ ad Alexandrū auctor eſt frequentatōes pectinis ſuper ca put vapores auertere viſum impediētes ne eidem obſint; attrahereqꝫ vapores ad ſuperiora atqꝫ remouere a parte

oculi tradit Auicenna. quare quotidiano vſu atq̧ multo tiens caput pectere ſenectuti idoneũ eſt; nã caligine3 ocu loꝝ ⁊ cerebri detergit; eaq̧ virtutum cognitiuaꝝ organa depurãdo celeritatẽ intelligendi, acumẽq̧ diſcendi efficit.

¶De Balneis.

b Alneũ ſicuti ⁊ exercitiũ in reſumptione ſenectutis perq̧ vtile perhibẽt; nã eo calor innatus nõ minus q̧ motiõibus viuificaẽ; magiſq̧ aliјs exercitијs moderato eius vſu corpus exhumectaẽ. balneo tñ p̄cipue aque dul cis; quod lauacrũ appellant. Cũ enim balnei nomen di ctũ ſit q. valaneyom. greco a valo quod eſt imitto ꝯmune ſit balneo aereo reſolutiuo ſudare faciẽti ⁊ lauacro exhu mectatiuo de quo pñs extat ſermo. illud proprie in regi mine ſenum laudaẽ quod lauacrũ dicitur; ⁊ tale dicũt eſſe corpus liquidũ circumferentialiter corpori occurrẽs. qđ ſi aque fuerit dulcis calide liberius ſenibus concedũt; nã calida lauatio pueris ⁊ ſenibus cõueniens eſt; vt ait Cel ſus; nõ tñ imoderata eo ꝙ ſi balneũ feruens fuerit ſicuti balneũ quod caldariũ appellãt. queadmodũ ⁊ oĩo virtꝰ aquaꝝ dulciũ caliditaꝫ nimie vires h3 calefaciẽdi; nõ aũt humectandi; ideoq̧ ſenectuti non eſt idoneũ. Si v̄o bal nei caliditas ſit vt oport3 calfacit ⁊ humectat cũ equali tate ſenioribus vtilis; nam ea exhumectanẽ; ⁊ eoꝝ corpa quaſi renouantur. pori aperiunẽ. deterguntur ſordes con gregate. repletio minuitur. diſcutitur ventoſitas. ſomnus prouocatur. laſſitudo tollitur. appetitus excitatur. lauda tior pro tutela ſenũ frigide nature ⁊ humide hyeme ⁊ in regiõe ſeptentrionali vt eſt apud Albucaſim. nã flegma in eis extenuat. eaq̧ augeſcunt corpora. vrinã mouet. pru ritum ⁊ ſcabiem delet. reuma ⁊ cerebri cattarrum digerit Qđ ſi lauacris oleum adhibitũ ſit. calefacere. infundere. atq̧ ventrem procurare maxime ſi oleo aqua miſceatur

auctoꝛ eſt Theodoꝛus pꝛiſcianus.Si v̇o balneū tepida-
riū fuerit coꝛpus īfrigidat ⁊ exhumectat cui peculiare eſt
tueri coꝛpus ſenile ab hemoꝛoidibus vt inquit Judeus.
quinimo adeo excellens eſt lauacri calidi ⁊ humidi cum
equalitate virtus in regimine ſenectutis.quod vt omittā
id auidiſſima hoīm cupidine inſtitutū eſſe calidis eoꝝ ⁊
ſiccis nō mō vtile pꝛodant;verūetiam ſitibundos non ſiti
bundos efficere;inſitibundos v̇o ſitibundos. operat̄ eniꝫ
balneū fere ſicuti ⁊ vinū.neqꝫ eſt neceſſitas lauacri ſolum
ad refrigerandū calidū vel excalfaciendū frigidū : verum
etiā ad diſſoluendū.ſudoꝛem inducendū.exſiccandū.⁊ ex
humectandū.ideo ferunt ꝙ balneū ⁊ temperata potio iu
uāt cām ⁊ ꝯ̄rium cauſe.Hoꝛā aūt introitus lauacri ſolum
pꝛo reſumenda ſenectutis diſpoſitione naturali eligendaꝫ
volūt completa cōcoctione cibi in ſtomacho ⁊ epate. tūc
enim cibus iam cōcoquitur in venis ⁊ alterius cibi hoꝛa
inſtat.Si v̇o pꝛeter intentionem reſumendi ſenectutē etiā
ad augendā coꝛpulentiā ⁊ pinguedinē vertat̄ intentio ho
rā introitus lauacri ꝯuenientē illico poſt ſaturitatē.nā vt
ait Auic.ieiunos ⁊ vacuos balneum exſiccat.extenuat.et
debilitat.ſaturoſ v̇o īpinguat;ꝓpterea ꝙ humidū ad exte
rioꝛa coꝛpis trahit.veꝝ tū opillat eo ꝙ ſui cā a ſtomacho
⁊ ab epate nutrimentū ad mēbꝛa trahit̄ nō ꝑcoctū. lauda
tius eſt itaqꝫ vt lauacrū ingrediant̄ in fine digeſtiōis pri-
me ante aduentū inanitiōis;nā ſic ꝯfert pinguedini medi-
ocri augende.ſenes foꝛti ⁊ veloci exercitio ad ingreſſum
balnei coercendos iubent quoad ꝯplete quieſcant.cunqꝫ
balneant̄ quietos ⁊ tacitos eſſe pꝛecipit Celſus cum di-
miſſione operationū omniū;⁊ alium infundere aquaꝫ ſuꝑ
eos ſubſequentibus frictionibus . Multiplicatio aūt nu-
meri vſus lauacri variatur in ſenectute pꝛima ⁊ poſtrema
nam ſenioꝛes non plurimū defectos neceſſarium erit ter

aut quater in mēſe vno propter pauca exercitia balneare Senes vͦo primos in longiori ſpacio, dictum autem eſt ſe nioribus nō plurimuꝫ defectis: nam imbecilli ⁊ proſtrato valde balneū prohibeť. propter quod diſtinguūt ſeniū in ꝑtes tris: in quaꝝ pͥma ſenior nō remoueať a domeſticis ⁊ ciuilibus officijs: neqꝫ a cōi ꝯuerſatione. in ſecūda vͦo q̄ ſatis longa eſt ſenecta neceſſe eſt ſeni vt dirigať ſicuti et puer. in tercia aūt eo ꝙ ipē eſt ꝯplementū ſenij cū qs ꝑue nerit ſuſtinere neqͭt lauacrū die quolibet. Jn balneo itaqꝫ habenda eſt viriū ratio, neqꝫ enim ꝯmittēdus eſt ſenex vt ꝑ eſtū aīa deficiat. ſed maturius balneandus, auferēdus, curioſeqꝫ in veſtimētis inuoluēdus vt ait Celſus: vt neqꝫ ad eū frigus aſpiret. ⁊ oleo inungendꝰ. ⁊ ꝓprie ſenex de-crepitus nāe ſicce in eſtate. exhūectať eni eo decenť ꝓſer-uaťqꝫ ab apoſtematibus. ⁊ fit eius habitudo viuida: q̄ vt nimiū nō leniať cū ſandalis ⁊ aqua roſea aſꝑgi. poſtea ci-bo eundem reſumi iubent: vt obſerueť qꝺ dr̄: Dū balne-ati fueritis comedite ſenes, aut ſomno eundē reficere: nā dormire poſt balneū ſaluti hoīs nedū ſenioꝝ ꝯducit: adeo ꝙ nihil eſt (vt aiunt) in ꝯcoquēdo aut diſſoluendo qꝺ cō coqui aut diſſolui debet magis preſtans ſomno poſt bal-neū. Jn cuius vſu meminiſſe oportꝫ ordinis q̊ viuens vte bať Tilephus grāmaticus. q vt eſt aqud Gal. ſeſe cuſto-diēs valitudine ꝓſperrima vſus fere centū vixit annis. is enim hieme bis in menſe ſe balneans: quater vͦo eſtate: ter vͦo in medijs hoꝝ temporibus. quibus diebus non balne abať horam circa terciam inungebatur breui cum frictiōe deinde condro cocto in aqua mel cōmiſcens crudum q̄ꝫ optimū veſcebatur vt ſufficiente ei prima hora. prādebat aūt ⁊ ita ſeptima hora: vel celeriꝰ aliquātulū. holera qdē prius: deiceps vͦo de piſcibꝰ vel gallinis guſtās. ad veſpe rā vͦo ſolum panem comedebat infundens in vino mixto

Balneo particulari alicui membro appropriato ſicuti ne ceſſitas.cõſuetudo.ꝛ fortitudo virtutis expoſcit vtendũ eſt ſicuti lauacro capitis aut pedum.itaq̃ cerebro vtile la nacrum fit in ſene conſueto lauari ex aqua virtute ꝛ for⸗ma calida ꝛ ſicca p̃cipue ex decoctõne aſſarri.cãmomille ſticados.lauri.ꝛ foliculoꝝ ſene. cerebro enim robur p̃ſtãt ꝛ neruis:imo ẜm oẽm adminiſtrationis moduȝ addere in viſum.audituiq̃ ſubuenire Meſue auctor eſt: q̃bus eget morbida ſenectus. frequens formentatio pedum ſenibus pro eoꝝ reparãda memoria ꝛ viſu plurimũ deſeruit: ido neũ ad id tempus eſt hora eundi cubitum ſtomacho ieiu⸗no.ea ſiquidem cõcitatur ſomnus.cerebrũ ꝛ ſenſuũ inſtru menta ſubleuãtur.vapores ad ſuperiora aſcendẽtes euo⸗cat niſi ſit quod prohibeat.Raſiõe quoq̃ barbe ſenio ſub ueniendũ eſſe precipue tamẽ eis ſenibus quoꝝ natura eſt frigida ꝛ humida hyeme atq̃ in regionibus ſeptentriona libus auctor eſt Albuchaſis . ꝛ vt de opportunis reſum⸗ptioni ſenũ conducentibus omittatur nihil:obſcenaꝝ etiã partiũ cura habenda eſt vt omni ſpurcitia amota munde cuſtodiantur:inciſionem quoq̃ vnguiũ precipue digitoꝝ manuũ precipiũt quidam curioſi dierũ obſeruatores fieri die iouis:nam ea die ſi incidant̃ eaꝝ prohibetur diſruptio Cautũ tñ eſt ne fiat luna exiſtente in geminis.digitoꝝ v̇o pedũ ab vnguibus reſagamina amouere prohibent luna exiſtente in piſcibus precipue mercurio aut ioui ꝯiuncta.

¶De quiete

ſ Enioribus quos virtutis imbecillitate motus tor⸗quet quies ſuauis plurimũ prodeſt: quã vt in añha bitis dictũ eſt ſubſequat̃ frictio equalis quãtitate ꝛ quali tate cũ oleo facta:nã eo velocior ꝛ mollior fit frictio ten⸗ſioneſq̃ exoluũtur.eã aũt q̃etem pro ſenibus laudãt natu re p̃cipue calide poros hñtibus latos eſtate vehementer

calida ꝛ in regiōibus calidis que moderata eſt.ꝓbet nāq̄ȝ iuuamentū anguſtie pectoris coꝝ vt ait Albucbaſ. qa tñ ges modū excedēs flegmatꝭ ē effectiua cū motu ꝯtemperꝰ nō enī indigēt ſenes oīmoda qete.cuiꝰ cām dicūt eē eo ꝙ eoꝝ frigꝰ calore idiget q motu ꝯpleꝰ.flabellari.n.gliſcit ſe nile calidū ſicuti paucū exñs vt ꝯfortetꝰ ꝛ māe dñeꝰ. magnꝰ aūt flāme nō egēt flabrāte ſed ſibipſis ſunt ſufficiētes ad hoc vt ſaluentꝰ ꝛ māe dñentꝰ. ꝛ oio qetis ꝛ exercitij in regimine reſumptiuo rō bñda eſt vt neq̄ȝ intermiſſus exer citatiōis ordo ſenem affligat; qa nimis ocioſa vita ſenibꝰ vtilis nō ē;ne nimio excci io celerrie ſeneſcāt aut egrotēt.

¶De eſculentis poculentiſq̄ȝ in regimine ſenectutis laudatis in genere. Ca.xvij.

P Oſt ſermonē motus ꝛ qetis ſenioribus appropriatoꝝ;ad obſeruatiōes cibi eorundē ꝛ potꝰ deueniendū ē.ſiqdē exercitiū corpi inanitiōeȝ affert.inanitōi aūt debetꝰ refectio q̄ cibo ꝯpleꝰ.Reſoluit aūt exercitiū ſenes appetitūq̄ȝ in eis ꝯcitat.alimenti neceſſitatē prenunciantem Et qm̄ ordinari cibū ad corpis integritatē reparandā docēt;veluti augēdo ea q̄ augeri pñt aut amiſſum ex diſſolutiōe corpis quoad fieri pōt reſtaurādo ꝑcipue ſi alimentū erit nullo pacto corporis alteratiuū carenſq̄ȝ oī qualitate ſuperflua nature diſſona ſicuti acredine. ponticitate.acuitate.ideo pro reſumptione ſenū in adminiſtratiōe eius nō nulla obſeruare gerentocomū iubēt . nā cibū ꝯ potum diſtinctū nōnullis ꝯditiōibus dotatū eē oportȝ.ꝙ vȝ ſit laudatioris alimēti in laudatū ſanguinē natus cōuerti.cuius laus ꝑcipua ꝯſiſtit in eo ꝙ facile ꝯcoctiōi obediat;celeriuſq̄ȝ deſcendat.qꝺ qdē ſufficientꝰ ꝯpleꝰ viſcoſitate ꝛ craſſitie modū nō excedētibus.nā ſicuti nimia viſcoſitas cibū ꝑ venas capillares ꝛ anguſtos corpis meatus cohibet ad extrema corpis vehi.ita moderata cibū diſponit vt mem

bꝛis ꝑfectius inhereat. glutinet̃. tardiuſq́ꝫ diſſoluat̃. Immoderatã qꝫ cibi craſſitiem pro reſumptõne ſenectutis q̃ꝫ maxime dãnauere. nõ eniꝫ põt ſenile calidũ paucũ exiſtẽs alimentũ ſube craſſioꝛis imutare. illaudat̃ tñ eiuſdẽ tenuitas nimia: euapoꝛat nãqꝫ celerius ex membꝛis. mediocre v̓o alimentũ in mõ ſube coꝛpi ſenili (vt decet) robur p̃ſtat nam pꝛoximũ eſt vt ſanguis fiat. eoqꝫ tres nutricationis actus ꝑficiunt̃. adheſio vꝫ. vnio. ⁊ aſſimilatio. nec minus ad laudatũ alimentũ exigit̃ modica eius ſuꝑfluitas cõcurrente familiari ⁊ innata ſenilis coꝛꝑis virtute illi ſpecie ⁊ numero ꝓpoꝛtionali. cuilibꝫ eni ſpẽi alendoꝝ aĩaliũ determinatũ ⁊ ꝓpꝛiũ nõ mõ accõmodat̃ alimentũ nãe tm̃ rõne ſicuti calida ⁊ hũida hũane nãe: frigida ⁊ ſicca iumentis. aut totius ſube rõne: quã virtutẽ occultã appellãt. ſicuti bobus oꝛobus. aſinis gramẽ. camelis ſgnantũ. ſuibus glãdes. vexetiã ⁊ indiuiduo ſignato. eoꝝ eniꝫ nedũ ſanoꝝ in eo q̄ eſt abhoꝛrẽ talẽ cibũ aut eundẽ appetere eſt indiuiduoꝝ eiuſdẽ ſpẽi varietas nõ parua. vexetiã languentiuꝫ ita vt q ſecũdis aliqñ fruſtra curatꝰ ẽ: ꝯrijs ſepe reſtituat̃ cuius rei euẽtus rõem ſumũt ex aſtrali fatalitate. Dicunt nanqꝫ aſtrologi ꝙ cum pꝛefuerint planete mali in aſcendente natiuitatis alicuius delectabitur dñs natiuitatis in rebus inſipidis ⁊ amari ſapoꝛis. ecõtrario v̓o a natiuitate diſpoſiti erit delectatio in rebus odoꝛis laudati ⁊ ceteris his ſimilibus: Ea v̓o alimenta que his ꝯditionibus diſponuntur in regimine ſenectutis ſunt humida ad aliqualem caloꝛẽ decliuia: nã celerius ad mẽbꝛa vehunt̃ ⁊ in ſubam ſenioꝝ ꝯuertunt̃ ꝑꝑ ſenectutis naturã eſſe ſiccã ⁊ frigidã. ex his eni reſumpti ſenes diutiꝰ viuũt vt in añhabit͛. c. xij determinatũ eſt. hoꝝ tñ alimentoꝝ in caloꝛe exceſſuꝫ grãdem cauerũt ꝑitioꝛes. Gal̃. nãqꝫ auctoꝛ eſt ꝙ lõgeua coꝛrectio eoꝝ q̃ exſiccata ſunt exiſtit ꝑ humidũ; eſtqꝫ minus

fallax: q̄ꝫ p frigidū. ſtuduerūtq̄ꝫ vt reſumēdoꝝ ſenū alimē-
ta ſaporoſiſſima ⁊ bene olentia ſint. ſic enim nāe hūane et
p̄cipue ſenio iā affecte ſunt gratiora; ⁊ ea p̄ſertim que ad
aliqualem dulcedinem ſunt decliuia: q̄bus tñ neq̄ꝫ ieiuno
ſtomacho neq̄ꝫ poſt cibos exhiberi: ꝫ medīs mēſis Theo-
odorus iubet: nā dulcia oīa inflatiōem preſtant indigeſti-
oneſq̄ꝫ ꝓcurāt. Nec minus delectaẜ hūana nā reb⁹ bene
olentibus: eiſdem enim reparatur q̄ꝫmaxime. ideo dixere
q̄ꝫ odor bonus eſt anime cibus: quia ſpiritus viuificat vi-
tamq̄ꝫ extendit: ſicuti in libello de morte Ariſtotelis nar-
ratur cuius vita prolōgata eſt odore pomi. Refert quoq̄ꝫ
Cōmentator Alexandrinus mirabile quid de Democri-
to qui cum deceſſurus eſſet vitam hanc deridens: feſtiui-
tas quedam celebranda erat ſolennis in Aldiris ciuitate
in qua erat. Aldires autem cum eum rogarent non dece-
dere ne ciuitas in feſtiuitate epulareẜ: rn̄dit Democritus
ad quot vſq̄ꝫ dies vultis vt expectem? q dixerūt ad tres
vel quattuor vſq̄ꝫ q ſunt feſtiuitatis. tūc p̄cepit Democri
tus vas mellis attici afferri ⁊ ip̄m quattuor odorādo die
bus viuens ꝑmanſit. Alij vō referūt Democritū p̄cepiſſe
furnū aperiri in quo panes coquerenẜ ⁊ ita ex panis odo
re permanſiſſe. Plinius quoq̄ꝫ auctor eſt ad extremos fi
nes Jndie ab oriente circa fontem gāgis aſtomoꝝ gentē
eē ſine ore: alitu tm̄ viuentē ⁊ odore quē narib⁹ trahunt.
nullū eis cibū, nullūq̄ꝫ potū. tm̄ radicū floꝝq̄ꝫ varios odo
res ſilueſtriū maloꝝ q̄ ſecū portāt lōgiore itinere ne deſit
olfact⁹: grauiore paulo odore haud difficulẜ exaīari. Ex
q̄ꝝ multi laudauerūt pitiores carnem galline ⁊ ꝑdicis. ex
tremitateſq̄ꝫ capraꝝ iuuenū. hec nāq̄ꝫ aptiſſime ſtomacho
ꝯcoquenti obediūt quia leuia ſunt ideo ⁊ in ſanguineꝫ in
epate ⁊ venis faciliores ſunt ꝯuerſiōis. aſſimilatiōiſq̄ꝫ. mē
broꝝ ſube ſenis. ⁊ fecem educūt ꝑui fetoris vt Auic. ꝓdit

⁊ oío ea alimenta ſenibus opem ferũt quoꝝ pauca q̃titas plurimũ nutrit:ſicuti panthonomaſiã vitellos ouoꝝ ſoꝛbi liũ.⁊ teſticulos galloꝝ.⁊ carnem laudatoꝝ aĩalium p̄reci pue edoꝝ ⁊ vituloꝝ paruoꝝ lactantium. ⁊ carnem agno rum annualiũ.columboꝝ. ⁊ turturũ iuuenum. ⁊ triticũ ab extraneis rebus purgatum inter auctoꝛes ꝯuenit ⁊ eſt pa nis laudati artificij:res quoq; dulcedini attinẽtes nãe cõ uenientis.⁊ vinũ odoꝛis boni ; quoꝝ oim in ſequentibus ſermo fiet.Q̃d ſi ſenioꝛ in multos annos iam ꝑceſſerit im becillioꝛ factus eũ liquidioꝛibus cibis ꝯcoctionis celeris reficiendũ iubent ſicuti ſoꝛbitiõibus.iurulentis potõibus. pulloꝝ coctionib⁹.iuſculis.⁊ hmõi.Q̃d ſi iteꝝ adhuc ma gis ſenioꝛis vires erũt defecte alienũ nõ eſſe affirmãt vt eius ſint alimenta ſicuti patientiũ ethicã ſenectutẽ. hume ctantia v3 ſubſtãtifice(ſic enim appellãt medici)facilis pe netratõis.celeris deſcenſus.qbus nõ ieſt viſcoſitas: ſicuti aqua carnis tam p ꝯſumptionẽ facta aut ſublimatõe3 ſeu expꝛeſſionẽ carnis aĩalis volatilis aut peditantis ad equa litatem decliuis humane nãe ꝯfoꝛmioꝛis:oua ſoꝛbilia re centia ⁊ trementia.vinũ q̃3 ſubtile coloꝛis aurei bonũ fe rens odoꝛẽ q̃titatis tñ parue.nam ſenect⁹ minus ceteris etatibus eget cibo:qa eius caloꝛ eſt paucus ⁊ puus.par ua re indigens ad hoc vt ipſo viuat ⁊ eo foueaẗ. eius tñ alimentũ ſit foꝛte.i.plurimũ alibile.ſic enim virtus mẽbꝛo rum ſenis nõ oneraẗ.Sicuti aũt his iãdictis alimonijs re ficiendos ſenes docuere:ita eꝯrio cautũ eſt ne ſenioꝝ ali mentũ ſit delecteron.i.letalis cib⁹ vel potus.neq; deiſpe rion.i.q̄ facile coꝛrumpaẗ in cibis.neue gñis eoꝝ que ni grã colerã ſeu flegma inducũt:⁊ oĩno neq; calida acuta ex ſiccantia via ſaltem nutrimenti.ſicuti ſunt quecunq; aceto ⁊ ſale condita ſunt.⁊ aromata acuta ⁊ calida vſu imode rato:imo in vſum ſenectutis nõ veniant niſi via medicine

al's enim vitam quã gerentocomus extendere ſtudet per artẽ reſumptiuã breuem faceret. Amplius preceptũ eſt reſpuendũ eſſe alimentũ quodlibet putrefactõni attinẽs: etſi ſit parꝝ: ſimili modo quodcũq; pcoctũ infrigidat̃ vel odore quolibeat modo alteratũ ⁊ oẽ acetoſum: nã ex ipſo aceto fit ſeniũ vt inqt Auic; . Qđ ſi veſcat̃ ſenex ſalita carne aut ferina aut piſces dure carnis eum talẽ melonib⁹ ⁊ cucumerib⁹ corrigi volũt. ſi v̾o condita ſale ⁊ aceto ex ꝯrijs Qđ ſi gerentocomo conſtet ſenem eſſe cachochimũ. attenuatiuis dũtaxat alimonijs refici quibus purgatis nutriri humectantibus cũ parum attenuantib⁹. Siqua v̾o intempantia inde eueniat tutiorem aiũt eam eſſe in potione q̄ʒ in eſca. qđ ſi in eſca fuerit vt ide nauſeauerit ſtomach⁹ ⁊ ꝓprie ex craſſis nutrientib⁹ ab eoꝝ eſu coerceri. nam faſtidiũ tale dolores iũc. uraꝝ ⁊ renũ. diſpniã. podagrã. duritiem lyenis. iocineriſq;. morbos melancolicos ⁊ flegmaticos hereditare facit. Damnauerũt p̄terea pitiores varietatẽ ferculoꝝ in eadẽ menſa ⁊ eoꝝ p̄cipue q̄ appetitus ſũt incentiua qbus veſcunt̃ crebro hi quoꝝ gula indomita eſt atq; vallata. quoꝝ vſum diffugiẽs Auguſt⁹ ceſar cenã ternis ſolũ ferculis. aut cũ abundantiſſime ſenis prebebat vt Suetonius auctor ẽ: ⁊ adhuc magis ſi fercula fuerint ex virtutib⁹ ꝯrijs ꝯdita. ꝓpediũt. n. virtutẽ ſtomachi ꝯcoquẽtẽ ab amplexu ⁊ retẽtõe eoꝝ. quoad ꝯplete ꝯcoquant̃: tũ q̄a occurrẽte illoꝝ poſtremo primũ iam ꝯcoq incepit quo fit vt alimẽti p̄tes in ꝯcoquendo nõ aſſimilent̃. tum ẽt q̄a diuerſoꝝ ſapoꝝ voluptuoſa blãdimẽta titillãte iã gula appetitũ excitãt adeo vt ſtomach⁹ ad plura ſumẽda q̄ʒ neceſſit alliciat̃ imo plura q̄ʒ concoq poſſint. qđ qdem nõ fieret ſi paucioꝛib⁹ vteret̃ cibis. deficeret nãq; celerius appetitus. tũ etiã q̄a alimẽta varia in eo qđ vnũ eoꝝ facilis reliquũ v̾o ꝯcoctõis difficilis ꝯuenientẽ mẽbroꝝ nutritionez

impedit. nam cū vnū prius altero concoquat facta corum adinuicē mixtione accidet vt cū cibo ↄcocto p̄cipitet indigestum vel ſaltem corrumpatur ſi in ſtomacho permāſerit quod fieri deberet coctōis ↄplemētū. tū etiā q̄a nutrimētorum varietate auferꝉ coctiōis pfectio: nam ſenex ad potū frequentius inducit ↄcoctionē impedientē; ſicuti aque bullientis feruor impediꝉ olle ferueſcenti crebro aquā infundere vt ait Rainaldus. tū vltimo q̄a longa mora in ferculorum ↄmanducatōe tp̄s intercipiꝉ. inter primū et poſtremū. pp̄ q̄d euenit q̄ inchoata cibi p̄aſſumpti ↄcoctione poſterius aduenientis cibi cruditate impediꝉ. Si itaq; in oī etate cautū eſt a crebro vſu varietatis multitudiniſq; ciborum incarcerāda q̄to magis in ſenectute. ne dū ſenectutē ꝓlongare intendāt ante vltimū vſq; vite finē nālem deficiant. Qd ſi varietate ciborum vti ſenes ↄtingat ordo obſeruet vt humidū et lubricū ſicco et ſtiptico āponaꝉ. et ſapor dulcis acetoſo. et frigidū calido. et ecōuerſo. et craſſū ſubtili vniatur. obſeruandū q̄z eſt vt in vltimis menſis p̄cipue in fine veſcanꝉ ſenes aliq̄ ſtiptico veluti coriandro zucaro cōdito. piro. cidoneo. et ↄſilibus vt eis ꝓhibeaꝉ vaporum aſcenſus ad cerebrū.

¶ Quotiens ſenes reficiendi ſint in die.

q Uoniā aūt plurima in dando ſenibꝰ cibo diſcrimia repiunꝉ ideo p̄ceptū eſt rerum nālium et ſilr nō nālium rōnem nō mō h̄ndam eſſe in regimine ſenectutis verum etiā numeri alimonie dande qualitatū et q̄titatū ciborum: quorum tū q̄titatē metiri nō eſt facile. Auer. nāq; auctor eſt q̄ regimen ſenū ex pte cibi et exercitij ſicuti et aliarum rerum ſex nō nālium latitudinē h̄et ſm magis et minus in pluralitate et diminutiōe annorum. Imprimis itaq; id ſcire oz ſenibꝰ nunq̄ vtilē eſſe nimiā ſatietatē. oīs. n. repletio ꝓxima ē effuſioni. ſepe eiſdē inutilē eē nimiā abſtinētiā eo q̄ pueri et ſenectu

te ꝯfecti minime inediã ſuſtinent.ideoq̧ gerentocomiũ di-
ligentiſſimũ eſſe oportere circa eſculenta poculẽtaq̧ ſenio
ribus adhibẽda:ita vt viuatiores ſenum tardius. raris.⁊
mult) cibis reficianť.ꝑticio enim cibi nõ ꝯuenit niſi ſenib⁹
⁊ nã imbecillibus.His vͦo q in prima ſunt ꝯſtituti ſenectu-
te calidi ⁊ humidi.laudatioris habitudinis:carnoſi vz.dẽ
ſi.⁊ ꝯpacti.lati pectoris.atq̧ ſetoſi.iocineris ⁊ vẽtris lau
datoꝝ.ſanguine decenť repleti.neq̧ occupationib⁹ extra
neis ꝑpediti hñtibuſq̧ ea q̃ ad vitam ſunt neceſſaria in lo
cis.tp̄ibus.⁊ ꝯſtitutionib⁹ temperatis.q̄ʒtitatem cibi mul-
tam vt ſufficientẽ.vt oĩo affatim edant bibãt.rarius tñ eo
ꝙ in eoꝝ vẽtre ⁊ venis ſunt hũores crudi ſuꝑuacui ꝯco-
coctiõe egẽtes.His vͦo oppoſiti ſenes cũ amplitudine po
roꝝ.humorũq̧ tenuitate.ꝑtius ⁊ frequẽtius reſumendos
ſicuti bis aut ter interdiu.Hoꝝ aũt medios ter biduo refi
cere.in qb⁹ virtute prius ꝯſeruata.etas diligẽtiſſime aiad
uertenda.eſt enim ſublimior intentionũ ea q̃ a virtute ſu-
miť vt ait Gal'.in ſignificatõe aũt virtutis nccia eſt cogni-
tio etatis.ꝑpterea cũ ſeniores in annos multũ ꝓceſſerint
imbecilliores iam facti citius.ſpiſſis. ⁊ breuib⁹ cibis nutri
anť vt celerius ꝯcoquanť. neue eoꝝ paucus calor multo
cibo confundať.⁊ oĩo ſm concoctiõis fortitudinẽ atq̧ im
becillitatem alimentũ eis parciendũ paulatim vt bina aut
trina refectõe:imo ⁊ ãpliori numero ĩ die n̄ãli ſm exigẽtiã
reſumanť.nam eoꝝ natura(vt tradit Gal'.)eſt ſicuti lucer
na parata extinctioni q̃ cum fere extinguitur paꝝ oleo re-
paranda eſt.qm̄ nimio celerrime extingueretť.ideo ſenect⁹
vltima plurimũ defecta paꝝ ⁊ tãtillũ cibi expoſtulat.neq̧
ad cibum aſſumendum inducit. cibus itaque non mul-
tus quidem ſed ſepe tamen.nocte.ac die dandus vt nutri
at neq̧ oneret ex infimiſſima materia ſtomacho aptum.
nam imbecillis hominibus rebus infimiſſimis opus eſt.

ſi enim breue quid debito tranſgrediant̃ ſenes in quãtitate ꝛ qualitate alimonie ledunt̃ nõ paꝝ.quã rẽ recte obſeruauit Antiochus medicus q ſenioꝛ iã factus ĩbecillioꝛ ter in die reficiebat̃:ſicq; tranquilliſſime ſenuit.Hõ vero obſeruat̃ ꝯſuctudo nequaq; eſt poſt hñda:nã ſi bõ in alijs etatibus eã obſeruat:quãto magis in ſenectute: in qua etate nequaq; ſenes a conſuetudine ſunt retrahendi. de cuius cã ſuo viſuꝫ eſt loco.c.xiij. Tantã.n.vim h; qđ ꝯſuetũ eſt in regẽdis coꝛpib⁹ hũanis vt abuſus eoꝝ q̄bus veſcimur epotamuſue currens tñ curſu ꝯſuetudinis mag̃ ſit eligẽdus veluti incolumioꝛ oĩ tp̄e tueri ſalutem vſu melioꝛi: ſi in ip̄m p̄cipue fiat ſubita mutatio. Pluries q̃; reficiẽdos ſenioꝛes iuſſere in tenui caelo q̃; in denſo; pluries eſtate q̃; hyeme:pluries exercitatos q̃; iexercitatos:pluries tenuibus refectos cibis q̃; craſſioꝛib⁹:Sepe quoq; in eis ſenibus magis neceſſariã eſſe cibi feſtinatiõeꝫ q minus inediã tolerãt. hi vero ſunt ad quoꝝ ſtomachos ſenſibilioꝛes declinat colera ex conſuetudine etſi modico ꝛ craſſioꝛi cibo eos refici laudatũ ſit. Amplius ꝛ his ſenibus q victũ manibus queritãt nutrimentũ addendũ eẽ eſt res nõ ignota: ad quos tñ pñs noſtra nõ ſe extendit gerentocomia:nam hi malunt tenui contenti viuere cultu.

De hoꝛa reſumendi ſenes per eſculenta poculentaq;

ſ Icuti longioꝛem inediã nullo mõ ſenioꝛibus indicendã eſſe inter oẽs auctoꝛes cõuenit.ita ꝛ oppoꝛtunioꝛem hoꝛaꝝ educandi ſenes eligendã eſſe p̄ceptũ eſt eã que eſt poſt completã concoctiõem pꝛius aſſumpti alimenti que cognoſci poteſt in ſenibus quibus viget nãlis cibi cupiditas quando indigent:eo ꝙ tunc etiã appetunt ꝛ ſimul ſtomachus ſentit venas ſugere.Sugunt vero vene qñ ab eiſdeꝫ membꝛa inanita ad ſe attrahũt nutrimentum

qua euacuanť. Euenit aũt id quando innatus mebrorum calor ſubam eoꝝ reſuoluens reſtaurationis indigentiã faſcit. id ṽo omne fit vt nutrimento ⁊ calore ꝑdurent in eſſe nam tunc aucta reſtaurationis neceſſitate virtutes membroꝝ nãles nutritioni inſeruientes ad opus fortiores fiũt ſicuti etiã euenit in aliȷ̃s nãlibus virtutibus que neceſſitatem aliquã aſſumentes operanť vehementius. Propter qꝺ in reſumptiuo regimine magis q̃ȝ in conſeruatiuo preceptũ eſt vt ſenex cuius appetitus oĩo nõ eſt ablatus nõ edat niſi poſt deſideriũ: neqȝ in hoc tardandũ cum feruuerit deſideriũ nõ mendo um. ſunt enim vt dicebať ſenes ⁊ infantes ⁊ oĩo imbecilles de gñe illoꝝ q inediã nõ ſuſtinẽt in diei itaqȝ initio ſicuti hora diei. ĳ. vt Auič. viſum eſt: aut hora tercia vel qꝺ longius eſt quarta vt Gal. ꝑdit exercitio ⁊ frictione ꝯuenientibus ſupfluitatũqȝ cõium expulſione premiſſis ſenex reficiendus eſt. Horã ṽo diei. vĳ. precedente etiã aut frictõe in balneo vel q̃libeat alio exercitio illi etati cõgruo ad inſumendũ prandiũ moderatũ eligendã volũt. exta enim nõ prandentiũ celerius ſeneſcunt vt Plinius affirmat aucte Hypocrať. ſintqȝ ea hora in vſu aliqua ex his que ventrẽ ſubducũt. de qbus in ſequentibus fiet ſermo cap. xl. In cena aũt q̃ interdũ exigua ꝓdeſſe cõſueuit precipue oculo ⁊ cerebro egrotatiuis exñtibus ſit ſenis alimentũ laudatũ vȝ euchimiſſimũ non facile intus vitiabile ſeu putreſcibile: ſicuti eſt caro gallinaꝝ cũ eius decoctõne ſimplici. ſemperqȝ vtile eſt ſenem poſt cibũ ꝯquieſceř. neqȝ animũ circa aliquid plurimũ intendere. neqȝ deambulatione q̃uis leui dimoueri ſed leni confabulatione demulceri Euenit tñ multifariã refici ſenes ſm tp̃m anni varietatem necnon diſpoſitiones ꝯtinentis nos aeris. nã eſtate loca vmbraꝝ opacitate ſiue quo libeat alio modo tepidiora ⁊ diei hora minus calida idonea ſunt. calor. n. extrinſecus in-

natū calorē ſenū imbecillem facit ſicuti Auer.tradit. quē-
admodū ⁊ ſol ignē cū ſibi apponit̃ qui tñ accendit̃ ⁊ vigo
rat̃ cū in vmbra reponit̃.quo tp̄e occaſione eadē precipi-
unt alimēta ſenectutis ſubtrahi cū declinatione coꝝ ad te
nuitatē.ideo cautū eſt in tp̄ibus anni calidioribus ne ſit in
vſu caro aialium craſſe ſub̃e.ſuntq̧ ꝯceſſa olera ⁊ gña la-
ctis eduliaq̧ aceto coriandro atq̧ vua acerba ꝯdita.Se-
nioꝝ v̄o q̄bus appetitus oīo ablatus eſt ſicuti plurimi coꝝ
reperiunt̃ q̄ guſtare pñt nihil,quoad fieri pōt excitāda eſt
coꝝ ſopita ſiue ablata appetētia:q̄ ſicuti ⁊ alimēti delecta
tio in regimine ſenectutis nequaq̧ eſt negligenda . nā eo
alimentū eſt laudatius quo ſapidius.q̄a ſtomachus ⁊ vir
tus nutritiua vehement̃ illi īnitunt̃.⁊ magis etiā ſi lauda-
tioris fuerit ſub̃e.delectatio nāq̧ cibi tāti vigoris eſt in nu
tritiua ſenioꝝ q̄ꝺ oblatis ſtomacho alimētis duob⁹ q̄ꝺ eo
rū minoris erit iuuamēti ſapidius tñ eligendū mag̃ ferūt
minus ſapido.etſi ſit maioris iuuamēti.int̃ plura tñ euſtho
macha tū ſimplicia tū etiā ꝯpoſita appetitū p̄cipue a cā fri
gida excitātia. de q̄bus ſuo dicet̃ loco.c.xxxvi. In vſu ſe-
nioꝝ quoꝝ appetitus fere eſt ablatus ꝯfectionē hanc con
coctōis vim reparantē ſalutarē ſcribūt.q̄ recipit cinamomi
electi dragmas.iij.galange ſemuntia ʒ . aque roſacee odo-
ratiſſime vnciā vnā. ʒucari tercie decoctiōis q̄ꝺtum expe-
dit fiat ꝯfectio q̄ ꝓculdubio in excitando appetitū preci-
pue vtilitatis eſt ſi ex ea inſumant ſenes. Horā itaq̧ defe-
ctoꝝ ſenū ſic indiſpoſitoꝝ iuxta coꝝ ꝯſuetudinem ſtatuen
dam iubēt.eoſq̧ reficer̃ priuſq̧ manifeſte inaniant̃. eoꝝq̧
refectionis multiplicationem metiri ſm virtutis indigen-
tiā.eis tñ alimentū ita moderate exhibere vt ſtomachus
tenſionē nō grauet̃.imbecilli q̄ʒ coꝝ ſtomacho obſeruatio
magna nccīa eſt.vt q̄ꝺ etas detrahit cura gerentocomi re
ſtituat.eſt quippe ſenioꝝ vis digeſtiua ſicuti ⁊ appetitiua

imbecillis adiutorio egens.pepticorꝫ vſu.i.q̄ digeſtionem
faciũt precipue cũ eius corruptio mr̄ ſit egritudinũ ⁊ ori-
go cronicarꝫ infirmitatũ vt'ex Auic. in aſ̄babitis.c.iiij.de
terminatũ eſt.Seniori itaqꝫ q parꝫ cõcoxit quieté indicũt.
q v̄o nõ ꝯcoxit ex toto quieſcẽ.neqꝫ labori ſe.neqꝫ exerci-
tatõi.neqꝫ negocio credere.At p̄ter hec ad reparationem il
lius antidotũ in p̄cipuis medicaminib⁹ hẽtur ꝙ a pitiori-
bus excogitatũ eſt.ſi enim fama nõ oĩo ꝑditur quã popu-
li multi famãt vt ait Ariſt. q̄to magis ea quã ſapientes
plurimi.⁊ ne auctem huic remedio vilitas adimat Galie-
ni in libro.v.de ſimplici medicina verba ſunt hec:Ego q-
dem nõ ſcio rem magis vltimã in adiuuando ſtomachum
ſuꝑ digeſtionem cibi q̄ꝫ corpus hoĩs qꝺ occurrit ei ⁊ tan-
git ip̄m de foris.Quidã ergo hoĩes applicãt ſe ad pueros
in nocte amplexantes eos inueniũtqꝫ ꝑ id iuuamentũ ma-
gnũ valde.qm̄ caliditas illa q̄ ſtomacho occurrit ex corpi
bus illorꝫ puerorꝫ ꝓpria eſt caliditati nãli ⁊ plus ꝯueniẽs
ei.ſit tñ puer ꝓpinquus ad hoc vt polluat̄ vt Auic.ꝓdit.
q in eadẽ ſñia eſt cũ Gal'. neqꝫ ſit puer is cui adueniat ſu-
dor neue ſit cũ eo de anhelitu extuatio:⁊ ſunt quidã hoĩm
q amplexant̄ catulũ canis aut cattũ maſculũ nigrũ. q̄ qdẽ
res ſtomacho admodũ ꝓdeſt.Seniorib⁹ p̄terea quorꝫ den
tes ad cibũ ꝯmãducandũ atqꝫ ꝯterendũ ſunt potẽtes p̄ce
pert alimẽti ꝯpletã fieri maſticatõem.ea nanqꝫ cibo acqrit̄
aliq̄ digeſtio.ſoluit̄ aluus:ſicuti eꝯ cibo iminuto aſtringit̄.
ꝑꝑ qꝺ in ſimplicib⁹ euenit ꝙ oẽ fere alimentũ qꝺ dentib⁹
fractiõis eſt difficilis digeſtionis etiã eſt tardioris.Si v̄o
ſenior dẽtibus careat ne frangẽdus miſero gingiua ſit pa-
nis iermi alimẽtis liq̄dis reficiat̄ vel ſaltẽ ꝯminuant̄ artifi
cio aliq̄:neqꝫ igluuioſe deuorẽt. nã cibũ voracit̄ deglutitũ
ip̄fecte ſeniorꝫ ſtõach⁹ ꝯcoqt.celeriuſqꝫ ſeneſcũt.cui⁹ſignũ
ẽ q̄a raro ẽ vidẽ hoĩes voraces ad nãlẽ ſenectutẽ ꝑuenire

⁊ hanc vnã cauſã aſſignãt pp quã habentes raros dentes breuioris ſũt vite vt frequenter. qm̃ aũt oĩa regimini reſumptiuo via alimonie ⁊ via medicine accõmodata ꝓprias facultates habent ſepeqꝫ ſimplicia opitulant̃ ſepe mixta nõ alienũ videt̃ noĩa ⁊ vires ⁊ mixturas eorum in ſequentibꝰ adducere.

¶ De cõmoditatibus vini in reſumptione ſenectutis. Ca.xviij.

d Eſiderat q̃ꝫ maxime reſumptiuũ regimen ſingulareꝫ vini exhibitõem. nam vt decẽs fiat alimonie in ventre ꝯmixtio; eiuſdẽqꝫ per mẽbra delatio ſenectuti ſubueniendũ eſſe voluere liquore aliquo ſine maſticatõe digIutibili. magiſqꝫ illi q̃ꝫ alteri etati. nam pp meatus nutrimenti in ſenioribus a frigiditate ⁊ ſiccitate eẽ ꝯtractos non ſunt ſenibus ſicca vnibilia niſi hũectent̃ actu vt penetrabiliora reddãt̃. qđ ſi talis liquor cũ his etiã erit vires hñs reſumptiuas eo accõmodatior quo in regimine ſenũ vtendũ p̲re cipiunt. cedat aũt hoc in loco cibariaticon oĩs ſiue potus q̲libet qui loco vini ſumit̃ ceruiſia ſit ſiue q̲cunqꝫ alter. nã nullus eſt liquor aut ſuccus tantũ roboris nobis efficiens magiſqꝫ hũane nãe accõmodatus ad id operandũ q̃ꝫ vinũ Duos ꝓdũt ꝑitiores liq̃res corꝑibꝰ hũanis gratiſſimos foris olei. intꝰ vini; ⁊ eius potiſſime qđ ex ſucco vuaꝝ maturaꝝ expreſſum eſt; eo ꝙ eſculẽtis eſt bonus penetrator delatorqꝫ in omne corpus quo gaudet nã humana q̃ꝫ maxime p̲recipue ſenio ꝯfecta cui perq̃ꝫutile eſt vſu moderato. nam ſicuti pueris vinũ ꝑnicioſiſſimũ iudicat̃; ita ſenibꝰ amiciſſimũ vt Gal'. tradit. ſanguis enim. caro. atqꝫ ĩnatus calor vino augeſcunt. iuuaturqꝫ natura in ſuis oꝑatõibus eoqꝫ virtus ꝯcoquens fit fortior ⁊ facilis ſuꝑuacuoꝝ expulſio ⁊ egreſſio. vrine ⁊ ſudoris excitatio. ſomnus inducit̃. q̲bus oĩbꝰ reficit̃ virtus. bona valitudo. ⁊ craſſities ſe

nectuſq; tardat̃.ꝙ ſi vinũ iuuenibus quoꝝ calor eſt fortis non concedat̃ niſi paruo vſu:alimonie dũtaxat cã. ſenioribus tñ tantũ vini ad bibeat̃ quo reficiantur vires nõ opprimantur.nam vini calor ſenioꝝ calorem imbecillem reparat:eo augeſcunt calor.ꝛ vires calor toti corpi veniſq; vis redditur ſanguis ꝛ color.Ideoq; ꝛ vinũ ſic dici ferũt quia potatũ venas ſanguine cito repleat. frigiditati ſenectutis contra operat̃ victoria reſumptiua. operat̃q; in eiſdem ſicuti ꝛ medicina:nã vinũ calore ſuo nõ mõ ſenectutꝭ imbecillitati aduerſatur imo ꝛ eius hũiditate:eo ꝙ ipſum calidũ ꝛ humidũ graduãt ſorbitiõibuſq; humectantibꝰ cõnumerent.exſiccatã atq; arefactã membroꝝ ſenis ſubãm cuiuſcũq; nãe extiterit ꝑꝑ etatẽ exhũectat ꝛ celerius reparat:imo ꝛ optimũ adiutoriũ perbibet̃ ſenibus calidis ꝛ ſiccis:nã colerã in eis ad vias vrine ducit vt facilіꝰ per veſicã expellat̃. Frigidis q̃3 ꝛ humidis:nã viſcoſitati flegmatis aduerſat̃ ipm̃ ſcindendo ꝛ maturãdo: ſuoq; calore reſoluendo. Frigidis ſimilit̃ ꝛ ſiccis:eo ꝙ humorẽ melancolicũ vt celerius faciliuſq; labat̃ diſponit.eius caliginẽ ſiue turbulentiã remouet.calidis v̾o ꝛ hũidis ſanguinẽ ſplẽdiorẽ efficiẽdo ꝛ depurãdo. Plurie aũt cũ ſint alimẽtoꝝ ſpẽs in reſumẽdis corꝑibus defectis vices vini ſupplẽtes vino tñ imbecillius ꝛ tardius efficiũt.oĩm enim velociter ꝛ ſubito nutrientiũ eſt vinũ(vt aiũt)adeo ꝙ nõ eſt adhuc compertu3 quod vicem vini gerat in letificando aĩam vt Auic̃.auctor eſt. ſi enim vinũ laudatũ fuerit vires corporeas ſenectutis nõ mõ corroborat:verũetiã ꝛ aĩe: nam letari ꝛ gaudere facit: adeo ꝙ putãtur ridere ſine cauſa cũ tñ ita non ſit:quia non eſt impreſſio(vt ait)ſine impreſſore.efficit autem id ſpiritum copioſum nature ꝛ ſubſtantie equalis generãdo vehemẽtis luminis ꝛ ſplendoris: quo fit vt aĩam cuius ipſe ſpiritus eſt inſtrumentũ ad hilarita-

tem ⁊ leticiam diſponat ꝙ̄maxime, ⁊ oīno vinū modicum auxiliatur: copioſius vō nocet neruis ſicuti ⁊ oculis. ſto‐macho eſt ſalutare, ciboꝝ appetentiā excitans, triſticiā au‐ferens, vꝛinam ⁊ algoꝛem pꝛopulſans, ſomnū concilians, vomitiones ſiſtens, vitia exterminans, animā ad virtutes alliciens, vertit enim eam ſicuti Yſaac iſrahelita tradit ab impietate, auaricia, ſuꝑbia, pigritia, timoꝛe, deſidia, tacitur‐nitate, ⁊ ignauia, ad pietatē, liberalitatē, humilitatē, ſolici‐tudinē, audaciā, aſtutiā, facundiā ⁊ ingenium. Ruffus q̊ꝫ auctoꝛ eſt perſas diſputare aut cās rei ſcibilis ꝑ collatōēꝫ rōnis venari ſiue ꝓceſſu conſiliatiuo rē publicā oꝛdinare volentes vino ſemper vti ſolitos ꝑcipiebantqꝫ id eſſe aīe ad ea ꝑagenda ſalutare remediū: tū eius vires reparādo: tū etiā rectitudinē ⁊ veritatē oſtendēdo. Helenos quoqꝫ verſus ꝯpoſituros ac muſicis armonijs luſuros vino vſoſ eſſe, comperienteſqꝫ experimento ⁊ rōne eoꝝ mentes ce‐leritate intelligendi ⁊ acumine diſcendi habilioꝛes ⁊ ſoler‐tioꝛes fieri, vimqꝫ rōnalēꝫ augeri, faciliuſqꝫ de potentia in actū pꝛouehi. Sicut aūt vino moderato vſu epoto coꝛpo‐ris ⁊ anime vires augeſcunt adeo ꝙ aſchlipiades vtilita‐tem vini equari vix deoꝝ potentia poſſe pꝛonunciauerit. ita excedens modū ſuꝑflue inſumptū virtutū oīm ⁊ aīe ⁊ coꝛꝑis inconfeſſa dānatiōe eſt. hinc cerebꝛi epatiſqꝫ vicia vt egritudines etiā adducat que ſunt in vltimo frigiditatꝫ vt ait Gal. apopleſes, paralyſes, ſubeth. lytargiā, epileſiā, ſpaſmū, tetanū. hinc neruoꝝ defectus, implet enim vinum neruos eo ꝙ calidū eſt: magiſqꝫ calefacit quo merati⁹ eſt citoqꝫ perfoꝛat coꝛpus maxime ſi tenue fuerit. hinc palloꝛ ⁊ gene pendule, oculoꝝ vlcera, tremule manus effunden‐tes (vt aiunt) plena vaſa, furiales ſomni, inquies noctur‐na, ex oꝛe halitus fetidus. hic ſenioꝛibus rigoꝛ plurimus:

quia eoꝝ calor naturalis congelatur ⁊ extinguit vt mul-
to vino ſuperatus; ſicuti ⁊ flāma ignis multis lignis ſolet
extingui: ⁊ lucerna multo ſibi appoſito oleo. tum etiam qa
ſenioꝝ corpora ⁊ cerebrū ſunt defecta cū neruoꝝ malicia
quo fit vt eoꝝ natura imbecilli nocumentis vini reſiſtere
nō valente longe minus ſeniū vini quantitatē tolleret q̄
iuuentus. magis etiam leduntur ſeniores ieiuni ex multo
vino; nam ſicuti Plinius tradit; vinum ieiunos bibere
nouitio inuento inutiliſſimū eſt. cum tñ Tiberio Claudio
principe ante hos. xl. annos inſtitutū fuerit vt ieiuni bibe
rent; potuſq; vini antecederent cibos externis quibuſdā
artibus atq; medicoꝝ placitis nouitate aliqua ſeſe cōmen
dantiū gloriā hac virtute parti querunt. quā rem dāna-
uit ⁊ Celſus dum ait: Extenuat corpus vini non ꝑfrigidi
ieiuno potio in conſuetudine adducta. celerius enim ſpa-
ſmū ⁊ mentis deſipientiam adducit; ſicuti docet Galie-
nus. Quantum vero ad ea que ſunt anime non eſt igno-
tum ſuperuacuum vini potum hominem interdum ad
mentis peruerſionem lumen rationis extinguentem vim
irrationalem anime augentem deduci; quam ebrietatem
dicūt. aſcendēs enī fumus craſſus crudus a vino eleuatꝰ
ad cerebrum defertur quo meatus eius opplentur. et ex
conſequenti fit nonnunq̄ eius partis anime qua ſapit et
intelligit obumbratio atq; operationum animalium per-
turbatio; quo fit (vt aiunt) ꝙ corpus permanet veluti
nauis ſine nauta: ⁊ militia ſine ductore. Id vō omne ap-
tiſſime fit in homine cerebri imbecillis: nam ſignum forti-
tudinis cerebri eſt non ledi a vaporibus vini vt eſt apud
Auicennam. Euenit autem effectus vini epoti multifariā
fieri ſm multitudinem aut paucitatem vſus eius eiuſdem
⁊ bibentis aliam et aliam naturam. propter quod ferunt

Biblioteka Główna Uniw. im. A. Mickiewicza w Poznaniu

vinū infrigidatos occupans taciturnos et ſobrios primo efficere: paulo plus epotū loquatiores. plus autē adhuc ſumptū rethoricos & audaces. adhuc magis iniurioſos. Amplius maniacos. multū vero amplius ſtupidos & epilenticos: ita vt anginā vinariā ꝑpatiant. i. vino ſuffocent vinū tiriace magne aſſimilauē eo ꝙ ipſū contrariorum ē nāꝝ algētes calefacit. calfactos refrigerat. ſiccatos infundit. humectatos ſiccat: vt liceat fateri Plinianū illud: Neqꝫ viribus corporis vtilius aliud ꝙ̄ vinum: neqꝫ aliud voluptatibus pernicioſius ſi modus abſit.

¶De vino eligendo in reſumptione ſenectutis.

I N magnis laudibus pro reſumenda ſenectute id vinū eſt qđ ex ſignis equalitatis in eo apparentibus natura temperamento accedit. Qđ dinoſcendū primo ex pte coloris docuere. ſi heluolū. i. medij coloris int ruffum & albū fuerit ſeu citrinū. aut rubeū. odoratiſſimū. clarū: qđ appellant ſubtilis ſubſtantie. calefacit enim membra ſenis & vrinā mouet ſerum ſanguinis perpurgando. qđ quanto calidius & magis diureticū tanto laudatius iuuātiuſqꝫ in reſumendo ſenes. tale vero inueniat gerentocomus vt mediū inter nouū ſit & antiquū: eo ꝙ vinū nouū ſenibus inutile perbibet. nam & ſi calidū ſit in gradu primo quia tn̄ feculentum. vaporoſum. atqꝫ ventoſum eſt inflat ſicuti et muſtum & id vinū cui nihil etatis acceſſit: vt Celſus ait: & oino tortiuū vinū. i. nouiſſime expreſſum & muſtū omne ſtomacho inutile: licꝫ venis iocundū ſit: celeriuſqꝫ inebriat propterea ꝙ eius pars aquea magis eſt penetrans: imo & ad eam paſſionem perducit quā daſinteriā epaticam dicunt. vinū vero vetus caliditatē & ſiccitatem hꝫ ad graduꝫ vſqꝫ terciū: ꝙ etſi eo minio fiat inflatio attn̄ eſt ſenio ꝙ̄maxime noxiū. ſenſus enim excitat: quod ſenibus vehement

obeſt narrat Gal'.cuiuſdã notarij ſeruũ fuiſſe qui domino quotidie cum alio ſeruo ad balneũ eunte ad domus cuſtõ diam remanens aliquando ſitibundus neq3 aquã ad ſitim eius ſedandam inueniens vinũ vetuſtiſſimũ plurime quã titatis bibens inigil penitus fact⁹ ꝛ exinde febriens men- tis alienatiõem incurrens moꝛtuus eſt; vinũ aũt quo anti quius eo magis damnatius, etates tñ eius in climatibus diuerſis multifariã variari euenit; hiſpani nanq3 vetus vi nũ non dicunt niſi quod anni vnius aut medij ſaltẽ fuerit ꝯſecutũ ſicuti Coꝛdubenſis Auerrois pꝛodit. alij vo duo rũ ꝛ amplius. ꝙ ſi cum his oĩbus foꝛmã purã ꝛ lucidã ha buerit eius a fecibus perpurgationem oſtendens coloꝛis albi aut rubei vel ſubrubei clari ſeu citrini ſenectuti perq3 vtile affirmãt; nam coloꝛes hi equalitatis nature vini no- tiones ſunt; ꝛ magis ſi odoꝛatiſſimũ fuerit aromaticitati attinens. cuius verbi notio ſuo dicetur loco. ca. xlij. Tali itaq3 vino vt optimo ſtomachus perpurgaẗ abſtergiturq3 virtus eius cõcoquens reparaẗ. coꝛdi audacia pꝛeſtatur. caloꝛ naturalis viuificatur. virtuſq3 coꝛroboꝛaẗ. Acuti ẽt odoꝛis exiſtens vinũ ſenibus non pꝛohibuerũt etſi vino- ſum ſiue meratius ſit pꝛeſertim ſi citrinũ fuerit lucidũ atq3 anni vnius; ſenioꝛibus pꝛecipue quoꝝ frigida eſt natura verno tempoꝛe in regionibus ſeptẽtrionalibus limphatu3 tamen. Amplius etſi vinũ dilutius pueris conueniat; ſeni bus tamen meratius aptũ eſt. dilutũ enim vinũ eſt aquo- ſum oĩo ſiue natura tale ſiue cõmixtione plurime aque. et oĩo vinũ inſuaue quod Lucilius crutium appellat ſeni- bus eſt inutile quoniam frigidum eſt atq3 inflans ſtoma- cho noxium. laudatius tamen vinum eſſe confiteoꝛ cuius natura ad equalitate3 declinat; ita vt neq3 nullaꝝ viriũ ſit neq3 ingentium etia3 meratio eligibilius in ſenectute; ſiue natura tale ſit ſeu aque cõmixtione. Sit poſtremo vinum

non oſtendens in ſe aliquem excellentem colorẽ quo ceu ſigno in calore aut frigore humiditatis aut ſiccitatis eius ſignificeẽ diſcraſia. Ex his tamen vini conditionibus nulla eſt qua magis dinoſcantur differentie eorum proprie quibus iuuamentum nocumentũ ue in ſenibus percipiatur quam ex ſaporis genere ſubſtantie virtutiſque eorum. vinum enim ſui colore in ſene operatur nihil: quinĩmo coloris vini notio longe imbecillior eſt ea que ſaporis et odoris: quia colores non ſunt niſi in ſuperficie colorati. ex odore conſimiliter: et ſi non nihil: paruum tamen imprimit vinũ in ſenibus vi alimonie. neque ex tempore licet eo iudicari poſſit ſuper proprijs vinorum differentijs vt ſuper ſubſtantia et virtute. ſed ex ſapore plurimũ: nam ex ſtiptico oſtenditur ſiccitas ex amaro caliditas. ex dulci autem licet non oſtendatur intemperies caloris aut frigoris: tamen dulcedine vini craſſities oſtenditur; a cuius vſu niſi mouende alui cauſa ſenes quoad fieri poteſt cohibendos iubent et preſertim ſi nigrum fuerit ante cibum non modo ĩmo neque multo magis tempore alio: quia nullũ pãchimeron. i. ſubſtãtie craſſe vtile eſt ſenibus vt Galienus tradit: nature ponitur calide in ſecundo: ſicce vero in primo. iecur. lyenẽ. et renes opplet: licet pectus et pulmonem depleat humoris eſt heterogenei celerius alijs permixti putreſcibilis ad naturam colere conuerſini: ĩmo eodem aliqui hidropici fiũt: alij vero lytiaſim incidunt (ſi magis modo ſit in vſu) niſi ſeniores fuerint nature frigide. hyeme. et in regione frigida. quibus aliquando vina nigra et rubea panchichina ſplendida tamen. i. perpurgata nõ negarunt. Eſtate autem ſenibus cõceſſere potionem quam dilutiſſimã vt et ſitim tollat nec corpus incẽdat vtile eſt itaque eo tempore vinũ album et aquoſum aliquantiſper. eſt enim tenuitati et ſimplicitati. i. equalitati caloris propinquius: quod ſi per tenuem fiſtulam epoteẽ

prodeſt ad ſitim extinguendam . Et iam laudarunt id vi-
nū quod ad terciam eius partem aqua roſacea fuerit cō-
mixtum.anime hilaritatem ⁊ ſpirituū dilatationem preſta
re produnt.viribuſqꝫ ſtomachi auxiliari . neqꝫ ebrietatem
inducere.neue cerebrum percutere.laudatiſſimamqꝫ tra-
didere ſeni defecto mixtionem hanc que recipit vini oriē
talis aurei vnciam vnam aque roſacee ⁊ bugloſſe vniuſ-
cuiuſqꝫ earum ſemunciam ex quibus fiat mixtio vſui reſer
uata horarum decem ſpacio vel quaſi poſtea eam epota-
re imbecillum ſenem iubent . Generoſa vina in regimine
ſenum Galienus ſcribit ex italicis imprimis phalerna ſalu
bria corpori nec in nouitate nec in nimia vetuſtate.tibur-
tina.ſignina:que aluo cite maxime conducere indubitatū
eſt.⁊ adhuc magis nobilitauit ſurrentina in vineis tantū
naſcentia . neqꝫ enim ſtomachum implent.neqꝫ caput ten
tant.ſtomachi ⁊ inteſtinorum rheumatiſmos cohibent.in
ueterata tamen:id eſt nouitati non accedentia:nam noua
exiſtentia neqꝫ in reditionem incedunt neqꝫ vrinam mo-
uent : imo longo tempore in ventre morantia tormina ef-
ficiunt , His omnibus Adriana.Sabina.Albana.neruis
vtiliora.Gabiana.⁊ Triſilina.⁊ quecūqꝫ circa Neapolim
⁊ Tuſſiā fiūt:p̄cipue que Trebiliana dicunt̄ nequaq̄ꝫ bīi
iubet.Hoꝝ itaqꝫ vinoꝝ nouitati nō multum accedentium
moderatum vſum ſenibus quoꝝ cerebrū imbecille eſt con
cedūt.habentibus v̂o cerebrū forte phalerna:nam ad vi-
ctum optimū fert vinū phalernus vt ait. M. Varro.reti-
cis q̊ȝ vinis in agro Veronenſi ſit aliqs bonos ; quibus
maxie delectari ſolitū Auguſtū ceſarē Suetonius auctor
eſt.phalernis tm̄mō a Virgi.poſthabit⁹ ⁊ ſurrentinis que
qa ꝯualeſcentibus maxie ꝓbate ſunt pp tenitatē ſulabri-
tatēqꝫ Tiberi⁹ ceſar dicebat ꝯſenſiſſe medicos vt nobili-
tatē Surrentino darēt ideo ⁊ ſenibus conceſſere cū eoꝝ

⁊ conualeſcentũ idem ſit regimen reſumptiuũ.eligendũ tñ eſt ex eo minus aſperũ:nã id aluũ aſtringit. Ex grecis võ leſina ↄmendauit:quorũ oĩum virtus eo firmior erit(vt Celſus ait) quo ex bono ſolo magis q̃ tenui . ⁊ ex temperato celo magis q̃ ex nimis humido aut nimis ſicco nimiũq; aut frigido aut calido nata fuerint : quos int̃ cibos bibere p̃ſtat tam in reſumptiõe q̃ ↄſeruatione.ſic enim magis ↄducit volentibus corp⁹ augere . aut aluũ mollire vt Plinius tradit. Vippã q̃ eſt panis vino infuſus ſenectuti reſumende nõ ꝓhibent.Gal.nanq; Tilephi grãmatici regimen ↄmendat in.v.libro ſanitatiue Methodi: q ad veſperã ſolũ pane veſcebat̃ eum vino mixto infundẽs:q fere centũ annis vixit. Eſt nãq; ſenectuti apta nam caliditate ⁊ humiditate ſua frigiditati ⁊ ſiccitati ſenectutis aduerſatur etſi ſtomachũ refrigerare magis q̃ vinũ videat̃.Accidit enim id eo ꝙ vini humidũ pani imbibitũ in vippa plurib⁹ ſtomachi ꝑtib⁹adheret.quo fit vt magis ſaluet̃ actualis frigiditas ꝑꝑ quam videt̃ refrigerare ⁊ humectare magis.vinũ võ per ſe abſq; infuſione eius in pane nõ ſic parietibus ſtomachi inherẽs celerius tranſit excalfacitq;.Q̃d etſi vippa eo mõ laudata ſit: vappã tñ illaudarũt q̃ eſt vinum vile q̃d vigorem amiſit vi eius euaporata.Senes natura ſeu quauis alia cauſa vinũ nauſeantes idromel vice vini epotare iuſſerũt.eſt enim potus ſtomacho vtilis.cibi appetentiã efficit.ſitim ſedat.egritudinibus frigidis ⁊ proprie cerebri neruorũq; quibus plurimũ crutiatur ſenectus auxiliũ preſtat.purgatq; ſenioꝝ pectus a flegmate craſſo. renibus vtilis.calculũ ꝓhibens in eis fieri.neq; aqua mulſa hoc in loco ſilentio inuoluat̃:nã ad vitã extendendã auxiliari plurimũ tradũt. Plinius.n.auctor eſt multos ſenectã longã mulſi tñ vſu toleraſſe neq; alio vllo cibo. celebri pollionis Romuli exemplo quẽ centeſimũ annũ exce-

dentem cū diuus Auguſtus hoſpes interrogaret: qua nā rōne maxime vigorem illum animi corporiſq̄ʒ cuſtodiſſet: ille reſpondit: intus mulſo. foris oleo. Conficit̄ aūt mulſa ex vino ⁊ melle: ſeu vt aliȷ̄ ex aceto.

De aqua eligenda in regimine reſumptiuo. Ca. xix.

a Quam in ſenectutis ſicuti ⁊ aliaꝝ etatum regimine ingreſſum habere Gal. tradit: quod tamen nō contingit de vino. cibo. gymnaſiȷ̄s. vigiliȷ̄s. ſomnis. ⁊ venereis que non oibus ſed aliȷ̄s ⁊ aliȷ̄s apta ſunt etatibus. ideoq̄ʒ dicta eſt aqua quaſi qua viuamus quam via potus ſolaʒ in regimine reſumptiuo damnauere ſicuti omnino in regimine quorumcūq̄ʒ natura frigidorum: mixtam tamen vino. zucaro. aut melle viaq̄ʒ cibi ſenectuti conducere affirmant: q̄ ſi leuiſſima ſit ⁊ clariſſima neq̄ʒ in guſtu neue odoratu vllam penitus apparentem qualitatē impreſſerit epotanti delectabilis celerius dum epotatur infima petēs ab hypocūdriȷ̄s diſcedens grauitatem frigiditatēq̄ʒ de quib⁹ ſit curandum nō adducens hanc talem laudatiſſimā predicant regiminiq̄ʒ ſenectutis plurimū conducentē: nam alimentū ſenioꝝ liquefacit. attenuat. rectificat. penetratōem facileʒ ſui humiditate eidē prebet. eius frigiditate caloris nālis aut accidētalis acumen ſiq̄d in ſenibus ſit compeſcit ſitim ⁊ cordis incendiū extinguit: quibus oibus confeſſuʒ eſt eam nāe in actōibus eius eſſe adiutricem. Erit aūt talis aqua imprimis nō quidem ſtagnās. nam eam peſtilentem dicunt q̄ in palude ſemper cōſiſtit: lʒ hyberno tpe edomita hymbribus miteſcat quo effectu dinoſci poteſt aquā celeſtem maxime ſalubrem q̄d etiā venenati liquoris eluit pnitiē. neq̄ʒ pigra. q̄ merito damnat̄: neq̄ʒ glatiei aut niuis q̄ potanda nō eſt ne (vt ait Plinius) penas montium in voluptatem gule vertamus: neq̄ʒ de metallis originē ſumat: niſi forte ex auri ſiue argēti minera extiterit oriunda.

Sed pluuialem aquam quam celeſtem vocāt ſalubritati corporis accōmodatiſſimā inter auctores conuenit preci pue ſi fictilibus tubis in contectam ciſternam deducatur. ſic enim potui probatiſſimā ferunt. Deinde fontanā fontium orientalium ꝛ eam precipue que coloris eſt perſpicui nullo aut ſapore aut odore vitiata q̄ etiam frigus tem pore ſuo mulceat eſtatiſq; moderetur incendia ex terra im primis pura non plurimū ſubſtantie craſſioris. neue arenoſe. neq; plurimū mollis vel limoſe: ſed mediocrem inter hec veluti ſuauiorem leuioremq; celerius permutabilem a calido in frigidum ꝛ econtra laudatiſſimā affirmāt. Deinde eam que ſcaturiens e montibus oriūda per ſaxa pre ceps deuoluitur que difficilius interius vitiat̄. Poſt autem fontanas accedunt magnorum amnium aque fluuiatiles non parum etiam laudate precipue detecte ꝛ euenta te velociter fluentes. que etſi a radijs ſolis purgent̄ magis q̄ fontane ita vt partes craſſiores ab ex libus magis ſegregentur. quia tamen diuerſarum ſubſtantiarū ſunt eo ꝙ per loca tranſeunt difformia quas etiam multi ingredi untur riuuli nec fieri pōt quin eſtate aque plurime in hos amnes fluant. tum hymbrium. tum etiam niuium in cacuminibus magnoꝝ montium liquefactarum: quibus cū tur bedine fiunt impure. cuius ſignum eſſe dicunt: quia eis quoad fieri poteſt puris ꝛ mundis collectis reſeruatiſq; apparet in fundo vaſorum pars reſidens arenoſa ſiue fecalis earum denotans impuritatem. quod etſi ſemper in requieta aqua craſſamen aliquod in imo reperiatur minus tamen ꝛ rarius in fontanis iam dictis euenit. Ea pro pter aquam fluuiatilem eo impuriorem putant quidā quo magis ab eius exortu elongatur: quibus alij reſiſtunt putan q; flumina quanto diſtantius fluunt tanto eorū aquā reddi laudatiorem. tum quia plurimo motu agitatur diſ=

rumpiturqꝫ.tum etiam quia ſic ſubtiliata depurat̃ magis. Huic autē proxima eſt aqua putealis collina vel que nō in infima valle reperitur. Aquam ſalubrem a vitiata dinoſcere docent imprimis leuitate: vt ſi leuis fuerit quod ponderare apparet. Ex his autē que pondere pares ſunt eo meliorem ꝙque eſſe dicunt quo celerius ⁊ calſit ⁊ frigeſcit. quoqꝫ celerius ex ea legumina percoquuntur. vel ſi in vaſe eneo nitido ſparſa maculam non fecerit. aut ſi decocta eneo vaſculo arenam vel limum non reliquerit in fundo vel ſi colore perlucido carens muſco ⁊ omni labe pollutionis aliena fuerit. vel ſi linteoli duo mundi aut portiuncule bombicis infundātur in aquis duabus eam leuiorem affirmant cuius linteolus vel portiuncula madefacta celerius exſiccatur. lautior remanſerit. minoriſque ponderis. Vitioſe tamen aque remediū eſt per collaturam aut per decoctionem ad dimidias partes eam ducere. quo modo etſi fiat quarundā tenuiū partium aque reſolutio attñ per decoctionem illā rarefit diſſoluitqꝫ pars craſſior aque q̄ rōne frigoris aque congelata erat vel ſaltem propellit̃ ad fundū ſequeſtrata a partibus craſſioribus. vel quod perfectius eſt per ſublimationom vt docet Auicenna rectificare. Salubris vō aqua ex ſe ſufficiens nullo horum eget ſicuti aquas que ſunt Rome Commentator Alexandrinus magnis laudibus predicat. Aquam tamen coctam ſaluti corporis plurimuꝫ mederi Theodorus Priſcianus ſcribit. Signa autem diſcratiua ſalubris a vitioſa aqua preter iamdicta ab incolarum etiam ſalubritate ſumenda eſſe docent: vt quia bibentium fauces pure non ſint pulmoqꝫ ⁊ torax non ſine offenſa ſaluo tamen capite: nam ſi vitiato capite ad pulmonem vel ſtomachum morbi cauſa decurrat culpandus potius eſt aer. vitioſa quoqꝫ aqua ſui frigiditate tempore longo in hypocundrijs moratur

rugitū.gurgulatiōem.inflationem ⁊ nōnunq̄ tormina ad ducit.ſtomachi vim minuit.concoctōem impedit.adiuuat cibū ad exitū adiumento multo. ſalubrem vo aquam contraria his efficere aiunt.

De Pane. Ca.xx.

p Anem veluti fundamentū alimentoꝝ fere oīum humane nature peritiores putarunt ideo ⁊ ſic appellari:quia cū omni cibo apponatur vel qꝛ oē aīal eum petat.cuius vſum in regimine reſumptiuo imo ⁊ ꝯſeruatiuo nequaq̄ omitti iubent:⁊ preſertim eius qui ex nō vitiato fuerit ſemine.nullū aūt inuentū eſt expimēto ⁊ rōe ducētibus laudatius vt ex eo fiat panis ſaluti hois ꝯducens q̄ frumentum ſicuti greci ⁊ barbaroꝝ plurimi iudicarunt vt Galienus ait. ipm enim cunctis granis eſt magis alibile cuius nām calidā in gradu primo ponunt.equalē tū in humido ⁊ ſicco.ſanguinem dans ceteris granis tempatiorē Est nāq̄ boni ſucci triticū.mali vo panicū.miliū.legumia imo ⁊ hordeū ipm. cū tñ hordeū mag ceteris granis frumento contendat.panē etenī ex hordeo aſtringere ⁊ refrigerare Theodorus Priſcianus affirmat: eūq̄ antiqs vſitatū vita damnauit quadrupedūq̄ tradidit refectibus vt Pli.tradit. Paniceus q̄ panis damnat etſi ita dictus ſit quaſi panificiū qꝛ multi ex eo vice panis nutriāt. Nos tñ in hac gerētocomia vt reſumendoꝝ ſenū curatores nō vt veterinarij panificij gña diſtiguemus. frumēto itaq̄ gloria dat:qꝺ etſi q̄q̄ ex frumētis paniſitia ſunt gñis ſint valētiſſimi vt ait Celſus.i.plurimū alentia:valētius tñ ex frumentis eſt.ſpiſſum.cōmaſſatū.vt vix dētibus diuidat. mediū inter albedinē.⁊ rubedinē.magnū. pingue.ſufficient recēs: nā nouitati ꝓpinquius celerius pinguedini atq̄ corpulentie confert vt Auicenna prodit:licꝫ recens illico duꝫ colligit alimenti ſit viſcoſi craſſi ⁊ flegmatici iecoris

⁊ fere totius opilationes adducens. Antiquū quoqꝫ plu- rimū damnauere veluti ſiccioꝛis deterioꝛiſqꝫ alimēti. ſit in ſuper plenū. ponderoſum. matuꝝ ꝯdecenter. de ſana meſ- ſe collectū. diligentia ꝯſeruatū. ⁊ ab extraneis purgatum. laudatiuſqꝫ collinū q̄ꝫ campeſtre. nam colles robuſtius lꝫ minus reddūt triticū. M. varro autoꝛ eſt ad victū optimū frumentū campanū agrū ferre. Panis itaqꝫ ex frumento tali nō indigentiā ſalis fermentiqꝫ ꝯmaſſatōis ⁊ coctionis bn̄s. coloꝛe candidus. pondere leuis. ſuba nō compactus figure mediocris. effimerinus vel triduanꝰ dūtaxat. is eſt quem optime pꝛepatū Gal'. vocat. in quo ꝯſenſerūt periti- oꝛes pꝛecipue tū Auer. ꝙ melioꝛ ex cibis terra naſcentibꝰ nālibus boibus eſt triticū artificio pꝛepatū. nam celerius digerit̄ ſanguinem cū ſplendore equalitati ꝓpinquū imo optimū certitudinalit̄ intermediū īter craſſum ⁊ aquoſum vt Gal'. ait nām panis triticei ita p̄paꝛati calidioꝛē ponūt q̄ꝫ tritici. vires roboꝛat quo veluti optimo eos q tranquil lam ducūt vitā. quoꝛūqꝫ digeſtio eſt defecta vt ſenioꝝ refi ci iubent. neqꝫ fermentū a feruoꝛe dictū in panis ꝯpoſitōe omitti volunt. nam eo ſufficiente valentioꝛ cenſet̄ paniqꝫ dat̄ aereitatis dn̄ium ⁊ exinde ſpongioſitas ex qua faciliꝰ celeriuſqꝫ digerit̄ veluti magis ꝑmutabilis. tum humidita te. tum etiā leuitate aerea. ideoqꝫ rebus aluo impantibus panis fermentatus anumerat̄. Sal q̊ꝫ decent̄ pani admi- ſceri pꝛecipiūt. nam ſui caliditate ⁊ ſiccitate humidū abſu- mendo aqueū exuberās paratū ebulire ⁊ putreſcere a cali do ꝯtinentis ſubintrante quod foꝛas expirat ſaluat impu tridū. eūqꝫ leuioꝛem magiſqꝫ digeſtibilē ⁊ ſapidioꝛē affir- māt fermentiqꝫ coniunctōeꝫ rectificare. Qꝺ ſi fermenti ⁊ ſalis paꝝ habuerit neqꝫ decent̄ coctus fuerit viſcoſitatē ⁊ craſſitiē adducere. ſi v̊o pluri eo abundauerit in refectiōe ſenectutis veluti nimiū exſiccantē repellere iubēt. lauda-

runt quoqꝫ ad panis ꝑfectionem vt elaboratus ſit ꝑ com-
maſſationē diligētia ⁊ ſtudio, nā crebra ꝯmaſſatio ⁊ lōga
in panis ꝯpoſitione poſt decoctōem eum fragilem reddit
humido ablato. nec decentē panis coctionē negligendam
voluere vt nec vſtus ſit qa aluū ſiſtit. hūc panē nauticū di
cunt cuius virtus in hoc augeť ſi bis coquať. neue dimi-
nute decoctus: nā lentorē ſiue tenacitatē ⁊ viſcoſitatē ex
humore ꝓcedentē atqꝫ craſſum dat alimentū. Actu q̊ꝫ ca
lidū damnauere qa ſitim adducit ſuiqꝫ vaporoſa humidi-
tate ſtomacho innatat vt Auic. tradit. quo fit vt celerius
ſaturet lꝫ velocius digerať tardeqꝫ e ſtomacho deſcendat
Color aūt albus ⁊ leuitas panis puritatis notiones ſunt.
ſuba v̊o nō compacta conuenientis ꝯmaſſationis magnū
⁊ craſſum multe medulle plurimū alibilem ferunt aluum
ſoluere: pauce aūt pax. aluum conſtipare. egeſtionem tar-
dare: forme vero medie poteſtatis medie veluti laudatio
rem ꝯmendarūt ⁊ oīo panem illius forme qua calor ignis
ad vniuerſas panis ꝑtes ꝑcoquendas vniformiť ꝓcedit.
partes panis corticales oīo ꝓhiberi. pax nutrire. difficul
ter digeri. humidū egeſtionis exſiccare, ventrem ꝯſtipare
medullā cōſimiliter ſe ſolā ſuo humido craſſo ⁊ viſcoſo in
flare. humidū flegmaticū dare. pane q̊ꝫ azimo nequaqꝫ ſe-
nes educare iuſſere. ferunt nanqꝫ eum difficillime digeri.
minime nutrire. tardiſſime egeri. opplere ⁊ inflationes ad
ducere. oī deniqꝫ nāe aduerſari operarijs ⁊ meſſorib⁹ ex-
ceptis. Ex his aūt intelligi poteſt quēcunqꝫ aliū panē qꝫ
ex tritico repellendū veluti facile intus corruptibilē ſicut
hordeaceū. ſiliginaceū. fabiceū. caſtaniceū. orobiceū. ſorri-
cium. miliaceū ſiue paniceū. ⁊ ꝯſiles atre bilis gñatiuos
⁊ paſtiliū gñā: ſicuti bucellatū panē qui exſiccat ⁊ corpora
extenuat vt Theodorus priſcianus ait. ⁊ paneꝫ picentem
⁊ ꝯſiles ope piſtorio factos ⁊ ſi valentiſſimi ſint ſic q̊d ex

frumento a dic melle ⁊ caſeo ↄſtat frequentiori ſaltem vſu nequaq̄ʒ in regimine ſenectutis recipi debere: exceptis ſorbitionibus. pulticulis. lagano. amilo. ptiſana q̄ quia res lenes ſunt ⁊ boni ſucci ſeniorꝝ eſu idonea cenſent: q̄bus ⁊ ſimulā ↄnumerare precipiūt. ea ſiquidem laudatior eſt ex tritico taſo ⁊ ad ptes minimas ꝓximo facta vt media ſit inter farinā ⁊ farrem ad oreū. panis ex ea laudatiſſimus habitꝰ eſt eiuſqʒ ſimule edulīū ſiue iurulenta potio eſt magis alibilis ⁊ laudatior ea q̄ ex amido imo quolibeat alio de genere farinarꝝ: regiminiqʒ reſumptiuo accōmodatior.

De carne laudatiore in regimine ſenectutis: ⁊ imprimis quadrupedum placidorum Cap. xxi.

c Arnem etſi a creando dicta ſit non conſiderauerūt in reſumptiua methodo niſi quatenꝰ via nutrimenti ad ſenem reſumendum refertur eſui eius apta. ⁊ eam proprie que in animalibus ſanguinem habentibus reperit: cū ⁊ ſanguis carnis vera materia ſit: etſi latiori notiōe in animalibus ſanguine carentibus caro .i. proportionale proprie dicte carni reperiat. Eſt aūt caro talis vt peritiores affirmāt: cibus humanū corpus repans ꝓpinquus magis vt nutriturus ſui conuerſione fiat ſanguis cūctis nutrientibus valentius: i. vehemētius nutriēs. plus. n. alimēti eſt in ea q̄ʒ in vllo alio. vires corroborās. pinguedini ↄferēs. cuius determinatōem vt frequent eorꝝ aīalium generatim ⁊ membratim quorꝝ caro eſui humano ⁊ precipue ſeni cō menſurato vel illi ꝓpinquiore congruit omiſſis nō conuenientibus in hac gerentocomia adduci iuſſere. Pertinet enim ad rem ſenectutis ꝓprietates aīalium noſſe. horꝝ vō quedam ſunt terreſtria. alia aerea. quedam aquatilia. Ab aīalibus itaqʒ peditantibus imprimis exordiri volunt ceu a ꝑfectiorib magiſqʒ in vſum cedētibꝰ quorꝝ nō pue ſunt

vires ⁊ differentie.tum ſm partes. tum etiam ſm quedaꝫ in ipſis ꝯtentoꝝ ⁊ generatoꝝ quoꝝ ſunt oua.lac. ſanguis caſeus.butirū.non enim oīa hec eaſdē habent vires ſicuti neqꝫ aīalium partes. Aīalis peditantis domeſtici caro in regimine ſenectutis in precipuis laudibus habita eſt que-cūqꝫ nāe humane vicinior exiſtit.facilioris digeſtiōis atqꝫ optimi ſanguinis gn̄atiua.multifariā partita iuxta varieta tem aīalium quoꝝ ipſa eſt caro.naturaꝝ earundē. etatum coloꝝ.ſexuū.habitudinū.tpm.locoꝝ.paſcue.decoctionuꝫ. modoꝝ.⁊ aſſationū.ad ſeruationes ipſaꝝ poſt occiſionē aīalium;nam carnē aīalis coloris varij etſi minoris ſit ali menti coloris tn̄ rubei vel nigri in oī ſpecie aīalis ad eſum venientis ſapidiorem ꝓdunt q̄ꝫalbā:qa rubedo nigredoqꝫ calori atteſtanť:q cum abundās fuerit ſm nām in mēbris corpis digeſtionē pficit ex qua etiā caro eſui ſapidior red diť levior ⁊ ſuauior , carnē q̊ꝫ aīalis infantie propinqoris humidiorē affirmāt.⁊ eoꝝ q̄ ad augmentū tendunt perfe-ctiorem;qa oīum creſcentiū caro melius concoquiť lꝫ mi-nus alimenti preſtet ſicuti quadrupes aīal oē ſi lactās eſt vt Cornelius celſus tradit. aīaliū quoqꝫ nāe ſicce veluti hircoꝝ ⁊ capellaꝝ quecunqꝫ etate minora ſunt ſicuti edo rum ſenectuti magis ꝯducere . nam fetus oīs natura hu-midus quo partui ꝓpinquior eo deterior; ⁊ quo propor-tionabiliter remotior eo laudatior. ꝯtrium apparet in eo q natura eſt ſiccus:ea pp carnē veteris ⁊ propinqui partui aīalis illaudarūt.maſculoꝝ carneꝫ ea q̄ feminaꝝ vt in plu ribus laudatiorem p̄dicant.nam oīs feminea caro ſangui nem dat malū excepta carne caprina:quā ea q̄ hircoꝝ mi-nus damnauere;idcirco ⁊ gallinā plurimi auctoꝝ magis q̄ꝫ gallū laudauere;quod etſi caſtrati aīalis vtriuſqꝫ ſexus tam volatilis q̄ꝫ peditātis meliorem nō caſtrati ꝓdiderūt carnem.attn̄ qa calor innatus per caſtratiōem remittitur;

Indeqꝫ euenit animal id magis ſaginari pinguedine qua dam ſtomachi concoctioni oneroſa. ideo plurimoꝝ nō ca ſtratorū caro in regimine reſumptiuo laudatioꝛ habita eſt q̄ꝫ caſtratoꝝ. ꝛ medi in pinguedine ꝛ matie laudatioꝛe: nam caro permacra pꝛecipue domeſtica eſt mali ſucci licꝫ minus ſtomacho inepta q̄ꝫ pinguis. Omnis caro ſalſa et noua vetuſta valentioꝛe eſt; ꝛ vernalis autumnali: ꝛ feri na eoꝛuꝫ que in deſertis habitant animaliū pluris melio riſ ue alimenti domeſtica eiuſdem ſpeciei. minoꝛiſqꝫ ſuper uacuitatis: cum tamen placidi animalis caro ſit humidioꝛ Om̄e enīꝫ ferū animal domeſtico leuius: ꝛ quodcūqꝫ hu mido celo q̄ꝫ quod ſicco natū eſt iudicatur vt Celſus ait Et quo paſcua fuerit natura ꝛ foꝛma ſpecifica animali cō formia eo carnem illoꝝ animaliū magis cōmendant q̄ꝫ ſi alimentis nutriant̄ oppoſitis. quoꝝ v̄o paſcua montana ſunt liberi aeris herbaꝝ redolentiū vt ſerpilli. oꝛigani. mē taſtri. pulegĳ. polĳ. ſileris. abꝛotani. ꝛ conſimiliū: carnē ea que eſt animaliū quoꝝ paſcua valloſa ſunt. paludoſa. luto ſa. vel cenoſa. laudatioꝛem affirmant. humidioꝛa q̄ꝫ eſtate laudatioꝛa habent̄ ſicuti ſiccioꝛa hyeme. ꝛ omnino alia ꝛ alia alĳs ꝛ alĳs tempoꝛibus ad victū melioꝛa vident̄. ho rū itaqꝫ elixa carne potius q̄ꝫ aſſa veſci iubēt ceu ſenectu ti magis conducente: nam quecunqꝫ aſſantes vel frigen tes comedunt̄ ſiccius coꝛpoꝛi dant alimentum. que v̄o in aqua decoquuntur humidius. que auteꝫ in olis in medio hoꝝ ſunt vt Galienus tradit. Conſimiliter quecunqꝫ vi no condiuntur exſiccant ꝛ nutriūt calefaciuntqꝫ. orizama v̄o nutriunt competenter ſed minus calefaciunt. Carbo nes autem ſale condite ꝛ cocte minus nutriūt ꝛ coꝛpoꝛa deſiccant atqꝫ extenuant licꝫ ventrem ſufficienter pꝛocu rent vt Theodoꝛus Priſcianus ſcribit. hoꝛum autem eli xa laudatioꝛa ſunt in regimine ſenectutis. ideoqꝫ q̄a caro

omnis iurulenta rebus calefacientibus annumeratur. recipiũt enim elixa ab aqua humiditatẽ que elementoꝝ eſt humidiſſima. reſumptio autem fit per humida vt innotuit quare vt magis apta magiſq alente carne elixa veſcẽduz eſſe precipiunt; qđ etſi res eadem magis alat iurulenta q̃ aſſa; magis aſſa q̃ frixa; attamen elixã in regimine reſumptiuo magis laudarunt. iurulẽta vel elixa caro pinguis al uũ ſenioris mouet. Si carne animalium magnoꝝ corpoꝝ preſertim extenuatoꝝ ſenes veſci contingat elixam ſapori buſq maceratam ꝯdiendã iubent. atq priuſq percoquat poſt interfectionem aliquo tempore adſeruari menſorem temporis illius hyeme interdiu animalia deambulãtia iugulari precipere ante eoꝝ eſum. ſic enim cõminuibilis ma giſq digeſtibilis. eſtate v̾o interfectoꝝ in aurora animaliũ carne poſt ſolis occaſum vti. A quadrupedibus itaq domi naſcentibus quia valentiſſimi generis ſunt inchoare viſum eſt.

¶ De carne Edina.

e Dum lactantẽ in climatis ſexti regionibus cunctis placidis peditantibus quoꝝ caro ad eſum hominis venit pro reſumptione ſenũ ſicuti ⁊ conualeſcentum preferunt. vtroꝛũq enim eſt eadem ars reductiua; nam cum corpora perpeſſa egritudines ⁊ precipue prauas dũ iam conualeſcunt conſimiliter ſenibus diſponant ideo eiſdem adhibere cãs enutrititiuas reſumptiuaſq eaſdẽ iubẽt; qua ratione Galienus in quinto libro ſanatiue methodi compulſus; carnem edinam non inutilem ſeni affirmat veluti eã que eſt equalis; edi precipue maris quadraginta dieꝝ etatem nõ tranſcendentis nullã in ſeipſo malicie admixtionẽ hñs; eduli inq̃ quẽ lactantem hyrcoꝝ alij vocãt non femelle; quia ipſaꝝ ⁊ mariũ plurium annoꝝ carnez veluti difficulter digeſtibilem ⁊ mali chimi damnarunt; ſ maris

edi parui carnem ab edendo dicti cuiuſlibet alterius do-
meſtici peditantis laudatiorem ſaporis iocunditate.nutri
mento.digeſtione.boniqꝫ ⁊ tenuioris ſanguinis generati-
one.cõmuni fere omniũ conſenſu confeſſum eſt: licꝫ Cel-
ſus ſuillam leuiſſimam dicat;grauiſſimam ṽo bubulã.edi-
nam carnem frigidam edendam eſſe Auicenna iubet;pro
pterea ꝙ ſic eius quieſcit vapor.in climatibus tñ calidio-
ribus ſiccioribuſ ue agninã laudatiorẽ prodidere edina.

¶De carne Agnina.

a Gni annualis carnem non lactantis in grege exer-
citati neqꝫ in ſtabulis ſtudioſe ſemine lini aut ei⁹ fa-
rina vel quolibeat alio modo inpiguati pro regimine ſene
ctutis poſt edinam p̃eligi volunt;nam etſi agniculi lactan
tis carnem veluti humidiſſimã.viſcoſam flegmaticãqꝫ dã
nauerint;non lactantis tñ agni precipue annualis etiã nõ
caſtrati arietis exercitati vt dicebatur laudauere. Auicen
na auctor eſt agnina carne veſcendũ eſſe calida ; ſic enim
magis ꝯmendaẗ;qa ipſius vt ait malus odor reſoluiẗ.

¶De carne caſtratoꝝ Arietum.

i Ubent quoqꝫ hac veſci ſenes ſi eoꝝ ſit caſtratoꝝ q
mediocris fuerit pinguedinis in ſalubri aere nutri-
toꝝ in paſcuis;q̃s paſtiões. M.[Uar.appellat;ſaxatilib⁹
⁊ montanis.decliuis enim paꝝ eſt ab equalitate.tenuior.
leuior ⁊ ſapidior.econtra diſpoſita ; namqꝫ aduerſari hu-
mori melancolico affirmant.

¶De Uitulina.

h Anc quoqꝫ recipiũt in regimine reſumptiuo ſi tauri
iuuenculi ſeu lactantis vituli fuerit pinguis a partu
diſtantis vnius duoꝝ aut amplius menſiũ triũ tpe ⁊ oĩo
a diebus qnquaginta ad centũ vſqꝫ.p̃bet nãqꝫ nutrimen-

tum ſenecte plurimū idoneum:eſtq; digeſtiōis facilis ſanguinē laudatū dat.eſt enim priuata lentore illo ⁊ frigidita te qua abundat bouina ſeu vaccina: eo ꝙ vitulus nature ponitur paꝝ diſtantis ab equalitate calide ⁊ humide.vitulam vͦo etſi in actiuis equalitati forte magis accedat. humiditate tamen ⁊ lentore ſenibus non ita aptam ꝓnūciant. Uterq; vitulus ⁊ vitula a viridi etate dicunt̃:itaq; edina ſicuti vitulina motu modico vtētes ⁊ ſenes vtilius veſcantur.

De Carne ferina feraꝝ peditantiū pecudum:⁊ in primis de Capreoli Dāmeq; carne. Ca.xxij.

e X quadrupedibus feris lȝ robuſtior cibus ſit qͣ maius q̄dq; aial ē vt Celſus ait:ex eorūq; oī carne humor gn̄etur melācolicus vt dicūt:in regīne tn̄ reſumptiuo ga boni ſucci eſt oīs venatio mimeq; inflās quoꝝdā eoꝝ carnē nō ꝓhibuere:ceu capreolinam iuuēculi capri quem adoleſcentulū gazelaꝝ vocat Auic. lactantis ſiue a lacte exeuntis.eſt nāq; eius caro oī alia ſilueſtri tempatior.ſeni bus vtilis.fragibilis magis.faciliſq; ꝯcoctiōis.neq; ſuper flua pinguedie nauſeatiua.ſaporis delectabilis ⁊ oīo laudatior ea q̄ placidoꝝ. Jn eiſdē qͦȝ laudibus habita eſt caro apri iuuenculi aut cicuris pollutioni ꝓpinqui:nā cū fera dicta ſit ga deſiderio ſuo ferat̃ nāli quadā libertate.mo tu ꝯtinuo ⁊ labore hoꝝ aialiū ſanguis magꝭ depurat̃.atte nuat̃.apiunt̃ pori a gbus ꝓpellunt̃ ſupflua. Carni capreoline peculiare h̄ ineſſe ꝓdit Judeus:ꝙ vires aīe corroborat eius aqua p̱ decoctōeȝ vel ſublimatōeȝ extracta ca ſui virtutis ſubito ⁊ ſincopi ex nimia purgatiōe euenienti vnice medetur. Caprarum tn̄ ſilueſtrium maiora ſicciora ſunt minoribus ⁊ ventrē inſtringunt vt Theodorꝰ Priſcianus narrat. propter quod et in regimine reſumptiuo-

damnantur ſicut ⁊ ceruina caro.

¶De Aprina carne.

i Uuēculi apri aut cicuris.i.bigeneris aīalis ex apro ⁊ ſcrofa domeſtica nati carnem in regimine ſenectutis recipi preceptū eſt.eſt ſiqdez alibilis plurimū neqꝫ etate ſua qua proximus eſt aper natiuitati eſt digeſtionis illius difficilis qua aper iā etate prouectus neue cū ſit aīal ferinū tante extat humiditatis quāte ſus domeſticus quā tumcūqꝫ iuuenis ſiue ꝓuectus.ꝙ ſi aprinā carnem magis alibilem ceruina atqꝫ caprina maioꝝ aīaliū magiſqꝫ exſiccare Theodorus Priſcianus ſcribat.id omne intelligendum eſt de carne aproꝝ ꝓuectoꝝ.

¶De Carne Teſtudinis.

i Ndigentibus reſumptione ſalutaris habita eſt teſtudinis caro plurimū alibilis: tū quia eius ſupflua in extrinſeca ꝓpellunt̄ ; tū etiā quia teſtudo ꝯpoſita eſt ex materia cui equaliter quattuor elemēta grauia vꝫ ⁊ leuia ſunt intermixta ſicuti Iſaac prodit. etſi mixturam talē nō eā dicant ſicuti que corporis humani cuius p̄cipue minimū vnius alterius minimū contangit.ſed elementoꝝ in teſtudine mixtio eſt quedā partiū iuxtapoſitio;pinguedini ⁊ reſtaurationi extenuati ⁊ imbecillis corporis plurimuꝫ idonea ſi vt decet percoquat̄.eius enim alimentum ſimile eſt alimento galline aut qualee.

¶De Cuniculina carne gliris ⁊ Spirioli ſiue Pyroli.

n Eqꝫ prohibent in regimine ſenectutis carnem cuniculoꝝ in ſiluis ſeu nemoribus degētiū ſub terra foſſa latere ſolitoꝝ. vnde ⁊ foramen ſub terraoccultū cuniculum appellant.quem quidam lepuſculū dicunt: alij cunicū.M.Uarro cuniculū appellat ſimilem noſtro lepori ex quadaꝫ parte ſed humile quod in Hiſpania naſci ꝓdit

Hoꝝ itaqꝫ carne conuenienter nutritoꝝ ⁊ pinguiū aliquā do ſenes veſci iubent. verū quia viſcoſum dat alimentum ſicuti ⁊ eretij caro. vrſi. ⁊ gliris. ideo vſu frequentiori eam damnauere. Gliris vō ⁊ ſpirioli carnem etſi animalia ſint latantia ſemifera de muriū genere non plurimū ad eſum venientia non omnino illaudrunt; ex copia eoꝝ frequentius eis veſcuntur Carinthie incole. gliris tamen caro ſuperflue eſt vnctuoſitatis: quas pingues facit ſomnus: naꝫ gliſcere eſt creſcere. nauſeam enim adducit magis in vſu etſi ſit humida ꝙ̄ ea que ſpirioli ⁊ ſapida cuius ſuauitate olim cenſores in cenis eas ademerunt non alio modo ꝙ̄ cōchilia aut ex alio orbe cōuectas aues vt Plinius prodit. ſpirioli vero caro dulcis eſt. eſui delectabilis. eius cibi poma ſunt ⁊ nuces

¶De Leporina carne.

ſEniores nature frigide hyeme ⁊ in regionibus frigidis carne leporina veſci ea precipue que iuuenuꝫ ⁊ adoleſcentum lepoꝝ eſt ſagacitate canū ⁊ venatiōe captaꝝ iubet Albuchaſis. in media eniꝫ materia numeratur lepus. i. mediocris alimenti: ambabuſqꝫ qualitatibus frigiditati ⁊ accidentali humiditate ſenectutis aduerſaꝛ. eſtqꝫ ad euchimiā laudatior ea que ouina et bouina imo ⁊ ea que iuuenū hircoꝝ aut capraꝝ vt tradit Iſaac. ea propꝛ ſiccas naturas expetentibus dare precepit. his vō qui tenuem ſeruant dietaꝫ veluti contrariā damnauit. Leporis nām calidā ⁊ ſiccam ꝓdit Albuchaſis. frigidaꝫ vō ⁊ ſiccā Auicenna. aluū ſiſtit. groſſiorem dat ſanguinem. magiſqꝫ alia carne in melancoliā eſt ꝯuerſiua. vigilias addncit vt Albuchaſis tradit; licꝫ Cato ſomnos fieri lepore ſumpto in cibis arbitretur. Uſum itaqꝫ leporis in regimine ſenectutis nec omnino laudarunt neqꝫ omnino dānarunt; qc

quid de ea opinetur Martialis qui inter quadrupedes lepori primam gloriam aſcripſit, ventrem leporinam carnem inſtringere, membra deſiccare, ꝛ vrinā mouere Theodorus Priſcianus ſcribit,

¶De carne ſalita.

c Arnis ſalite eſum ꝛ precipue elixe non prohibuere ſicuti neqꝫ piſciū ſalitoꝝ ſi ad maciem decliuis ſit, cibi appetentiam efficit, vires ſtomachi corroborat p̄cipue concoctā ſale modico eam ſtomacho aptiſſimā dicunt, ſimilit̄ ſicut perne, offelle, ſuccidia, tomacine, q̄ apud alios tomacula, ꝛ tanace edulia ſunt ex carne porcina ſimilit̄ ꝛ petaſo quam coxam cum crure porcino ſalitam dicunt: et cetera que huiuſmodi habent vſus rationes.

¶De carne volatilium ꝛ in primis placidoꝝ. Ca, xxiij.

v Olatilium fere omnium caro eſui humano idonea generi peditatium relata ſiccioris alimenti eſt, neqꝫ enim veſicas ad vrinas ſegregandas conceſſas habent volatilia vt Theodorus affirmat, neqꝫ ſaliuas emittunt, eſt quoqꝫ paucioris tenuioriſqꝫ alimenti virtuti ſtomachi ꝯcoquētis magꝫ apta: ita vt oē aucupiū oēmqꝫ venationē rebus ſtomacho idoneis annumerent minimeqꝫ inflantibus; vtranqꝫ etiam aſſam vel elixam celeriuſqꝫ deſcendere ferant, cuius naturam equalem dixere quia caloris imbecillis: licet tamen ad calidum ſi eius lapſus aliqualis Horum autem omniū quecunqꝫ in media ſunt ſpecie valentior eſt caro eorum que pedibus magis q̄ꝫ que volatu nituntur: ꝛ eorum que volatu findunt firmior: ꝛ adhuc eorum que grandiora ſunt q̄ꝫ que minuta vt ficedula ꝛ turdus, Et caro eorum que in aqua non degunt leuiorem cibum preſtat q̄ꝫ illorum animalium que natandi ſcientiaꝫ

habent(vt Celſus tradit) ⁊ volatilia caſtrata aïalib⁹ am bulantibus vtiliora dixerunt ⁊ placidoꝝ aïalium quecūqꝫ paſtionibus campanis alimentū venantur laudatiorez q̄ꝫ eoꝝ q̄ incluſa paſcunt̄ in caſſula aut ornithouoſtion q̄ eſt locus ad paſcendū gallinas. tum continuo eoꝝ exercitio. tum quia eſcaꝫ queritāt que ad eoꝝ victū eſt ſufficiēs. ho rum v̄o omniū quicunqꝫ anteq̄ꝫ pennas emittant caro ge nerat humores qui int us facile vitiant̄ ſtomacho nauſeaꝫ adducentes. volat ilium placidoꝝ eſum in regimine reſum ptiuo elixoꝝ laudarunt: nam humidius corpori dant ali- mentum; ⁊ adhuc cōmendatiorem eoꝝ aïaliū carnem di- xere que nec in palludibus neqꝫ ſtagnis aut fluuijs degūt ⁊ ſiccata omnia recentibus laudatiora ſunt vt Galienus qunto de regimine ſanitatis.

¶De carne Gallinacea.

p Alli gallinacei carnem pinguedinis mediocris vo- ciferare incipientis: neqꝫ adhuc coeuntis ⁊ ſimiliter galline q̄ nondū peperit inter oïa placida volatilia in regi mine reſumptiuo laudatior cenſet̄. Eſt enim nature tem- perate. celeris concoctiōis. faciliſqꝫ ꝯuerſionis in lauda- tum ſanguinem. paucaꝝ ſupfluitatum. aluū molliens. ap- petitū corroborans. Auerrois auctor eſt carnem pulli mi ra quadā ꝓprietate humanā ꝯplexionē ⁊ humores equa re ſenibus frigide nāe hyeme ⁊ in regione ſeptentrionali nō modo verūetiā oïbus etatibus naturiſqꝫ vtiliſſimā: licꝫ minus alimenti preſtet quo tenerior pullus cohortalis eſt Preferūt nōnulli gallos gallinis. alij econtra ⁊ eaꝝ pre- ſertim nigras eligere iubet Meſue. alij v̄o nigras aut fla- ui coloris. albas aūt vitādas q̄a molles ⁊ minus viuaces ⁊ glocietes ſimilit̄. neqꝫ enim in colerā neqꝫ in flegma cō- uerti ꝓdunt precipue ſi fuerit galline caro ſane ⁊ pingui s nondū fete iuuenis. nondū annicule neue bime ſed pulla-

ſtre:imo ⁊ meliorez arbitranť cuiuſlibet alterius volatilis carne in equando ꝯplexionem humanā: qua ſiqñ aſſa vti libuerit laudatiorem q̄ in ventre agni ſeu edi aſſať Auic. tradit:nam ſic eius humiditas conſeruať:qđ etſi gallinas educare nulla mulier neſciat eaſqꝫ pingues facere fartoris officiū ſit nobis tñ in p̄ſenti dixiſſe ſatis ſit ꝙ galline aptiſſime ſaginãť eas in tenebris farina aut hordeo ſemicocto nutrire. Gallos caſtratos quos nõnulli capones. alij papones dicunt. Columella v̄o inqt mares gallos ſemimares capi noīe vocari:cū ſint caſtrati libidinis abolende cā. Hos itaqꝫ quolibeat modo appellenť ſi fuerint pinguedinis mediocris eſcam libere queritantes oībus volatili bꝰ ſalubriores dicunt. imo ⁊ gallinaꝝ etiā carne laudatiores tum bonitate nutrimenti. tum ſuperfluoꝝ paucitate. Defatigare eos ante interfectionem iubent vt eoꝝ caro ſic fiat magis digeſtibilis ⁊ cõminuibilis.

❡De carne Columbina.

c Aro pulli columbini volatui primi ſeipſo eſcā queritantis leuior eſt ea que eſt columborū volare impotentiū quibus ineſt caliditas ⁊ humiditas ſuperflua q̄ grauitate atqꝫ impotentia volatus eoꝝ dinoſci poteſt quā amittunt volare incipiētes. quo tempe quia eorum caro celerius digeritur eaqꝫ virtutis atqꝫ ſpirituū robur augeſcit: ⁊ eoꝝ precipue qui nobiſcum cohabitāt ⁊ nutriuntur citiuſqꝫ ad augmentum veniūt ſeniores nature frigide hybernis menſibus in regionibus preſertim niuoſis reſumendos iubet Albuchaſis. etſi Theodorus palumbū manſuetum ventrem ſtringere: magis tamen alibilem ſcribat. eos v̄o qui in nemoribus degunt ſiccioris eſſe alimenti cum glandibus nutriantur ſenioribus nature frigide ⁊ humide temporibus ⁊ regionibꝰ humidioribus vtiles ferunt. Mirum quid de proprietate columborum ſilueſtrium adole-

ſcentium ad membra mollificata relaxataq; confrmanda. imo ⁊ ad tremorem totius corporis emendandū ⁊ eorum maxime q(vt aiūt)trahūt poſt ſe crura ⁊ pedes.ad eoſq; qui ſenſu ⁊ motu priuanť. quorūq; loquela interſecta eſt. ⁊ ad reparandū corpora euacuatione plurimi ſanguinis inanita ⁊ refrigerata;aduerſari tñ produnt natura colericis ⁊ calidis cerebro ⁊ oculis.emigraneā adducē.p̄cipue eorꝫ colla ⁊ caput aſſa cerebro hūano inimicari. ⁊ in hac ſentētia conuenere Rabi Moyſes.Albuchaſis.⁊ Auenzo ar.Emendantur nocumenta hec ſi aceto ⁊ coriandro aut agreſta ⁊ medulla citruli eorum condiatur caro.

¶De Turturis carne.

p Eritiorū plurimi cū Auic.carnem turturis ea q̄ aliorum volucriū laudatiora putant.tū alimenti tenuitate bonitateq;.tum etiā quia mirā(vt dicunt)ꝓprietatē habet in acuendo ingeniū.augendo imaginationem.memoriam ⁊ oīo virtutem ſenſibilē corroborādo. q̄ oīa tutele ſenectutis plurimū ꝯducūt precipue q͡a ſenectutē ipſam matrē ſiue obliuionis domū appellāt.Euenit aūt vt ita apud eos ꝯmendetur forte q͡a in regionibus illis in quibus laudatiſſimā arbitranť ita bonus ſit eius vſus.alij volucrium plurimorū carnem ei q̄ turturis aūferunt. Turturē gradu arūt calide ⁊ excellentis ſicce nature laudatiorē tñ ferunt eius carnem ea q̄ columborꝫ.Laudatiſſimā pullorū turturis ſaginatorū ⁊ eorum precipue q in nidis vltimo remanent in regimine ſenectutis ceu idoneā recipi iubent; ad ſaginā veluti idoneā nō veterem turturē eligas ſed nouellam vt que circa menſem cum iam ꝯfirmata eſt pullicies.

¶De carne volatilium ferarum ⁊ imprimis de Faſianina. Ca.xxiij.

e Tſi placidorum volatilium caro fere plus alimenti afferat ea que ferarum ſue humiditatis atq; laboris

temperie:attamen quarũdam ferarum carnem ea que do
meſticarum p̄ferunt eo magis: quia boni ſucci ſunt oẽs
aues que ex media materia ſunt ſicuti Faſiani:quã lauda
tioreʒ ea que pulloꝝ gallinarũ p̄odunt,nam faſianꝰ a fa-
ſcide inſula grecie vnde p̄imũ aſportatꝰ eſt appellat̃ .quẽ
gallum ſilueſtreʒ Auicen.vocat natura eſt caliditatis tem
perate:lʒ nature ſicce atqʒ ventrem ſtringere Theodorus
ferat quo iuniore ⁊ pingui ſenes ⁊ conualeſcentes veſci
volunt.Sunt enim faſiani gallis ⁊ gallinis natura p̄opin
qui valde ſpeciei fere eiuſdem:lʒ eiſdem ſint aeris alimen-
tiqʒ ſiccioris ⁊ exercitij amplioris.Albuchaſis auctor eſt
carnem faſianinã portitoribus atqʒ operarijs noxiã ⁊ p̄e-
ſertim his qui ponderibus grauioribus onerati defatigan
tur:neqʒ ſanos ea vti expedire ⁊ eos p̄ecipue qui motu
plurimo vtuntur.

¶De carne Perdicis frankelini.Starne.
Coturnicis.

b Horum volatilium natura ad ſeinuicem ⁊ cum ea q̃
faſianorũ p̄opinqua eſt valde:quorum omniũ caro
ſi ante confirmatã pulliciem illorũ fuerit qui tardius a ni-
do diſcedunt ſenes ſicuti ⁊ conualeſcentes vt alimẽto lau
datiſſimo reſumendos iubent. nã in qualitatibus actiuis
natura ſunt equalia: minoris tamen ſiccitatis q̄ʒ in pulli-
cie confirmata.in ea enim etate ſicciores ſunt perdices vt
Theodorus ait Priſcianus.iuuencule tamen ex eis lau-
datum ſanguinem p̄ebent paucarum ſuperfluitatum.cele
ris digeſtionis.Galienus auctor eſt digeſtibiliorẽ eſſe car
neʒ volatiliũ aĩaliũ ⁊ maxime ꝑdicũ.frankelini.colũbe.gal
line ⁊ galli.Ideo ⁊ q̄dã ꝑdicem oĩm volatiliũ ad reſumen
dũ magis idoneã ꝓdũt.alij v̄o eã q̄ ẽ ſtarne quã dicũt eſſe
aĩal magni corꝑis veluti anſerẽ griſeũ vl'cineritij colorꝫ ñ
ãt id aĩal ꝑuũ ĩ tuſcia ꝯꝑtũ aluũ ſiſtẽs.poſt eã v̄o coturnicꝫ

carnez a vocis ſono ſic appellate auis perdicis maiuſcule cõſimilis fere coloris, rubeis pedibus ꝛ roſtro, vnice laudat Albuchaſis in reſumptione ſenioꝝ nature frigide hyeme ꝛ in regionibus montanis nature equalis cum aliquãto lapſu ad calidũ licz modico ſubſtãtie tenuioris atqꝫ en chime ſanis ꝛ neutris corꝑibus cõducere prodũt, calculũ cõminuere. Qꝺ ſi Plinius ſcribat coturnici veneni ſemen gratiſſimũ eſſe cibum ideoqꝫ eas damnatas eſſe mẽſis; ſimulqꝫ propter cõmicialem morbũ deſpui ſuetas quẽ ſole animaliũ ſentiunt preter hominez. Alij vo ex eoꝝ eſu thetanũ ꝛ ſpaſmũ timeri velint; non quia eleborũ mõ cõmendant ſed quia eius ſubſtantie ineſt virtus hec imo ceteris volucribus deterior ſicuti nec alimẽto nec digeſtiõi cõmendentur; audienda eſſe hec omnia ferunt peritiores de aue parua hortigo ſeu quiſcula nuncupata q̃ etſi auiuz ſaporoſiorem dicant deteriorem tamen alijs arbitrantur.

Uſum carnis qualee cum ſit nature calide ꝛ humide nõ omnino damnauere precipue in regimine reſumptiuo ſenioꝝ frigide ꝛ ſicce nature in autũno ꝛ in regionibus frigidis, pinguedini confert, eſtqꝫ plurimũ alibilis, nauſeam tamen adducit plurimo eſu.

¶ De Auiculis ꝛ Ficedulis precipue.

a Uicule in rubis degentes ſicuti ſunt ficedule, philomene, tremule, alaude; quas zorag. , arabes appellãt finci, ꝛ conſimiles; quarum roſtella tenuiora ſunt; nã quarum groſſiora guſtui admodũ non ſunt grata imo amara fellis forte magnitudine ſi pingues fuerint ſenibus vtiles eſſe Albuchaſis tradit precipue his quoꝝ natura frigida eſt; ꝛ magis elixas ſeu amigdalino oleo recenti conditas ꝛ pipere; ſicuti laute Poeta his verbis iubet;

Cerea que patulo lucet ficedula lumbo
Cum tibi forte datur ſi ſapis adde piper.

precipue hiberno tempore in regione ſeptentrionali. Eaꝝ tñ alimentum minus ſiccare atq; ventrem ꝓcurare Theodorus priſcianus ſcribit, eſſeq; veluti īmanſiuum, modicum, ⁊ aereū, celerius euaporatū euolare ferūt, nature ponuntur calide ⁊ ſicce; quo ſit ꝙ cōcurrente etiā ad id efficiundū ſua leuitate via alimenti inſumpte ab hoīe nature calide in colerā plurimā vertanť, volatiliū vo alia frequētiori vſu in regimine reſumptiuo illaudanť; niſi forte rōne quarūdā ꝓprietatū cuius cauſa ſenio ꝯformes ſunt. Scribit enim Rabi Moyſes carnem pulloꝝ ancipitris ⁊ noctue ſapidā eſſe; vires animi corroborare melancolie melancolice aſcendēti ⁊ ꝑmixtioni rōnis ⁊ mentis vtilem.

¶ De partibus animalium tam peditantium q̄ȝ volucrum in reſumptione ſenum laudatioribus. Cap. xxv.

c Ognitio ꝓprietatum particulaꝝ (vt membratim determinemus ꝓut in vſum ſenectutis via nutrimenti occurrunt) eoꝝ aīalium quoꝝ ſermo iam preceſſit, tum in regimine ꝯſeruatiuo: tum etiā reſumptiuo ꝑq̄ȝutilis habita eſt; nam quelibet particula aīalis ad eſum veniētis preſertim ſube paſſibilis atq; transmutationi obediens ꝯfert mēbro hoīs illi conſimili, cuius gratia ferunt ꝙ veſci vberibus ꝓprie ouium ⁊ capraꝝ cum lacte in eiſdem cōtento conducit ad lactis exuberantiā, tum ſimilitudine, tum etiā proprietate in eiſdem compta. Laudatiorem itaq; ſicuti ⁊ ſapidiorem carnē oſſi circūpoſitā eligendā iubent, ⁊ dextri quidem lateris magis q̄ȝ ſiniſtri vicinitate epatis q̄ꝺ cū ſit caloris naturalis baſis vehementius influit in particulam ſibi ꝓpinquiorem eā nutricatiōi habilem efficiēdo q̄ȝ in remotā, anterioꝝ particulaꝝ carnē poſterioribus q̄a calidiorem coctioniſq; facilioris anteferūt, ⁊ cordi viciniorum ea q̄ diſtantium veluti temperatiorē; nutriť, n, caro il-

lis venis vicina ſanguine virtute iecoris ⁊ cordis perco-
cti.non ſic aũt illa que eſt partiũ a medietate vmbilici ad
caudũ vſq; poſitarũ.His ꝓximã dixere earum partiũ que
dorſo ſunt proxime.tum ſuo motu.tum qa ſoli expoſita ea
que ꝓxima eſt ventri quiete ſua atq; influxu ſolis priuata
Et circũferentie cutiq; aĩalis ꝓximã veluti apture ⁊ po-
ris affinã.ea q̃ in viſceribus adherens magis ꝯmendarũt:
⁊ carnẽ pinguedine interſectã.tum qa ſtomacho ſalubris
tum qa ſanguinẽ dat laudatiorẽ.boni enim ſucci ſunt oĩs
pinguis caro:oĩſq; glutinoſa vt Celſus tradit. Nimis tñ
pinguis ventrem lenit ⁊ paꝝ alit.velociuſq; in colerã ⁊ fu
mũ conuerti ferunt etſi celerius digerat̃:carnem mediam
in humido ⁊ ſicco ſicut illa q̃ pinguedine eſt priuata vt co
xaꝝ qa cum ſapiditate eius nutrimenti fere equalis dige-
ſtionis bone affirmant:preſertim ſi aĩalium fuerit quoꝝ na
tura eſt equalis ſicuti edi ⁊ tauri iuuenculi lactãtis. Lau
darunt inſuꝑ carnem eaꝝ partiũ q̃ cuti ⁊ oſſibus circũpo-
nitur plurimũ tñ a fundamento caloris nãlis nõ remotaꝝ
ſi ea caro tenerior fuerit pinguediniſq; mediocris.eſt nãq;
ſapida ⁊ digeſta ſatis. tum ꝑꝑ multitudinem ſuꝑfluitatuꝫ
ab ea diſſolutaꝝ e poris cutis egredientiũ per ſudorẽ. tñ
etiã ꝑꝑ colliſionem q̃ euenit ab oſſibus eam carnẽ ꝯfrican
tibus.Carnem tamen natum deteriorem arbitrantur car-
ni pingui eamq; digeſtionis nõ bone ⁊ mali chimi calidio
rem ⁊ craſſiorem pinguedine.Jlioꝝ q̊ꝫ carnem malã eſſe
affirmant:deteriorem tñ eam q̃ eſt natũ. ſunt enim ilia mo
tui ſuppoſita cũ ſuper ea voluamus nos. nõ ſic aũt nates
q̃ dicte ſunt quia eis nitimur dum ſedemus.Carnẽ virgu
latã pinguedine(dñante tñ in ea carne)eſui ſapidam ⁊ nu
trimentum prebere fere equale. Particularũ inter cere-
brum ⁊ cor poſitarum carnem alimentũ vtile predicant.
purgat̃ enim a ſuꝑuacuis calore nãli cordis cui vicina eſt

bono etiā ſanguine nutrit virtute cordis ⁊ epatis ꝑcocto
Eam q̄ eſt partiū mobiliū vt lacertoꝝ in regimine ſenectu
tis laudarūt. tum qa in humiditate nō ſuperfluit. tum etiā
quia in fluxum ſanguinis ab epate ⁊ ſpirituū a corde ſuſci
pit eſt ſaporis boni digeſtioni obediēs. Carnem ꝑticulaꝝ
poſterioꝝ pulloꝝ ad adoleſcentiā tendentiū qa ſube mol-
lioris laudatiorem putāt ea q̄ partiū anterioꝝ eſt. tum qa
maſticationi nō ita apta duritia ſua: prodeunte tñ eoꝝ eta
te ɔ̄rio eſt. huius cauſam dixere: qa ꝑtes poſteriores pul
li ſicuti pedū ⁊ coxaꝝ quibus eoꝝ corpus oē ſuſtētat atq̃
defert. neruoſe ſunt ⁊ ligamentales ideo ⁊ ſicce q̄ tñ in ꝓ
ceſſu etatis indurant magis. Anteriores aūt qa ex humi-
do viſcoſo crudo nō decenter digeſto ad ſpiritualiū mem-
broꝝ eoꝝ volatiliū tutelā nō ſunt a principio decent dige
ſte. ꝓdeunte tñ etate vincente calido ⁊ epotato humido
rectificant a calido nāli ipſius pulli.

De Muſculis ſiue Lacertis.

a Omittūt veluti idoneā regimini reſumptiuo carnē
muſculoſā ⁊ rubeā pinguedine nō plurimū ɔfuſam
neue oīo ab ea denudatā aīalium precipue peditantiū: nā
ſanguinem dat paucaꝝ ſupfluitatum: ꝑtium tñ muſculi me
lior eſt caro q̄ in medio eorum eſt. nam quia extremitates
muſculorum deſinunt in cordas neruoſe ſunt eſui non ita
apte ſicuti medij muſculi.

De Cerebellis.

c Erebrū volatiliū qa nō plurimū humidū laudatius
habitū ē eo qđ q̄drupedū. oīm tñ volatiliū āferūt
cerebꝝ pulloꝝ ſtarne ꝑdic ⁊ ꝑcipue galline cui peculiarit
attribuūt eo cerebri humani ſubām icreſcē. exacui igeniū.
Idē ferūt de eo qđ galli ⁊ turturis: nā robur ꝓbēt virtuti
(vt aiūt) rōnali. Quadrupedū cerebrū damnauere quia
frigidū ⁊ hūidū cū exceſſu ēt grādiori: ſtomacho inimicū.

nam ipſo remolit̃ ⁊ relaxat̃. appetitus auſertur. tardius di gerit̃. eſtq̃ʒ mali ⁊ viſcoſi chimi. Id vͦ omne audiri volũt de eo quod eſt quadrupedũ magnoꝝ corpoꝝ nature neqʒ equalis neue nature humane conformis. nam ſuillũ cerebrum preferũt ei quod eſt alioꝝ quadrupedũ domeſticoꝝ deinde edi ⁊ lactantis vituli: q̄a in reparatiõe ſpirituũ precipue aromatibus ⁊ ſale ꝑ aſſationem conditũ: ſicuti ⁊ id quod eſt galline recipiendũ iubet Gal̃. Quadrupedũ q̄ʒ ex agno precipue ⁊ edo cum petiolis totũ caput aliquãto q̄ʒ cetera membra leuiora ſunt: adeo vt in media materia poni poſſint vt Celſus auctor eſt. Id tñ qđ feraruʒ q̄ʒ qđ placidoꝝ aialiũ eſt laudatius: ⁊ precipue leporinũ in cura tutelaq̄ʒ neruoꝝ q̄ʒ maxime idoneũ. Capitꝭ aũt ꝑtes alias lis ⁊ quibuſdam muſculis tꝑibꝰ adiacentibꝰ ⁊ mica excerptis in regimine ſenectutꝭ nõ receperũt: niſi forte he partes que glutinoſe ſunt ⁊ leues ſicuti in petiolis capituliſq̄ʒ edoꝝ ⁊ vituloꝝ atq̄ʒ agnoꝝ.

¶ De Pulmone.

c Sum pulmonis non oĩo damnauere in regimine re ſumptiuo. tũ q̄a eſt digeſtiõis facilis celerius de ſtomacho exiens. tũ propter bonitatẽ ⁊ raritateʒ ſube ſue cũ ſit veluti cordis flabellũ. grece enim pleumo dicit̃. laudat̃ preſertim q̄ inter quadrupedes lactantis eſt edi. alioꝝ vͦ aĩ aliũ inutilem q̄a pauci alimenti ad flegmatis nãm decliuis: eo q̄ accidentali cõplexione frigidus ⁊ humidus. cõplexione vͦ radicali calidus ⁊ ſiccus habitus eſt.

¶ De Teſticulis.

b Os qui volucrũ ſunt ⁊ precipue ſaginatoꝝ atq̄ʒ pinguiũ ſenibus nũc frigide hyberno tꝑe ⁊ in regiõe frigida magis q̄ʒ peditantiũ cõmẽdat Albuchaſis. ⁊ magis q̄ galloꝝ vociferare incipientiũ. ſunt enim laudatiſſimi alimenti. deinde q̄ perdicũ ſunt ⁊ faſianoꝝ: nã calide ſunt ⁊

humide nature boni ⁊ plurimi alimenti.paucaꝝ ſuperfluitatum.digeſtiõis celeris. in regimine corpoꝝ neutroꝝ et oı̄no imbecilliū laudatiſſimi. Teſticulos aialiū non coeūtiū preferūt aliqui eis qui ſunt animaliū coeuntiū: tū quia humidiores hūiditate aerea quia minus diſtantes a principio ortus eoꝝ:ideoqꝫ ⁊ nature hūane magis ꝯueniẽtes Alij vͦo ꝯmendarunt magis eos qui coeuntiū ſunt aialiū: quia exercitio plurimo per coitū melioris alimenti reddūtur ſicuti oio exercitata membra:niſi eſſet ꝙ ex coitu ſicciores ⁊ terreſtriores fiunt plurima calidi innati ⁊ ſpirituū reſolutione in coitu eueniente. Teſticulos peditantiū frequentiori vſu prohibuere propter craſſitieꝫ ſubſtãtie eoꝝ exceptis teſticulis eoꝝ quadrupedū que adhuc lacte nutriunt:ſicuti de pubis porci.i.lactantis qui prohibitus ſit pubes fieri quos ad virtutis defecte repatiõeꝫ etiã in ſincopi ex ſubtilitate humoꝝ ꝯtingente poſt eos qui galloꝝ ſunt elixos poti⁹ ꝙ̃ aſſos Gal. in magnis laudib⁹ p̄dicat.

¶De Uberibus.

v Bera etſi pleriqꝫ nãe frigide ⁊ ſicce via nutrimenti graduauerint multitudine neruoꝝ in ipſis exiſtentiū:plena tamen lacte iuuencule animalis primi partus:ſi bene digerant aromatibus condita recipiẽda aliqñ in regimine reſumptiuo iuſſere. propinquū enim alimentū dãt ei quod eſt carnis.

¶De Pedibus ⁊ Tibijs.

b As quadrupedū ptes ẽt laudauere p̄cipue q̄ agnorū ⁊ edoꝝ ſunt:⁊ anteriores preſertim:nãe ſunt calide ⁊ hūide.celeris ⁊ facilis digeſtiõis.vicina eni ſunt fonti caloris q eſt cor:ideo poſterioribus grauiorib⁹ ⁊ frigidioribus anteriores leuiores calidioreſqꝫ p̄ferūt.eaꝝ q̃ꝫ ptē interiorẽ quã domeſticã dicūt pti exteriori quã nūcupant ſilueſtrẽ laudatiorẽ. motus.n.in his pedibus ⁊ cruribus

interiori q̄ʒ exteriori pti magis innitiř.que ptes etſi paruʒ alimēti afferāt ob eaꝝ matiē ꝛ extenuatōeʒ;ſanguinem tñ prebent laudatū viſcoſitati attinentē.non craſſum.ꝛ paucaꝝ ſupfluitatū.bone digeſtiōis.boniqꝫ chimi viſcoſi non craſſi vt Auič.tradit.quaꝝ laudū notio eſt velocitas iflatiōis ipoꝝ p̄cipue pedū ꝛ diſſolutiōis dū pcoquunř.aluū molliūt ſui viſcoſitate:quare eaꝝ eſum nōnunqꝫ in regimine reſumptiuo poſtq̄ꝫ in aceto premacerate fuerint excitāde appetentie cā ꝯceſſere.quo in gn̄e vngulas q̊ʒ ꝛ trunculos.roſtra.aures precipue ſuū veluti glutinoſas.leues. ſtomachoqꝫ idoneas recipi volunt.

¶De Jecore Ventre ꝛ Lyene.

l Jcet boni ſucci ſit oē iecur:tñ ſapidi⁹ habitū eſt pinguis anſeris ſeu anatis iecur p̄nutrite lacte ꝛ paſta alioꝝ q̄drupedū nō mō imo ꝛ volatiliū oīʒ.deide pinguioris ꝛ iuuenis galline p̄cipue ſi galline nutrimentū fuerit farina tritici ꝛ ficus ſicce cū lacte diſſoluta.alimētū aiūt pbere euchimū plurimūqꝫ manſiuū in repatōe virtutū cordis Peditantiū v̄o iecur duritia ſue ſube oio fere dānauere: excepto eo qꝺ ē lactātis porce nō deterie.i. macilēte imo piguioris p̄ſertim cū ficubus nutrite: qꝺ nr̄e etať romani epar latinatū appellāt vtiliſſimū arbitranř in regīne ēt reſumptiuo corpoꝝ tabefactoꝝ in magnis laudibus habitū Alioꝝ v̄o peditātiū nequaq̄ꝫ:nā hūoreʒ dat craſſiorē tarde digeſtiōis tardiuſqꝫ ad venas penetrās.ventrē volatiliū preſtantiorē eo qꝺ eſt peditantiū pluriſqꝫ nutrimēti q̄ꝫ pulmo ꝓdūt:ꝛ anſerinū laudatiorē alijs ſicut ꝛ iecur eiuſdē copioſa aīalis illi⁹ hūiditate.poſt quē accedit gallinace⁹.ſunt enī duo hi melioris nutrimēti ꝛ plurimi vt refert Auič.p̄cipue ſi iuuenis anſeris fuerit aqua ꝛ ſale decēter pcocte.nec ſilētio iuoluendā voluē interiorē pelliculā ventris gallinacei medicine tñ poti⁹ via q̄ꝫ cibi vino arōatico frequētius lota fumo exſiccata ꝛ in puluerē redacta:nam

ſtomacho diſcreto vnice auxiliaē. Reyenez aīaliū ad eſum humanū venientiū frigide ꝛ ſicce nāe ꝓdūt. craſſuz ꝛ malum alimentū pbere. mali ſucci. tardeqꝫ digeſtiōis exiſtere. ſuillū tñ minꝰ alijs dānauere. ſtomacho eni ſui ponticitate ꝛ ſtipticitate vtile. ſm ſemitā itaqꝫ medicatōis ꝯcitāde appetētie cibi grā in regimine reſumptiuo rariori vſu recipiendum.

ℭDe Alis.

a Lam tū labore tū motu fere ꝯtinuo alijs volatiliū partibus teſticulis exceptis in regimine reſumptiuo laudarūt magꝭ: nā qa ala auis in aera leuaē frequēti eius exercitio ſupfluis ab ea diſſolutꝭ reddiē ſaporoſior ꝛ digeſtiōis celeris in regine ſenū ꝛ ꝯualeſcentū laudatiſſima ꝛ precipue ea que eſt galline atqꝫ anſeris ꝛ auium pinguium, non eni fuit ala leuior pcipue anſeris niſi rōe frequētie motus ꝛ exercitij eiꝰ. iunioꝝ ḡ alā his q̄ adoleſcūt laudatiorē dicūt; alimenti tū pauci; caliditatꝭ debilis, eq̄litati vicine, magꝭ tñ eā ꝑtē q̄ ale ꝯtinuaē quā pulpā albā dicūt hec nāqꝫ ſi galli caſtrati fuerit plurimū ē alibilis: ꝛ adhuc magꝭ ea q̄ galline ſapida magiſqꝫ hūida: ſaluata in ſingulis eoꝝ parilitate, etatꝭ, hītudinis, paſtionis, locoꝝ, tēpoꝝ ꝛ ꝯſimiliū, q̄ꝝ eſum regimini reſumptiuo idoneū pdicant.

ℭDe Collo.

e X auibꝰ collū ſiē ꝛ ale recte ſenibꝰ ſicuti ꝛ infirmis annūeranē vt Cel. ait. oīm tñ gallinaceū magꝭ pcipue craſſe ꝛ piguioris galline. alimētū. n. bonū dare ferūt nimio ſuo motu ſiē ꝛ de ala dictū eſt. poſt gallinaceū anſerinū laudāt. frequētiorē tñ eoꝝ eſum ꝓhibēt; nā difficilis digeſtiōis ſunt eaꝝ viſcoſitate ſiē caput ꝛ cutis illaudata. Zoar auctor ē collū ſiē ꝛ caput ꝓprietatē hre in faciendo cecitatē; ſi tñ his ꝑtibus ad eſuz veniētibꝰ vti libuerit que craſſi ꝛ viſcoſi ſunt alimēti excitādi appetitꝰ cā vel calorē remittēdi eas vt laudtiores aceto pmacerādas iubent.

¶De Cauda.

h Anc nature calide ponũt: cuius eſus ſenibus aliq̄n
non obeſſꝫ niſi ſtõacho faſtidiũ afferret:qua ſi veſci
ↄtingat oꝛepticoꝝ eſu.i.eoꝝ que faſtidium auferunt eden
dam iubent.

¶De Medulla.

e Am que vituloꝝ ꝛ ceruoꝝ eſt cũctis vt alibilẽ ma-
gis anteferũt.eſt enim multi nutrimẽti ſi digeraṫ:qa
tñ ſtomacho iutilis eſt appetentiã deijciẽs.ſtomachũ per
turbãs eã frequẽtioꝛi vſu ꝓhibuerũt.edendã iubẽt pipibꝰ
ꝛ ſemibus ↄditã.Inṫ q̃s ſpinalẽ medullã magꝭ laudauere
pinguedie eni mime ꝑticipat ꝑꝑ hoc ꝙ elongaṫ a cerebꝛo
nauſeam defugit:que ſi bene digeritur alimentum nõ pau
cum dat coꝛpoꝛi vt Galienus ſcribit.

¶De Adipe ꝛ Pinguedine.

h As ꝑtes calidas ꝛ hũidas ad gradũ vſq̃ꝫ ſecundũ
graduauere quaꝝ he q̃ aialis ad equalitatẽ tendẽtꝭ
ↄmendarũt magꝭ ſi vt decet ꝑcoquanṫ eas ſenibꝰ nature
p̄cipue frigide ꝛ ſicce hyberno tꝑe in regionibus ſeptẽtri
onalibꝰ veſci iubet Albuchaſis : qa tñ nauſeã faciũt ſic ꝛ
vnctuoſa reliq̃ cũ ſalſis ꝛ acutis edenda pꝛecipit:naꝫ hec
ad eaꝝ craſſitiẽ attenuandã auxilianṫ.ferũt medicoꝝ illu-
ſtres hoꝝ alimentũ inutile ꝛ paucũ.cibũ eniꝫ ſubleuãt. dã
nauereq̃ꝫ nimiũ eoꝝ eſuꝫ niſi modice ſm menſurã qua de-
lectet.qḋ qa pinguedis alimentũ vapoꝛoſuꝫ ẽ.vnctuoſuꝫ.
pluriũ ſuꝑfluitatũ:ideo carnẽ pinguedine intermixtã quã
virgulatã dicũt laudatioꝛem ferũt . ſi tñ veſci ↄtingat his
membꝛoꝝ ꝑtibus q̃ frigidũ viſcoſum ꝛ oppilatiuũ alimen
tũ pꝛebẽt mixtiõe alicuius eoꝝ que ſcindũt atq̃ꝫ attenuãt
emendari ceuͤ aceto ꝛ aromatibus pꝛeceptũ eſt.

¶De Seuo lactante ꝛ ſubgulari.

a Pimula appellaṫ ſubgulare lac apud noſtre etatꝭ

Romanos:cuius eſum ſapidū eſſe nō eſt dubiū:licȝ dige‐
ſtionis difficilis cū ſit de genere carnis glādoſe in regimi
ne reſumptiuo non abijciendum omnino.

¶De Sanguine.

l Icet ſanguis ex greco ideo dictus ſit quia vegetet
ꝛ ſuſtentet:latine vo ſanguis dici ferūt quia ſuauis.
tñ vi alimonie cibis officiētibus ſanguinē annumerāt.dif‐
ficilis eniȝ digeſtōis eſt ꝛ in ſupfluitates ꝯuerſiuus.pauci
alimenti.magiſqȝ eſſe delectamentū nutrientiū nos qȝ ipȝ
alimentū Gal.ſcribit.oī tñ ſanguine peditantiū pcipue le‐
porinū laudauere.Gal.auctor eſt eū eſui ſapidiſſimū exiſti
matū multo etiā magis qȝ gallinaceū ac colūbinuȝ qȝtum‐
cunqȝ box fuerit ſaginatox.

¶De Piſcibus. Ca.xxvi.

a Limentū qd ex piſcibus eſt nequaqȝ eo qd peditā
tiū ꝛ volatiliū anteferendū eſt:imo neqȝ ſine ꝯditōe
ſenioribus ꝯcedendū.frigida enim ꝛ humida eſt piſciū na
tura: etſi eox aliq natura ſicciores ſint alijs ſicuti ſcorpi⁹
conchilia.dracō.ꝛ glaucus.vt Theodorus Priſcianus
ait.a quox eſu quia flegmaticū dāt alimentū calidā ꝛ ſic‐
cā hñtes naturā atqȝ extenuatos eſtiuo pcipue tpe ꝛ cali
dā incolentes regionē arcendos nō eſſe Albuchaſis au‐
ctor eſt.pax dāt alimēti.atqȝ corpi immanſiuū aquoſi ſan
guinis reſpectu tempati. Int piſces min⁹ noxios arbitrā
tur eos q recentes ſunt quox ortus in pelago aut claro
fluuio ꝛ petroſo:nā hox piſciū eſus aliox ꝯpatiōe ſangui
nē tempatū dare ferūt int craſſum ꝛ ſubtile. quox adhuc
q int ſaxa editi ſunt qȝ q in arena:ꝛ q in arena qȝ q in limo
leuiores Celſus pdit. quo fit vt ex ſtagno vl lacu aut pa
lude ꝛ ſordido loco cenoſo ue; ſicuti gues aut gubiones
ꝛ loco herbas malas hñte vel flumē eadē gña grauiora
ſint.leuioraqȝ in alto qȝ q in vado vixit.In magnis tñ lau‐

dibus habiti ſunt inter ſaxa editi ita vt Gal'. ꝓdat eoꝝ ali
mentū nedū bene digeſtibile ſed ⁊ ſaluberrimū ſanguinem
dare mediū ꝯſiſtentia; vt q̄ nō oīo tenuis ⁊ aquoſus neue
ſufficiēter craſſus. mag; alibiles atq; equales: celerioꝛiſq;
digeſtiōis eos dicūt. aluūq; mouere ſicuti ⁊ ſaxatiles oēs
teneros piſces. hi ſunt quoꝝ caro mollis eſt ⁊ fragilis. ſa-
poꝛis ſuauis. a viſcoſitate ⁊ craſſitie imunis. ⁊ oio ab odo
re graui ⁊ putrefactiōe. quoꝛūq; caro nec dura eſt nec ſic
ca. nō pinguis. neq; mucillaginoſa. neue viciato ſapoꝛe af
fecta. talibus itaq; ꝯditiōibus inſignitoꝝ piſciū eſuꝫ nō mi
nus defectis ſicuti ſunt ſenes ⁊ ꝯualeſcētes quā ſanitateꝫ
cuſtodire expetentibus atq; exercitio deditis ꝓ viriū etiā
roboꝛe laudarūt. Id vͦo oē adhuc mag; ꝯſequi affirmāt ſi
piſces hi p̄ter iā dicta quātitate etiā mediocres fuerit me
dij inter teneros duroſq; piſces: vt mullus. ⁊ lupus: boni
eniꝫ ſucci ſunt. qui neq; minutiſſimi ſint: quos apua appel
lant: imo neq; parui: nā etſi melioꝛis carnis iudicent ⁊ di
geſtiōi mag; obediētes. ſtomacho minꝰ noxij. celerius tm̄
intus viciant vt Gal'. ait. deteſtant ⁊ magni ab equalitate
plurimū declines: eo q̄ craſſuꝫ p̄bēt alimentū. ſuntq; cō
coctiōis difficilis. ſtomacho etiā noxij. etſi nō celerius in-
tus viciabiles. hoꝝ vͦo medios qui ab vtraq; extremitate
qd laudatius eſt aſſumūt in magnis laudibꝰ hūere: lꝫ mi-
nꝰ alimēti p̄ſtent: ſic oīo media etas piſcis q̄ nōdū ſummā
magnitudinē impleuit. ouificare incipiētes alijs anteferūt
nō eni pinguedie ſicuti neq; matie exuberātibus afficiunt
Squamoſos ꝯſilr his q ſquamis carēt: nā eoꝝ caro pur-
gata eſt a ſupfluis q̄ nā in ſquamas ꝯuertit. q tm̄ tēpeſtati
bus ⁊ fluctibus cedunt ſolidioꝛes carnes hūe ⁊ digeſtibi
les Theododoꝛus. Priſcianꝰ ꝓdit. auratos piſces neq;
ſolū auratā purā aut ſcarū ſ; etiā loliginē. locuſtā. polypū
inter oēs piſces minime intus vitiari Celſus auctoꝛ eſt.

¶De Marinis Piſcibus.

l Jcet ex tota rex natura dãnoſiſſimũ ventri ſit mare vt Plinius ꝓdit, tot vꝫ modis, tot mẽſis, tot piſciũ ſaporibus, cuius p̃cia capientiũ periculo fiũt, maritime qꝫ piſcine potius marſupiũ exinaniãt q̃ꝫ repleãt vt M. Var. ait, attñ vt gerentocomo attinet pitox ſnĩa eſt piſces marinos calidiores eſſe his q aquax ſunt dulciũ, illis tñ minus hũidos minuſqꝫ viſcoſos ⁊ pingues: quos in regimine reſumptiuo imbecilliũ corpox qualia ſunt corpa ꝯualeſcentiũ ⁊ ſeniox auctore Gal. oio nõ repulerũt; p̃cipue ſi ſaxatiles extiterint. carnis eteni ſunt tenuioris, ſapidioriſ ue, ꝯcoctiõis facilioris, min⁹ tñ alibilis, celerius in ſanguinem temperatum non turbidum, neue craſſum ĩmo tenui infuſo propinquũ conuerſiue, velociuſqꝫ a membris nate diſſolui. eſt tamen tardioris exitus a ſtomacho ⁊ inteſtinis ſue viſcoſitatis paucitate: ſicuti ex multis cõmendarunt triglias quas veneti barbones dicunt, cuius iecur (vt Galienus ait) admirati ſunt leccatores delectationis gratia, alij vero mullos quorum natura ſiccior eſt et vrinam procurant. Arbores quoqꝫ quos ſuperiorem etatem ſcaros appellaſſe puto vulgo fragolinos dicunt, auratas: quarum natura ſiccior eſt ventrem conſtringens, interiora vero eius ventrem deducunt. folia, paſceres, ſgombros, parmulas, ⁊ pelamidem a luto nomen trahentẽ que vt ferunt primo cordile eſt mox cũ annũ exceſſerit tynnũ vocant. tynnus ſiccat ⁊ mediocriter ventrem deducit. ſunt ⁊ huiuſmõi generis piſces muſcatelle dicte: quos oẽs ſalitos Gal. laudatiores ꝓdit. polipũ et ſepiã leues. neqꝫ ventrem procurare neqꝫ nutrire. oculis obſcuritatẽ adijcere Theo. Priſ. ait. viſcella vo eox ventrẽ deducere. ideo ſepiax atramentũ rebus aluũ mouentibus Celſus annumerat; eos q magnox ſunt corpox dãnauerũt.

De Piſcibus aquarum dulcium.

m Arinos piſces ab his qui aquarū ſunt dulciū ita diſtinguunt. fluuiatiles ꝛ oīo nō marini odoris grauioris eſſe ferunt plurimaꝝ ꝛ tenuiū ſpinarū: eos qui in pelago oriunt̄ aquas dulces ſubintrantes incolunt alijs an̄ferunt: ſicuti lupos. ſpinolas. ſturiones ꝛ ꝯſil'es. oēs enim marini ꝯgaudent fluuijs vt ait Gal'. in regimine tñ ſenectutis cancros rotūdos fontales: ꝛ p̄cipue eos q̄ forma molles ſunt molechie appellatos ſeu cōpatres in p̄cipuis laudibus habuere: preſertim in lacte longo tp̄e infuſos ꝛ coctos aut in aqua hordei. ſil'e enim carni alimentū prebent ethicis etiā ꝛ conſumptis q̄ꝫ maxime idonei ſunt: nam eis auget̄ corpulētia. celerius ꝯuerſiui. ſiccitati ſenili aduerſant̄. quoꝝ plurimi etiā in maritimis reperiunt̄. Cancros v̄o quoꝝ cōis eſt vſus niſi forte de gn̄e mollecbiaꝝ fuerit prohibuere. ſiccāt eniꝫ lꝫ vrinā ꝓcurēt vt Theodorus priſcianus auctor eſt. ſiue marini fuerit pui aut magni q̄ locuſte appellant̄ quiqꝫ ſicci ſunt. ſiue aquaꝝ fuerint dulciū dure digeſtionis. quos tñ ſi aliq̄ñ veſci libeat delectationis cā vino ꝯdiri ſiue aqua mediocrit̄ ſalita additis menta. petroſelino. ꝛ aromatibus: ablato prius inteſtino fecē deſerente per mediā caude extenſo. Poſt cancros piſces petroſos quos Celſus ſaxatiles vocat ſenes veſci iubent. lꝫ eos rebus mali ſucci (iniuſte tñ) annumeret. oēs enim lapidoſi magis ſunt pingues ꝛ ſalubriores: ſicuti truta ꝛ timalus. vt plurimū tñ fontani aut fluuiatiles ꝛ hoꝝ precipue marſones: nam eorū caro tenuioris eſt ſub̄e nō pluriū ſuperfluitatū. reſpectu aliorū celeris digeſtionis. ſanguinē dant tp̄atum in modo ſub̄e: puta q̄ neqꝫ tenuiorem neue craſſiorem. Deinde alatia ſeu aloſia: quā quidā lupum tyberis arbitrant̄: eius enim ſub̄a multū eſt fragilis eſui apta ꝛ ſapida. in regimine reſumptiuo oio eam repellendā pro

bibuere.quoꝝ ſapidiſſimoꝝ prouentum habet tyberis famoſus italie fluuius.vrinam enim ⁊ ventrem procurat vt Theodorus priſcianus ait. Neqꝫ pretermitti voluerunt piſcem carpionẽ recentem ꝓcipue;cuius raritas ſupra ei⁹ bonitatem inter ceteros piſces ꝓſtat eidem ꝓcipuã auc̃teꝫ atqꝫ nobilitatem.hic enim piſcis eoꝝ iudicio q̄ piſciũ naturarũ curioſi ſunt idagatores vnice in lacu benaco in agro Veronenſi peculiari quodã nature munere reperit̃.piſcis inqꝫ laudatiſſimus aquarũ dulciũ piſciũ.paucaꝝ ſuperfluitatũ.difficult̃ putreſcibilis:qđ eius decocti diuturna oſtẽdit reſeruatio. Ferunt q̊ꝫ inteſtinis huius piſcis nihil niſi arenam aureã reperiri:denotans hunc piſcem circa minerã auri in profundo lacus benaci nutrimentũ ſibi venari. Poſt illum themalus: cuius bonitas creſcit nimio ſui exercitio quo mucillagine priuatur barbus ſiliter ⁊ capitanus quem cauedanum dicũt: quoꝝ copiam hẽt Rhenus Bononienſis fluuius.deaurata truta ⁊ ſpinoſa .accedẽs quippe ad carpionis nãm.tum figura.tum etiã alimento. de qua ſermonẽ videt̃ feciſſe Gal'. dũ inquit ꝙ fluuius q̄ noiatur Nar incidens in tyberim multo meliorẽ piſcẽ hꝫ eo ꝙ ſm tyberim.ab altis q̄dem montibus ⁊ fontibus purus perſeuerat. fluxũ habens precipitẽ ⁊ acutum vſqꝫ ad tyberim vbi nuſq̄ꝫ neqꝫ modicũ ſtagnizet.Et lucius fontalis aut fluuiatilis laudati fluuij quem regem piſciũ aquaꝝ dulcium appellãt ſicuti delphin maritimorũ.hunc ⁊ trutã piſces velociſſimos predicant.plurimi exercitij:ita vt truta per rupes aquarũ aſcendat deſcendentium. Nec pretermitt voluerunt piſcem ingenioſa gula laudatiſſimũ lãpredam quam oculatã appellari creditum eſt laudatiſſimi alimenti nõ mucillaginoſi neue ſuperfluitate participãtis plurima q̄a ex humore ſaxoꝝ in fundo aquarũ exiſtentiuꝫ alit̃ ſugendo veluti hirudo ſiue ſanguiſuga.in eius ſtoma-

cho nihil corpulenti inueniri phibent.eiuſdem generis piſces in pelago atq; in aquis dulcibus ortum habent quorum marini alijs eiuſdem etiã generis fluuiatilibꝰ antepo nunt:inter quos ſalmo piſciũ omniũ eſui ſapidiſſimũ predi cant aſſatũ ⁊ precipue ſalmonẽ fluuiatilem in eqtania ma rinis etiã oibus preferri Plinius auctor eſt.replere q̃z interdũ lacus ſoliti ſunt antiqui ↄuectis marinis piſcibꝰ ita vt lupos ⁊ auratas lacus etiã ꝓcreauerint ⁊ alia hmõi ge nera dulces aquas tolerantia. Eadem q̃z aquatilia genera alibi ⁊ alibi meliora eſſe ꝓdunt:ſicuti lupos piſces in tyberi amne inter duos pontes:de quibus eſt precipue ſententia.M.varronis in his verbis:Ad victũ optimuz fert piſcem tyberis.Sed inter eos precipuũ locũ lupus tenuit ⁊ quidẽ his qui inter duos pontes captus eſſet: hũc non nulli eũ piſcem quem Arabes ſabor: greci võ cobenſi.i.labrachi vel laurachi:Genuenſes louatiũ ſiue lozatiũ:Veneti variolum:Romani ſpinulam. quã Gal. inquit ſe non vidiſſe natã in aquis dulcibus:vidit tñ eum ex mari ſuper uenientem fluminibus aut ſtagnis.alij luciũ.quidã ſturionem arbitrant̃.alij tñ qbus veritas magis applaudit aloſiam ſiue alatiã.aut chiepam vulgo dictã.Eum lupũ precipue quẽ tyberis aduerſo torrente defatigaſſet vt Columella ꝓdit.ferunt enim eũ piſcem quẽ alatiã dicũt vermiũ ſtimulo ⁊ pruritu quos in capite hẽt aduerſo torrente e mari in tyberim natare vt fragore vndarũ eum ſtimulũ a ſe repellat.ſicuti aũt is piſcis melior in tyberi q̃ alibi:ita ⁊ rumbus rauenne.murena in ſicilia.elops rhodi ⁊ alia genera ſiliter. Oſtreas humidas ſtomacho idoneas leuiter ventrẽ ⁊ vrinã ꝓcurare Theodorus ait: lz oẽs fere cõcule maximeq; earũ ius coclea ⁊ conchilia queq; etſi minie inflẽt tñ aluo impant atq; imbecilliſſima mã ſunt.i.minimi alimenti aut minimũ alibilia imo ⁊ mali ſucci oẽs piſces q

ex tenerrimo gñe ſunt ⁊ q nimiũ duri. viroſi.limoſi qꝫ in nimiã magnitudinẽ excelſerũt vt Celſus docet.

¶De Piſcium partibus.

i Laudarũt cũctas piſciũ ꝑtes pinguedini attinẽtes lꝫ guſtu ſapide ſint.nã eaꝝ pinguedine alimentũ dãt ſube viſcoſe a ſtomacho ⁊ iteſtinis lubricãs. difficilis penetratõis.facile int⁹ vitiabile.q̃ ẜm primũ qdeꝫ eſum moꝝ celeri⁹ nos replẽt ſubuertũtqꝫ appetitũ:ita vt deiceps diebus plurib⁹ nõ tollereť piſciũ eſus vt Gal.ait.ꝑcipue ſi piſciũ magni corpis ꝑtes fuerint.quoꝝ oim eas ꝑtes magiſ dãnauere q̃ veluti pinguiores vmbilicares ſunt. auriculares ſiliter:atqꝫ oculis piſciũ ꝓpingores:ita vt vmbilicalẽ ⁊ piſciũ capita oio repudiarint:nã alimentũ dãt ſtomacho inatans.tũ vnctuoſitate.tũ etiã viſcoſitate digeſtiõis difficilis . quod ad fundũ ſtomachi deſcendens eius vilos emolit qbus relaxatis celerius nutrimentũ eijciunt.quo fit vt eoꝝ eſu plurima cauſeť lienteria. Piſciũ ꝑtes grandiorũ ꝑcipue q̃cunqꝫ mobiliores:ſicuti cauda.dorſũ ⁊ ale.purioris carnis.minoris pinguedinis. digeſtiõis celerioris. nutrimentiqꝫ laudatioris affirmant. Partes ṽo ꝯrio mõ diſpoſitas ꝯrio mõ arbitrãť.Caro piſciũ caude.alis ⁊ oſſib⁹ dorſi vicine a capite ad caudã vſqꝫ ẽ ſube mollioris. digeſtõis facilioris.boni chimi aliaꝝ partiũ ꝯparatione. perficitur enim earũ nutrimentũ motu fere ꝯtinuo. oſſium qͦꝫ frictio crebra eaꝝ partiũ q̃ oſſibus ſunt vicine fragilitateꝫ. mollitiem ⁊ ſaporoſitatẽ eis ꝓ̃ſtat. Lateꝝ ṽo ⁊ coſtaꝝ iudicium medium eſſe inter id quod caude ⁊ alaꝝ eſt ⁊ eius quod eſt vmbilici bonitate viſcoſitate ⁊ mobilitate. Piſcium oua carne eorundem difficilioris digeſtionis ꝓdũt. Piſcium condituras multifatiã variari cõtingit alij nãqꝫ elixari volũt.alij frigi.alij aſſari. acetũ tñ ſcindendo piſciũ aduerſať viſcoſitati.aromata ṽo frigiditati.

¶ De Piſcibus ſalitis.

ſ Icuti piſces recētes qa corpa infundūt regimini reſumptiuo accōmodant᷑:ita ꝙ᷒ aliqn̄ ⁊ ſaliti:quia ꝟm tn̄ ſemitā poti⁹ medicatiōis quia natura ſua que calida ⁊ ſicca eſt flegma quo plurimū abundat morboſa ſenectus diſſoluit ſiue liquefacit p̄cipue ſenioribus vtiles ſunt nāe frigide ⁊ humide hyberno tp̄e in regionibus meridianis: Quia tn̄ nimio frequentioriq; eoꝝ vſu pruriginem ⁊ morphea nigrā adduci impetiginem ⁊ ſcabiem pitiores ꝓdūt eos veſcendos iubent cū vino rubeo ⁊ mellito quoꝝ laudatiores arbitrantur eos qui nouiſſime ſaliti ſunt;his vo primi qui termino quo ſaliti ſunt vicinant᷑ magis.deinde qcūq; aceto ⁊ alijs ad ꝯdienda cibaria aptis ꝯdiunt᷑.oua aūt tarica q̄ vulgo corrupto tn̄ vocabulo botarica appellantur damnauere niſi ſubducendi alui cauſa:ſunt eni vētris lenitiua ſicuti ⁊ capparis vt Auic.refert.

¶ De Lacte ⁊ in primis mulieris hominis. Ca.xxvij.

n Eq; voluerunt regimen ſenectutis carere humano ſiue muliebri lacte etate exite precipue affecte plurimū idoneo. Cum eni; lac ſit humor ſuperuacuus.colore albus:nā leucos greci:albū latini dicūt:duplici decoctiōe in māmis gn̄atus.equalitati vicinus.frigiditati tn̄ ⁊ hūiditati attinens. reſumptioni defectoꝝ ⁊ ſenum corporum plurimū ſalutare.nutrit enim leui bono ⁊ facili nutrimento.reſtaurat ⁊ reparat eorum corpora . eoq; corpulentia augeſcit. et colorem vltimo viuidum efficere ferunt;precipue muliebre humanum cum zucaro epotum.⁊ omnino (vt Marcus Varro auctor eſt) lac omniū rerum quas cibali cauſa cupimus liquentiū maxime eſt alibile. humores viciatos corrigere cum ventris ſubductione adeo vt in thabidis nihil melius lacte opari videat᷑ Gal'.affirmat

optimi nãq chimi eſt bonũ lac fere oim quecũq comed. m us. corrigit obliuionem ſiccã ⁊ frigidam. triſticiam. ⁊ ali enationem; ita vt ſeniorum aliqui lactis eſu ↄtinuo inorῡ et cũ vtilitate maxima in longos annos proceſſerit adeo q lõgius centũ annis vixere. In cuius vſu nõnulla obſeruari ſenectuti conducentia iuſſere. tum ex parte reſumentis lactis. tum etiã ex parte reſumẽdi ſenis. cũ enim imprimis lactis ſuba compoſita ſit ex parte aquea ſeroſa nature ſiue calide ⁊ ſicce aut frigide ⁊ humide ⁊ ex parte craſſa terreſtri ⁊ caſeali nãe frigide ⁊ ſicce; etſi dũ viridis eſt ⁊ mollis ad humiditatez declinet. ex parte quoq butiroſa aerea nature calide ⁊ humide. illud eſt laudatius quod inſe pportione quadã decenti tres habet ſubas dictas. nam etſi lac celeris ſit digeſtionis; celerioris tñ id in cuius compoſitõe pars tenuior aliis dñatur; tardioris vo in qua pars terreſtrior. Qd aũt ex generibus lactis aeri atteſtat eſt mediocre ⁊ melius in quo aquoſitas ⁊ caſeitas erũt equales ⁊ oio oibus laudatius eſt muliebre humanũ oĩ alio tpatius cũ ſit ſupfluitas tpatioris aĩalis magiſq humane nãe ſile dulcius alibiliuſq; pcipue ſi lac fuerit mulieris etatis. xxv vſq ad. xxxv. annos. hanc enim etatẽ iuuentã ſanitatis ⁊ complementi pdidere. ⁊ adhuc magis ſi mulier fuerit coloris boni. muſculoſa. ſolidioris carnis non pinguis. neq oio extenuata. nam lac tale ſuba ⁊ qualitate tpamento vicinũ arbitrant; precipue ſi albedinis fuerit vehemẽtis eqlis eſſentie qd ſuper vnguem figit diſtillatũ ⁊ nõ fluuidũ vehement albũ; ita vt neq declinet ad fuſcedinẽ. viredinẽ citrinitatem neq ad rubedinẽ. odoris ſuauis abſq declinatiõe ad acredinẽ ⁊ ponticitatẽ. ſapore dulce in q amaritudo ſalſedo aut acredo nõ appareãt, mediũ inter ſubtile fluuidũ ⁊ craſſum caſeatũ. cuius partes ſint ſiles nõ multe ſpume diſtans a tpe q mulier q aborſum facere nõ ↄſueuit

peperit maſculum partu ſm nãle tp̃s requiſitũ menſe vno cũ dimidio vſqꝫ ad bimenſem. Mulieris aũt lactantis regimen equale iuſſere, tum p̄ exercitia, tum per eſculẽta poculentaqꝫ, vſum venereorũ eidem oĩo abſtulere. Lactis vſum laudauere mox cũ ab vberibus mungit: ne quolibet mõ ab aere ĩmutet afficiaturue. Sic eniꝫ Emifero ꝛ Jrroditus lac dignificãt in reſumptiuo regimine vt Gal. ait nam ſiquis abſqꝫ abominatione imponat os muliebri mãmille ſugatqꝫ nihil eo magis idoneũ ſcribunt. Senẽ aũt cui lac ꝯceſſere cerebri nõ egrotatiui eſſe volunt, amplaꝝ tñ venarũ, cuiuſqꝫ viſcerum decurſiones ſint faciles, cuiqꝫ lactis qualitas nã eſt ꝯueniens, hypocundriorũ fortiũ oppilationibus inhabilem, fortis iſtimbrie, ieiunũ, ſuperfluitatibus cõmunibus depoſitis, exercitio aliquo preeunte, nullo extraneo ſapore in ore apparente, poſt cuius aſſumptionem quietẽ imponunt ne corrumpatur aut aceſcat, ſomnum tamen prohibẽt alteriuſqꝫ alimonie vſum quoad aſſumptũ lac deſcenderit.

¶ De lacte quadrupedũ reſumptioni ſenectutis idoneo.

L Ac oẽ nutritoriũ eſſe excepto bubulo qđ grauis eſt digeſtionis inſtringẽs ventrẽ Theodorus priſcian⁹ refert: recipit tñ diuerſitatẽ, ꝛ tale brutoꝝ aĩalium lac ſm aĩaliũ ſpecies; etatem, q̃ꝫtitatem, vtpote: qa p̄uum, magnũ aut mediocre, ꝛ ſm formã: ſi carnis lenis mollis aut dure, pinguis aut macillẽte, ꝛ ſm colorẽ: vt qa albũ aĩal aut aliũ hñs colorẽ. Attñ poſt lac humanũ ꝯmẽdarũt magis ꝛ ſimplicit̃ lac aĩalis illius cuius tp̃s pregnatõis ꝓximũ eſt tpi pregnationis mulieris hoĩs: ſicuti vaccinũ, in reſumptiuo tñ regimine lac illius aĩalis in precipuis remedijs habituꝫ eſt cuius natura hõi plurimũ ꝓportionat̃ correſpondẽter in ſpẽ ſua ſil'e illi, ꝛ odor quidẽ carniũ aĩalis ſignificat̃ ſup

bonitate lactis ⁊ ſanguine eius ⁊ ſalubritate elongatiõeq̃ꝫ aut ꝓpinquitate ad nãm humanã. Quo fit ꝙ lac illi⁹ animalis laudatius putent cuius carnibus veſcuntur hoĩes ferũ ſit ſiue placidum aĩal: ſicut ſunt capra ⁊ danula. lꝫ vt maxime alibile ouilũ. inde caprinũ. pingue. niueumq̃ꝫ. M. varro ꝯmendet ⁊ vtrũq̃ꝫ leue atq̃ꝫ ventrem ꝓcurare. Aſininũ vͦo plus ceteris nutrire. ventrẽ purgare. ꝫ vires multum acquirere Theodorus ferat. eſtq̃ꝫ aſininũ tenuius ⁊ aquoſius ceteris; cuius cauſa eſt craſſities ſubſtãtie aſine lactantis que alimenti ſui partem terreſtriorem ⁊ craſſiorem retinet pro ſui nutrimento eo ꝙ ſit conueniens nature ſue craſſo nutriri cibo. Aſinino itaq̃ꝫ lacte maxime ſine periculo ad eſum venire putauit Galienus etſi continuo eo quis veſcatur; nam minus fallax alijs eſt. celerius aluũ ſubducit etiam ſine pane eſum. minime ventoſum eſt. neq̃ꝫ in ventre caſeatur; precipue ſi cum ſale ⁊ melle edatur. caprino tamen quia craſſitiei extat medie vti iuſſere cum addere oportuerit vt magis alibili. minuſq̃ꝫ aluum molliente. ⁊ omnino cum maxime alat lac humanum quodcunq̃ꝫ mox caprinum ceu ſtomacho vtiliſſimũ laudauerunt; qm̃ fronde magis q̃ꝫ herba veſcitur capra; etſi lac rebus ſtomacho alienis annumeret Celſus. Quoꝝ oĩm eo lac iuuãtius ꝓ̃dicant quo aĩal cuius eſt lac in iuuenili etate erit cõſtitutũ; ⁊ precipue vernũ eius lac eo ꝙ aquatius eſt eſtiuo ⁊ tꝑatius lacte alioꝝ tꝑm anni ſicuti ⁊ ver aliarũ ꝑtiũ anni ſaluberrimũ affirmãt. lꝫ qꝺ melius eſt illud lac ſit qꝺ eſt in medio eſtatis vt Auic. auctor eſt. veꝝ tñ timetur in ipſo ꝙ calor ipm̃ conuertat poſtq̃ꝫ potatũ fuerit. illud vͦo nõ timetur in vere. Partui tñ plurimũ vicinũ dãnauere nam id indigeſtũ ⁊ aquoſum ferũt ꝑꝑ coaceruatos humores in venis cõib⁹ vberibus ⁊ matrici a ꝓ̃ncipio ꝯceptõis Qꝺ vͦo q̃draginta aut q̃nq̃ginta dierũ ſpacio diſtãs a tꝑe

iam ortoꝝ aīalium ſuperfluo illo prius coacernato iam cō ſumpto remanet ſubē humide naturali humiditate, equa-lis, laudate, facilis digeſtionis, incōuertibilis in viciatoꝝ humoꝝ putredine; p̄cipue ſi eo veſcat̄ ſenex inculpate ſa-nus. Nec̄ cognitionem paſtionis negligi voluere; nā vir tuti lactis paſcua aīaliū quoꝝ eſt lac plurimū ꝯducit. Gal̄ auctor eſt aīalia ſcamoneā paſcentia vel titimaloꝝ aliqua purgatiuū hr̄e lac. ꝓꝓ qḋ grauiter olens lac, accidū, ꝛ au-ſterū, in paſtionibus illaudatis ſil̄e fit fere continuo natu-re herbe qua veſcit̄ aīal cuius eſt lac, quo fit vt lac aīalis recentes herbas paſcentis aluo magis imperet q̄ꝫ paſcen tis herbas ſiccas. Ea ꝓꝓ vt laudatius fiat lac caprinū lau dat̄ paſtio lentiſci, vnde Democritꝰ medicus (vt eſt apud Pliniū) in valitudine conſidie, M. Seruilij ꝯſularis filie omnem curationē auſterā recuſantis diu efficaciter vſus eſt lacte caprarum quas lentiſco paſcebat; nō ergo graui-ter olentes, accidos, nec̄ auſteros plurimū operepreciū eſt eſſe cibos aīalium quoꝝ lacte vt optimo eſuri ſunt ſe-nes quo fit vt Gal̄. rōem loci ꝯſiderans lac Stabij caſtri prope vrbem Romā in magnis laudibꝰ habuerit, tū eius ꝑfectione qua oē lac p̄cellit, tum etiā q̄a eminentis eſt lo-ci ꝛ ſicci aeris, tum etiā q̄a paſtiōes laudate ſunt iuuātes. Senex aūt cui lac via alimenti ꝯceſſere ſit nō febriēs, nec̄ eius fluat vent̄, neue imbecilli capite ꝛ doloroſo, nec̄ reu matizante; q̄ꝫuis ſm̄ ſemitā medicam lac nōnun̄q̄ꝫ cattaris conferat eos remouēdo, nec̄ ſint eius hypocondria ſub-rugitantia, ſuſpenſa, decliuia ad inflationē, nam lac rebus inflantibus annumerat̄ ita vt pauci ſint qui ex illius eſu in flatiōes nō ꝑpatiant̄. Dānauere q̊ꝫ lac in vſu reſumptiuo eoꝝ ſenum q̄bus a tota ſub̄a eſt abominabile ꝛ noxiū eiſc̄ quoꝝ natura frigida eſt, venaſc̄ h̄ntibus anguſtas, nam ſi ſenibus his morbis lāguentibus lac ꝯcederet̄ eoꝝ capi-

tibus eēt inutile neruis atqȝ egritudines neruoꝝ frigidas ⁊ flegmaticas patientibus tenebroſitatem ⁊ viſus cecitatem adducens:imo plurimus lactis vſus pediculos efficit. Gal. auctor eſt ſenem interdū tpe longo lacte dietatū dentes oēs perdidiſſe; facile enim reddunt dentes ex lactis vſu putreſcibiles corroſi; quo ſit vt gingiue molliant propter quod cautū eſt ad iſtius nocumenti prohibitionē mellis aliqd lacti cōmiſcendū eſſe; nā eo reddit lac magis abſterſiuū partemqȝ lactis caſealem dentibus circumplaſmatā abſtergit. Neqȝ ignotū eſt lac frequentiori eius eſu oppilationes venaꝝ meſaraicaꝝ inducere. longeuoqȝ eiuſdem eſu lapides in renibus efficere. ⁊ vt oīo ſit dicere lac ⁊ lacticinia queqȝ facile intus viciant; ita vt Gal. id eſſe vnā ex rebus cito mutabilibus prodiderit. ſi eniȝ calorem inueniat pluſqȝ oportet celerius in fumoſitatē ꝯuertitur. ſi vo minorē ad acetoſitatem tranſducitur. propterea non ſimpliciter eſſe boni chimi quinimo euchimos vtentes eo cacochimo efficere.

¶ De Caſeo.

c Aſeū a coeūdo dictū ſimplicit in regimine reſumptiuo illaudarūt: ſiue ex lacte fiat q vere caſeus nūcupat; ſiue ex ſero ⁊ eſt recocta ſiue laur vt ait Albuchaſis; aut floridū lactis. vliter eniȝ peſſimū ꝓnuntiart. ſtomacho oneroſum atqȝ alienū. inflatiuū facile intus viciari. digeſtionis difficilis. in vijs iecoris reſidentē opilatōeȝ illaꝝ efficere. mali ſucci eſſe precipue veterem; recentē vo mollem preſertim nō ſalitū. vicinū poſuere frigiditati ⁊ humiditati quaſi primi gradus. alij vo eius nām a ſecūdo ad graduȝ vſqȝ terciū ꝓduxere. ceteris eſt magis alibilis. ventrē ex b ūectās abſqȝ vllo ſtomachi nocumēto: quē qa boni ſucci eſt ſenibus nāe calide ⁊ ſicce in regionibus calidis atqȝ eſtiuo tpe ꝯceſſere. caſeus enim hic quē viridē dicūt. i. re-

centem mollem nõ ſalitũ, euſtomacũ eſſe, pinguedinicꝫ cõ ferre affirmat, carnes replere, ſanguinẽ laudatũ dare alibi lẽ magꝫ in corpe nõ reſidere: pcipue ſi ex lacte fiat a quo nihil aut parũ butiri extractum ſit, etſi antiquus aridus ecõtra ventrẽ mollire: lꝫ elixus aut aſſus aluũ inſtringat: Gal. eũ caſeũ in magnis laudibus hꝫ quẽ greci oxi gala-ticũ dicũt. i. accidi lactis, oxigala enĩ grece eſt lac aceto-ſum apud pergamũ grecie a q̊ Gal. extitit oriũdus ⁊ eũ q ſm adiacẽtes illi regiões delectabiliſſimũcꝫ eſui indicatũ ait, ſtomacho innocuũ, ceteris caſeis difficul minus dige ſtibilẽ ⁊ ptrãſibilẽ, necꝫ cacochimũ, neue groſſi chimi. qđ quidẽ oĩm caſeoꝝ cõis eſt accuſatio. ⁊ forte hic caſe⁹ eſt q recens extẽdende vite retardãdecꝫ ſenecte plurimũ cõ ducit, tradũt enĩ Zoroaſtẽ in deſertis caſeo vixiſſe annis xx, ita tempato vt vetuſtatẽ nõ ſentiret. Optimũ eũ caſeũ Gal. pdit q apud diuites Rome magne exiſtimatiõis ha bet batyncitũ noie, nec mirꝝ qꝛ laus caſeo det Rome vbi oĩm gentiũ bona iudicant. eũ caſeũ nõnulli bubulũ dicũt quo manu preſſo frequẽtius veſcebat Auguſtus ceſar vt Suetonius auctor eſt, nõ qdem ſalito ⁊ ſicco qa cacoſto-machus eſt nature calide ⁊ ſicce ad gradũ vſcꝫ terciũ. ar dorẽ inducẽs, vl forte his caſeus bitinius eſt corrupto vo cabulo batyncitus nũcupatus q ex trãſmarinis fere in glo ria eſt ſicuti refert Plinius, nõ enĩ tãte incolumitatis eẽ bubulũ caſeũ q̊tidiana docet expientia: cũ ſube ſit viſcoſe digeſtiõis difficilis: lꝫ eſui ſapidus, caſeũ aũt recentẽ eo re gimini ſenectutꝫ idoneũ magꝫ iudicarũt q̊ ex lacte ſenectu ti magꝫ ꝯformi ꝯpoſitũ ẽ cũ alijs nõ poſthitis ꝯditiõibus. M. Var. auctor eſt maximi cibi eẽ caſeũ bubulũ lꝫ difficil lime trãſeat, ſecũdo ouilũ, mĩmi cibi ⁊ q facillime deijciat caprinũ.

De Butiro.

n On repulerũt eſuꝫ butiri in regine reſumptiuo. Al-

buchaſis.n.id ſenibus nãe ſicce hyberno tpe ⁊ in regione meridiana ꝯceſſit::nã ipm ē nãe calide ⁊ hũide in.i.plurimũ alibile laudato alimēto in ſanguinē laudatiſſimũ ꝯuer ſiuũ p̃cipue in ſenioꝛibus ſi cũ zucaro aut melle edať: imo amigdalis additis p̃dictꝫ cattarrũ maturare aiũt.laus aũt butiri dať ouino hyberno p̃cipue tpe nō rancido neue ſali to vſu tñ moderato. ei⁹ nãqꝫ eſuꝫ ſuꝑfluentē hũiditatē ad ducere excedentē nec nō flegmaticas egritudies neruos remollire.caputqꝫ euapoꝛatiõe opplere.ſtomachũ hebeti oꝛē efficere.eidēqꝫ noxiũ dixere eo ꝙ villos eiuſqꝫ aſperitatē remollit.appetitũ deijcit ſiċ ⁊ oleũ ⁊ vnctuoſa queqꝫ nã mollificãt.oꝛificiaqꝫ venaꝝ q̊ ad eaꝝ ſuctionē coꝛrumpũt:qa opilatiõe facta in meatib⁹ nequeũt vene ſugē ideo cũ reb⁹ ſtipticis edendũ iubēt.butirũ epotũ veluti oīm venenoꝝ tiriacã pꝛedicãt. ¶De Cremoꝛe lactis.

p Ars illa lactis quã paſtoꝛes caput lactꝫ dicũt.Arabes v̊o adoq.illuſtres latinoꝝ cremoꝛē lactꝫ appellãt.cuius eſuꝫ in regimine reſumptiuo laudatiſſimũ ꝓdũt Eſt.n.alimõie ſapidioꝛis ⁊ laudatioꝛis alijs ꝑtibus lactis maxie alibilis p̃ſertim zucaro ⁊ pineis p̃paratis ꝯdita. cuius gr̃a in magnis laudib⁹ eſt mixtura q̄ recipit cremoꝛis lactꝫ ꝑtes tres olei amigdalaꝝ dulciũ recētis.ʒ.ij.pineaꝝ triduo p̃parataꝝ in ſaba.ʒ.iiij. ꝯq̄ſſenť oīa actu frigida in moꝛtario tpe lõgo ad ꝯuenientē vſqꝫ ſpiſſitudinē. ex oīb⁹ aũt lactꝫ ꝑtibus colaſtrã in regīne reſumptiuo dãnauere. Eſt aũt colaſtra p̃ma ꝑs ſpõgioſa ⁊ dēſa ipi⁹ lactꝫ.excitat eni colerã ⁊ ē lapidis gn̄atiua quã tñ ſi ea aliqñ in vſũ veniet cũ zinzibere feniculo ⁊ petroſelino ⁊ aniſo cuꝫ multa zucari quãtitate ſuꝑaſperſis veſcendã iubent.

¶De Ouis volatiliũ. Ca.xxviij.

l Audatioꝛa oībus alijs habita ſunt in regīne reſumptiuo non mō verũetiam ſimpliciter oua gallinacea

recentia. poſt ea oua eaꝝ auiū laudata ſunt que curſu gal line ꝓcedūt ſicuti faſianaꝝ. hoꝝ eniȝ volucriū oua in vſuȝ ſenū veniētia alijs preppoſuerūt. deinde nōnulli ordinarūt in bonitate ea oua que calandraꝝ ſunt ſicuti Albuchaſis ꝛ ea que perdicū in regimine p̄cipue ſenū tempatoꝝ verni tp̄is fine ꝛ in regione tempata. ſunt eniȝ ouis gallinaꝝ tenuiora ꝛ paucioris nutrimenti. Iſaac ꝛ Raſis perdicū oua ꝛ galline ceteris affirmāt eſſe laudatiora precipue ſi animaliū fuerint iuuenum habitudinis carnoſe maſculiſq; ſuccūbentiū; nā ſemis maſculi calor naturalis ouo prebet vt ſit laudatioris alimenti ꝛ ſubſtātie. concoctiōiſq; facili oris: precipue ſi aues oua parturiētes in laudatis paſtiōi bus degāt. ꝯueniente alimēto enutrite: vt tritico. hordeo. milio ꝛ ꝯſilibus; nā talia caliditatē hn̄t vehementē. odor q̄ȝ eoꝝ oī caret acrumine: vn̄ facilioris fiūt digeſtiōis. alia ꝟo oua ſicuti paruaꝝ auiū atq; magnaꝝ edenda non eſſe niſi medicine cā Raſis ꝓdit: exceptis his q̄ teſtudis ouis galline plurimū ſimilibus cerebrū roborātibus. morbo vt aiūt caduco medenꝰ. Qui nām graduarūt multifariā aut ꝙ frigidior ſit paꝝ corpe tempato: eo ꝙ ouū refrigerat re frigeratione equali ſicuti ꝛ exſiccat deſiccatione non mor daci. aut ꝙ ad equalitatē ſit tendēs ꝙ vt verius creditur albus tn̄ oui liquor qđ albumen appellāt ad frigiditatem vitellum ad caliditatē: ꝛ ambo hūida ꝛ p̄ſertim albumen: nā vitellus mediū fere in hūido ꝛ ſicco ſicuti in calido et frigido magꝭ tn̄ decliuē ad calidū affirmāt. eſt eniȝ facilis inflāmatiōis vnctuoſitati attinēs. eſt itaq; ouū ꝛ precipue vitellus eius humane nature plurimū cōformis. celerius in ſanguinem ſubtileȝ ꝛ clarum quo nutritur ꝛ roboratur cor cōuerſiuus. paucaꝝ ſuperfluitatum. celerius plurimū offerens alimenti: imo optimū alimentoꝝ corporis huma ni in regimine reſumptiuo laudatiſſimus ſi recentis oui

fuerit tremuli in aqua ferueſcente per elixationē vt decet cocti abiecto cortice.ſic eniꝫ a ſuperuacuis melius expurgatur ouū vt ſpuma indicat apparēs.vapores reſoluunt. cortice eorū exitu non impedito.ideoqꝫ magis alibilis eſt vitellus ꝙꝫ alio modo:licꝫ ouū durū valentiſſime materie eſſe dixerit Celſus. molle vō aut ſorbile ībecilliſſime. ſtomacho tamen idoneū.minime inflans.Albumen aūt difficile digeſtibile eē Gal'affirmat. propellit eni vitellus oui feſtinanter ad cor vt inquit Auic.opem ferendo in diſſolutione ⁊ diminutione cardiaci ſanguinis quare ad virtutis vitalis robur vitellū oui recipiendū iubent:nā ſanguinem dat temperatū multaꝝ viriū aliqñ vicem carnis gerētem.propter quod in regimine carnoſioris hoīs ⁊ pinguioris plurimū damnauere.oua vtilia ſunt aſperitati pectoris ⁊ gutturis. raucedini vocis ex caliditate . ⁊ ſtricture anhelitus.ſputo ſanguinis.aſperitati meri.tuſſi ⁊ pleureſi ethice.inteſtinoꝝ atqꝫ ſtomchi mordicationi.ardori vrine ⁊ vlceribus renū ⁊ veſice.vitellum eius mederi precipue ſi ſorbetur crudus ſcribit Auicenna. ⁊ proprie ſorbilia ex eis mollia ⁊ tenera que abula dicuntur; nam vt Serapio inquit ouū adheret partibus illis ⁊ remanet ibi veluti emplaſtruꝫ.⁊ vt omnino ſit dicere nullus eſt alius cibus qui in egritudine alat neqꝫ oneret ſimulqꝫ vini vſum ⁊ cibi habeat vt Plinius tradit.Ex figuris ouoꝝ laudatiora affirmant quecunqꝫ paruula ſunt.longa.noua.

¶De Oleo. Ca.xxix.

o Leum eſt ſuccus oliue cuius effectum ferūt ſimileꝫ eſſe ei queꝫ dat butirū ſi laudatū fuerit oleum.ideo hoc ſicut ⁊ illo in regimine reſumptiuo veſci iubēt.Laudatius oleum eſt recens:nam vetuſtatem oleo tedium afferre aiunt.plurimūqꝫ etatis annuo eſſe . ſuccūqꝫ primū q ex oliua cruda nondū incboate maturitatis.quod eniꝫ ex

imaturis precipuũ eſt onfatiũ dicunt quia ſapore preſtantiſſimo. imo & ex ea primã vndã preli laudatiſſimã: & vulgo principatũ in hoc q̃ʒ bono obtinuiſſe: italiã toto orbe maxime agro venafiano eiuſq; pte q̃ licinianũ fundit oleũ Pliñ. pdit. M. tñ Var. in libro rex hũanax ad victũ optimũ ferre oleũ agrũ Caſinatẽ ait. Tiburtinũ vo Rome vt optimũ etate nr̃a eſt in frequẽtiori vſu. Verone aũt id qđ in oliuetis montis diui Leonardi legit. qđ eo preſtãtius quo dulcius. omni carẽs acrumine. eius nã equalis eſt ad calidũ & humidũ decliuis. hũane nãe ẜm eius ſubſtantiã idoneũ: p̃ſertim epati quo eius augeſcit ſuba atq; corpulẽtia: p̃cipue ſi oleũ ſit ex carnoſitate oliuax maturarũ expreſſum oſſibus abiectis: corpibus tñ ſanis ſine querela. Onfancinũ ꝯmendatius ad roborandũ ſtomachũ et ſapidius: qa oleũ mali ſucci ẽ vt Celſus tradit. ſtomacho aliẽnũ. emollit & relaxat ſtomachũ. atq; appetitum deiicit ſicuti vnctuoſa queq;. cũ rebus ſtipticis veſci volũt. acutũ aũt ex eo grauis odoris & saporis ptibus acutis in eo dominãtibus cũ notabili ad caliditatẽ declinatiõe p lotionem crebrã corrigendum.

De Sale. Ca. xxx.

ſ Al in regimine reſumptiuo laudatius marinũ. albũ diaphanũ. equale in ptibus ſuis. ſub radiis ſolarib[9] ꝯflatũ eligi volũt. cuius nãʒ calidã & ſiccã ad gradũ vſq; terciũ poſuere. ipm̃ eniʒ ſenioribus nãe frigide & hũide hyberno tpe atq; in regione ſeptentrionali ꝯceſſit Albuchafis. vtile ẽ virtuti ſtomachi digeſtiue. facilẽq; p̃bet cibi deſcẽſuʒ ad fundũ ſtomachi cũ ſupuacuox egreſſu. ei[9] vires ſunt abſtergẽ. reſoluẽ. ꝯhere. exiccare. inflatiões diſcutẽ. appetitũ & digeſtiõeʒ repare. Vex qa his q̃ excedũt corpus ſal ꝯnumerat paucũ eius eſum: & qa etiam cerebro & viſui nocuũ eſt eo loto & torrefacto ſenes veſci iubent.

❡De Aqua ſalſa.

b Anc nõnulli calide nãe ꝛ hũide affirmãt;vł qa actu
ꝛ formalit͛ talis eſt;aut qa ab ex̄ corpi hũano occur
rens ita ſentit͛.alij tñ eã calide ꝛ ſicce nature graduarunt
vſq3 ad.ij. ꝛ hoc virtute eius atq3 effectu: q̄ ſi fluẽs neq3
amara fuerit aluũ ſoluit: quã ſenibus nãe frigidis ꝛ humi
dis hyberno p̄cipue tp̄e in regiõibus frigidis vt iuuantez
Albucha.cõceſſit: qa tñ aluũ ſoluit.demũ v̄o ꝯſtipat atq3
exſiccat eius frequentiorẽ vſuz dãnauere; imo neq3 ſm ſe
mitã alimonie ſed medicine tm̃. Auic. auctor eſt ꝙ ip̄a ex
tenuant͛ corpa atq3 exſiccant͛.ſanguis corrumpit͛.pruritꝰ
ꝛ ſcabies gñantur. Ipſa v̄o vt lauacrũ ab extra occurrẽs
exſiccat ꝛ excalfacit ſicuti vlter lauacrũ maris ſalſum aut
aquaꝝ ſulphureaꝝ aut aluminoſaꝝ vt Theo. Priſ. dicit.

❡De his que ſumunt͛ ex terra editis plan
tis in vſuz ſenectutis veniẽtibus: Oleo ex
cepto de quo ſuo viſum eſt loco. ꝛ in pri
mis de Melle. Ca.xxxi.

m El non vere eſt de genere alimentoꝝ que ſolum ex
plantis ſumuntur;neq3 ſolum ex animalibus,ſed ab
vtroq3 eoꝝ diſcretiõez pati Auic. affirmat. fit eniz ſup plã
taꝝ folijs.non tñ eſt eaꝝ ſuccus.neq3 fructus.neue pars:
ſ3 eiuſdez gñis cũ rore occulte ſup flores ex alto cadente
ꝛ ſup reliq̃ q̄ colligunt apes.ꝛ vere eſt vapor q eleuatus
ꝯuertit͛ ꝛ maturat͛ in aere;qq3 tandẽ ꝯdẽſatus nocturno
tempe mel factũ cadit; cuius natura calida eſt ꝛ ſicca ad
gradũ vſq3.ij.nõ tñ plurimo exceſſu; de cuius genere ſunt
plurime ex ſpeciebus manne in vſuz medicoꝝ venientes
cuius roris qđ craſſum ſiue denſum et manifeſtũ eſt colli
gũt homines.qđ v̄o occultum eſt rarũ ſiue tenue apes.ꝛ
hec pars tandem facultate ꝛ exercitio apũ magꝭ elabora
ta calidior eſt ꝛ ſiccior in gradu.ij. parte tenuiori eiuſdez

acuminis aliqd acqrens ab apum natura a qbus denoīari
dicūt. nam meliſſa grece apis latine. Acumen aūt illud do
cent remouere per lotionē eius plurima aqua ꝑmixti atqꝫ
in ea percocti quoad eius ceſſauerit ſpuma q̄ cōtinuo ab
eo auferenda eſt. ſic enim Gal. mellis inflationē viſciditātqꝫ
docet auferre fieriqꝫ tenuius atqꝫ humidius neqꝫ amplius
aluo plurimū imperare. eius dulcedinem minui celeriuſqꝫ
edentiū ſe corꝑa ꝑforare. velocit̄ nutrire. pectoris aſperita
tē lenire. vrinā adducer̄. ⁊ oīo ad diſtributōem alimoniāqꝫ
magis idoneū effici. His itaqꝫ mel dotibꝰ inſignitū in regi
mine ſenectutꝫ ceu vtiliſſimū recipi iubēt hyberno p̄cipue
tꝑe. atqꝫ in mōtanis regionibꝰ nō minus q̄ꝫ cunctis nā aut
egritudini frigidis: adeo vt ſenes eo vtiliter vti poſſe ⁊ co
cto ⁊ añq̄ꝫ coquat̄ ēt cū pane Gal. affirmet. eſt qppe ſenio
pulrimū ſalubre qa magis alibile in cuiꝰ nāꝫ celerius ꝯuer
tit̄ cuius vires ſunt. ſanguinem laudatū nāe equalis cū fa-
cilitate p̄bere. orificia venaꝝ aperir̄. humiditates diſſoluē
eaſqꝫ ex ꝓfundo corꝑis euellere. cacochimiā corpoꝝ ſcin-
dere. expurgare. per poros cutis expellere. venaꝝ ſordes
optime detergere. putrefactionē ⁊ corruptionē carnis ꝓ-
hibere. oculoꝝ caligini aduerſando mederi: lꝫ rebꝰ ſtoma-
cho alienis annumerari debere Cel. viſum ſit: laudatiꝰ oī
alio melle ē vernale. ad rubedinē decliue. ex fauo ſumptū.
oꝑe apū flores amigdalinos paſcētiū elaboratū. vere dul
cedinis. cū aliq̄li acuitate. nā mel ſardū ideo amarū ferunt
qa ex copia abſinthij apes eo veſcunt̄ qđ ſi mel cū alijs ēt
erit guſtu delectabile. odoris boni. colore paleari. clariſſi-
mū. viſu penetrabile. cuiꝰ liquor ſit medius int̄ groſſum ⁊
tenue. nō viſcoſus. q cū diſtillat̄ vnitus deſcēdat. abſqꝫ ſci
ſione ⁊ ꝑtiū ſeꝑatōe. in aq̄ decoctū eo mō minoris calidi-
tatis effici atqꝫ abſterſionis mordicatōiſue. ceteris tꝑati-
uis. ſaporoſius. ⁊ humidius. ⁊ mel atticū. i. regionis ſicilie

precipue laudauere grecoꝝ auctores. M. tñ varro ad vi-
ctũ optimũ ferre mel agrũ tarentinũ affirmat. qđ ſi hñi nõ
poſſit alio vtendũ eſt nõ grauit' olẽte neue cere q̃litate in
eo ſenſibilit' ⁊ multo magis neq; alteri⁹ extranei apparẽte
Repellendũ qđ acuti eſt odoris: qđ viſcidũ appellant. i.
mordicatiuũ linguã pungẽs: ita vt ſternutare faciat. vene-
nũ. n. eſt cuius odor ſolus v̉tutis rõnalis opationẽ aufert
alienatõem atq; ſudorẽ frigidũ adducit. q̃to magis ꝯman
ducatũ. eius curã ferũt eſſe ſalitos piſces ⁊ mellis aquã
epotã cũ vomitus citatõe. Conſuetũ eſt mel abſq; aqua p
coqui ꝯtinuo ab eo ſpumã auferendo ſicq; minoris reddi
tur acuminis. cuius v̉tus vicina eſt ei qđ aqua ꝯcoquitur
vrinã tñ nõ mouet neq; aufert. ſic enim ſeſe regebat ſenex
ille Antiochus medicus grecus panẽ edẽs cũ melle atti-
co ſepiſſime qdẽ cocto rari⁹ v̉o crudo vt Gal'. ſcribit. con-
dita ex melle virtute mellis fere iudicari volunt.

De Zucaro. Ca. xxxij

5 Zucarũ arundinis in magnis laudibus habitũ eſt in
regimine reſumptiuo veluti nãe humane gratiſſimũ
tot modis tot conditturis. Id ſaccaron Plin. appellat. cu
ius caliditas minor ẽ ea q̃ mellis eſt apũ. minoriſq; abſter-
ſionis atq; acuitatis. eiuſq; nãm calidã in p̃ncipio gradus
primi decliuẽ ad hũiditatẽ gradus p̃mi poſuere. laudatũ
eſt ex eo q albiſſimũ eſt in regimine reſumptiuo in oĩ tpe
atq; in oĩ habitata regione p̃cipue qđ reſultãs eſt ex deco
ctõe arundinũ ex quaꝝ meditulio ꝯflatur ⁊ eſt ſucci illius
pars p̃ma laudatiſſima poſt infrigidatõem collecta zucarꝫ
dicta taberzet ſiue caphiti. Ei⁹ vires ſunt ſanguinẽ nõ ma
lũ dare. corpus depurare. renib⁹ atq; veſice ꝯferre. ipmq;
eẽ ꝓpinquũ cibo ⁊ in eo eẽ aptionẽ ⁊ abſterſionẽ Auic. au
ctor eſt. ⁊ oĩo in ſuis opatõibus melli apũ attinet. Qđ etſi
ſitim adducat ⁊ colerã excitet ſicuti ⁊ mel apũ: minus tñ

eo pluriſq; alimenti eſſe affirmāt cuius noticia vſuq; fre-
quentiore caruerunt priſci grecoꝝ peritiores melle apum
magis vtentes. Cū granatis mulis zucaro veſci precipit
Albuchaſis ne ſitim neue colerā ꝯmoueat. quod ſi coqua
tur ꝛ deſpumeť caliditatem extinguere. ſitim. tuſſim. egri-
tudineſq; ſtomachi. renū. ꝛ veſice ſedare affirmat.

De Cana mellis.

e A eſt arundo cuius nodi ꝓpinqui ſunt. ex cuius me
ditulij ſucco dū in vaſa reponiť liquor emanat ſubti
lis dulciſſimus qui mel cane diciť ad modū quo ex vuis
nondū calcatis humor effluit. Deinde ex hmōi canaꝝ de
coctōe eis in frigidatis colligiť zucarū albiſſimū. Poſtea
ꝑcoquiť ſecundo ꝛ exprimiť ꝛ q inde fit panis zucari diciť
Tercio puluis ꝯſurgit citrinus q ex zucari vlteriori deco
ctōe in colore intendiť. Hec itaq; cana mellis ex qua tāte
virtutis ꝛ p̄ſtantie humane nāe accōmoda alimonia ſimul
ꝛ medicina effluit plurime eſt ſuccoſitatꝫ ꝛ dulcedinis hu
morē affert tꝑatuz. regimini reſumptiuo perq̃ʒutile p̄cipue
ſenib⁹ nāe frigide in oī tꝑe quo cana mellis reperiť ꝛ in oī
regione. quia tū ventoſitates adducit cū decoctōe aliq̃ re
rū calidaꝝ ventoſitati aduerſantiū corrigendā iubent.

De Penidijs.

p Enidijs nōnunq̃ʒ ſenectutē refici p̄ceptū ē quoꝝ na
tura calida eſt ꝛ hūida ſanguinē dāt tꝑatum egrota
tiuo ꝛ tuſſienti pectori vtiles ſunt. aluū lubricādo ſoluūt
laudatiores ſunt quecūq; ex puriori fiunt zucaro. principa
tūq; in h obtinēt q̄ ex portugalia deferūť. De Cādis

ſ Unt ꝛ hi tꝑate caliditatis humidi tū in. ij. gradu
quoꝝ purioribus diafanis atq; leuioribus ſenes tē-
peratos in oi tꝑe ꝛ in oi regione refici iubent. canne pul-
monis mirū in modū idonei ſunt. quia tū ſtomacho cole-
rico aduēſanť cū fructib⁹ muris eos edēdos Albu. p̄cipit:

¶De hortenſiũ oleribus ſiue naſcentibus plantis. Ca.xxxiij.

a Ppellatõe oleris Arabes herbas ⁊ fructus q ex li gnea planta nõ oriunt intellexere. latinoꝝ tñ vſus ẽ vt herbas ſolũ. quaꝝ oĩm imbecilliſſima eſt mã. refrigerãt aliq̃ quoꝝ pcipue crudi cales aſſumunt: vt intubus ⁊ lactuca. dare paꝝ ſanguinis oĩm oleꝝ cõis fere eſt accuſatio adeo vt ꝯfeſſum ſit minus decẽ dragmis ſanguinis ex decem oleꝝ dragmis fieri. cui⁹ ꝯrium eſt videre in eo qđ ab eſu carnis euenit ſanguine. Ideo vſum oleꝝ in regimine reſumptiuo nõ ſimplicit ſed cũ ꝯditione admiſere. nã quecũq; ex eis vires attenuandi hñt ſanguinẽ ſenũ vt adurat diſponũt quoꝝ frequentiori eſu ⁊ iflatões fiunt ⁊ eũ morbũ q Tyberij ceſaris pncipatu irrepſit quẽ colũ dicunt ⁊ eſt dolor colicus. digeſtio ipedit niſi ſit aliqđ acutũ ex eis ſicuti origanũ recens qđ calfacit ⁊ vrinã ꝓcurat. ⁊ vaſturtiũ qđ calfacit ⁊ deſiccat ſic̃ ſynapis. ſcindit ſciſione forti ⁊ adurit. cũ aqua calida bibitũ ſoluẽ nãm ⁊ vẽtoſitates inteſtinoꝝ diſcutet Auic. auctor eſt. hec eni ⁊ ſilia ab hac operatiõe deficiũt. eiſdem deniq; intercipit minuitq; vita. craſſa vo ex olerib⁹ ſanguinẽ dant flegmaticũ nec minus vires corpis opprimũt: qa tñ quedã ſenectuti opitulant ſm ſemitã ſaltẽ medicatõis aut pſeruatõis a morbo ſicuti ſicla q̃ lenitiua eſt. ⁊ apiũ cui⁹ ſemen ⁊ folia etſi nõ ſoluũt in radice tñ eſt ſolutio vt Auic. ſcribit. ⁊ poroꝝ aliqd cui⁹ parũ in pmis menſis aluo imperat. ideo de eis agendũ eſt in hac gerẽtocomia. Oleꝝ itaq; q̃ hortẽſia ſunt ſic̃ q̃ p agros cura agriculture naſcunt aliqñ laudatiora alijs eiuſdẽ ſpẽi olerib⁹ ꝓ tutela ſenectuꝫ hẽnt humidiora atq; frigidiora. alia vo eratica ſiue ſilueſtria q̃ꝝ ort⁹ atq; vſus ſm plurimũ eſt ecõtrario. Quorũdã quoq; eoꝝ pluris alimenti eſt in folijs ſicuti lactuce. aliorum vo in radicibus ſicuti rape

quedam acuta, alia pꝛouocantia. quedaꝫ nullā haꝝ viriū
habentia. Ea q̄ acuta ſunt in regimine ſenectutis ẜm mo-
dicū medicine potius qꝫ alimēti mō laudauere. quoꝝ etiā
oleꝝ quedā ſunt cuius radix eſui eſt apta eiuſdē ſemē aut
germen ſiue folia via alimenti aliqn̄ nō ſunt in vſu. Olera
vehementioꝛa effectu viribuſqꝫ in frigidis locis ⁊ in aqlo
nis ⁊ ſiccis eſſe ferūt. ⁊ qa nō ē difficile cognitu eas ſcire
q̄ gerētomie attinēt ꝯtēplari volētibus dinoſcant̄ exēplo
Antonij Caſtoꝛis cui ſumma auctas olim erat int̄ Roma
nos in arte medica: q vt Pliū. ſcribit plurimas in eiꝰ hoꝛ
tulo herbas alebat centeſimū eius annū excedēs nullum
coꝛpis malū expꝑtus ac ne etate qdē mēoꝛia ac vigoꝛe cō
cuſſis. Adducamꝰ itaqꝫ ⁊ nos q̄cunqꝫ eoꝝ lōga expꝑientia
efficacioꝛa inuenere ꝑitioꝛes regimini reſumptiuo inſerui
entia: ⁊ hoꝛtenſea pꝛecipue a radicibus exoꝛdiendo.

De Radicibus in genere.

r Adices fere oēs ⁊ p̄cipue oleꝝ rebꝰ ſtomacho alie-
nis ⁊ inflātibus annumerant̄ veluti idigeſtibiles et
turbatiue aliaꝝ partiū plāte comparatōe ſicuti Gal'. viſum
eſt, colligūt eniꝫ in ſeipſis humoꝛem plurimū indigeſtum.
eo ꝙ in radicibus collectus hūoꝛ finē ſuꝑioꝛis digeſtiōis
expectat. In eis itaqꝫ hūoꝛis plurimū illaboꝛatū eē rōi cō
gruit hūano coꝛpi ab his alimētū humidū ⁊ turbatiuū de
relinq: qa tn̄ eaꝝ qbuſdā cōis eſt veſcendi vſus in reſum-
ptiuo regīne eaſdē ꝯcoctiōe aliq̄ aut ꝯdimēto vel q̊libeat
alio mō p̄parādas iubēt. De Rapis.

r Apā a rapiēdo dictā, i. ꝯpꝛehendēdo ferūt, de cuiꝰ
genere etiā naponē ⁊ rapunciliū Cōciliatoꝛ ſcribit.
mediam eſſe inter bonitatem ⁊ maliciā ponunt, calidam
in fine gradus pꝛimi: humidam vero in gradu ſecūdo: qa
cruda dura eſt ⁊ ineſibilis mali ſucci: eā bis ꝑcoqui aqua
pꝛima et ſecunda abiectis, demū vero cum pinguiſſima

carne iterum elixari iubēt. Sic enim nō minus aliqua homogenearū plantarū alibilem Gal'. prodit. nam duritia sua ſube temperaẽ laudatum ꝛ valentius atq; mediocre alimentū prebet regimini reſumptiuo: nō oīo noxium. ꝓprietatem enim miram habere ad viſus ꝯfortatiōem atq; oculoꝝ illuminationem ferūt. Rape vſus in alimonijs noſtris pluribus modis ꝯmendarūt ita vt aſſam eam laudatiorez elixa affirment: nam quecunq; humidiora ſunt non amplius humectari volūt. ſicuti enim corpora lapſa per contraria regi oportet: ita ꝛ alimenta cōditurís ꝛ preparatōibus oppoſitis parari: vt calida frigidis. ꝛ frigida calidis. humida ſiccis. ſicca humidis. Rapas itaq; ſicuti ꝛ pira ꝛ ſuillam carnem cōmendatius aſſari. legumina v̄o ꝛ leporinam carnem elixari volunt. Meditulium folioꝝ rape ꝑcoctū eſu datū vrinā mouere filius Serapionis ſcribit. Rapam v̄o corpori vaporem mouere. ventrez procurare. partum expellere. nauſeamq; prohibere Theo. priſc'. ſcribit;

¶ De Raſano ſatiuo ſiue Radicula ꝛ Armoratia.

b Eradices in regimine ſenectutis qa mali ſucci ſunt medica nō aūt alimenti cauſa concedēde: ſunt ſenib' nature calide ꝛ humide ad concitandū vomitū precipue frigido tp̄e ꝛ in regiōe ſeptentrionali dari iuſſit Albuchaſis. nam in eorū ſtomacho diu morantes eructuatōes mouent. inflationes vomitioneſq; efficiunt. flegma viſcoſum ſcindunt. idq; ad os ſtomachi ſubleuāt. quare ſtomacho ſunt noxie. calide cōplexionis. graduātur in. iij. ſicce v̄o in ij. ex eis groſſos hortenſes atq; recentes eligendos iubēt in poſtremis menſis raphano ſenez aliqū veſci vtile eſt nā ventrē emolit. Ideoq; ꝛ rebus aluū mouentibus radiculam Celſus annumerat. deſcenſum alimenti efficit. ſenſus attenuat. vrinam concitat. cōminuit atq; eijcit calculos. ꝛ precipue eius vt aiunt folia.

¶ De radicibus Acruminum.

a Crumina cum tria ponanť genera. porrū. cepe:cū qua ⁊ aſcaloniā ſiue bullum annumerať ab oppido iudee nominatū ⁊ putať philiſtim: a quo ⁊ Herodes aſca lonita.⁊ allium. omnia mali ſucci ſunt. Porri naturam a porrigēdo ſe dicit; calidā in.iij.ſiccā in.ij.aut in fine.iij.po ſuere qa ſomno aptum ſcribunt.eiuſq͡ʒ alimentū firmius q͡ʒ quod lactuce. cucurbite. ⁊ aſparagi vt Celſus tradit. ad eſum ſenectutis laudauerūt; ⁊ precipue qa mali ſucci eſt. dolorem capitis.dentiū. ⁊ gingiuaꝝ.tumultuoſa ſomnia. caliginem oculoꝝ efficiens raro parū eius conditū almu ri ⁊ oleo in primis menſis cōmanducatū. ventrem eniʒ ſti mulat.aluum emollit.vocis ſplendorem affert. thoracem ⁊ pulmonē purgat.hemoroydibus medeť.Quia tñ acutū eſt atq͡ʒ inflationes efficiens renibus ⁊ veſice vlceratis cō trarium ad eius eſum id bis elixare iubēt ⁊ proiectis aqs illis in aquā frigidā iufundere;ſicq͡ʒ eius nocumentū ⁊ in flationem auferre. Cepam ꝯſimiliter calide nāe ad finē vſq͡ʒ tertij ad quartū vſq͡ʒ gradū humidā in.iij.eam preci pue q̄ alba eſt.antiqua.⁊ ſuccoſa.ꝑmutatis aquis in qbus infundiť cū aceto ⁊ lacte ſenibus nature frigide hyberno tpe ⁊ in regione ſeptentrionali Albuchaſis conceſſit; de coctā precipue.Eius radicem ideo dictā cepā;qa nō aliud ſit q͡ʒ caput.ſcindit enim meatus venarum aperit. vrinam mouet.oxirema ſedat q̄ eſt eructuatio acetoſa.appetitū ex citat.ſuꝑficiem corporis rarificat.ſudorem concitat. aluo imperat.venerem ſtimulat.nec tñ ſit nō alibilis.etſi eo lau datior habeatur quo pluribꝰ aquis ꝑcoquitur demūq͡ʒ cū pinguiſſima carne ⁊ aromatibꝰ condiať.Quia tñ tumultu oſa ſomnia adducit intellectuiq͡ʒ noxia eſt;humores vitia tos in ſtomacho efficit.ſaliuā adauget. in pluribuſq͡ʒ ſene ctuti aduerſať.q͡ʒuis in paucioribus eidē ꝯueniat.Eam in

regimine reſumptiuo frequentiori vſu repellendã iubent. bulbos calefacere. ⁊ flegma ꝑ ventrẽ deponere Theodorus ꝓdit. ſunt tñ mali ſucci. Alliũ ſic dictum qa oleat vt ferẽ. Conſiliter ſi modici fuerit acuminis aceto ⁊ oleo cõditum Albuchaſis ſeniorib⁹ ꝯceſſit ꝯplexionis frigide hyberno tpe ⁊ in regionibus montanis. excalfacit enim ⁊ exſiccat in. iij. gradu ad. iiij. vſqꝫ: eo tñ decocto via poti⁹ medicine ꝙ̄ alimenti vti volunt: ita vt ipm̃ tiriacã eoꝝ q nãe ſunt frigide dicant. calorẽ nãqꝫ adducit vlceratiuũ ⁊ vſtiuum putaẽ. humores craſſos ⁊ viſcoſos ꝑcipue frigidos extenuat atqꝫ diſcutit. ventoſitates repellit. Eſt enim alliũ mãliter ventoſum ⁊ſi effectiue ſiue virtute ventoſitatis ſit remotiuũ. aluũ mouet ſicuti ⁊ cepa. eo vermes ꝓtinus emoriunẽ. voci ſplendorẽ affert. guttur abſtergit. oculis tñ ꝯtrariũ eſt. odor eius profilaticũ eſt collo ſuſpenſus ſicuti Theodorus priſcianus ſcribit. Eſt aũt profilaticũ cuſtoditiuũ ſiue preſeruatiuum vt Alexander. c. de epilenſia. Nimio tñ vſu capiti eſt oneroſum. ſodã efficit precipue ſenib⁹ calide nãe. pectori languido ⁊ tuſſi antique medeẽ. optimũ adiutoriũ eſt morſui venenoſoꝝ ⁊ precipue rabidi canis. aquaꝝ vitia emendat. A ꝯtinuo tñ horum eduliorum eſu quecũqꝫ viſcidiora ſiue pungitiua abſtinere precipiũt. ſolũ enim his qui ante flegmaticũ humorẽ ſeu crudũ aut viſcoſum collectũ habuerint idonea talia iudicanda ſunt vt Gal. ait.

¶ De Paſtinacha Bautia ⁊ Carioto.

P Aſtinachã ideo dictã (vt aiũt) qa ꝑcipuus paſt⁹ ſit hoĩs ſenectuti idoneã ꝓdũt. ⁊ his ſenib⁹ ꝑcipue qꝛꝝ nã frigida ẽ ⁊ hũida hyberno ꝑcipue tpe ⁊ in q̄uis regiõe calide. n. ſunt i gradu. ij. hũide v̄o in. i. ſenẽ manifeſte excalfaciũt aliqd aromatizitat; hñtes. vrinã mouẽt. vẽtrẽ emolliũt. attenuatiue ſunt. oĩm laudatiores ſunt. cariote rubee ꝑ̄ſertiꝫ dulces. tpe ꝑcipue hyberno. quarũ tñ alimentũ min⁹ ẽ eo ꝙ rapaꝝ. digeſtionẽ retardãt ideo pluria ꝯcoctiõe

eorum nocumentū corrigendū aiunt. Bautia ſiue paſtinacha ſilueſtris vrinā mouet plurima egens percoctione potius in vſū via medicine q̄ȝ alimenti veniens. Cicuta minor plurimū ſilis bautio in forma quā vulgares maiuculā appellant: oīo tñ diſſilis v̄tute quia ſtupefactiua repellenda eſt in regimine nō reſumptiuo mō ſed ī quolibeat alio corpori ſano conueniente.

De Enula.

r Adicem hortenſis enule nouam ꝛ fragilem ſenibus nature frigide hyberno tpe ꝛ in regione frigida dari preceptum eſt. nam digeſtioni opē prebet. iecoris ꝛ ſplenis opilationes aperit. ori ſtomachi robur preſtat; precipue humoribus repleto. deſcenſū cibi p̱ inteſtina adiuuat. ventoſitates diſcutit. iram atq̄ȝ triſticiā aufert. pectus mūdificat, vitijs pulmōis medetur. ſuſpirioſis aſmaticq̄ȝ q̄ꝺ ſenibus ſicuti ꝛ hyeme eſt maxime familiare vt inquit Theodorus. venaꝝ ſupflua per vrine meatus educit. Ferunt vinū cum ea arte conflatū inter ſalutaria remedia ad ea q̄ dicta ſunt optimū adiutoriū eſſe. Radicem enule calide ꝛ ſicce complexionis graduarūt in. ij. gradu. cuius imoderato vſu corrumpitur ſanguis ꝛ minorat̄ ſperma. etſi eadem radix rob condita aut obſonijs mixta in regimine reſumptiuo laudata ſit.

De Intubo erratico ſiue Cichorio.

I Ntubum erraticū in egypto cichoriū appellāt. eius radix nō minus ad eſum venit q̄ȝ folia. ꝛ id ſpēm dicunt ſilueſtris endiuie querelis epatis ſm oē genus morbi lapſi renibuſq̄ȝ opitulatur. eoꝝ opilationes aufert. colorem laudatū efficit. ſtomacho idonea eſt lȝ rebus acribus annumeret̄ in regimine reſumptiuo ſenū p̄cipue calide ꝛ ſicce nāe eſtiuo tpe atq̄ȝ in regionibus calidis conceſſum; decoctū precipue. quod lȝ refrigeret eo q̄ nāe frigide gra-

duatur caliditati tñ attinet, quã rem eius amaritudo teſta
tur, minuſq; calfacit ꝙ̃ cardus, ⁊ epati prodeſt vt Theo-
dorus Priſcianus ait: Huius oleris tum folioꝝ, radicuꝫ,
germinũ, teneroꝝ, ſtipitũ, cũ augent ad ſeminis emiſſionẽ
Cũ etiã floꝝ plurimo eſu gaudet Roma orbis terrarum
quondã cephas, terra vt ait Plinius oĩm terraꝝ alumna
cũctaꝝ gentiũ in toto orbe patria facta.

¶De Bugloſſa grece, i, lingua bouis q̃ dr̃
borago ſiue eufroſinũ, i, bone leticie.

b Ec olera nõ minꝰ floribus ꝙ̃ folijs ⁊ ſucco ⁊ adhuc
p̄ſtantius radice in vſum ſenectutꝭ laudarũt, vires
eniꝫ hñt calefactorias ad mediũ vſq; gradus primi, exhu
mectãtq; in fine primi gradus, humidior tñ borago eſt ꝙ̃
bugloſſa, ab ea nõ diſtãs niſi ſicuti hortẽſe ab erratico ſiue
ſilueſtri, cuius ſucco depurato vinoq; ꝯmixto potui dato
canos retardari faciemq; detergi ferũt, ꝯpertũ tñ eſt bora
ginem plurimũ in ventoſitates ꝯuerſiuã: quã rem multitu
do eructuationũ quas mouet eius plurimus eſus oñdit.
Bugloſſam itaq; ſenectuti magꝭ idoneã ſcribũt: nã cordi
leticiã affert, virtutẽq; vitalẽ repat ad cuius ꝯfortationeꝫ
ꝯplexiõe ⁊ ꝓprietate ſimul opari Auic. prodit, adeo ꝙ in
omni cordis paſſiõe ſm oẽm ipſius modũ adminiſtratõis
a ſpiritu vitali ſepãdo vapores turbidos ⁊ melancolicos
mirã virtutẽ hre inter auctores ꝯuenit. cuiꝰ radix cortice
nõ lota alijs eius ptibus veluti iuuantiorẽ Judeꝰ p̄ponit
nã ſua peculiari ꝓprietate aiam vt aiũt dilatat, humorem
melancolicũ exterminat, deletq; paſſiões inde eueniẽtes.
ferũt q̊ꝫ eã vino ꝯmixtã in ꝯuiuijs leticiã adducẽ, de qua
Plinij verba ſunt hec: Precipuũ eſt bugloſſe ꝙ in vinũ
deiecta animi voluptates auget.

¶De Meliſſa.

n Ec voluere regimẽ reſumptiuũ hoc genere oleris

carere: nam etſi calfaciat atq; ſiccet ad gradū vſq; ſecundū: eidez tñ ineſt proprietas mirabilis cordis atq; animi epatiſq; voluptates augere: tum ꝓprietate: tum etiā complexione. depuratq; ſpiritus ⁊ ſanguinez q in corde ſunt a vaporib⁹ melācolicis. apitq; cerebri opilatiōes. digeſtiōi opitulat̃. melancoliamq; abſumendo mentem atq; animū leticia replet.

De Menta.

m Odicū hortenſis mente quā ⁊ ſiſimbriū dicūt in regimine reſumptiuo ꝯceſſerūt. eiuſq; nāz calidā ⁊ ſiccā dicūt ad gradū vſq;. ij. ſuoq; odore animū ⁊ ſapore auiditatē in cibis excitare ſcribūt. digeſtiōez adducere. ſingultū remouere. vomitiōes cobibere precipue ab humorib⁹ frigidis eueniētes. ⁊ oio ſtomacho ſubuenire. ita vt grato odore menſas percurrat in ruſticis dapibus vt ait Pliū. venerē ꝯcitat. plurima tñ mente q̃titas eſui data hūores incrudat nimia humiditate ſui. eā ſolam nō edendā iubēt: nā pruritū adducere aiunt peritiores.

De Saluia quam herbarij eleliſphacon grece vocant.

ſ Aluiā hortēſem regimini reſumptiuo accōmodarūt eo ꝙ ſeniorꝝ ventoſitates repellit. viſcerꝝ opilatiōes aperit p̄cipue ab humoribus flegmaticis euenientes cerebruz ⁊ neruos ſtomachum atq; inteſtina corroborat: nam ipſa calide ⁊ ſicce nāe ad gradū vſq;. ij. ponit̃ ſui aliquali ſtipticitate exſiccat ſuꝑfluū qđ de hūoribus eſt in eis: cuz vino nō admiſcendā eē preceptū eſt: nam vino ꝯmixta celerius ebrietatem adducit ſicuti Auicenna prodit.

De Roſmarino. Maiorana ſiue Sanſuco. Ruta. Apio. ⁊ Petroſelino.

h Js oleribus ſenes veſci volūt vi tñ potius medica q̃z alimonie. calida eniz ſunt ⁊ ſicca in fine grad⁹. ij.

vſqꝫ ad.iij.caleſactiua atqꝫ ſiccatiua abſumptiuaqꝫ atqꝫ at
tenuatiua humiditatū flegmaticaꝝ quibus plurimū abun
dat ſenectus. Roſmarino quem latini ab effectu herbam
ſalutarem vocāt. alij vo deudro libanū ſiue libanotis di-
cūt.flagrat enim olibani odore quo ante vſum thuris pla-
care deos ſolitos antiquos ſcribūt.peculiare eſt corize fri
gide ex cerebro eueniēte ſubuenire. ventoſitates fugare.
vrinā citare,opilationes lyenis iocineris ⁊ inteſtinoꝝ api
re.dapibus ꝯmixtū nāqꝫ exhilarare.a venenoꝝqꝫ nocumē
to tueri. Maioranā qꝫ calide ⁊ ſicce nāe ad gradum vſqꝫ
terciū acutā cū fortitudine.apitionē ꝓſtare.opilationibus
cerebri ⁊ epatis.virtutē hr̃e attenuatiuā atqꝫ diſſolutiuā
poſuere ꝓcipueqꝫ doloꝝ inflationū ⁊ humiditatū cerebri.
Rutā etiā ⁊ ꝓcipue hortenſem cuius ortus eſt iux arborē
ficū dū viridis eſt nature calide ⁊ ſicce in.ij.graduarūt:lꝫ
dū inareſcit ad terciū vſqꝫ gradū ꝑueniat. eā lꝫ mali atqꝫ
acris ſucci ſit ꝯceſſerūt ſenioribus via poti9 medicine. hꝫ
nāqꝫ vires ſcindendi.diſſoluēdi.carminādi venas depurā
di.digeſtiōi ſubueniēdi.alimēti appetentiā efficiēdi.ea ꝓꝑ
⁊ vires ſtomachi repandi.lyeni qꝫ idonea eſt.anguſtie pe
ctoris medet.paraleſi ⁊ neruis refrigeratis.viſumqꝫ perficit
atqꝫ acuit . ex ruta.roſa.feniculo.berbena.⁊ ceridonia fit
aqua que lumina reddit acuta. Petroſelinū qd̕ q̄ſi petre
apiū appellāt a petra ⁊ ſelino quod eſt apiū calide ⁊ ſicce
nāe ponit ad gradū vſqꝫ.ij.diureticū eſt.vētoſitates diſcu
tiens.⁊ digeſtiōeꝫ ꝑficiēs. eius ꝓcipue foliū lꝫ radix preci
pue cruda difficulter digeratur. eſum petroſelini cū lactu
cis ſenibus nature frigide hyberno tempore atqꝫ in regio
ne frigida conceſſere non minus q̄ꝫ apiū hortenſem ſicuti
opilationū aperitiuū.vrinam adducit etſi ventrem inſtrin
gat.nimius apij vſus ſtōacho noxiū ꝓhibet eo ꝙ attrahit
mās acutas aliunde ad ſtomachum vt Ruffus auctor eſt

quia tñ capitis dolorem adducit cũ lactucis edendũ Albuchaſis iubet eius eſum ꝓhibere tp̄e quo aĩalia veneno ſa mouenť nã meatus aperiendo prebet iuuamentũ vt venena ad intima corporis penetrent.

¶De Ozimo.

o Zimũ ⁊ precipue citratũ nõ minus ꝙ gariofilatum cuius folia parua ſunt ꝙuis a criſippo veluti inutile ſtomacho. vrine. atꝗ oculoꝝ claritati. grauiter increpetur; tum etiam quia inſaniam (vt ait) efficit. ſenioribus tñ nature frigide in regiõe ſeptentrionali ſecuta etas alacriter defendẽdo conceſſit; via tñ potius medica ꝙ alimonie grã. nature calide in gradu primo: ſicce v̾o in eodẽ vł in. ij. poſuere ꝓprietate ſua tum folijs: tũ etiã ſemine. cordi leticiã afferre. adiuuari ad hoc efficiendum aromaticitate quadã ⁊ ſtipticitate tenuitati aſſociata Auic. ſcribit. ozimũ plurimo vſu ſm̃ ſemitã alimẽti repulerũt: eo ꝙ rebus ſcrib⁹ annumerať atꝗ aluũ mouentibus ſuꝑfluitateꝗ humoris qui in eo eſt ſanguinem dat turbidũ ⁊ melancolicũ venarũꝗ inflationẽ ⁊ capitis dolorem lꝫ eius eſu odoratuꝗ cerebri ⁊ nariũ opilatõibus. hemoroidib⁹ ⁊ cardiace paſſioni mederi affirment.

¶De Serpillo ita nuncupato qꝛ eius radices longe ſerpant.

a D moreta ſiue ad intinctus idoneũ eſt ſerpillũ regimini reſumptiuo: nam natura ſua calida ⁊ ſiccca in gradu. ij. appetentiã cibi excitat vrinã mouet ⁊ oĩo ſtomacho ⁊ cerebro caliditate ſua ſtipticitate. atꝗ arõaticitate vtile produnt.

¶De Bleta.

b Litem betã ſiue bletã nõ aũt blitũ a ſaporis ſtupore ita nuncupatũ. ſiclã intelligi volũt ꝗ ſi hortenſis fuerit nõ erratica tp̄e p̄cipue hyberno in regiõibus ſiccis

ſenes quoꝝ inteſtina ſiccca ſunt veſci p̄recipiũt;nam licet nature calide ⁊ ſicce in primo ponat̃;ea tñ q̃ alba eſt quaꝫ candidã dicũt ad frigidũ declinat.ideo rebus refrigerãtibus annumerat̃.eſt tñ virtutũ ꝯpoſitaꝝ lenitiua . ventris abſterſiua.pungitiuaqꝫ virtute eius banrachia. atenuatiua ⁊ diſſolutiua.eius ſuccus magis q̃ꝫ ſuba ventrẽ ſubducit;ideo rebus aluũ mouentibus annumerat̃ . que lꝫ mali ſucci ſit parũqꝫ alibilis ſicuti ⁊ olera queqꝫ.firmior tñ cenſetur q̃ꝫ lactuca. cucurbita vel aſparagus ſicuti Celſus ſcribit;edendã eẽ p̃cipiũt vt aluo impet paꝝ decoctã: naꝫ plurimũ decocta aluũ aſtringit. quia tñ blitis ſanguinẽ vt aiũt ꝯburit cũ aceto ⁊ ſinapi edendã eẽ precipit Albuchaſis.vt v̉o ſtomacho laſſitudinẽ nõ adducat ſiue mordicatiõem cũ dulcibus ⁊ aromatibus ⁊ lacte amigdalaꝝ.

De Anetho.

a Nethũ viride ⁊ molle ga ſui ſucco ſtomacho idoneũ eſt lꝫ ſui ſuba mali ſucci ſit. renib⁹ q̃ aduerſet̃.inflationes leuat.rebus aluũ mouentibus annumerat̃.hũores frigidos calfaciẽdo maturat.aluũ ab intraneis vicijs purgat.lenit.eius tormina ſedat.ſomno eſt aptũ. ſingultũ de repletõe ꝯpeſcit. abominatiõeꝫ tamen imo frequẽtiore eſu viſus ibecillitatẽ.nauſeã.⁊ vomitũ p̃cipue eius ſemen adducere fertur.ideo ſi cũ limoncellis edat̃ ſenibus nature frigide hyberno tempore atqꝫ in regione frigida vtilẽ Albuchaſis prodit.eius naturam calidam ⁊ ſiccã ad gradum vſqꝫ ſecundum.alij calidam in fine ſecundi; ſiccã aũt in fine primi effirmant.

De Feniculo.Aneſo.Ferula. ⁊ Carduo.

f Eniculi vſus frequens habetur in regimine ſanitat̃ non minus ſemine q̃ꝫ radice ⁊ folio eius; p̃cipue tñ hortenſis dulcis vſum in regimine reſumptiuo laudãt.ca

lide ⁊ ſicce nature ponitur ad gradū vſqꝫ ſecundū:licꝫ ca-
liditati magis attineat qꝫ ſiccitati, quod licꝫ mali ſucci ſit
ſicuti ⁊ aneſum vt Celſus inquit:inflatiões tamen leuat.
opilationū aperitiuū.viſum acuit caliginem oculoꝝ deter
gens:⁊ proprie eius ſemen.ſcribit Plinius feniculū ſer-
pentes nobilitaſſe guſtatu ſenectā exuendo:oculorūqꝫ aci
em ſucco eius reficiendo.vnde intellectum eſt hominū qꝫ
caliginē pcipue eo releuari.ideoqꝫ ⁊ feniculū dici qa eius
thyrſus ⁊ radicis ſuccus acuat viſum.ſtomacho preterea
nauſeā perpeſſo ſubuenit.vrinam mouet.lapidem in reni-
bus cōminuit.Eſt quoqꝫ in genere feniculi ſilueſtre quod
hippomaratiū ſiue myrſeneū vocāt ad oīa vehementius
feniculo hortenſe.Aneſum earundē virtutū eſt cū fortitu-
dine ⁊ acuitate.eius naturā calidam in primo:ſiccā vo in
tercio gradu ponūt.oris tn̄ halitū iocundiorem facit feni-
culo:imo vino collutū vultū iuniorem vt aiūt preſtat. pre
cipuū putatur ad ructus ſingultū inhibere.ſomnū conci-
tare ſi potetur.calculos cohibere.inflationibus ſtomachi
⁊ inteſtinoꝝ torminibus ⁊ celiacis mederi.vomitões ſiſtē
precordioꝝ tumores.⁊ pectoris viciȷs.neruis qꝫ vtiliſſi-
mū.laſſitudinis auxiliū viatoribus ſpondere Plinius
affirmat.Ferula qꝫ veſcunt qꝫplures cuius caules deco-
ctos ſtomacho idoneos ſcribunt:licꝫ plures ſumpti capi-
tis dolorē faciant.ferulam torminibus mederi aiunt.Hor
tenſia carduoꝝ ſunt in frequenti eſu artichiochi vulgo ap
pellata.folia eoꝝ decocta ſpinoſa cacumine ſtomachū cor
roborare,odorem bonū oris efficere.⁊ calculos ꝯminue-
re.auctor eſt Auic.vuluis quoqꝫ ſi credimus etiā cōferre
aliquid traditur vt mares gignantur ſicuti ſcribūt Che-
reas Atenienſis ⁊ Glaucias qui circa carduos diligētiſ-
ſimus fuit.cardua excalfacere ⁊ vrinam procurare Theo
dorus Priſcianus ſcribit.

De Eruca.

e Rucā quaſi vticam appellāt eo q̄ ignite ſit virtutis quā nō oīo illaudarūt in regimine reſumptiuo; ſiue hortenſis fuerit ſiue erratica: ſm tñ ſemitā potius medicine q̄ꝫ alimenti, quā nature calide poſuerunt in. ij. ſicce v̄o in primo, aperitiuā ꝛ lenitiuā. ad alimenti digeſtiōem plurimū auxiliari, ſolam tñ non eſſe edendam quia mali ſucci eſt atq̄ꝫ acris, dolorem capitis adducit. lactuca tamen, endiuia, ꝛ portulaca, hoc vitiū remouent ab ea. tanta eſt ſuauitas eruce in condiendis obſonijs vt greci eā euzomon appellent. Naſturtiū eruce plurimū eſt viriū ꝯſimiliū.

De Sinapi: quā ita appellari ferūt quia folijs napi ſimilis eſt.

a Lbuchaſis auctor eſt ſinapim eius ſemine ſenioribus nature frigide ꝛ humide in regionibus montanis hyberno precipue tempore plurimū idoneā: nā lꝫ mali ſucci ſit atq̄ꝫ acris: tamen quia eius natura calida eſt et ſicca ad gradum vſq̄ꝫ quartum. flegmatis eſt ſciſiua attenuatiuaq̄ꝫ. cerebrum ab humiditatibus depurat. aperitq̄ꝫ opilationem collatorij ita vt nihil ea magis in nares ꝛ cerebrū penetrare aſſeuerent. ieiuno eſa intelligēdi acumen efficere aiunt. melleq̄ꝫ cōmixtam antiquā aſperitatem cāne pulmonis auferre. lyenem attenuare. ſtomacho vtiliſſimam contra omnia eius vitia. pulmonibus quoq̄ꝫ excreationes faciles efficere. cibo ſumptam ſuſpirioſis dari. aluū molire, vrinam mouere, quia tamen via alimonie humores efficit malos ideo ſm ſemitam medicine potius q̄ꝫ alimenti ſinapis parꝫ in regimine reſumptiuo veſci iubēt: ſicuti ꝛ oleꝫ cunctis que acuminis aliq̄ habent acuitateꝫ ſinapis rob ſiue defrutum aptiſſime refrangit.

¶De Senatione ſiue Creſſone.

e Erbam hanc Arabes pupillam oculi nuncupāt. alij erucā aque aut apiū aque: calide ꝛ ſicce nāe ponitur ideo calfacit ꝛ diſſoluit. vrinā citat. calculos in renibus ꝛ veſica ꝯminuit: in regimine reſumptiuo nō eſt repellenda. eam comedendam elixam aut crudam Auic. iubet. vlceribuſq; inteſtinoꝝ remedium eſſe.

¶De Lactuca.

h Ortenſem lactucā amplam lacte carentem alimentum ꝓprie iuuentutis eſſe ſcribūt eo ꝙ frigida ſit ꝛ humida ad gradū vſq;. ij. hūane nature refrigeratrix abſq; malicia. Attñ quia inter olera ꝯnumerat̄ quib⁹ eſt exiguū ſanguinem dare atq; cacochimū: lactucā plurimū quidez ꝛ nō cacochimū nō tñ euchimū ſanguinem dare Gal. tradit. Unde ꝛ idcirco lactucā aiunt nuncupari qa lac plurimū dat mulieribus. aut qa lacte abundat. in regimine reſumptiuo nō oīo illaudatur: lz rebus acribus annumeret̄ ſicuti ꝛ oleꝝ pars maxima. eſt tñ ſtomacho idonea ꝛ ſomno apta. nam ſicuti colerizante ventre ſuperiore iuuenib⁹ refrigerandis admittit̄: ita ꝛ eam elixā vt laudatiſſimā ad ſenectutis vigilias coercendas recipi iubent. Frigiditatē lactuce ea q̄ lacuū eſt aſſimilarūt. frigiditas nanq; lacunalis remiſſior eſt ea q̄ eſt aque fluuiatilis. tum ſolis calore lacus in ꝓfundum vſq; penetrante. tum terre vicinitate ꝛ ſui mixtione cum luto. Recte itaq; Auer. lactuce frigiditatem ſilēm prodit ei q̄ riuuloꝝ eſt: eaz ad laudati ſanguinis gñationem q̄ntitate ꝛ qualitate cunctis oleribus preferūt Et qa natura oībus refrigeratrix eſt ideo greci eam eumechion dicunt: qm̄ hec maxime veneri refraget̄. eſtate grate a ſtomacho faſtidiū auferre. cibiq; appetentiā facere. aluum neq; mollire neue aſtringere ſed vrinā mouere. Iſraelita ſcribit. rebus tñ aluū mouentibus Celſus eam annu

merat. Plinius auctoꝛ eſt diuū Auguſtū lactuca conſer-
uatum in egritudine pꝛudētia Antonij Muſe medici. Nō
lotam laudatioꝛem aſſeuerant. Jubet Celſus lactucā eſti
uam eligendam eſſe cuius cauliculus iam lacte repletus
eſt veſcendam eſſe cum eruca veneris concitatrice frigo-
rumq; contemperatrice diuerſe nature ꝙ lactuca volunt
vt nimio frigoꝛi par feruoꝛ īmixtus temperamentū equet
Ferunt nonnulli frequentioꝛes lactucas in cibo claritati
oculoꝛum officere.

¶De Spinachia.

ſ Enib⁹ nature pꝛecipue calide ⁊ ſicce verno aut eſti
uo tempe in regionibus calidis ſpinachiam vtilem
pꝛodunt. equalitati enim pꝛopinqua eſt. gutturi. pulmoni.
ſtomacho. atq; iecoꝛi apta. aluum humectando mollit.
melioꝛis alimonie ꝙ ſicla cēſetur aromatibus ꝯdiēdas et
muri frigendaſq; iubent. ſic enim earum nocumentum au-
fertur. nam digeſtioni aduerſat̄.

¶De Aſparago.

a Sparagus ſic dicta eſt quia in aſpero virgulto na-
ſcatur: cuius appellatione omnē ſtipitem tenerū cū
adoleuerit ad fructū ſiue ſeminis emiſſionē. Grecoꝝ peri-
tioꝛes intellexer̄ ſparago tū: nō autē ſpargo ſiue ſparo qđ
eſt geniſta ſenes nature pꝛecipue frigide ⁊ ſicce in regio-
nibus in quibus inuenitur hoꝛtenſe ſiue recente veſci vo-
lunt pꝛecipue cuius ſummitates decliues ad terrā vertun
tur. elixo ſale. aceto. ⁊ oleo condito. Sparagi naturā ſiccā
cum equalitate in calido ⁊ frigido ꝙuis a caliditate non
plurimū elonget̄ Auic. ſcribit. Etſi Jſaac Jſraelita eū ca-
lidum ⁊ humidū in pꝛimo graduarit: lꝫ hoꝛtenſem tempe
ratioꝛem aſſeueret. ſilueſtrem enim aſparagū quem coꝛru
dam aliqui nuncupant. alij libycū. Attici vͦo hominiū effi-
cacioꝛem ſcribunt domeſtico ⁊ calidioꝛē ſeu candidioꝛem

⁊ adhuc maioꝛis virtutis. Aſparagū abſterſiuum poſuere opilationū omniū viſcerū ⁊ pꝛopꝛie epatis ⁊ renum aperitiuū. diſſolutiuumqꝫ ⁊ magis campeſtre omnibus oleribus valentioꝛē magiſqꝫ alibilem hoꝛtenſeꝫ pꝛecipue. inter ſaxa aūt oꝛtū quē ſaxatilē dicunt mūdificare abſqꝫ foꝛti calefactione ⁊ refrigidatione aluo imperare. ideoqꝫ ⁊ rebus aluū mouentibus annumeratᷣ vꝛinā decoctū vtiliſſime mouere etſi ipſam veſicam exulcerat. venerem ſtimulare. lumboꝝ ⁊ renū doloꝛes ſedare. qꝛ tñ vilis ſtomachi noxiū habitū eſt rebuſqꝫ mali ſucci atqꝫ acris annumeratᷣ. eo elixato cū muri veſci iubent. Scribit Theodoꝛus pꝛiſcianus ſparagū ventrē ⁊ vꝛinā pꝛocurare vꝛticā ſimiliter vt ſparagus: ſed caloꝛe ſuo nimis flegma diſſoluere. vnde ⁊ rebus aluum mouentibus vꝛticā annumerant.

¶De Lupulo.

ſ Enibus quoꝝ natura calida ⁊ ſicca eſt cū tenuitate ſanguinis ⁊ ſpirituū inflāmabiliū lupulū idoneū ferunt in omni tempoꝛe quo inuenitur. eſt eniꝫ nature equalis cū declinatione ad frigidū inflāmationū omniū extinctiuus. ventris lenitiuus. educens de colera citrina rē aliquā vt ait Meſue. ſanguinē ab ea depurans atqꝫ eundeꝫ clarificans. ſedanſqꝫ eius inflāmationē. ſtomacho ⁊ iocineri excalfactis vtiliſſimū ſcribunt. in eius tñ cōditura obſeruandū eſt. nam Gal. in. iij. interioꝝ libꝛo auctoꝛ eſt lupulum aceto ⁊ ſale ꝯditū ſanguinem melācolicū dare. quod foꝛte verum eſt nimio eius vſu.

¶De Cappare.

n Aturā capparis ideo grece nuncupati qꝛ in cauliculo rotundo hēt ſeminū capitula vt aiūt. calidā ⁊ ſiccam ad gradum vſqꝫ. ij. cū extenſione pꝛodunt. quod facile dinoſci poteſt amaritudine. ponticitate atqꝫ acumine in eo apparētibꝰ. Eius vſum in regimine reſumptiuo laudāt

virtutibus eius nõ vulgarib⁹ ſm ſemitã medicine potius q̃ȝ alimonie, minimũ eniȝ nutrimentũ p̄bet ſic̄ ⁊ alia queqȝ tenuiũ partiũ: etſi viride ex eo ante ſaliturã valentioꝛ iudi cet̃, per ſaliturã enim vim alimenti amittit. vtimur fructu plante illius vt laudatioꝛe ad diſſoluendũ, aperiendũ abſ- tergendũue, tranſmarino veſci nolunt. nam arabicũ peſti- lens cenſet̃. aphꝛicũ gingiuis inimicũ. marmaricum vul- uis, apulum vomitus facit vt ſcribit Plinius. innocẽtius tamen italicũ eſt, ſubſecuta vero etas noſtra Alexandrinũ in magnis laudibus habet. Eos qui quotidie capparum edunt paralyſi nõ periclitari neqȝ lyenis doloꝛibus, ſtoma chum quoqȝ ⁊ ventrem flegmate oneratos per receſſum purgari, anguſtie pectoꝛis mederi inter plurimos auctoꝝ cõuenit. ante cibum ſalitã inſumptã cibi appetentiam face re, amiſſam ſiue ſopitam aut quolibeat modo deiectã exci tare, coleram nigram extenuare, aluum mouere: imo cap- parem eo modo ſalutarem lyeni pꝛodunt. nam euacuan- do humoꝛes craſſos per vꝛinam ſplenem purgat: ſicuti ab ſinthio iecur purgatur. quoꝝ opilationes ⁊ duritias exter minat aceto pꝛeparatus. illaudabilis tñ eſt alimenti: nam etſi melancoliã virtute ⁊ pꝛopꝛietate ſoluat: ex mõ tñ ſube ipſius alimentũ dat melancolicũ, eſtqȝ in colericũ nigrũqȝ ſanguinẽ ꝯuerſiuus. ſcribunt q̇ȝ eius vſu frequentioꝛi ner- uos ꝑcuti, ipſmqȝ ſtomacho iutilẽ eſſe int̃ auctoꝛes ꝯuenit Eo itaqȝ veſcant̃ ſenes ẽt tꝑe peſtilentie in eferueſcẽte aq̃ impoſito. deinde ablato oleoqȝ ⁊ aceto ꝯdito. neqȝ abſqȝ coꝛiandro: nam eius natura capparis nocumento tempe- riẽ maxime p̄ſtare affirmant.

¶De Oliua.

e Tſi imbecilliſſima ſit materia olee ſicuti ⁊ capparis vt ait Celſus, ſitqȝ oliua digeſtiõis difficilis paꝝ ali bilis humoꝛes dans craſſos ⁊ ſtipticos, ei⁹ tamen eſum ſi condita fuerit ſale aut ſucco limonis ad cibi appetentiam

halitūq̃ iocundiorem faciendū.ſtomachūq̃ corroborādū ſenib⁹ nāe frigide hyberno tpe in regiōibus frigidis ɔceſſere precipue in ſecūda mēſa: etſi in vltima vapores aſcēdentes caput ɔpeſcat:eligendā docuere eā q̄ media eſt in ɔplemēto ſue maturitatis. tranſmarina italicis preferī in cibis.ꝛ in ipa italia ceteris picenna vt auctor ē Plinius. Nō minus tñ etate nr̄a laudaī ea oliua quā felſina ſtudiorū mater ducit:neq̃ Tiburtine ſuus honor deſit:nam ꝛſi aliaꝝ relatiōe exigua ſit:ſaporis tñ dulcedine atq̃ ſuauitate alias antecedit.Albā oliuā ſtomacho vtiliorē:vētri vō minus.preclarūq̃ hre anteq̃ ɔdiaī vſum Plinius tradit recentem p ſe cibi mō deuoratā.arenoſe vrine mederi.itē dentibus attritis aut ɔuulſis. Nigrā oliuā quā iacinthinā vocāt ſtomacho.capiti.ꝛ oculis inutiliorē.vētri tñ facilliorē.ſcribit Gal.in.vi.ſuo ſanatiue methodi oliuā q̄ ex hiſpania deferī aluo eū emolliēdo impare; ea pp ꝛ in regimine ſenectutis q̄maxime laudari.

¶De Leguminibus.ꝛ in primis de Cicere. Ca.xxxiiij.

l Egumina ꝓprie appellāt peritiores grana illa q̄ ad eſum veniūt que tñ paniſicia non ſunt:ſic nūcupata quia leguī vt ait Plinius.velluī eniȝ e terra nō ſubſecaī.q̄ oīa fere excepto tritici genere ſiue ex eis panis ſiat ſiue non. alimenti tamen ſucciq̃ mali.ſtomacho aliena eē precipue ea oīa que inflare ɔſueuerūt:nā fere oīa inflant: qm̄ celerius ex eis nocumentū accidit magnū:excepto tñ pane vt aiunt. ꝛ candaruſio.i.ſorbitione facta ex tritico: quibus duobus in regimine ſenectutis vti volunt addito etiam cicere cum aliis quibuſdam paucis : quibus veſci poſſunt ſenes nature precipue frigide et ſicce in autumno ꝛ in regione ſeptentrionali ſicuti Albuchaſis prodit naturam ciceris albi calidam et humidam in gradu primo

Alij ſiccam, rubeū calidius ꝛ fortius albo, ꝛ nigrū rubeo poſuere plurimūq̄ʒ alibile atqʒ aperitiuum, vocem ſplendidiorem efficere, pulmoniq̄ʒ qualibeat alia re pluris alimonie. Ruffus auctor eſt cicer in carne operari ſicuti operatᷣ fermentū in paſta, ꝛ acetū in terra, eligendū eſt ex eis craſſius nō corroſum, nigrū ex eis calculū ꝯminuit, album ṽo abſterſiuum eſt quo ꝛ renes, epar, ꝛ ſplen purgantur, in vtroqʒ aūt due ſube reperiuntur, ſalſa per quā aluo impat ꝛ dulcis per quā vrinā mouet, qa tū apoſtema adducit in renibus ꝛ veſica cū ſeminibus papaueris albi eo veſci volūt, qa ṽo inflationē efficit in ſecūdis menſis, i, īter duo fercula veſcendū. Recente ꝛ viridi cicere ſenes nequaq̄ʒ veſci p̄ceptū eſt, hūores enīʒ craſſos flegmaticos ſicuti fere ꝛ recens ſaba adducit quibus nōnūq̄ʒ tormina ꝛ dolor colicus halitus fetor ſiunt.

De Orizia.

o Rizia lʒ calida ꝛ ſicca ſit ad gradum vſqʒ, ij, quia tū laudate extat alimonie in regimine nō mō ſenectutis verūetiam cuiuſlibet etatis in oī regione hyberno precipue tp̄e conceſſere, alimentū prebere equale ferunt ſi vt decet prepareᷣ ꝛ laudatius ex eo eſt id qꝺ cum ꝓcoquiᷣ crementū ſuſcipit morſure ſtomachi ꝛ inteſtinoꝝ idoneam ferunt; ita vt rebus ſtomacho aptiſſimis etiā annumereᷣ orizīā elotā eiuſq̄ʒ ſuccum paꝝ infundere, ventrem ꝯſtringere, vires repare atqʒ nutrire Theodorus priſcianꝰ ſcribit, nocere tamen patientibus colicam quia aluum inſtringit remoueriq̄ʒ hoc ab eo nocumentum ſi cum lacte aut oleo amigdalino aut ſiſamino condiatur, licet autem cum lacte recēte opilatiōes adducat tamen aufereᷣ eiuſdem ſiccitas, pinguediniq̄ʒ cōferre, addere in ſpermate minuereq̄ʒ odores malos ſudoris ꝛ vrine aiunt.

¶De Faſeolis ſiue Faſelis.

p Lacuit Albuchaſi regimen reſumptiuū ſenū nature precipue frigide ⁊ ſicce hyberno tpe ⁊ in regionib⁹ frigidis nō carere dēre vſu faſeoli.nā ipm pinguedini ꝯfer re.vrinam ciere ꝓdit. rubeum precipue nō corroſum ceu calidiorem alijs ſubſtātie ſicce pectori ⁊ pulmoni auxilia- ri Auic.ſcribit.alimentū tñ dat humidū.craſſum. flegmati cū.vomitionē adducit ⁊ ſomnia tumultuoſa.ideo ad hor remotionē oleo muri ⁊ ſinapi edendū iubet. alij cū aceto. melle.pipere.⁊ origano.⁊ ſuper eſum eius vinuꝫ epotare paſſum pur ſicq́ʒ aduerſari eius malicia.

¶De Lupino.

l Upinū grauē albū ſenes edere iubet Albuc.p̄cipue eos q̃ nāe ſunt flegmatice hyberno tpe ⁊ in regione ſeptentrionali.Eius nā calida eſt in.i.ſicca in.ij.nutritq́ʒ ſi cuti eſt digeſtibilis.ventrē deducit vt Theodorus ſcribit propinqor tñ operi medicine q̄ʒ alimonie: cui⁹ ꝯditura cū bonis laudatū p̄bet alimentū.infuſione eius nō oio amari tudinē auferendā iubēt.nam velotioris fit penetratiōis.fe rūtq́ʒ aceto id edendū eſſe eo ꝙ opilatōes apit iecoris ac lyenis ⁊ proprie dū ꝑcoquit̃ aceto ruta melle ⁊ pipe.ſi vō ꝑ infuſionem amaritudo eius oio abijcit̃ medicinā nutriti- uam appellant.Lupino loto ⁊ ſalito atq́ʒ eſo peculialiter aſcribit̃ eū aciem viſus corroborare ſic Judeus affirmat.

¶De Farre adoreo.

h Eius alimentū mediū eſt inter id qđ ex frumēto ⁊ hordeo fit:nāe ponit̃ equalis candaruſiū apud plu- rimos ſcribentiū appellat̃ in regimine reſumptiuo oio nō damnatū.eius alimentū viſcoſum ⁊ opilatōes adducē fert cū zucaro tñ cui ineſt aptio ⁊ abſterſio aufert̃ ei⁹ malicia.

¶De Siſamo.

h Oc ſemen pluris ceteris ſeminibus vnctuoſitatis ſi

nõ fuerit rancidũ aliq̃liter tñ torrefactũ atq̧ excorticatum nõ plurimũ ventrẽ ꝯſtringere ꝫ inflare atq̧ pinguedinem corpibus efficere Theodorus ꝓdit: calidũ in medio gradus pmi. humidũ aũt in fine eiuſdẽ. ꝯferre ꝯſtrictõi anhelitus. aſmati atq̧ inteſtino colon Auic. ſcribit. ſtomacho tñ noxiũ. nauſeã adducere. appetentiã celerius auferre. ideo cũ melle edendũ. ſicq̧ eius maliciã remoueri eiuſdem digeſtionem tardari. uiſcera mollire: q̄bus virtutib⁹ neq̧ ſenectuti oĩo aduerſari creditum eſt.

¶De cõdimentis ſiue ꝯdituris ferculis aut ſtructõibus ſiue edulijs: ⁊ verius pulmentarijs. Ca. xxxv.

p Lurimũ ſeni homini eſt vtilitatꝭ ⁊ voluptatis vſus tum oleꝝ. tum leguminũ iam narratoꝝ q̃ illi cibum afferũt ex quibus ꝯditure fiunt regimini reſumptiuo apte nam oleribus nõ modo ⁊ granis verũetiã carnibus. oleo. butiro. melle. piſcibus concoctis ⁊ oĩo pulmentarijs alio indigentibus pulmentario mira quadã gule ſolertia veteri nouitioq̧ inuento in regimine reſumptiuo vti preceptũ eſt oĩ tñ cũ lauticia nõ indomite vallateq̧ gule indulgẽdi gratia ſed reſumende ſenectuti dũtaxat iuuãtia adducenꝭ ſicuti gñatim imprimis ſunt ea q̃ ex reb⁹ fiũt lenibus: ſicuti ſorbitões. pulticula. laganũ. amilũ. ptiſana. ⁊ hmõi.

¶De albo pulmentario ex carne edito.

h Oc contuſum appellant qđ ex pulpis precipue volatiliũ aĩalium componiꝭ ceu galline. caſtrati galli. faſiani ⁊ ꝑdicis. cum horum decoctione quibus lac amigdalinũ dulce ⁊ recens veluti cõueniens valde. aligari. pulpas ex tranſuerſo minutim incidi deinde tundi precipiunt ſicq̧ laudatiſſimum habetur in regimine ſenectutis: ita vt eius etiam quantitas modica plurimũ nutriat. eo enim veluti optimo vtuntur in reſumptione conualeſcentiũ quoꝝ ⁊ ſenum eadem eſt ars. tum temperie ſua cũ declinatione

ad calidū ⁊ humidum. Jd vo notū ſit natura eoꝝ q̄ ad il‑
lius ꝯpoſitionem ingrediunᷓ: carnis vȝ cuius ex iam dictꝭ
natura nota eſt. ⁊ decoctionis p̄cipue pulloꝝ ⁊ volatiliuȝ
aīaliuȝ iam dictoꝝ cuius eſt equare humores oēs: magis
tn̄ que pulloꝝ eſt lȝ ea iuſcula q̄ ex decoctione gallinarum
fiunt alibilia magis ſint ꝯplexionemqȝ Judeo auctore ad‑
aptent. conferūtqȝ corporis defecti augende pinguedini.
Lac aūt amigdalaꝝ qđ eaꝝ ſauich ſiue ſuccū dicunt. etſi
graue ſit ſuaqȝ dulcedine colerā cōmoueat vt Auic̄ ſcribit
in hoie quippe natura atqȝ etate calido. in ſenibꝰ tn̄ id nō
efficere putandū eſt. quoꝝ natura frigida eſt relatione iu‑
uentutis ſuccus amigdalinus leuior eſt corpore amigda‑
le laudatū prebens nutrimentū: lȝ modicū. cuius naturam
equalem ad humiditatem parū decliuem produnt.

¶ De Pane cocto.

P Anem liquore aliquo ſenectuti ꝯducente ꝯcoquen
dū ſiue infundendū eſſe iubent: decoctōe p̄cipue car
nis alicuius laudatoꝝ aīalium. ſicqȝ reſumēdos eſſe ſenes
nāe precipue frigide ⁊ ſicce in autumno ⁊ in regione ſep‑
tentrionali. ſi enim ꝯdimentū hoc ex pane fuerit fermenta
to p̄cipue tn̄ loto. ſic enim ab eo auferunᷓ fermenti quali‑
tas. ſiccitas ⁊ viſcoſitas. ſanguinem fortem ⁊ bonū humi‑
dumqȝ dare macillentis ⁊ gracilibus ſiue extenuatis coꝝ
quoqȝ pinguedini conferre. alere. ⁊ celerius deſcēdere ex
ſtomacho. ventrem ſubducere. tuſſi ⁊ aſperitati canne pul
monis mederi inter auctores ꝯuenit. eiqȝ ſuperaſpergere
aromata: quoꝝ deſcriptōem paulo poſt dicemus. Hic eſt
panis ille q̄ vt teſtaᷓ Auer. poſt bonitatem cibi excepto pa
ne eſt panata q̄ in natura ꝓxima eſt equalitati. Huic ꝓxi‑
ma panificia gn̄a ſunt q̄ oīa lȝ firmiſſima ſint auctore Cel.
elota tn̄ quedā frumenti genera imbecilliſſimis annumera
ri pn̄t: vt alica. orizia. ptiſana. vel ex hiſdem facta ſorbitio

vel pulticula, ⁊ aqua quoqꝫ madēs panis, ⁊ oīo ea potio q̄ ex frumēto ē firmioꝛ lꝫ aqua oīm imbecilliſſima ſit.

¶Sūma diuerſaꝝ conditurarꝝ.

f Junt p̄terea cū carne ꝯdimenta ſiue edulia pleraqꝫ in regimine reſumptiuo laudata; ſicuti in pꝛimis auctoꝛe Albuchaſi eduliū ex carne fricta p̄parata cū aceto ſale ⁊ aromatis ⁊ ſeminibus calidis digeſtioni ꝯducentibus ſenibus nature frigide et humide hyberno vernoqꝫ tempoꝛe conueniens, appetentiam enim cibi excitat, aufertqꝫ eructuationem, humoꝛes attenuat ⁊ pituitā ſcindit. Edulium quoqꝫ ex carne ⁊ ouis compoſitum, ⁊ quod ex carne ⁊ oꝛizia lacte, zucaro, ⁊ pinguedine gallinacea cum aromatis earundem virium pꝛodunt, alimentum eniꝫ dāt temperatum omni etati conducens; pꝛecipue tamen naturam habentibus equalem hyberno tempoꝛe ⁊ in regione temperata, nā depurare intellectū, delectabiliaqꝫ ſomnia inducere ſcribit Albuc̄. Oꝛiziā q̄ꝫ ⁊ miliū cū lacte p̄parata p̄cipue capꝛino puro ꝯſimilis virtutis eē; nā alimentū pꝛebet iuuātius valde oī nature tēpate oīqꝫ etati pꝛecipue tū verno tp̄e ⁊ in regionibus tēpatis; qꝛ etſi oꝛizia ⁊ miliū ſicca ſint; eoꝝ tū ſiccitati humoꝛ lactis aduerſat̄; ita vt reſultans ex eis ad mediocritatem tendat que cū zucaro eſa celerit̄ ꝯcoquunt̄, ꝓhibent̄qꝫ opilatōeꝫ adducere. Sūt pꝛeterea huius ſumme (vt ſcribit Albuc̄.) edulia ex carne cū aceto in vaſe ſillem ꝯcocta; cuius oꝛificiū creta ſiue paſta obſtruit̄, q̄ ſenectuti eſtiuo tp̄e ⁊ in regionibus calidis vtilia eſſe affirmat; nam ſtomacho flegmatico ſubueniunt Ea nature tēpate ponit in calido ⁊ frigido decliuia tū ad ſiccitatem, flegmatiſqꝫ ſciſiua ſunt. Decoctio ciceꝝ ſenibus nature frigide verno tempoꝛe ⁊ in regione ſeptentrionali idonea eſt; nam aperit ⁊ mundificat venas capillares, epat̄ meatuſqꝫ vꝛine, pꝛeſeruatqꝫ ab arenulis ⁊ cal-

culo quibus frequenter affligitur morbida ſenectus. De coctionē hanc ſic facito: cicera ipſa ponderis libre vni⁹ in aq̄ dulci fluuiatili ponderis librarꝫ viginti ꝑ noctē remolllito. ⁊ in eadē aq̄ in qua infuſa ſteterint die ſequēti incoqto pluribus feruorib⁹ facili ⁊ lenta decoctōne. deinde col lato: cuius co llaturā ꝓcipue plurima nō precedente deco ctione ſeni inſtāte hora refectiōis cū ſalis modico ⁊ aromatis eſui dato. eſt quippe eduliū hoc cibus medicinalis ſenectuti plurimum conducens. humiditate enim cicerum bauracbia cum caliditate ſubtili expanſa in ſuperficie cor ticis eorꝫ per feruorem derelicta in aqua. redditur aqua illa abſterſiua. lotiua. opilationū tam precordiorꝫ q̄ȝ nutritiuorꝫ ⁊ meatuū vrine aperitiua. calculi ꝯminuitiua. viſcerūq̄ȝ mundificatiua vt Johēs Nazarenus auctor eſt. qa tamen ſitim non aufert cū ſeminibus papaueris corrigen dam. Si autem aqua illa vlteriorem recipiat percoctiōeȝ quoad acquirat mediocritatem inter tenue ⁊ iunctum fit cibus laudatus ad egritudines flegmaticas. verꝫ oportet vt collatus prebeat̄. ex ciceribus aūt a quibus iā expoliata fuerit nitroſitas iuſcula fiunt venerem concitātia q̄bus corꝑis pinguedo auget̄. carnis color viuidus efficit̄. edu liū aliud carnem aīalis alicuius in reſnmptiuo regimine laudatā minutim precidito: in decoctiōeq̄ȝ carnis laudati chimi ꝑcoquito: q̄ꝺ quia pinguedini confert. ſanguinēq̄ȝ dat equalem. mirū in modū laxitudini ab exercitatiōibus ſuꝑuacuis ſiue a ꝯcubitu frequentiore ſiue ab accidentibus aīe euenientibus. concoctōeȝ quolibeat mō retardan tibus: ſicuti ſunt langor. ⁊ timor. vtile eſt: nam maior pars ſubē carnis illius eo mō ꝓparate decoctioni ꝯmiſcetur in eāq̄ȝ ꝑmutat̄ ideo facile eſt virtuti imutatiue eā in ſangui nē ꝯuertere ⁊ exinde corpus reſumi. ꝑꝑ q̄ꝺ ſenibus nā tē peratis in regiōib⁹ temꝑatis verno ꝓcipue tꝑe ꝯceſſuȝ ē.

eduliū ex carne fricta prius, deinde cū acetoſis preparatum ꝛ dulcibꝰ q̄ ſubfrixa dicunt ſenes nāe frigide hyberno tpe ꝛ in regiōe ſeptētrionali ↄceſſit; nā ſtomachū hn̄tibus humidū ſubuenit, virtutē memoratiuā repare affirmat, ideo ꝛ quibus accidit obliuio idoneū eſſe, eduliū ſuffrixū aſſatū plurimū eſt alibile, inanitū ſenem replens, humorem in ſanguinem celerius ↄuertens, atqꝫ virtutē vitalē reparās Eduliū ex carne cocta ꝛ ouis ſimul mixtis que ziburbegi arabes appellant earundē viriū eſt. Cocetū q̄ꝫ ad ſomnū reparandū ſenectuti reſtaurāde aliqn̄ ↄducit, eſt eniꝫ cocetū genus edulij ex melle ꝛ papauere factū. Sūt q̄ꝫ edulia ex ouis ꝛ butiro facta ſiue per elixatiōem ſiue p frictionē in patellis ꝛ hoꝝ precipue que ex ouoꝝ vitellis abſqꝫ liquore, albo butiro, aromatis, ꝛ zucaro, alimenti laudati calidi ꝛ humidi. Neqꝫ ſilentio inuoluantur in regimine reſumptiuo iuſcula decoctione laudate carnis cum liquore aliquo dulci vel auſtero condita. Sūt ꝛ alia generoſa obſonia; ſicuti mirtata, ſaluiata. Alia vulgaria; ſicuti rapata, alleata. Huius generis etiam eſt intrita, i, cibus de alleato mortario factus. Et apud romanos nr̄e etatꝭ glorioſa caulata, quoꝝ oīm aliqua ſenes vt iuuantia veſci iubēt. Ad ventris ſenioꝝ ſubductionem neqꝫ preterire fas eſt edulium ex oleribus ventrem leniētibus oleo ſiue butiro aut quouis vnctuoſo ꝛ ſale compoſitū quo veſcant ſenes in primis menſis, olera autem ad hoc idonea ſunt blitis, anetū, petroſelinū, apiū, malua, mercurialis, ꝛ que hmōi hn̄t vſus rationem.

De Moreto cuius ſapor ad intinctus ſenioꝝ cōmendatur.

b Orum vſum inuenit ingenioſa gula embamatibus idoneū, i, imerſiōibus ad intingendū panē in eis aptū excitāde appetentie vl' voluptatꝭ grā, eis eni docemur

BIBLIOTEKA GŁÓWNA w Poznaniu Uniw. im. A. Mickiewicza

neceſſario.alimento delicias imiſcere . quoꝝ vſum etſi in regimine ſanoꝝ corpoꝝ Cel.dānauerit tanq̄ inutilē ſic ēt condita omnia.tū quia plus cibi propter dulcedinē aſſumit:tū etiā ⁊ quod modo par eſt aſſumptum egrius cōcoquit. attū in regimine reſumptiuo ſenioꝝ precipue quoꝝ appetentia fere mortua eſt perq̄ vtilia eē eſt res nō ignota.quoꝝ varij ſunt modi in regimine reſumptiuo non repellēdi:quos variari oportet iuxta tempoꝝ anni.ſenioꝝ naturaꝝ tā īſequentiū formā q̄ materiā. regionū ⁊ alioꝝ his que annectunt differentias:ſicuti ſunt que conficiunt ſaba ſiue defruto: quod eo valentius eſt quo magis incoctum eſt.melle.zucaro.aut vino.hmōiq; ſuccis dulcedini attinentibus. aut ea que cōmiſcent ſucco vuaꝝ acerbaꝝ. granatoꝝ.citranguli.citri . aut limonis.tartari.aut herbe acetoſe.ſeu ceraſoꝝ paruoꝝ acriū ſtipticoꝝ.ſiue ipō aceto ⁊ hmōi ſuccis.auſteritati.ponticitati.acredini.aut acetoſitati atteſtantibus.quibus etiā annecti volūt ſuccos ſtipticos ſicuti eſt mirtatū ipm . plerūq; enim cōmendat ſapor adintinctus additis mirtis:vt refert Plinius . His itaq; liquoribus additis aromatis.amigdalis.vel aſſo pane.nucleis.alleis.vel acrumine aliquo ⁊ oleribus ceu ſerpillo. menta.ozimo.pullegio.origano.ſaluia.ſanſuco.⁊ ꝯſimilibus ſeorſum vel cōiunctim voluptas cibis affertur:quoꝝ eſus laudat in regimine reſumptiuo ſic ⁊ obſonia pleraq;.

¶Deſcriptio ſpecieꝝ aromaticaꝝ regimini ſenioꝝ vtilium. Ca.xxxvi.

a Augeri vires ſenectutis atq; eiuſdē calorē innatum excitatū reparī ſcribūt peritiores vſu aromatū. fieriq; humiditatū ſeroſaꝝ q̄ plurime ſunt in ſenio ꝯſumptionem nec minus aduerſari nōnullis accūtibus ſenectutis comitibus.dicēte Auic.q̄ zinziber ⁊ aromata ſunt ex eis q̄ ſenibus ꝯferūt:ſi tū i eoꝝ vſu obſeruet vt quātitas ea ſit qua

duntaxat calfaciant ⁊ concoctioni conducant:non aũt ea qua corpus deſiccent.iã eni3 ex determinatis innotuit alimenta ſenectutis humectãtia eẽ oportere. ab aromatꝫ q̃3 corpa ſenilia nõ ꝑpatiant niſi virtute calefaciẽdi.ↄcoctionẽqꝫ reparandi.nõ aũt ẜm ſemitã ſiccandi. Qꝫ etſi plura ſint aromata regimini ſenectutis accõmodata:attñ ſalutarem hanc mixturã laudauere magis in hũc modũ: Cinamomi accipito electi.boni.ſ.odoris.acuti ſaporꝫ.ſine mordicatiõe.coloris nõ ↄmixti.ſuo odore oẽm aliũ obumbrãtis.partem ſiue terciã mediã 3in3iberis.galãge.piperis añ drac.ij.croci drac.i.gariofali nucis muſcate añ drac.℥.3ucari albiſſimi vn.i.⁊ ſemis.ſingula hec ſeꝑati3 ſubtiliſſime tũdito. deinde miſceto. q̃ ꝓ cõdiendis ſenũ edulijs vtilia ſunt.in quoꝝ tñ vſu hñda eſt rõ nature ſenis.regiõis.exercitij.artis.tꝑis anni.⁊ alioꝝ q̃ iſtis ↄtinuant.q̃3tum aũt cõpoſitio hec in regimine reſumptiuo idonea ſit inſpecta natura ſimplicis vniuſcuiuſqꝫ eam ingredientis facile eſt cognoſcere.

¶De Cinamomo.

c Jnamomũ calidũ in fine gradus ſecundi ad terciu3 vſqꝫ.ſiccũ vero in eodem hilaritatem inducere aſſeuerant.iuuari aũt ad hoc aromaticitate ſua ⁊ fortitudine cum tenuitate Auic.ſcribit.ita vt conferat etiã iuuamento tiriace.virtutis eſt attractiue atqꝫ aꝑtiue.aduerſari putredini.⁊ corruptionem iam factam rectificare. cori3eqꝫ plurimũ ⁊ obſcuritati viſus mederi.pectus lenire. ⁊ a ſuꝑuacuis purgare.tuſſim auferre.opilationes epatis aꝑire. ſtomacho ſubuenire.ita vt humorem in eo congeſtu3 ſiue aliunde defluxum exſiccat. ⁊ omnino vtriuſqꝫ ſtomachi v3 ⁊ epatis concoctioni opitulari.dolores renũ inhibere. Scribit Auerrois ꝙ cũ cinamomũ ex medicinis ſit in quibus inueniunt aromaticitas.ſtipticitas.⁊ acumen (q̃ oĩa naturam illius inſignem oſtendunt) corroborat etia3 oĩa

membꝛa.neqꝫ emulatur alteri:tum aromaticitate: tuꝫ etiã
virtute reſiſtendi putredini ⁊ coꝛruptioni pꝛecipue ſtoma
cho contingenti. Galienus quoqꝫ in libꝛo experimentoꝝ
auctoꝛ eſt cinamomũ rem vtiliſſimã eſſe ad ſtomachi frigi
ditatem:quam cruditatem dicunt:ita vt purget humoꝛes
in eo exiſtentes mira quadam eius pꝛopꝛietate vt liceat
fateri illud verſificatoꝛis:

Non moꝛietur homo ſepe comedens de cinamomo.

Ferunt qꝫ ipm̃ venenis ſua virtute tiriacali aduerſari.

¶De Zinzibere.

z Inziber calidũ graduarunt in fine gradus tertij:ſic
cum ṽo in ſecũdo.conferre obliuioni virtuti memo
ratiue eius operotionem augendo ſubuenire. humoreſqꝫ
in partibus capitis ⁊ gutturis atqꝫ viſus obſcuritatem ab
ſtergere.concoctioni opem pꝛebere inter auctoꝛes conue
nit.Auicenna auctoꝛ eſt zinziber exſiccare humoꝛes ſto-
machi accidentes ex eſu fructuũ ſicuti ſunt melones ⁊ ſi-
miles.ſtomachum excalfacere.opilationem epatis apire.
aluo imperare Iſaac affirmat.⁊ omnino eſt de conferen-
tibus in reparatione digeſtionis ſenectutis ⁊ venenoſoꝝ
moꝛſui. ¶De Galanga.

e Am calide ⁊ ſicce nature in gradu ſecundo ad ter-
tiũ vſqꝫ poſuere.attenuatiuã.inflationũ diſſolutiuã.
halitum iocundioꝛem efficere.in regimine ſenũ idoneam.
nature pꝛecipue frigide ⁊ humide hyberno tempoꝛe ⁊ in
regione frigida.concoctioni ſtomachi mirũ in modũ auxi
liari.eligenda eſt radix craſſioꝛ.

¶De Pipere.

h Oc calidum etiam ⁊ ſiccuꝫ ſm̃ tria eius genera ad
gradus vſqꝫ tercij finem ſcribunt.cibi appetentiã ex
citare.inflatiões craſſas diſſoluendo exterminare ſm̃ oẽs
eius ſpecies.humoꝛes in ſtomacho congeſtos ⁊ in parti-

bus illi adiacentibus ad infima propellere Judeus refert Quare et ſenio non inutile: precipue quia etiam eius moderato vſu refrigeratis neruis, tuſſi antique, ventris torminibus medetur, vrinam citat, et omnino habentibus naturam frigidam vtile habetur.

¶De Croco a Corico oppido Cecilie nuncupato.

n Aturam croci calidam in ſecundo: ſiccam vero in primo ſcribunt, rebus cordi et ſpiritu vitali robur afferentibus annumeratur: nam letificat, illuminat, dilatat, et ſolidat eorum ſubſtantias vt Auicenna inquit. adiuuatur autem ad hec omnia aromaticitate, ſtipticitate, diſſolutione plurimum in eo dominantibus ad quas ſequitur digeſtio, ſtomacho quod vtile est: nam virtuti digeſtiue conducit, ſtomachum incoriat vt ait filius Serapionis, ſua puncticitate, et fortificat epar vrinam citat, venerem ſtimulat, colorem meliorem efficit, propterea quod delet acetoſitatem ſtomachi illam precipue que facit appetitum, replet cerebrum; ita vt vino commixtum iebriet, viſum obtenebrat et ſenſus, itaque regimini reſumptiuo idoneum eſt, quamuis tamen appetitum cibi aufert cum alijs aromatis in pauca quantitate ſit eius vſus, nam nimio vſu letificat donec faciat inſaniam: imo frequens eius eſus dilatat ſpiritum et mouet ad extra donec occidat, eius doſim ad hoc Auicenna non ponit; verum Johannes Serapionis drac. iij. aſſignat.

¶De Gariofilo.

e Jus naturam calidam et ſiccam ad gradum vſque iij. poſuere, iocundiorem odorem corpis efficit, viſum abſtergit, vomitui et nauſee aduerſatur, ſtomacho et epati idoneum.

¶De Nuce Muſcata.

h Anc quod calidam et ſiccam in fine gradus ij. Muſa probat halitum iocundiorem efficit, viſum reparat, ori ſtomachi epati lyeni idonea est, vomitum compeſcit, appetentiam cibi ſuſcitat.

¶De Fructibus. Cap.xxxvij

q Voniã fructibus plurimũ delectationis gratia ve-
ſcimur a frumine appellatꝭ que eſt eminẽs pars gut
turis qua alimentis fruimur:ideo eoꝝ naturas quibus cõ
muni hominũ eſu vti ꝯſuetũ eſt deinceps dicemus: vt eli-
gantur hi quos in reſumptiuo regimine laudarunt ab eo-
rum horarijs exordiendo.

¶De fructibus horarijs ⁊ precipue de me-lonibus ⁊ Cucurbita.

g Alienus auctor eſt horarios fruct⁹ grecos appella
re nõ eo ſolum quia fiant in hora anni quã greci di-
cunt tempus caniculare in quo orit̃ ſtella canicula. quod
tempus eſt dieꝝ quadraginta cõi ꝯputatõe deſcriptũ a.x.
die.q̃ntilis.ad.xx.vſqꝫ ſextilis mẽſis:ſed ideo horarios di
ctos vt qui reſeruari diuturniori tp̃e eoꝝ natura nõ pati t̃
diſtinguant̃ ab alijs fructib⁹ q̃ ad reponendũ ſunt idonei.
Sunt aũt hi horarij fructus ſic̃ melo ſiue pepo.cucurbita
citrullus.⁊ battheca:qui oẽs etſi cõmuni medicoꝝ cõſen-
ſu humidi ſint facile conuerſiui in eum humorem quem in
ſtomacho exuberantẽ inuenerint.rõe tñ nature eoꝝ in fle-
gma facilis ſit tranſitus. lꝫ rõne ebulitionis in coleram vt
pleriqꝫ volũt:qui cũ nõ digerunt̃ ſtomacho ſunt noxij.vo
mitũ.fluxum ventris.inteſtinoꝝ tormina.inflationẽ. ⁊ ru-
gitum.cibiqꝫ abominationẽ adducũt:precipue alijs cõmi-
xti alimentis ⁊ oĩo ſunt putreſcibiles. mãe imbecilliſſime
vt ait Cel.facile ex corpore ſegregabiles.ſm ventrẽ ſece-
dentes ⁊ hoꝝ p̃cipue qui aliq̃d nitroſitatis hñt ⁊ abſterſi
onis:ſicuti pepo cui⁹ gratia vrinã mouet.Sintqꝫ mali chi
mi propter q̃d in regimine reſumptiuo nõ oĩo cõceſſi.me-
lonẽ tñ dulcẽ ſenibus nãe flegmatice in autũno ⁊ in regio-
ne temperata Albuchaſis concedi iubet.ſenib⁹ inquã pre
cipue itinerib⁹ defeſſis vel quolibeat alio modo calfactis

nam ſepticam.i.refrigeratoriam vim habet cũ nature ponatur frigide ⁊ humide ad gradũ vſqꝫ.ij.frigiditate humiditati ſubdominãte. quare ⁊ laſſitudinem. inflamationem ⁊ calorem ſedat. Poſt cuius eſum vinum non conuenire Auič.auctor eſt; ſič neqꝫ poſt eſum fructuũ humidorꝫ. cui ſubſecuta etas alacriter vino meratio aſſueta congaudẽs cõtradicit. Aut enim vinũ poſt melonis eſum ad contemperandã eius frigiditatem cõuenit. aut ſi nõ conuenit melo nature calide graduatur; ſicuti de quadã melonis ſpecie Albuchaſis ſcribit. qui dulcis eſt valde. maturus. celeriter ad venas penetrans. febres vrentes adducens in regionibus galieni non compertus. Poſt cuius eſum ſirupus acetoſus aut oxizachara ſalutaris eſt. Preceptuꝫ tamen eſt melonem ſtomacho ieiuno ab humoribus viciatis purgato edendũ eſſe. differendãqꝫ aliquanto tp̃e alterius alimenti inſumptionem ⁊ poſt eius eſum deambulationem iuuare; quod ſi cũ ſeminibus ⁊ eius meditulio edatur magis abſtergit. eſtqꝫ ad arenoſos renes ⁊ veſicã valentior. Melonis frequentem eſum modũ excedentẽ damnauere. colicã enim adducere Raſis ſcribit neruiſqꝫ ſui humiditate inimicari confeſſum eſt. Cucurbitã Romanã nõ ingredi in medicinis neqꝫ refrigerare neue calfacere ſed ſolum delectatõis gratia adminiſtrari Auič.auctor eſt. Criſippus vero medicus eam damnabat in cibis. ſtomacho tñ excalfacto. precipue vtiliſſimã eſſe inter auctores conuenit percocta aut condita. Unde Celſus cucurbita elixa ſtomacho idonea eſt ⁊ refrigerat. rebuſqꝫ aluum mouentibus annumeratur. in regimine itaqꝫ reſumptiuo aliqñ recipienda eſt aromatibus condita.

¶De fructibus nõ horarijs ⁊ imprimis de Ficu.

ſ Icuti fructus de quibus pauloante habitus eſt ſermo humidi chimi ſunt; ita ecõtra qui nõ horarij ſic

cam cõmaſſationem habentes manſiuum ſolidum ⁊ terre ſtre alimentum dare ferunt, qui v̂o ex eiſdem humidã, humidum, paucum, tenue, facile a corpore ſegregabile. Hos v̂o fructus ſurculorum appellat Celſus; quorum omniũ eius ⁊ peritiorum conſenſu, vue, fici, nuces, ⁊ palmule valentiores ſunt id eſt plurimũ alentes his que poma ab opimo id eſt fertilitate dicta proprie nominantur, atq; ex his ſpis firmiora que ſuccoſa q̃ q̃ frigida ſunt. Ex qbus omnibus pre fructibus aliis fico in reſumptiuo regimine per anthonomaſiam ſenes veſci preceptum eſt, recenti quidem, ſiue viridi, complementum maturitatis habente, ⁊ horum precipue alba quam glubire id eſt corticem detrahere preſtat, eo q͏̄ cum eius temperie decliui tñ ad calidum in medio gradus primi ⁊ equalitate fere in humido ⁊ ſicco cuȝ tenuitate eius in modo ſubſtantie, celeritate maturitatis, ⁊ penetratiõe in pectore ⁊ ſtomacho imo i toto corpe cũ difficultate corruptionis eius in regimine ſenum nature frigide in autumno ⁊ in regione temperata apud medicorum peritiores in magnis laudib⁹ habetur. Cuius cutis ſiue cortex etſi concoctionis ſit difficilis, grana quoq; ſiue ſemina nutrimenti nullius ſint; caro tamen eius alibilis eſt aluoq; imperat. Diaſcorides auctor eſt ficuȝ ſitim auferre quod verum eſt de ea ſiti cuius cauſa eſt ſalſuȝ flegma vt inquit Auicenna, ſudorem prouocare, a veneno preſeruare, ⁊ omnino pre cunctis fructibus cum ſui bonitate proxima eſt ad hoc vt non noceat, ⁊ in nutriendo valentior, precipue ea que permatura eſt, proxima ad hoc q͏̄ inareſcat. Ficus rubea poſt albaȝ magis laudata eſt, deinde nigra plurimum matura, ⁊ horum omniũ que duricoria nõ eſt. Sunt autem regiones nonnulle optimam ficum ferentes; ſicuti agrum tuſculanum ad victum optimam ficum ferre Marcus Varro ſcribit. Siccam autem ficum rotun

ditati attinentem quam tartaroſam Albuchaſis nūcupat vt conducentem regimini reſumptiuo recipiendam iubet. eorum precipue ſenum quorum natura frigida eſt verno tempore ⁊ in regione temperata. fici nanq3 ſicci natura calida eſt fere in principio gradus ſecūdi. ſicca vō in medio primi ceteris fructibus magis alibilis magiſq3 inflationis habens. aluo imperās. arida ⁊ viridis: ſed magis viridis. Scribit Auicenna q̄ eius alimentum lic3 nō exiſtat in robore nutrimenti carnis ⁊ granorum: eſt tamen vehementioris roboris nutrimento omnium aliorum fructuum. Ficus ſicce caryce a copia nuncupate eo q̄ vt aiūt ſunt. xx. aut. xxx. in vna maſſa. pectori. dorſo. renum extenuationi. aſperitati gutturis. opilationibus epatis ⁊ ſplenis. renibus arenoſis vtiles aſſeuerant. depurant enim ⁊ aperiūt non tamen libere ſunt ab īnflatione ⁊ ventoſitate. Leuioris ſubſtantie omnibus aliꝭs eſt ficus alba cuius chimū eo laudatiorem Iſaac Iſraelita affirmat quo cum nucibus erit illius eſus. deinde cum amigdalis. ſic enim minus inflat. Veruntamen ſanguis genitus ex fico: precipue ſicca non omnino bonus eſt. Propter quod vſu eius fiunt pediculi in corpore. propellit enim nutrimentum ad ſuperficiem corpis. excalfacit inſuper. ſitim inducit. noxia eſt ſpleni. ⁊ epati duritia aut tumore incraſſatis vt Albuchaſis refert. Hec nanq3 duo membra natura quadam appetunt dulcia. eaq3 celerius debito attrahūt a ſtomacho ⁊ ab his que ſunt natura eis ſimilia que attracta cum digeſtione incompleta opillant meatus eorum ⁊ ita craſſities eorum augeſcit. Signum autem huius eſſe aiunt q̄ in epatibus animalium que ficis veſcuntur apparet craſſities quedam cū bonitate saporis illorū animalium ⁊ pinguedine. ſunt enim aues ille plurimū alibiles quorū eſus venuſtatē coloris affert. ficus eni3 dicta eſt quaſi ſicoſi grece. i. quia

epar incraſſat. primi fici apparentes in arbore quos groſſos dicũt: et ſunt fici flores oĩo repellendi. ſunt. n. praui nutrimenti et humidi illaudata humiditate ſuperuacua.

¶ De Uua ita appellata q̃ſi vuida: q̃a intrinſecus eſt hũore. ſucco. et pinguedine plena.

i Nter fructus ficus et vuas ope quaſi capitales magis oĩbus horarijs alibiles. minimeq; cacochimos eẽ Gal'. ꝓdit. Uuaꝝ autem cum multa ſint genera. ex precoquis. purpureis. duracinis. dactileis. ceraneis. cydonis. eam in regimine reſumptiuo precipue ſenioꝝ nature frigide in autumno et in regione ſeptentrionali cõmendat Albuchaſis que alba et permatura eſt. magna. corticis tenuioris. aquoſaq;. et precipue ea que poſtq̃ lecta eſt diebus aliquot corrugatis iam azimis ita vt flacceſcat: nam alia que eadem hora qua legitur ad eſum venit laudatior habita eſt. in primis menſis edenda eſt: nature calide in primo: humide ṽo in. ij. ponitur. laudatum alimentuꝫ prebens. ſtomacho idonea: aluũ mouet precipue recens pinguis. alimentum eius ſimile eſt innocentiuſq; non minus q̃ id qđ ficuũ eſt: excepto qđ vbi ficus dũtaxat in ſtomacho aut inteſtinis inflationem facit. Uua in omnibus digeſtionibus ventoſitatẽ adducit vt Auerrois ſcribit. vua etſi copioſi ſit alimenti: minoris tñ q̃ ficus: ꝙ etſi celerius ex ea augeſcãt corpa. alimentũ tñ eius non eſt manſiuũ et compactũ ſicuti id qđ ex carne fit imo laxum fere et vanũ ſiue imanſiuũ. aliena eſt ſtomacho. inflatq; p̃cipue recens ſitim adducit. ideo cũ granatis acetoſis edenda eſt. Scribit Auicenna eã noxiam eſſe veſice: quod de paſſulis nõ audiendum eſt.

¶ De Paſſulis.

b Arum proportiõeꝫ ad alias vuas ſilẽm ſcribit Gal'. ꝓportiõi ficus ſicce ad virentẽ ficũ. ſunt. n. ĩ calore

temperate vt Raſis inquit:vel ſaltem nature calide ⁊ hu
mide.digeſtionis celeris.ſi(vt decet)maſticent̄ in regimi
ne reſumptiuo plurimū accōmodate ſenū precipue quorū
natura frigida eſt hyberno tpe ⁊ in regione frigida. eligi
volunt eas q̄ nigre ſunt.parue.tenuioris corticis.carnoſe
pingues.dulcedinis pure ſine arilis. ⁊ corinthiaꝝ paſſu-
larum ſua gloria eſt. earum vires ſunt plurimum alere.
humiditates mūdificare. aluo impare.ſtomacho ſunt ma-
gis idonee.ficis.pectori. ⁊ pulmoni ſalutares eorum vi-
tijs medentur. renibus. ⁊ veſice. vt eſt apud Auicen-
nam:epati precipue peculiariter ſubueniunt. malam eius
complexionem remouent. eidem dant alimentum lauda-
tum. opilationem nequaq̄ inferentes quā adducunt da-
ctili.ideo medent̄ fluxui epatico lotiuo difficili. Refert fi-
lius Serapionis paſſulas tardius recipere putrefactionē.
ex totaq̄ eoꝝ ſubſtantia epati ꝯuenire operationeſq̄ vini
earū debiliores eſſe operationib⁹ alioꝝ vinoꝝ ⁊ poni po-
teſt loco alterius vini.qa tñ ſanguinem comburūt vt inqt
Albuchaſis:precipue cū eaꝝ eſus ſit imoderatus auctore
Judeo.ideo cū citrullis recentibus eis veſci oportere.

¶De Dactilo.

c Um dulcis fuerit dactilus maturitatem ꝯpletā at-
tingēs quem cariothū Gal'.appellat ſeniorib⁹ natu-
re frigide ⁊ humide hyberno tpe atq̄ in regionib⁹ ſepten-
trionalib⁹ vtilis eſt. cuius natura calida eſt ⁊ humida ad
gradū vſq̄.ij.magis digerit̄ ſiccis ficis.magiſq̄ vrinā mo
uet.laudatior eſt cuius ortus eſt in regionibus calidis:nā
dulciſſimū ⁊ viſcoſum celerius digeri aluoq̄ imperare ꝓ-
dunt.lȝ parū ſit eius alimentū. Galienus auctor eſt opti-
mū eum eſſe q naſcit̄ ſm paleſtinā ſiriam in ierico.humid⁹
ſicco deterior putat̄. Scribit Theodorus priſcianus da-
ctilum eſſe alibilem.ventrem tñ aſtringere.⁊ ſtomacho ad

uerſari.epati opilatiões inferre.caput apoſtemare. maliq3 chimi eſſe. emoroydes inſup ⁊ doloré capitis adducere. craſſi ſanguinis gñatiuũ.digeſtioniſq3 difficilis Judeus af firmat.pp q𝔡 cũ papauere ⁊ aq̃ roſacea veſcendũ iubẽt. poſt cuius eſum laudate ſunt lactuce aceto condite.

¶De malo q𝔡 grece Melum.i.dulce dicit᷑

e Tſi pomoꝝ materia imbecilliſſima ſit Cornelio cel ſo auctore ⁊ oĩo pomũ quodcunq3 accidũ vel acer⸗bum mali ſucci ſit:malũ tñ dulce in regimine ſenum natu⸗re calide omni tempore ⁊ in omni regione laudatur. eius nanq3 naturam humidã eſſe in medio gradus primi cũ ten dentia ad caliditatem inter auctores conuenit. cuius ſpe⸗cies varie ſunt ceu matianũ ſic nuncupatũ ab Hiſpanie lo co vt inquit Jſidorus:cui peculiare eſt cor exhilarare.vi⸗reſq3 eiuſdem reparare.adiuuant aũt ad hoc eorũ aroma⸗ticitas ⁊ dulcedo.eſtq3 in ſemita alimenti ⁊ medicine ideo confert ſpiritui ipſum.tum nutriendo temperando. tũ etiã rectificando ſua ꝓprietate vt eſt apud Auicennã.Eſt pre terea ⁊ huius generis pomoꝝ id q𝔡 Hieroſolymitanum eſt:q𝔡 oĩbus alijs ſpeciebus temperatius putauit Albuc̃. deinde quod leſ banũ focanũ ⁊ malcium.Auicẽ. tñ ex ma lis temperatius dixit aſcaniũ. cordi enim idoneũ eſt preci pue redolens de ſeni.in climatib⁹ v̊o noſtris ante hec no ſtra ſecula precipue ſtomacho idonea habita ſunt ſic̃ malũ orbiculatũ vt Celſus ꝓdit.ſcandianũ.amerinum.appianũ ab appio e claudia gente appiana cognoiatum vt refert Plinius:q𝔡 ⁊ Paulus in maximis laudibus hẽt. Sunt enim mala appia ꝑdulcia q̄bus abundat Roma cũ adia⸗centib⁹ locis.quoꝝ laus eſt cõiter vulgata:Oĩa mala ma la ꝑter mala appia.Odor eſt his citoneoꝝ magnitudoq3. Poſt illa accedũt ⁊ mala roſea q̄b⁹ Bononia ⁊ Roman diola abundat.Repellenda ſunt calamana:q̄a nõ ꝑdulcia

quecunqꝫ tñ ex his vehementis ſunt dulcedinis tempera mento accedentia ſi decocta fuerint ſui aromaticitate ſto-machũ precipue calidũ roborant. anime leticiã afferunt ⁊ cõtinentiã vt ait Albucbaſis; decorãt. ſuiqꝫ odore cordis cerebri virtutem totonitam habent. i. confortatiuam. ſic enim appellat Caſſius felix. Quia tñ quorũlibet malorũ alimentũ deterius eſt quolibet alio fructu Rabi Moyſe auctore eo ꝙ ſui proprietate ventoſitatem inducũt neruis ⁊ lacertis; cuius diſſolutio difficilis eſt. propter quod dolorem neruoꝝ inducunt ⁊ proprie ex eis vernalia vt Auicenna prodit; cum zucaro vel melle roſatis veſcendos iubet Albucbaſis.

De Piro.

P Iri alimentũ ſenibus nõ modo imo etiã valentibus oneroſum eſt; niſi dulce fuerit. aromaticũ. ſapidũ. ⁊ fragile fere veluti aq̃ zucari coagulata aut ꝯgelata. nõ arenoſum. laudati q̃ſi purpurei coloris. iocũde olens. corticis tenuioris. ꝑmaturũ. Pira. n. his dotibus decorata ſunt in q̄bus nõ eſt nocumentũ vt Auic. ſcribit. ſtomacho idonea vt ait Celſus q̃le cruſtuminũ aut meuianũ eſt. Item pira q̄ reponunt̃ tarentina atqꝫ ſignina. noſtro aũt ſeculo ſicuti pira glaciala ꝑmatura; dequibus Poeta;

Et glaciale pirum ſeſe cõmendat vbiqꝫ

Deinde ſunt muſea ⁊ ſementina. ⁊ pira ricarda Rome ſic appellata plurimũ galacialibus ſimilia. priſcis tamen temporibus in magnis laudibus habebantur pira dolobelliana. cruſtumina. regia. veneria. volema. veniana. lateriſiana. decimiana. laurea. mirappia. nature frigide graduãtur in gradu primo ſicce vo in ſecundo. etſi glatiala humiditate plurima exuberẽt. Scribit Judeus pirũ ſtomachũ corroborare in vltimiſqꝫ mẽſis eſum ſitim ſedare eiꝰ ꝓprietate neqꝫ neruis inimicũ rõne ſtipticitatis ⁊ aromaticitatꝫ eius

fungorum malitie peculiariter aduerſaт.Quia tñ colicam paſſionẽ ⁊ interanea tormina adducit poſt eius eſuȝ aleis veſcendũ eſſe Albuchaſis iubet. in regimine reſumptiuo damnauere pira niſi aut paruo eſu aut decocta ſiue condi ta.poſt quoꝝ vſum ȝinȝibere ꝯdito veſcanт ſenes.

¶De malo Cottoneo:ſiue cydoneo.

c Ottoneũ etſi nature ſit frigide in fine gradus.i. ſic ce vͦo in principio gradus.ij.in regimine tñ reſumpti uo cũ dactilis mellitis per maturꝫ eſum ſenibus colericis in oĩbus tꝑibus ⁊ regionibus conceſſum eſt.humorem.n. dat eis frigidũ.nãm lenit.vrinã citat.per accidẽs tñ ſicuti teſtatur filius Serapionis eo ꝙ ventrem aſtringat in pri mis mẽſis ſumptũ.neqȝ in ſtomacho egro corrumpiт ꝙ̃to minus in ſtomacho ſano.colicã non facit.aſmati. pectori. gutturi.⁊ aſperitati cãne medeт ⁊ ꝓprie eius ſeminis mu cillago.ſanguinis ſputũ cohibet.⁊ oĩo ſingulare eſt cotto neo preter alia mala ſtipticitatis eſſe amplioris. chimũqȝ magis mãſiuũ dare.imaturũ tñ cibi appetentiã ⁊ digeſtio nem facere.⁊ oĩo ſtomachi vires augere atqȝ alere Theodorus priſcianus ꝓdit.eiuſqȝ ſucco ſtomacho euerſiones procurare ⁊ nauſeam cohibere.⁊ oĩo eſt ſtomachi tonati con.i. cõfortatiuũ ⁊ corroboratiuũ:precipue ne humores vitiatos aliunde recipiat.Scribit Auic. aſſata cottoneorum laudatiora iuuantioraqȝ: eo ꝙ in vltimis mẽſis aluo imperant.in primis vͦo aluũ aſtringunt.corporiqȝ iocundi tatem afferre Judeus affirmat.Jubet Auic. eos in hunc modum aſſandos:cydonij medituliũ auferto. ſeminibuſqȝ abiectis melle ⁊ ȝucaro eorum concauo repleto luto vel ꝗuis ꝯſimili ſicuti ſtuppa infuſa circũuoluito ⁊ ita ſub cine ribꝰ ꝑcoquito.

¶De Granato ſiue malo Punico.

g Ranato qꝺ ⁊ punicũ malũ circa Carthaginem no men ſibi vendicat ex oĩ eius ſpẽ dulci qꝺ apyrenũ

priſci medicoꝝ appellarunt in regimine reſumptiuo ſenis nãe equalis tpe autũni in regiõibus tꝑatis vti ꝑceptũ eſt Eius nãqꝫ nã calida ferſ ⁊ hũida cũ tꝑamento:lꝫ Auic.id frigide ⁊ humide graduarit in gradu.i.alimentũ ꝓbet lau datũ lꝫ modicũ ſpũ naturali in epate exñti vtile prodit: tũ bonitate cũ dulcedine ſua:tũ etiã mira quadã ꝓprietate.ſi cũ pane mandiſ panis corruptiões cohibere in ſtomacho. aſpitati gutturis ⁊ tuſſi mederi.pectus lenire ⁊ corrobo rare Albuč.affirmat.Creditũ eſt dulce granatũ venerem excitare.laudatius eſt craſſius facile excorticabile hiſpa nũ ⁊ ꝓprie valentianũ.gaietanũ.⁊ quodcũqꝫ circa Nea polim.Tiburtinũ.Florentinũ.Refert Theod.Priſ.ma la granata aphra ventrẽ aſtringere,oculiſqꝫ ꝓdeſſe.dulce granatũ inflãmatiõem inducit ꝑcipue in ſtomacho coleri co: ꝑꝑ quod ſepe numero nocet acuta captis febre.ideo cũ granatis acetoſis edendũ iubent.

¶De Malo Citreo.Arantio ⁊ Limone.

b Os fructus q̃tum ꝓpoſito attinet in regimine re ſumptiuo recipianſ ſm ſemitã alimẽti;nã in eo ꝙ re dolentia ſunt ſenibus vtilia eẽ q̃maxie eſt res nõ ignota. flagrãt.n.odorẽ hũane nãe q̃maxime ꝯformẽ.rectifican tem etiã corruptiõem aeris ⁊ peſtilentiã vt ait Auic. lau datiſſimũ itaqꝫ habeſ citrum in reſumptiua ſenioꝝ nature frigide hyberno tpe ⁊ in regiõibus frigidis:ſi vt decet cõ diaſ.eius naturã in toto reſultantẽ ex ꝑtiũ naturis equa lem põnũt.corticem v̾o calidã in.i.ſiccã in.ij. etſi Auič.in libello de viribus cordis eã calidã eẽ ⁊ ſiccã in.iij.cui ap propinquãt foliũ ⁊ flos:lꝫ ſint eo tenuiora,eiuſdẽ carnem calidam ⁊ humidam in primo.acetoſitatẽ ſiue ipſius ſuc cũ frigide ⁊ ſicce nature ad gradũ vſqꝫ tertiũ. ſemen cali dum ⁊ ſiccũ in ſecundo.id ex eo quo veſcendum eſt in re gimine reſũptiuo ſunt cortex ⁊ caro zucaro aut melle cõ

dita:nã ipſius cortex ſe ſola ſui duritia nõ digerit͂.carnem
v̂o eius ſtomacho aduerſari.inflatiuã tarde ↄcoctiõis fa-
cientẽ vtentẽ ſe poſſidere colicã ferũt.ideo cũ almuri ſiue
ſalſamento veſci iubẽt.ſcribit tñ Auic.ꝙ cũ melle ↄdita ſa
lubrior eſt:nã ſui aromaticitate ſtomacho ſubuenit.virtu-
tiqꝫ digerenti opẽ p̄bet.gutturi ⁊ pulmoni ſalutarẽ dicũt
corticẽ citri halitũ iocundiorẽ efficere.cordi auxiliari.ani
mã exhilarare.tiriacali quadã ꝓprietate adiuta caliditate
a putrefactione p̄ſeruare ↄfeſſum eſt.:ſemen citri venenis
mederi.folia ſtomachũ ⁊ viſcera corroborar̃ poſtea flores
ipſius:citro vnice veſcendum eſſe ita vt non cõmiſceatur
cibo ante ſe neqꝫ poſt ſe Auicenna iubet. Cetromilũ v̂o
ſiue citrangulũ(q̄d malũ arantiũ puto) fructus eſt cuius
acetoſitas int̃ ceteras eius ꝑtes fere ſola in vſũ venit via
alimonie in regimine ſenũ nature calide ⁊ ſicce eſtiuo tp̄e
⁊ in regionibus calidis laudata p̄cipue ex eo dulci. neqꝫ
tante frigiditatis credit͂ quãta ea q̃ citri ⁊ limonis.ei⁹ aũt
cortex ſimilis fere nature in caliditate cũ cortice citri vel
forte calidioris ⁊ minus ſicce imo humidioris. caro cali-
dior carne citri:quã rem amaritudo in ea ſenſata oſtẽdit.
qualis non eſt in ea que eſt citri.vtraqꝫ zucaro ⁊ melle cõ
dita ſenioribus idonea ſunt non minus q̃ꝫ que citri. Inter
auctores raro ↄpertũ eſt de hoc malo fieri ſermonem. nõ
eni eſt malũ medũ ſiue perſicũ de q̃ Virgil.in geor.ſcribit
Felicis mali quo non preſtantius vllum.
Neqꝫ eſt malũ aſſyriũ de quo Pliñ.ſermonẽ fac̃.nã Ma
crobius auctor eſt de malo citreo eos intellexiſſe.ſꝫ eſt ci-
trangulũ de q̃ Auic̃.in.iiij.canoñ.c.de cura variolaꝝ i de
ſcriptõe ſyrupi cuiuſdã. Limonis iudiciũ i nã ⁊ ꝓp̄etate q̃
ad iuuãtia ⁊ nocẽtia fere ↄſil'e eſt iudicio citri. de q̃ limo-
ne p̄ter Albuc̃.in baldach.⁊ Auic̃.in.i.fen.iiij.canoñ.c.de
cura febriũ acutaꝝ neminẽ ex ꝑitiorib⁹ determinãtẽ legi.

¶De Coccimelo ſiue Pruno.

a D ventris ſubductiōez prunū ꝛ ꝯuenire ſenioribus Gal'.auctor eſt; lꝫ eoꝝ colericis refrigerij grā etiam cōcedi liceat.frigida eni eoꝝ eſt natura in.ij.gradu.hūida aūt in.iij.facile intus viciat̄. eligi volūt pitiores ex ingēti turba prunoꝝ.verſicoloꝝ. nigroꝝ.cādidātiū.atqꝫ horde⸗arioꝝ ꝛ aſininoꝝ;vt laudatiora nigra.ꝛ adhuc ꝯmēdatiora cerina.purpurea ue ; q̄ damaſcena a ſyrie damaſco co⸗gnoīata ſunt.ꝛ hoꝝ q̄cunqꝫ ꝯplete maturitat̄ ſūt. eiſqꝫ aū cibū veſci p̄ceptū eſt.poſt quoꝝ eſuꝫ humectatū aquā mellis epotare aut vinū de paſſis ſeu dulce iubet Auicenna.

¶De Ceraſo.

d Vlcis ceraſi ſicuti ꝛ pruni etſi frigide ꝛ humide nature ſint vſqꝫ ad.ij.gradū.ad ventris tn̄ ſubductōeꝫ moderatus vſus in regimine reſumptiuo nō illaudat̄. de⸗ſcendit enim e ſtomacho celerius.ideo aluo impat. ſi eniꝫ auctore Gal'. ſenioris ventrem ſubducere licet prunis.ꝛ caricis.oleribuſ ue.aliiſqꝫ ꝯſilibus q̄ eſtate ꝛ autūno vegetant̄;ita ꝛ ceraſis p̄cipue dulcibus ex oī eoꝝ ſpecie quas rebus ſtomacho idoneis.aluūqꝫ mouentibus annumerāt Qꝫ etſi voluptatis grā duracinis principatus ſit.ſic in cāpania pliniana appellatis.teneriora tn̄ ex illis ad ventris ſubductiōeꝫ mag̃ eligenda ſunt.qa tn̄ mali chimi ſunt.ſtomacho ꝛ inteſtinis oneroſa.putrefactiōi ꝛ vermiū generationi idonea .febres putridas ſuſcitātia. ideo puus eoruꝫ eſus ꝛ nō niſi in primis menſis eoꝝ nocumentis reſiſtunt. Acetoſis v̄o p̄cipue puis veſci exſiccādi.ſcidēdiqꝫ īterdū grā;ſić ſtōacho flegmatico ſupuacuis repleto ꝯducētibus nōnunqꝫ v̄o ſitim ſedādi.ꝯpeſcēdiqꝫ colerā.appetitū ꝯcitādi.fili⁹ Serapiōis iubet. neqꝫ.n.in putredinē ꝯuerſiua ſūt ſicut dulcia.meliora ſunt ea que ſicca reſeruātur.Acetoſa magna omnino repellenda ſunt.

¶De Perſico. ⁊ Criſomalo.

q Uod ꝑmaturũ eſt ventrem lenit. ſtomacho ꝑcipue calido ⁊ ſicco idoneũ ẽ. appetẽtiã cibi excitat. i regimine reſumptiuo ſenũ ꝑcipue calide ⁊ ſicce nature in primis menſis ꝓceſſuꝫ. frigida eſt eius natura in gradu. ij. humida v̂o in. i. vini potũ cũ perſico admiſceri ꝓhibent: parũ tñ eius vinoſi Iſaac iſraelita conceſſit vt reſiſtat frigiditati illius ne etiam interius facile vitieẗ. neqꝫ poſt eſum alterius cibi eo veſci volunt nã corrumpiẗ vt aiũt: cibũqꝫ corrumpit. ⁊ oĩo facile interius vitiaẗ. cuius rei ſignũ eſt nihil perſico fugacius eſſe. longiſſima nanqꝫ decerpto bidui mora eſt vt ait Plinius. cogitqꝫ ſe venundari. ex oĩbus v̂o ſpẽbus duracinis palma daẗ plurimũqꝫ laudatis veluti carioribus nuci perſicis. de q̃bus Martialis:

Uilia maternis fueramus precoqua ramis
Nunc in adoptiuis perſica cara ſumus.

Criſomalũ quod malũ aureũ interpretaẗ ꝯſimile in natura eſt perſico. ſenectuti nõ idoneũ niſi aliq̃ñ in primis menſis addito aneſo. maſtice. aut meraceo. paſſulis. zucaro vl' melle.

¶De Amigdala ⁊ in primis Edili.

a Migdala grece: longa nux latine. ſi dulcis fuerit q̃ ꝓprie eſui apta eſt regimini reſumptiuo idonea eſt. cuiꝰ natura calida eſt ⁊ humida in primo gradu cũ equalitate aut in gradu medio vt Iſraelita auctor eſt: cũ aliq̃li declinatõe ad humidũ. laudati eſt alimẽti lꝫ pauci. pinguedini corpis ꝯferre atqꝫ corpulentie ꝯſeſſum eſt. ideo extenuatis plurimũ ꝯuenire. eaqꝫ cerebri ſubam augeſcere. vigilijs aduerſari. ſuauẽ ſomnũ adducere. mẽbroꝝ humidũ naturale ꝯſeruare. aliene ⁊ extranee humiditatis in eiſdeꝫ gñatiõeꝫ cohibere inẗ auctores ꝯuenit. cũ zucaro ꝯdita celerius deſcẽdere. ſale v̂o toracẽ mũdificare. aluoqꝫ impaẗ. apire. abſtergẽ. rõne cuiꝰ colice ꝯfert Auic. ꝓdit. Succus

ſiue lac eius ꝛ oleū ſi recentia fuerint earundē coꝛpulētia leuioꝛa ſunt, nā eius coꝛpulētia difficilis ꝯcoctōis ꝓhibet̃ ꝑ accidensq̃ inflatiua. Fert̃ q̊ꝫ eā vꝛinā citare, ardoꝛē ei⁹ cohibere, ſoꝛdes renum purgare, moꝛſui quoq̃ rabidi canis eſam aut appoſitā mederi. Virentis amigdale alimētū etiā laudat̃, putat̃q̃ tenuioꝛis eē ſube ꝑꝑ eius aquoſitatem, cui nō virēs amigdala aqua calida pelle eius exuta nocte vna infuſa pꝛoxima fit nāe virētis, nō excoꝛiata aūt ſi q̄s veſcat̃ ꝯcoctōis eſſe difficilis, et ſi ea ſtomachus humectat⁹ nimiū mūdificet̃; magꝫ tn̄ ſi zucaro ꝛ melle ꝯdiat̃.

¶De Amigdala non edili ſiue amara.

b Anc via medicine in vſum ſenectutis recipiendam pꝛeceptū eſt, ꝛ idcirco nō edilē appellari; ſenioꝛib⁹ nature frigide hyberno tp̄e ꝛ in regiōe ſeptentrionali idonea eſt. cuius natura calida eſt ꝛ ſicca in gradu. ij. abſterſiua, mundificatiua, aperitiua. q̄bus ꝓpꝛietatib⁹ edilē vincit, neq̃ oīo aluū aſtringit, eā vulpiū interemptiuā ſcribūt Et oīo eſt medicina ſine alimēto cū humoꝛē crudū adducat. peculiare eſt ei aperire opilationes, iecoꝛis, lyenis, renū, ꝛ veſice, imo ꝛ eas que fiūt in extremitatibus venarū paruaꝝ, vꝛinā citat, que quanto vehementioꝛis amaritudinis tanto in his opatiōibus foꝛtioꝛē pꝛedicāt, q̄a tn̄ nocet inteſtinis cū amigdala edili edendā Albuč, iubet.

¶De Nuce iuglande.

b Anc iuglandem appellari; ſiue q̄a iuuet; ſeu q̄a ioui dicata ſit eius arboꝛ auctoꝛ ē Macrobi⁹; ipaꝫ itaq̃ p̄cipue virentē; q̄a ſiccis minus calida ꝛ ob imperfectā humiditatē hūidioꝛ in reſumptiuo regimine recipi pꝛeceptū eſt, p̄cipue ſenū q̄ loca incolūt mōtana, quoꝝq̃ ſtomachꝰ vel nā eq̄lis ſit vl' ſaltē tantū frigiditatis hn̄s quantū caliditati nucis aduerſari valeat ſicuti Yſaac iubet; ſic eni plurimū ſenibus idoneā ſcribit Auer, alimentū eis laudatum

prebet.celeriuſq; digerit amigdala etſi ꝓmptius in cole‑
rã ſit ↄuerſiua. ideoq; ⁊ rebus ſtomacho alienis annume
rat. laudatior eſt ea q̃ zucaro aut melle recẽs ſeu viridis
ↄdita eſt. Siccã vo nucẽ nõ edãt ſenes. eſt eniʒ calida ad
gradũ vſq;.iij.ſicca aũt in principio gradus.ij.vnctuoſior
amigdala.cuiꝰ cã celeriꝰ rancidat.vomitũ ſolicitat. vſuq;
imoderato paraleſim lingue. Scribit Judeus alimentum
nucis verboꝝ retentiõeʒ efficere. ideoq; ea pueros veſci
ꝓhibitũ eẽ.imbibit nãq; eiꝰ ſuba in muſculis lingue.ſiqua
tñ nux dũ ſicca eſt in eſum venerit eã eligendã eẽ volũt q̃
celerius enucleat:q̃q; nocte vna in aqua calida fuerit in‑
fuſa ita vt humiditate illa ad nãm virẽtis reducat.tꝑibus
frigidis edenda eſt:qa calidis nã noxia putatur: cum oxi
melle ꝑcipue.q vo ibecillis ſunt ſtomachi cũ muri ⁊ aceto
ea veſci iubet Auic.neq; hoc in loco meminiſſe inutile ar
bitror eiꝰ qd Pliñ.refert.Gneũ vʒ Pompeũ in ſancta‑
rijs mithridatis maximi regis deuicti inueniſſe in peculi‑
ari ↄmentario ipſius manu ↄpoſitiõeʒ Antidoti e duabus
nucibus ſiccis.item ficis totidem ⁊ rute folijs.xx.ſimul tri
tis addito ſalis grano:⁊ q hoc ieiunus ſumat nullũ vene‑
nũ nociturũ illo die. Nux indica recẽs ſenibus nãe fri‑
gide ⁊ ſicce in autũno ⁊ in regiõibus meridianis auctore
Albuc.vtilis eſt.cuius nã calida eſt in gradu.ij. hũida vo
in ꝑ.acuẽs vt aiũt intellectũ pinguedini ⁊ corpulẽtie ido‑
nea cũ penidijs zucarinis edẽda eſt qa tardius deſcẽdit.

¶De Auelana.

e Am minus calidã nuce aſſeuerãt magꝭ tñ alibilẽ: lʒ
ſolidioris terreſtrioriſq; alimẽti minuſq; nuce vnctu
oſa ſit.ideoq; tardioris digeſtiõis ⁊ egreſſiõis e corpore.
neq; vomitũ citat veluti nux.vẽtris tñ inflatiuã ponũt in
regimine reſumptiuo nõ repellendã:ſenioꝝ ꝑcipue nãe fri
gide hyberno tꝑe ⁊ in regiõibus ſeptentrionalibus. cali‑

de nature ꝓpe gradū.iij.humide tñ in.ij.ponūt.Id tñ qđ
verū eſt eā calidā ⁊ ſiccā in principio gradus.i.putať cuȝ
aliquali ſtipticitate eā in cerebro addere Auič auctor eſt.
ita vt etiā aſſatā modico cū pipe inſumptā corize ⁊ capitiſ
reumati mederi ꝓdant eā tonanticā eſſe.ieiuni inteſtini ⁊
eius maliciā expellere Judeus ſcribit.puncture ſcorpiōis
⁊ ꝓprie ſi cū ficu ⁊ ruta inſumať aut ab extra ponať opti-
mū adiutoriū eſſe ferūt.ex ea craſſiorē humoroſiorēq̄ȝ eli
gere preſtat: quia tñ ſtomacho noxia eſt cū ȝenidijs eam
ediſſe ꝯuenit.exuta vͦo cortice interaneo vim inflatiuā vľ
amittit vel ſaltem in ea remittitur.

De Nucleis Pineis.

f Ructū pinee ex camerula excirpare ⁊ aqua calida
infundere vt eius acuitas ſiue aduſtio deleatur pre
ceptū eſt.ſenibuſq̄ȝ ꝯuenire.calidus eñ eſt in fine gradus
ſecūdi.ſicce vͦo in principio eiuſdem. etſi Auič.eū nature
equalis cum parua caliditate affirmet.alimentuȝ eius eſt
forte nō malū imo laudatū.non inflatiuū: cum tamen in-
flare cōmunis ſit omniū aliaꝝ nucū accuſatio.propter qđ
nucleus pineus rebus leuibꝰ annumerať.Is preparatus
fit in vltima virtute nutriendi vt aiūt.ita ꝙ paruū in quo
nō eſt nutrimentū peruenit ad nutrimentū quod eſt a me-
dicinis.pinguedini augende confert. humiditates corru-
ptas in inteſtinis rectificare.abſtergere.excreatū facilem
efficere.tuſſi.doloribus pectoris.⁊ renū.mederi inter au-
ctores cōuenit.humores enim viſcoſos in eis ⁊ in veſica
mundificat.ideoq̄ȝ ⁊ rebus vrinam mouentibus annume
rať.calefactū ex eo cū ȝucaro ēēiſſe.īfrigidatū vͦo cū mel-
le poſtq̄ȝ infuſus eſt in aqua calida filiꝰ Serapiōis iubet.

De Piſtachia.

i Nť peculiares arbores ſyria in nucū gñe hȝ piſtachiā
cuius fructu etiaȝ in regīne reſūptiuo veſci p̄ceptū eſt.

effectus ꝓprietateſq nuclei pinei hĩe. ꝛ preter hec ad ſerpentũ ictus ſiue epotet̃ ſiue edat̃ valere cõfeſſum eſt. idoneã ſenibus nãe frigide hyberno tp̃e ꝛ in regione frigida ſcribit Albuc. Calide nãe ponit̃ in medio gradus.ij. cum aliq̃li humiditate. nõnulli aũt calidiorẽ graduãt piſtachiã amigdala ꝛ nuce. Refert Auic. eã caliditatis eſſe vehemẽtis: etſi Judeus caliditatẽ ꝛ ſiccitatẽ eq̃les dicat laudatũ prebet alimentũ lꝫ paruũ. vires hĩe letificandi ꝛ repandi cor. annumerariq̃ int̃ medicinas tiriacales affirmãt. ineſt enim eidem aromaticitas cũ viſcoſitate. iecur ea depurari vireſq eiuſdẽ augeri a tota ſub̃a eiuſdẽ. opilationem meatuſq alimenti apire fert̃. auxiliat̃ aũt ei aromaticitas ꝛ ſtipticitas eiuſdẽ q̃bus etiã ad oris ſtomachi ꝛ totius repationẽ. ad nauſeã q̊ꝫ ꝛ ſubuerſionẽ cohibendã ſalutat̃ remediũ eſt. aluũ neq mollit neq aſtringit. Scribit Jude⁹ fiſticũ. i. piſtachiã p̃ſtantiorẽ eẽ ex fructib⁹ oĩbus: cuius ꝓprietas eſt corroborare ſtomachũ ꝛ epar. eiuſq oleũ earũdeꝫ viriũ ſtomacho eo illito. Utilis eſt piſtachia in p̃mis ſic̃ in poſtremis mẽſis ſolo eius eſu ſiue cũ paſſulis aut cũ zucaro oĩb⁹ etatib⁹ idonea ꝛ oĩo eſt ex reb⁹ bñtibus multa iuuamẽta ꝛ magna vt inquit Auer. eligẽda eſt magna ꝛ vt aiũt antiq̃ cũ criſomalis ſiccis veſcẽda ẽ auctore Albuc. ſic enim inocentior putat̃ neq vertiginẽ adducit.

¶ De Caſtanea.

e T caſtaneã (quanq accõmodatior ſit glandiũ generi) nucẽ vocari auctor eſt Pliñ. q̃ etſi viliſſima ſit occultata tñ eſt tanta cura nãe ꝙ ꝛ mirũ eſt. Eã caſtanon greci appellãt eo ꝙ fructus gignat in modũ teſticuloꝝ. in regimine reſumptiuo ſenioꝝ nãe calide hyberno tp̃e ꝛ in regionib⁹ montanis ea veſci p̃ceptũ eſt. Calide. n. nãe in p̃ gradu ponit̃. quã rem eius dulcedo teſtat̃: lꝫ ſicca ſit in gradu. ij. cui ineſt abſterſio. vehementerq ſiſtit ſtomachi

⁊ ventris fluctiões.aluū citat.ſanguinē excreantibꝰ eſt ſa-
lutaris.carnes alit.laudatū eniꝫ dat alimentū.laudatiuſqꝫ
ſi cū zucaro edatur ea ieiunū inteſtinū roborari auctor eſt
Iſraelita.Scribit qꝫ Iudeus in oī arborꝫ fructu aliquā eē
maliciā preterqꝫ in caſtanea:qm̄ ipſa cū ſui craſſitie ſi be-
ne digerit non dat chimū malū.Ea aſſata veſcendū eſt vt
eius ſubſtantia rarificet.Que ſi tepida aqua infundat pe-
ctoris ⁊ corporis ſiccitatem equat. vrineqꝫ difficultatem
tollit.Tali eni infuſione ⁊ mollitie ⁊ humiditate aque ſua
tꝑatur ꝯplexio.ꝑꝑ qđ boni chimi eſt caſtanea; lꝫ tarde ⁊
difficilis ſit digeſtionis.ideo aliqñ cerebro eſt oneroſa.Eā
ventrem aſtrictum purgare ſed inflationes facere lꝫ cocta
minus Theodorus Priſcianus prodit.

¶De cōmoditatibus ſomni in regimine reſumptiuo. Ca.xxxviij.

e Get ſenectus humiditatis ſubſtantifice nō mō ꝯſer
uatiōe q̄ in ea pauca eſt. verꝫetiā illa q̄ ꝯtinuo diſſol
uit amplioris alterius regñatione. id v̄o oē ſomno ꝯueni-
entiſſime ꝑfici notū eſt: quo ad hoc nihil accōmodatius.
Cōtendit enim ſomnus in humectando cū potu ⁊ cibo.
ideo ⁊ ſomnus cauſis humectantibus annumerat.Efficit
aūt id moderato illius vſu.virtuti ſeniorꝫ ꝯcoquenti operꝫ
p̄bendo.nam ſomnū digeſtionē adiuuare.laborē ⁊ laſſitu-
dinē auferre.corpis interanea excalfacer.pinguedini.atqꝫ
corpulentie ꝯferre.mentē exhilarare.virtutibus oībꝰ opi-
tulari.eoqꝫ augeri.atqꝫ excitari calidum naturale. rectifi-
cariqꝫ exinde humores alios. aīeqꝫ cogitatiōes ſi natura
nō reluctāte euenerit int auctores ꝯuenit. Signū laudati
in ſenibus ſomni eſſe aiūt vt eis a ſomno excitatis accidat
leuitas.alacritas.⁊ magnanimitas.nō enim fit ſomnus ni
ſi ꝑꝑ impotentiā vigilandi.q̄ vt plurimū ſequit reſolutōeꝫ
ſpūs ⁊ caloris in operibus ſenſus ⁊ motus.

¶De ſomni menſura.tempore.⁊ modo
obſeruandis in regimine ſeniorum.

ſ Omnū igit̄ ꝓlixiorem atq̃ pleniorē nō tm̄ nimis lon
gum maiorēq̃ in lecto morā ſenioribus oī tp̄e ⁊ in
oībus regiōibus q̄ȝ ſanis ⁊ iuuenibus ad eoꝝ humiditatꝫ
reſtauratōem veluti rem iuuantiorē indicūt.conquieſcunt
enim eo virtutes oēs aiales motiue ⁊ ſenſitiue:q tanto in
ſenioribus ꝓtelandus eſt q̄ȝto in eoꝝ ſtomachis vel cru-
dus vel ſaltē vitiatus humor remāſerit.ꝯcoctōem refugi-
ens.nā p ſomnū ꝓlixiorem ꝯcoctiōe reiterata.rectificatur
atq̃ corrigit̄ corruptū in eo ex marcore ſeu muſciditate ſic̄
ait Auer.Erit q̄ȝ ſomnus in ſenib⁹ tanto iuuātior q̄ȝto eo
tp̄e dormierint ſenes quo dormire ꝯſueuerūt.Tp̄s aūt in
ceptionis ſomni ſit finis potētie vigilādi q vt in pluribus
opportunior cēſet̄ poſt aſſumptū alimentū coadiuuāte ca
ſu ſolis.tunc eniȝ nox humida celo precipitat.ſuadētq̃ ca
dentia ſidera ſomnū:precipue ſene eo egente.Ideo ſom-
nus noctu magꝭ q̄ȝ interdiu laudatior habet̄ p̄cedēte cibi
ad infima ſtomachi deſcenſu.qꝺ fiet leui aliquo exercitio
ſomnū p̄cedente:p̄cipue aiali:ſicuti ꝯfabulatiōe qua pluri
mū demulceri ſolita eſt ſenectus.diurnus vͦo retinet vt fe-
runt expiratōem ſolitā exalare a corpore ad reumatiſmos
preparās hoiem:qui ꝯcedendus nō eſt niſi neceſſitate ad
id vrgente.aut ꝯſuetudine expoſcente: p̄cipue eſtiuo tp̄e.
Preceptūq̃ eſt vt in diurno ſomno ſenes accūbēdo dor-
miant cū eleuatōe ceruicalis eo ꝙ digeſtione pficiēde ma
gis ꝯducit.in nocturno aūt ſic̄ ⁊ ī diurno ſenib⁹ veſtibus
exutis decalciatiſq̃ caput ⁊ extrema eoꝝ ꝓut decet coo-
periri pannis oportere auctor eſt Ariſtot̄.extremoꝝ enim
frigiditas in ſomno maximū cerebro cōicat nocumentum.
Obſeruandūq̃ eſt vt cubent in loco obſcuro quē radij lu
nares nequaq̄ȝ ingrediant̄.ꝯflexe iacēdo ⁊ nō extenſe.cru

ribus paulū reductis, nequaq̄ vo ſupine, hic enim ſani ho
minis iacētis habitus eſt q in ſomno incubū adducit ⁊ cat
tarros, lȝ ſupini cubitus auctore Pliū. plurimū ſomniari
circa autumnū ⁊ vernū faciāt, oculis ꝯducant, ꝓni vo tuſ-
ſibus, imo ſomnus ſup alter laterū iuuantior cenſet. aiūt
enim cubitū in latera aduerſus diſtillatōes ꝯducere, decū
bant itaq̄ imprimis ſomno aliq̄liter ꝓfundiore nō interru
pto cū declinatōe ad inferius ſup latus dextrū. eo ꝙ cele
rius ꝯcoquit cibus dextri lateris in cubitu ſic̄ Theophra
ſtus affirmat, celerius enim deſcēdit cibus in ſumptus ad
fundū ſtomachi q eſt locus digeſtionis, deinde fiat reuolu
tio ſupra ſiniſtrū, ſic enim eſt iuuamēti plurimi virtuti ſto-
machi ꝯcoquenti, nā eo mō coincidit epar ad amplexū ſto
machi qd̄ adiuuat ad digeſtionē. vltimo aūt fiat redit⁹ ſu-
per dextrū, ſic nāq̄ preparat deſcēſus cibi ad inteſtina vt
Auic̄. ſcribit, q̄ oia adhuc magis pficiunt ſi ſenior imbecil-
lis ſtomachi in amplexu ꝯtinuo habuerit puellā pollutiōi
propinq̄, aut puluinar penniceū. Diligens tū obſeruatio
hñda eſt vt in ſeniorib⁹ qbus vt plurimū vigilie ſupuacue
eueniūt ſomnus inducat cū hymnoticis, i, cū his q̄ ſomnū
vl' ſoporē faciūt, ſomno vo apta ſunt ſic̄ ex multꝭ papauer.
lactuca, maxime q̄ eſtiua eſt cuius caulículus iam lacte re
pletus eſt ſic̄ precipit Celſus, p̄cipue cū cinamomo. ſiliter
morū ⁊ porrū ſomno apta ſunt. ⁊ coriandrū humidū. ami
gdala edilis, p̄cipueq̄ vinū aliquantiſp magis debito epo
tū nec minus ꝯfabulatiōes. he inquā preſertim que ſenis
dormire volentis nature ꝯueniūt eiſdem gratiores, expe-
rimur eniȝ eis ſiue ſint vere ſiue falſe ſomnū adduci. cuius
cām hac in parte interſerere non inutile arbitramur, ſiqdē
auditus obiecta ſibi propria abſq̄ motu reali qa ſpiritua-
liter vt ferunt recipit et maiori cum delicia magis dele-
ctabilia. Ea autem percepta imaginationi tranſmittit.

ipa ṽo rōni.rō aūt ſalteȝ ꝑticularis de repn̄tatis admirat̄
eſt enī admiratio ſuſpenſio in cāȝ.ex admiratiōe aūt defa-
tigat̄.ꝯtinuata autem in rōne admiratione eoꝝ quibus in
tenta eſt virtus auditiua eidem audibilia nō repreſentat.
conquieſcit eniȝ organū auditus a ſenſibiliū apprehēſiōe;
ſicuti ⁊ alioꝝ ſenſuū exterioꝝ organa. quibus cōquieſcen
tibus ſuperuenit ſomnus. ratione tn̄ cōtinuo diſcernente
inter ſenſibilia eidem repreſentata.Et hanc aſſignāt cau-
ſam ꝓpter quā plurimis dormientiū in ſomnijs apparent
que ab eiſdem tp̄e vigilie fuerunt ſenſata.Eſt q̊ȝ preceptū
confabulatoris ſermonē verboꝝ ornatu inſignitū eē opor
tere:tū vt mag⁹ delectet:tū vt ſomnus ꝓlixior fiat: tū etiā
ne dormienti ſeni ſomnia repreſentent̄ mala . tumultuoſa
enim ſomnia ſenſum.ſpiritus.⁊ ſanguinem ꝑturbantia di-
geſtionis perfectionem prepediunt.Adduci ⁊ ſomnū alio
ingenio proditū eſt:ſicuti nauiculis aut cunis ⁊ oīo motu
veluti infantibus:nam eo humiditatum vapores aſcendē
tes petunt cerebrum meatus eius claudentes : ⁊ exinde
ſomnus adducitur.

¶De Cōmoditatibus Vigilie.Ca. xxxix.

c Vm vigilare finis ſit aīalis quia ſentire ⁊ ſapere oī
bus eſt finis.hec autem in vigilia fiūt:nam vigil di-
citur quaſi ad videndū agilis. finis ṽo expetitur vt opti-
mū:ideo magis deſideriū eſt ad vigiliā q̄ȝ ad ſomnū ſicut
ad viuere ⁊ eſſe.finis aūt ſomni vigilia eſt:dormimus eni
vt melius vigilemus.vigilia aūt quedam ſenſuū exercita-
tio dicitur.eam itaqȝ vigiliā in reſumptiuo regimine quo-
rūcunqȝ ſenū in quolibeat tempore ⁊ habitata regiōe lau
darūt qua mediāte calor dilatatur.pori aperiunt̄.ad eoꝝ
q̄ ſupuacua ſunt excluſiōeȝ auxiliū p̄ſtans. quaqȝ digeſtio
ꝑficitur. ⁊ eadem fit acquiſitio eoꝝ que ad vite regimen
ſunt neceſſaria.Hec vero eſt vigilia modū non excedens;

qua ſenſus excitanť diſponunťq́ʒ vires vt in ſolitas exeāt operatōes. vniuerſum q̊ʒ corp⁹ a ſuꝑuacuis purgať eo q̄ motus euacuat ⁊ abſumit. ideo melior fit cibi appetētia vigilia q̄ʒ ſomno. nō ſiq̄dem q̄a vigilia ꝑficiatur magis digeſtio q̄ʒ ſomno: cū ꝓculdubio melior fiat ↄcoctio ſomno mediante q̄ʒ vigilia: ſʒ q̄a vigilijs diſſoluunť ſuꝑuacua virtutis expulſiue vires augeſcūt. ſicut itaq́ʒ ſenectus pro eius reſumptiōe exigit ſibi ↄcedi q̄ʒtitatem ampliorē ſomni quā eligit ad reſtaurationem deꝑditi: multo fortius ad perfectionē ſanitatis expoſcit q̄ʒtitatem vigilie qua induciť indigentia nō amplius reſtaurandi. Tūc enim nō egent ſomno ampliori q̄a reſtauratio diſſoluti iam facta eſt ꝑ cibi cōcoctionē quo fit vt calore ⁊ virtute q̄ ꝓpter impotentiā intus refugerant foris prodeuntibus exꝑgiſcantur ſenes.

¶ De vigiliaꝝ menſura in reſumptiua ſenectutis.

S Omnus ⁊ vigilia auctore Hypocrate vtraq́ʒ modo magis facta nocēt. hic q̄dem virtutes aīales eneruādo ⁊ diſſoluendo. cordis meatus laxādo. flegma augēdo. calorē nālem imbecillē efficiendo. colorē corrumpēdo. motūq́ʒ hebetādo. aſma plerūq́ʒ adducendo. ⁊ ad vltimū calorē innatū extinguendo: ſic̄ extinguiť ignis cinerib⁹ multū cooꝑtus. Vigilia v̊o ſuꝑuacua corꝑis robur minuiť. ſenſuū organa deſtruunť. eorūq́ʒ calor refrigerať ſicut calor ignis ſuꝑuacuo motu refrigerať vt Auer. ꝓdit. Preceptū itaq́ʒ eſt vigiliā ſuꝑuacuā nō minus q̄ʒ ſomnū modū excedentē ſeniorib⁹ ꝓhibere. ſuꝑfluit nanq́ʒ in ſeniorib⁹ vigilia tum dn̄io ſiccitatis: ſicuti ſomnus in pueris dn̄io humiditatis. quanq̄ʒ humiditas ſalſa ⁊ nitroſa vt eſt apud Gal. in ſenib⁹ faciat inſomnietatē. tn̄ etiā ꝑꝑ triſticiā quā affert ei ſenectus. a q̄cunq́ʒ tn̄ cā fiat a ſenectute repellenda eſt dum ſuꝑfluit. Nō ſolū enim ſenibus tediū affert imo eadē inaret corp⁹. corrumpiť habitudo. noxia eſt cerebro. fit ſen

ſuum ꝑmixtio. indeq3 acute ſuſcitanť egritudines. eaq3 ꝓ-
lixiore oculi ↄcauanť. ꝛ oio corporis ſequiť imbecillitas.
digeſtionis infirmitas. caloris ĩnati exacuitio. inflãmatio.
diſſolutio. increſcit colera rubea; in extenuatis ṕcipue cor-
porib⁹. Cũ ğ ſupuacua eſt ad illius remotionẽ incumben-
dũ eſt. tum ſomni inductiõe. tũ etiã cautela ab his q̃ ſenſus
excitant. Ea autẽ ſunt vt Celſus tradit. nepeta. thimum.
ſatureia. hyſopum. precipueq3 pulegium. ruta. ꝛ cepe.
De aere itaq3 laboꝛ ſeu exercitio. ꝛ qete. cibo ꝛ potu. ſom-
no ꝛ vigilia. reſumptioni ſenectutis ↄducentibus q̃ etiam
omni etati cõia ſunt dicta ſint tanta. Nihil aũt de venereo-
rum vſu. ea enim ſoli adoleſcentie propria eſſe auctor eſt
Gal. Anteriores eni3 ꝛ poſteriores etates vel nõ emittũt
ſperma vel infecundũ aut male fecundũ exiſtens emittunt
De concubitu tũ aliqua in ſequentibus adducenť.

¶ De euacuatione corporis obſeruanda in re-
gimine reſumptiuo. Ca. xl.

i Nanitia quã iedia efficit qũo ſenectuti reſumẽde ad-
uerſeť ſuo viſum eſt loco. c. iij. nunc ṽo de euacuatio-
ne q̃ etia ſub inanitione deprendiť ſimulq3 de purgatione
agendũ eſt. deinceps de retentõe q̃ illi ꝑprie opponiť. Eſt
enim hoꝝ ↄſideratio in hac gerentocomia plurimũ nccia;
cũ obſeruari preceptũ ſit ne ſupuacua retineanť in corꝑe;
imo euacuenť. ſi enim q̃ replebunť euacuanť membra ſup-
uacuaq3 intus nõ remanebũt ꝛ ſanus erit homo ꝛ multo
tꝑe iuuenis; ſicuti recte Gal. ait. Hanc aũt intentionem cõ-
pleri flobotomia. nonnunq̃3 ṽo euacuatione cũ ſolutiuis
ꝛ diureticis ſudoremq3 cientibus. ſputu3 promouentib⁹ ꝛ
ↄſilibus ꝑ manifeſtos corporis meatus expurgantibus.

¶ De Sanguinis detractione per venas.

e Uacuationem qui precipit in regimine reſumptiuo
que proprie eſt eductio ſanguinis vel humoris alte-

rius ſanguini ↄmixtus humoribus ſolū q̄ntitate peccanti-
bus ↄueniens inciſione vene quā flobotomiā appellāt ſe-
nioꝝ virtutis ⁊ roboris.naturaliſq; ↄplexiōis ſit diligentiſ
ſimus menſor.Intereſt enim nō q̄ etas ſit ſed q̄ vires ſint
eius q flobotomari debet.Septuagenarias.n.plurimi ſan
guinis cū virtutis robore flobotomarī poſſe auctor ē Gal'.
neq; annoꝝ numero ſolū intendendū eſt ſ; in corpis etias
habitudine.nam ſexagenarij quidā flobotomiā nō tolerāt
ſeptuagenarij v̄o ſic.⁊ oīo minutionē ſanguinis vereri in
ſeniorib⁹(quoad fieri pōt)niſi i figura ↄſiſus fueris Auic.
iubet.ſoliditateq; muſculoꝝ.venaꝝ amplitudine.⁊ eaꝝ re
pletiōe.coloriſq; rubedine.Qḋ ſi oīa hec flobotomie faci-
unde nō ↄſenſerint ad ſenioꝝ corpoꝝ euacuatōem cū me-
dicinis magis intendendū q̄; cū flobotomia. eoꝝ enī aluū
ſoluere eſt eis iuuantius.Si v̄o q̄ dicta ſunt vna cū ↄſue-
tudine ↄſentiant ſexagenariū etiā flobotomari bis in anno
ſi corpulentus ⁊ carnoſus fuerit ↄceſſum eſt.flobotomias
tn̄ ex cephalica eiſdē ꝓhibuit Auic.nā ſenū capita ſunt de
bilia ⁊ frigida.ſeptuageſimū v̄o annū ꝑtingentes ſemel in
anno minui poſſe.neq; in eodē q̄ntumcūq; corpulēto eam
reiterari.neue medianā venā ſcindi p̄ceptū eſt. componit
enim ex cephalica q̄ in altiori pte brachij ſita eſt.cū v̄o de
uentū eſt ad etatē annoꝝ quinq; ⁊ ſeptuaginta bis in duo
bus annis ex baſilica eīdē flobotomari.Maxime aūt cir-
ca hec ↄtingit error:qa fere minus roboris eſt in ſenio.ac
cipiēda ſunt oīa iam dicta in regimine ſenioꝝ curatiuo ſi
morbo ↄtingente flobotomia nc̄cia eſſet.verū in regimine
reſumptiuo ⁊ ↄſeruatiuo flobotomia ſenib⁹ ſimplicit̄ cohi
bēda eſt:nam qa in ſenioribus eſt exuberātia flegmatꝫ.rei
aq̄ſe ⁊ hūide p vene aptionē fieret ſanguinis ſubtractio ⁊
caloris.res qdē illis plurimū noxia. In oīb⁹ aūt his ſic ⁊
generati in adminiſtratiōe reꝝ ſex nō nālium obſeruanda

eſt differentia regionū ſiue climatum: nam ex hoꝝ dña va riari ꝯplexiones. vitia. naturas. alimenta. ⁊ medicinas au‑ ctor eſt Damaſcenus; ita vt ea q̄ fiunt in. ij. climate diſſen tiant his q̄ in. iiij. Quintiq; aut ſexti climatis incole ſangui nis magis tolerent minutionez his qui ſeptimū. primū. ſe‑ cundum. ⁊ tertium incolunt clima.

¶ De purgādis corꝑibus ſenū ⁊ imprimis ꝑ ſeceſſum.

e Ductionem triū humoꝝ a ſanguine differētiū qua‑ litate corpus ꝯtriſtantiū purgatōem ſiue mundifica tionē appellant; cuius etiā obſeruationē hñdam eſſe in re‑ gimine ſenectutis preceptū eſt. Eā itaq; mundificationē ſi ue purgationē ſenibus indicūt cuiuſ libeat nāe. oiq; tpe ⁊ regione q̄ ſuꝑuacua dūtaxat expellunt. cū eni in eoꝝ cor‑ poribus frequētius coaceruent ſuꝑuacua; nec ſufficiat ex‑ ercitatio ſola ad eoꝝ abſumptionē; ideo eos veſci alimen tis medicinalibus volunt ne aluus eoꝝ ex toto ſuppreſſa remaneat. tutius tñ eſt cibo medicinali aut medicina ciba‑ li ſenes purgare q̄ꝫ farmacia; ita tñ aluus ſenioris ſeruāda eſt q̄ꝫ tenerrima vt exinde nō ſuꝑuacua ſit. aluus enim ſe‑ nioris ea tuta eſt q̄ exto quotidie coacta ea q̄ ꝯuenientia ijs q̄ aſſumunt reddit. nam in ſenibus timeri ex ventris ſo lutione nocumentum auctor eſt Auic. Obſeruandū tñ eſt quoad fieri pōt vt quo vteris ad ventris ſubductōem de lectabile ſit nō pigrū. i. amaꝝ; dūmō tñ ſubductiui virtꝰ de lectatōis grā nō diſſoluat. Senis itaq; die preter diem ſic ca aluus nihil reddens multifariā ducenda eſt. tum ſimpli cibus quibuſdā. tum etiā ꝯpoſitis eligmatibus. Ex ſimpli‑ cibus q̄dem ſicuti ex aſſidua ſorbitione iurulenta. vnctuo‑ ſa ⁊ pingui; ſicͨ olei aut alterius vnctuoſi; ꝓcipue cū zucaro humiditate ⁊ lubricitate abſterſioneq; aluo ſenioꝝ impe‑ rantiū. celeriterq; deſcendentiū in primis ꝓcipue menſis. necnō oleroſis oibus garo. i. ſalmuria ⁊ oleo cōditis. nam

cibus ab his ſalſamentis ⁊ olerib⁹ ſilibuſqꝫ rebus melius incipit, ficis q̊ꝫ ⁊ coccimalis ſiue prunis ⁊ paſſulis q̄ vt ait Gal. eſtate ⁊ autūno vegetant̄ edēdū eſt, hyberno v̄o tpe aluus ſubducat̄ caricis ſiue ficis ſiccis pinguibus a quib⁹ q̄ circūiacet exterius cutim auferre iubēt ⁊ coccimalis damaſcenis vel ſimplr̄ vel mellicrato; plus tū mellis hn̄te infuſis, ⁊ oliuis ſalmuria ꝯditis, qꝛ ſi he oliue fuerint que ex Hiſpania deferunt̄ eas magis q̄ꝫ damaſcena aluo imparare Gal. auctor eſt, radices q̊ꝫ polipodij qd̄ feliculā Mar. cato appellat in decoctiōe galline cōcocta. ⁊ decoctio ſicle caulium ⁊ mercurialis folia ex aqua pota ad ideꝫ idonea ſunt, lꝫ mercurialē appetitus eē ꝓſtratiuā, ſtomachiqꝫ impeditiuam Cōciliator expiētia ductus affirmet. volubilis aqua ex ſale aluū ſoluit: q̄ vt ſaporis ſuauis fiat cū almuri id eſt liquore ſalſo ⁊ oleo ꝯdita eā inquā volubilē q̄ plurimū viſuali volubili ſilis eſt; diſſilis illi dūtaxat in folijs ſubalbidioribus cū lactis emiſſione, ⁊ eſt herba vt aiūt de cuius radice ſcamonea fit Antiochie, medullam ſeminis carthami tuſam cū ſauic hordei ꝯpoſitā ⁊ terbentinā ad quātitatē auelane vnius aut duaꝝ ⁊ vt ad multū triū, ad ventris ſubductiōem inter ſalutaria remedia ponunt̄, terbentina eniꝫ ſui ꝓprietate aluo imperat, ⁊ eā emollit cū interaneoꝝ ſine leſione abſterſione et mundificatione, epar, lyenem, renes, pulmonē. ⁊ veſicā, purgat vt Iudeus ſcribit Ex ꝯpoſitis laudatū eſt a Gal. ad ventris ſubductiōeꝫ antidotū qd̄ recipit carthami medullā, cū declupo ipſius caricaꝝ ad quantitatē nucis inſumptū. Aliud ad idē efficacius qd̄ recipit cinamomi vnciā vnā ⁊ ſemis. tartari, foliculoꝝ ſene aā drac. vi, carthami drac. ij. nitri drac. i. aniſi ʒinʒiberis aā drac. vnā ⁊ ſemis, turbit, reubarbari aā ſcropulos duos cū ʒucaro aut melle electuariū fit aut in puluere cum decoctiōe carniū ſenibus dari poteſt. Aliud co-

lericis ſenibus perq̄zutile recipit. tamarindoꝝ drac. x. diſ-
ſolutorum in aqua calida. reubarbari non vetuſti contuſi
drac. vnā. quod permixtum ⁊ infuſum reſeruetur die vna
⁊ media; deinde coletur totum; cui addēda eſt vncia vna
ſyrupi de corticibus citri. Aliud ſenibus melācolicis ido-
neum. ex ſene. polipodij. epithimi. tartari. cinamomi. ſtica-
dos arabici. partibus equalibus fit mixtura addito zuca-
ro aut melle ſufficienti. his itaqꝫ tā ſimplicibus q̄ꝫ ꝯpoſitiꝭ
ad leniandā ſenioꝝ aluū aliq̄ñ vti ꝯceſſuꝫ eſt; tū eligmatis
mō; tuꝫ electuarij aut pilulari vel quolibeat alio mō. neqꝫ
in vno eoꝝ duntaxat perſiſtendū eſt. aſſuefacta enim eis
tempore procedente accipientis natura ꝯtemnit farmaci
virtutem. Subalterare igiť farmaca opepretiū eſt vt Gal'
precipit. ſicuti aūt ea q̄ dicta ſunt ad ſenū leniendas natu
ras efficaciora hēntur. ita ſicca exñte ſenioris aluo ⁊ aſtri
cta vſum oīo ꝓhibuere. quo tñ nōnulli auctore Gal'. rep-
hēſibiles vtunť cū ſucco cauliū aut cū aromatis. pillulas
inde ꝯponentes. Alij v̂o humido aliquo ſolū ꝯmiſcentes
ceu aqua vel mellicrato. Alij v̂o diuites faciūt pigrā quā
q̄dem hñt ſiccā ⁊ aſpergūt dātqꝫ potui; q̄dā aūt ꝯficiūt cū
melle moderate cocto. ſed nullo hoꝝ ſeniores vti niſi ma
gna cogente neceſſitate preceptū eſt. uā etſi regimini con
ſeruatiuo eoꝝ vſus forte ꝯducat. ꝓ tutela tamen ſenectu-
tis nequaq̄ꝫ. copioſo enim vti farmaco ſenē illaudať. idqꝫ
in memoria ſemꝑ hn̄dum eſt q̄ etſi plurimi dū euacuanť
letenť; attamen quo magis euacuantur eo venter eorum
in his que deinceps ſunt diebus ꝯtinebiť. quo fit q̄ pur-
gatiōes vt interdū nccīe ſunt; ſic vbi frequentes ſunt peri
culū afferāt. aſſueſcit eniꝫ nō ali corpus ⁊ ob hoc infirmū
erit. Qua de re iubet Auicenna ſenes mundificandos eē
frictiōe ⁊ ſudore; eiſqꝫ ꝑ interualla caricas dandas eſſe ⁊
alimēta mollificātia. deſtructōeꝫ v̂o eoꝝ cū medicinis oīo

pꝛobibendã. dico aũt vſum caricaꝝ ꝑ interualla laudari: ne eaꝝ ſupuacuus vſus ꝑtedeſcat: in ſenibuſq; opilatiões faciat ſic̃ tradit Auer. aucte Gal. vſu; tñ eoꝝ ꝑ interualla etiã cũ ſemine vꝛtice ꝛ croci ꝛ ꝯſilibus ſenib⁹ ꝯcedi poſſe.

¶De Cliſteri.

e Anema qđ Auicẽ. medicamen nobile appellat ex oleo aut quouis dulci vnctuoſo ſenib⁹ veluti iuuã⸗tius imponendũ eſt. eius effectus ſunt cũ euacuatiõe mol liſicari inteſtina ꝛ ꝓpꝛie ſi ex oleo fuerit oliuaꝝ dulciũ aut amigdalino iurulento vnctuoſo ꝛ pingui quopiã additis zucaro aut melle ꝛ ſalis modico ꝛ ẽt vitell' ouoꝝ. Scribit Auerrois cliſtere lenitiuũ vltimũ eſt in regimine ſenectu⁊ conſimile iudicandũ eſt de ſuppoſitoꝛijs lenitiuis. repellẽ da vͦ oĩo cliſteria acuta cum ſenioꝝ venter aliquot die⸗bus aſtrictus fuerit. ꝛ omnino ſuperuacuam euacuatõne; eoꝝ cauere eo ꝙ coꝛpus infrigidat qm̃ innati caloꝛis ma teriam deſtruit quia reſolutiõem ſpirituũ ꝛ opilationes q̃ ſunt ex ſuperuacuis eã ſequũtur vt ait Auicenna.

¶De purgandis ſenibus per vꝛinam.

a Aſidua vꝛine pꝛouocatio ꝙ̃maxime laudata eſt in regimine ſenũ q bñ valẽt cui innitimur in hac geren tocomia eo ꝙ in eis ſupfluitates flegmatice ꝛ ſeroſe ſiue aquoſe ꝯgregant. increſcũtq;. quaꝝ eductio ad meat⁹ vꝛi nales ceu ꝑ ꝯuenientẽ regionẽ dirigẽda ẽ. Cũ aũt pluria ſint vꝛinã citãtia medicinalia antidota oĩo poſtponẽda ſꝫ ꝫ appio. melle. ꝛ vino diuretico ꝛ ſubtili. vt ait Gal'. ꝛ his q̃cunq; i hoꝛto nata odoꝛis ſunt boni vtẽdũ. ſic ꝑter apiũ rutã. ꝛ hiſopũ. nõ tñ vſu ꝯtinuo: eo ꝙ ſenſus excitãt vt cel ſus auctoꝛ ẽ. anetũ. ozimũ. mẽta. aneſũ. coꝛiãdrũ. naſturtiũ eruca. feniculũ. ꝑter h̃. aſpag⁹. capparis. nepeta. thimũ. ſa tureia. lapſanũ. paſtinacha mag' q; agreſtis. radicula. ſiſer. cepa. h̃ qdẽ ꝛ potio diluta adeo vꝛinã ciẽt vti ipſe mireris

¶De Vomitu reſumptiuo ſene-
ctutis regimini conducente.

v Vomitū etſi motus ſit laborioſus vie cibi cōtrarius:
qua de cā merito vomitiōes ſupra modū frequētes
dānauit Aſclipiades:in regimine tñ reſumptiuo ſimplr nō
ꝓhibet.ſi.n.facilis fuerit vtilis eſt ſenib⁹ ⁊ ſenioribus ple
nis ⁊ biloſis oib⁹ latoꝝ pectoꝝ.nō tñ plurimū gracilibus
neqꝫ imbecillū ſtomachū hñtibus.vtilis etiā eſt ſenib⁹ cō
plexionis flegmatice in regione calida.eſtqꝫ eiſdē facilior
in ortu ſtelle ſimul orientis cū ſole circa.xx.iunij dicte ha-
lobor:imo eſtiuo toto fere tpe vt Hypocrates ⁊ Gal.do-
cuere.vtiliorem tamen eſſe hyeme q̄ꝫ eſtate Celſus affir-
mat.nā tunc ⁊ pituite plus.⁊ capitis grauitas maior ſub
eſt.hic ſiqdem humoris flegmatici exuberantiā accidenti
umqꝫ inde euenientium maliciā dūtaxat conſiderans. illi
ꝟo colere ſuperuacuitatem.calorem.leuitatem.mobilita-
tem.aptitudinemqꝫ illius vt vomitus eſtiuo tempore cō-
citata expellatur.Eliguntqꝫ horam meridiei vt laudatio-
rem.per vomitū nanqꝫ fit exitus craſſioris ⁊ puri in ven-
tre cōtenti precipue flegmatis ⁊ colere qbus ſtomachus
mundificaṫ. auferṫqꝫ abominatio ab vnctuoſis eueniens:
qua deſtruiṫ deſideriū ſtomachi atqꝫ grauedo q̄ capiti ac
cidit.eū tñ nō eē frequentandū. neqꝫ reuolutiōeꝫ citā fien
dā.neue dieꝝ numerū obſeruandū preceptū eſt: ne fiat iū
nāe ꝯſuetus.Affert quippe plerūqꝫ ſuis etiā cum auxilijs
lāguores corpis pleroſqꝫ:ꝑcipue ſurditatē.⁊ dentiū ꝯge-
lationem.naſo noxiū.qua in re ꝑclare Celſus iubet vt ne
quis q valere aut ſeneſcere volet vomitū quotidianū ha-
beat.Luxurie cā fieri non oportere ; interdū valitudinis
cauſa recte fieri experimentis credendū. Modū aūt quo
vomitu vti oportet dū neccius eſt talem produnt. fiat ob-
ſeruatio temporis ⁊ hore laudatioꝝ:precedātqꝫ exercitiū.

balneum, ⁊ potus ſyrupi acetoſi facti cum ſeminibus, atq; eſus ſalitoꝝ piſciū cū ſinapi, melonū, ⁊ radicule, potu vini diuerſoꝝ modoꝝ, dulcis, ſ, ⁊ auſteri ſiue acetoſi multotiēs poſt horas, ij, aquā aneti aut mellis tepidā ſiue calidā cū oleo epotando pinnaq; oleo madefacta gutturi impoſita p̄cipue ſiſamino vomitio citeꝛ ligatis oculis eiuſdez, pilis duabus bombicinis ſuperpoſitis vētreq; leui faſcia vt decet ligato, quo quidem expleto os colui vino ⁊ aqua roſacea ydromelle vel ſyrupo acetoſo parūq; ſyrupi de pomis lābendo deglutiri; vel paꝝ maſticis aque matianoꝝ adiecti; faciēq; illius qui euomit rodoſtomate elui vel aceto aqua permixto vt grauitas que qñq; capiti p̄ vomitū euenit ſopiaꝛ, cauereq; eundē a potu aque ſimplicis, quietem eidē iniūgere, hypocūdria eiuſdē illiniri, balneū īgredi, ablutūq; celerius egredi, hora refectiōis alimento ſuauis ſaporis, bone ſube, celeris digeſtōnis, eundem reſumi p̄ceptū ē, quaſdā q̊; obſeruatiōes hūdas in vomitu Theodorus Priſcianus adducit; nā vomitus corpa aliqñ infundit ⁊ relaxat, aliqñ aſtringit ⁊ deſiccat, ſi quis itaq; relaxare corpus ⁊ mollire ventrez voluerit poſt cibos vni⁹ aut duaꝝ horaꝝ interſtitio dimittaꝛ vt oē infundat corp⁹ ac ceptis dulcibus ⁊ hūidioribus cibis, deinde ꝯpetēter vomitū exerceat. Si qs v̊o deſiccare, corpus ⁊ ventrem aſtringere voluerit ſtatim poſt cibos iactare ſe nō differat priuſq; eoꝝ ſuccus ad ad interanea ventris deſcendat ita vt tūc viſcidiores, i, mordicatiuos linguamq; pungentes, acuti ſaporis, ⁊ ſalſiores cibos prius cogaꝛ accipere.

¶ De Sternutamento.

b Oc in ſenioribus bone valitudinis de q̄bus ſermo eſt nequaq; excitādū ē; imo quoad fieri pōt ſm ei⁹ cām tanq; ſenectuti difficilē cohibendū, ſunt eni ſeniores imbecilles nec ſine difficultate ſternutare queūt vt ſcribit

Ariſtotꝰ.cuius cã eſt quia eleuare partes capitis ſuꝑiores eoꝝ pondere nequeũt cũ cerebꝛũ in hoĩe ponderoſum ſit ⁊ magnũ quas tñ eleuare in ſternutamento opoꝛtet. Sũt q̊ȝ ſenes muſculos ad motũ ſternutamenti nc̄c̄ios imbecil les ſatis ſicuti ſt̄ muſculi pectoꝛis.gule.⁊ faciei.coadiuuã tibus etiã his q vẽtris ſunt ad diafragmatis ſuſtẽtaculũ.

¶De Dentiſcalpio ⁊ Dentifrictione.

b Js inſtrumentis qm̄ pallatum gingiue ⁊ dentes ex purgant̄ in regimine ſenectutis aliquibus boꝛis vti iubent.eligendũq̧ ad hoc lignũ veluti accõmodatius cu ius natura ſtiptica ſit amaritudine participans : ſicuti eſt coꝛtex radicum nucis.ramuſculi.dactiloꝛum cupꝛeſſi.aut mirti.Locus aũt coꝛroſiõis dentis mundificari cũ fuſtibꝰ ramuloꝝ ꝑſici aut cũ lentiſco vel cũ pẽna ſicuti poeta ait:

Lentiſcum melius ſed ſi tibi frondea cuſpis
Defuerit:dentes penna leuare potes.

Dentes abſtergere pãno lineo aqua roſacea vel vino nõ dulci ꝓhumectato.defricariq̧ eoſdem puluere dentiũ vi res reparante : ſicuti ex ſquinanto.ʒinʒibere.roſis.raſura. eboꝛis.pumice . ⁊ carbonibus nouiſſime factis ex lignis ⁊ puluere terreo vaſoꝝ quoꝛundam fictiliũ pꝛeceptuȝ eſt. Uſum tñ frequentioꝛem hoꝝ damnauere.den tes eniȝ de turpant vt aiunt:⁊ gingiuas excoꝛiant.Refert Raſis de fricatiõem cum coꝛticibus nucum dentes abſtergere.rigi doſq̧ efficere ſi temperate fiat.gingiuas coꝛroboꝛare.pin guedini conferre.ꝯcauitates in eis fieri cohibere.oꝛis ha litum iocundioꝛem pꝛeſtare.caput atq̧ os ſtomachi licet perpaꝝ ſubleuare.quã cum coꝛticibus arboꝝ ſtipticitateȝ habentiũ ⁊ amaritudinem fieri pꝛeſtat. Plurima auteȝ ſi hm̄õi fiat defrictio dentiũ auferri ſplendoꝛeȝ. quapꝛopter conſultum eſt ne ſepius:nam ea celerius fit multitudo ſoꝛ dium.denteſq̧ ꝯquaſſari.gingiuas attenuari imbecilleſq̧

fieri.ferunt quoqꝫ dentes circumſcalptos ſtafylino.i.paſtinacha erratica dolore liberari.

¶ Dentifrictiũ dentiũ incolumitatẽ efficiẽs in ſenibus.
a Recipe cornuceruini aduſti cipi roſarꝫ ſpice añ drac. vnaꝫ ſalis gẽme drac.ſex.tuſa omnia hec cribellato eiſqꝫ cõmixtis dentes defricato. His itaqꝫ cõſimilibuſqꝫ modis cuiuſcunqꝫ ſenioris membrorꝫ ſuperuacua inſueta expurganda quoad fieri poterit incumbendũ iubent:nam per inſenſibilia loca non modo ſuperuacuorꝫ purgatiõem imo ꝛ per ſenſibilia fieri debere preceptum eſt.tum ꝓpter membri principatum. tum propter denſitatem cõtinentis ea corporis vt cerebrum quod domũ rõnalis anime Galienus appellat. quod ab oſſe ꝯtinetur depreſſum.ideoqꝫ per nares.palatũ.aures.ꝛ ꝑ ſuturas caluarie.eius purgãtur ſuperuacua. tum propter certitudinem actiõis vt oculus quem purũ eſſe oportet.quod enim in ipſũ ex cerebro effluit ꝑ nares ꝛ palpebras expurgaꝛ.inſenſibiles ṽo euacuatiões alias q̃ ꝑ exteriores cutis poros fiunt:a nãli calore agente vſus exercitij quãtitate tempatus efficit.vnũ eni iuuamẽtorꝫ exercitij vt ſuo dictũ eſt loco eſt ſuꝑuacua in corꝑe aggregata ad quorꝫ expulſiõem natura eſt impotens.attenuare.diſſoluere.in fumũqꝫ ꝯuertere. ꝛ hoc mõ inſenſibilꝛ ꝛ occulte euacuare. Initiũ ṽo vniuſcuiuſqꝫ ſuꝑuacuorꝫ euacuatiõis eẽ dicũt poſt ꝯplementũ digeſtionis illius a q̊ reſecaꝛ.tũc eniꝫ ſegregatũ eſt purũ ab impuro:q̃ fit vt corpus egeat ipuri expulſiõe ne in corꝑe ꝑſiſtẽs perturbans triſticiã afferat:imo ſuꝑuacuorꝫ in corꝑe dũ eorꝫ expulſio inſtat nulluꝫ eſt retinendũ p̃cipue inquã eorꝫ q̃ ꝑ vrinã ꝛ receſſuꝫ expellẽda ſũt.ex retentiõe.n. vrine mingẽdi fit difficultas.egritudies q̊ꝫ veſice ꝛ ꝑtib⁹ adiacẽtibus euenire inſuete.retẽta ṽo egeſtio ventoſitatẽ.tenaſmonẽ. colicã.appetẽtie deſtructionẽ.ſtõachiqꝫ faſtidiũ ad ducit.

De retentione euacuationi oppoſita. Ca.xli.

c Onſtipatio.ebrietas.opilatioq; ex eis ſunt q̄ retentõem includentes ſiue repletõem p̄ſupponētes euacuatõi opponunt̄ quaꝝ obſeruatio i regimine reſumptiuo hn̄da eſt.Eā itaq; ꝯſtipatõem ſenibus indicūt ſic̄ ⁊ ceteris etatibus cuiuſlibeat ꝯplexionis ⁊ in oībus regionibꝰ;hyberno p̄cipue tp̄e qua vtit̄ retētiua virtus dūtaxat quoad corpi eiuſq; incolumitati in ꝯſeruando corpis humiditatū radices auxiliat̄. ipſam nāq; nihil aliud eſſe q̄ȝ victoriam virtutis retentiue ꝓdunt.Attn̄ qa interdū ꝯſtipatio noxia eſt eo q̄ ſuperuacua retinet cū cibis aut medicinis aluo aut veſice imꝑantibus quoꝝ notio iam p̄ceſſit ꝯſtipatiōis nocumēto reſiſtendū eſt.nam vt inqt Auerrois res q̄ nota biliores ſunt in vſu ſenectuſ ille ſunt in qbus virtus ſtiptica nō repit̄ eo q̄ ambabꝰ q̄litatibꝰ reſiſtūt ei qđ q̄rit̄ i eis.

De Ebrietate.

e Brietatem q̊ȝ qua ſit agitatio quedā inſtrōꝝ ſenſuū eam nōnuq̄ȝ ſenioribus nāe frigide tp̄ibus frigidis ⁊ in regione ſeptentrionali Albuc.ꝯcedit. q̄ delectatiōem nō aufert.nā doloribꝰ grauibus opem p̄bet. nō tn̄ ea qua oīo rōnalis amittit̄ oꝑatio.q̄ ſi crebra fuerit;mala eſt ⁊ noxia ſenibꝰ. corpus.n. reddit imbecillius neruoſq; emollit. de qua ſufficient̄ ſermo hitus ē dū de vino agebat̄.c.xvij.

De Opilatione.

r Eliquū eſt vt ad cohibendā opilatõem regimini reſumptiuo plurimū aduerſantē accedamꝰ. ſiue ea ſit quā craſſities humoꝝ efficit.ſiue ea quā viſcoſitas.aut ea quā multitudo.n etſi q̄ a vino euenit opilatio moderata ſit ⁊ leuis;illa tn̄ q̄ ab alimentis viſcoſum ⁊ craſſum humorē dantibus nō facile eſt ſanare.Senes itaq; auctore Gal̄.ꝓhibeant̄ ab eſu condri qđ eſt frumēti genꝰ ſatis alibile;viſcoſuȝ tn̄ dans alimentū;caſei q̊ȝ ⁊ ouoꝝ.p̄c ipue nō recen

tiū trementiūue.cocleaꝝ.bulboꝛūqꝫ.lenticule ⁊ ſuille car-
nis alimēto:multoqꝫ magis anguillaꝝ atqꝫ oſtreoꝝ.⁊ oīo
eoꝝ q̄ durā ⁊ indigeſtibilē hn̄t carnē. ideoqꝫ dure carnis
piſcibꝰ.ceruina.bouina.capꝛina.bubala.carne non veſci ſe-
nes p̄ceptū eſt ⁊ oīo abſtineri ab opilātibꝰ alimētis.aduer-
ſariqꝫ opilatōi ſiq̄ eſt in ſenibꝰ ab humoꝛibꝰ craſſis eueni-
ente vſu eoꝝ q̄ diſſoluūt atqꝫ attenuāt: vt eoꝝ expulſionē
facilē efficiāt ⁊ huic diſpoſitōi epithimū admodū idoneuꝫ
eſt.egritudines.n.opilationū aufert. ꝯſiſtentibus ⁊ ſenibꝰ
vtile vt ait Auic.eſtqꝫ attenuatiuū.diſſolutiuū.hētqꝫ viſce-
rū virtutē tonicā ſiue ꝯfoꝛtatiuā. opilationi vō q̄ ex te-
nuioꝛibus viſcoſis tn̄ ꝑſcindētia. nā talia inter humoꝛes
viſcoſos ⁊ mēbꝛum cui adheſerūt penetrātia ſcindūt ⁊ int̄
illa ſepatōem faciūt ſecātqꝫ ipſa ad ꝑtes vſqꝫ ꝑuas. viſco-
ſum.n.opillat ꝑꝑ ea q̄ adheret vt ait Auic.⁊ h̄ ob ſuaruꝫ
partiū ꝯtinuitatē.differt enim craſſum ⁊ viſcoſum ſic glu-
tem liq̄dū ⁊ lutū. viſcoſitati tn̄ ⁊ craſſitiei ſenectutꝫ vnice
aduerſandū eſt frequentioꝛi vſu aceti ſq̄litici aut oximel-
lis ſq̄litici ceu guſtui gratioꝛis.opilatōi vō ab humoꝝ mul-
titudine venienti p̄cipue cū alia nō fuerit cauſa cōplicata
reſiſtendū eſt remotione multitudinis illius. flobotomia.
ventris fluxu.vel alia ꝯſimili ſingulari euacuatiōe. Quia
tn̄ opilatio in ſua rōne foꝛmali clauſionē vie includēs ſuo
ꝯtrario eſt amouenda ideo aperientia huic ꝓpoſitio pluri-
mū inſeruiūt p̄cipue q̄ eā paſſionem ſenes facile incurrūt
q̄ ſtranguria appellat̄.⁊ fit cū guttatim micturiunt. Lau-
darūt.itaqꝫ talia ſicut diacalamentū.diatrion pipeon.⁊ pi-
per tuſum vino adiectū vt Auic.tradit.alei ⁊ cepe mode-
ratū eſum.ſi hoꝝ comedendi fuerit ꝯſuetudo. tiriacā q̄ꝫ ſe-
nioꝛibus vtilē ꝓpꝛie cū in eis opilatōes euenerint.athāna-
ſiā.ꝯſiliter ⁊ homoꝛuſiā. Poſt vſū vō hoꝝ ſenū coꝛpa le-
nire balnei immiſſione oleo ⁊ alimentis ſic aqua carnis in

farre ⁊ hoꝛdeo. Refert tñ Auic. vſuꝫ hydromellis ſenibus perq̄ꝫutile, eo enim tuenť a caſu in opilatōem. ſi v̄o opilatio in aliquo ſingulari fuerit mēbꝛo remouendā iubent cū eis que vnice illi appꝛopꝛianť: ſicuti opilationes meatuuꝫ vꝛine, ſemine ⁊ radice apij, aut cū foꝛtioꝛibus ſi fuerit petroſa ſicuti cū petroſilino. ſi v̄o in pulmone: cū aliquo qđ ſit ſicuti hyſopus, capillus veneris, caſſia lignea ⁊ ſilia his ſicuti eſt rob quod ſapā ſiue dulcoꝛem aut carenū ⁊ veri⁹ defrutū appellant, iuuat enim ad ſpuendū vt Auic. tradit. Qua in re meminiſſe ꝯtinuo opoꝛtet ꝙ ſeni bñ valēti neqꝫ q̄ruloſo attenuatiua dūtaxat dieta vt frequēti⁹ ſufficiēs ē.

¶ De anime paſſionibus in regimine reſumptiuo obſeruandis. Ca. xlij.

n On debet gerentocomus coꝛpi ſenili dūtaxat ſubuenire: ſꝫ ⁊ menti atqꝫ aīe vt Cicero inq̄t. nā hec q̄ꝫ niſi tanq̄ꝫ lumini oleū inſtilles extinguunť. ſenioꝝ enim coꝛpoꝛa exercitationū defatigatōe ingraueſcunt. animi v̄o ſe exercendo leuanť. Quinimo tanto magis aīe q̄ꝫ coꝛpoꝛis exercitio in regimine reſumptiuo incumbendū eſt q̄ꝫto aīa ꝑfectioꝛ eſt coꝛꝑe illiqꝫ dñať, affertqꝫ illius exercitiū vires q̄ꝫtitate adeo vt pleriqꝫ ſolo gaudio a lāgoꝛib⁹ ſanati ſunt. Sic̄ itaqꝫ pꝛo tuenda eoꝝ ſalute ⁊ vita ꝓlongāda volūtarie q̄ꝫtum ad ea q̄ coꝛpoꝛi attinēt medico ſenes obediunt: ita ⁊ quo ad ea q̄ ſunt aīe paſſiones itidē faciant eo magis q̄a coꝛꝑis ꝯpoſitio ⁊ natura q̄ oīa medicus nitiť ꝯſeruare aut rectificare aīe actiones imutant ſicuti auctoꝛ eſt Gal. Qđ ſi paſſiones ille acquiſitū aīe moꝛeꝫ comitenť difficile erit ſeni in illis medico obedire, ideo legibus, caſtigatōib⁹ aut philoſophia ad ꝯ̄riũ eum ducēte (nō facile tñ) coercendū eſſe ꝑcipiūt. Et q̄a intemꝑantia haꝝ paſſionū quas medici aīe dicunt eo ꝙ lꝫ pꝛimo ſint totius ꝯpoſiti: pꝛincipalius tñ aīe qꝫ coꝛpoꝛi attribuunť vt tradit Auic. ⁊ eius

precipue partis aie q̃ dicitur appetitus:ſicuti ſunt ira. triſticia.gaudiū.furor.timor.inuidia.ꝛ ſollicitudines extermi nant ꝛ mutāt corpora ab ea que eſt ſm naturā cōſiſtentia vt Gal'.ſcribit. Ideo tempantiā ſiue qualitatē hoꝶ in regi mine reſumptiuo eligendā ſenibuſqꝫ indicendā ꝑceptū eſt. cum aūt haꝶ paſſionū genera gaudiū ſint ꝛ triſticia quibus aſſociant̃ aut comitantur ſpirituū motiones intro foraſue.gaudiū illud ſenibus vtile affirmāt.qꝺ animi ꝛ corporis angore ſiue cruciatu quocunqꝫ repulſo ad hilarita tem ducit.pigritantibus ꝛ triſtibus iuuamentū preſtat ſenioribus proprie nature frigide tempore frigido ꝛ in regi one frigida ſicuti Albuc.tradit. Tali nāqꝫ gaudio ſpūs vi talis ꝛ caloris ſucceſſiue fit ordinatus exitus amplitudine illius ꝛ caloris dilatatione a corde ad ſingula mēbra:quibus mēbra repleta extendunt̃.Corpis pinguedo atqꝫ cor pulentia increſcunt.precipue extenuati ob triſticiā. ſenilis corpis equant̃ humores propellitur dilataturqꝫ calor ad extima vſqꝫ corporis. Propter qꝺ precepit Raſis ſenes exercendos eſſe in his q̃ delectatiōem inferūt.nā quecūqꝫ cogitationū aie gaudiū infert eadem robur viribus tribuit atqꝫ nām excitat.eſtqꝫ illi adiumento in oī eius actiōe oībus ſanis preſtans.collocatur quoqꝫ in eaꝶ rerum numero quibus exhumectat̃ corpus. digeſtionem bonā efficit: ſicuti ecōtrario triſticia concoctionē corrumpit ꝛ deſtruit propellit quoqꝫ gaudiū ſanguinem ad cutim cū dilatatione ꝛ ſparſione.ideoqꝫ cauſis colori ſplendorem cū rubore afferentibus annumeratur ab Auic.Equale tñ ꝛ tempera tum gaudiū ſenibus iniungendū preceptū eſt. ſi enim modū excedet eo ꝯtingēs eſt ſeniores corde ībecilles paucīqꝫ caloris ꝛ ſpūs emori ex nimio gaudio ſubito enūtiato quā rem plura exempla iam diu notā fecere. Euenit autem id auctore Gal'.propter exalationeꝫ ſpūs fere totius a corde

vſqꝫ ad extima corporis protinus impulſus. Alias autem aīe paſſiones que ſpiritus ⁊ calorem ꝯſimilit̄ gaudio mouent motu leni ⁊ paulatim ſenes allici; ſicuti ſunt ſpes, et amor, modū nō excedentes. aiūt eniꝫ ſenem deducere ad diſpoſitiōem adoleſcentie quo ſiquidem nihil preſtantius in regimine reſumptiuo. ſicut nāqꝫ adoleſcens in quo ſenile aliquid ſic ſenex in quo aliquid adoleſcentis probat̄ vt inqt Cicero. id. n. q ſequet̄ corpe ſenex erit: aīo nunq̄ꝫ erit Spei aūt ⁊ amori animi ſecuritatē quoqꝫ addendā iubet. implet enim corpus animi ſecuritas vt inquit Cel. mēſqꝫ quieta ex eis rebus eſt que vitā beatiorem faciunt vt auctor eſt Martialis. Spem aūt dico moderatā: nā īmoderata ſpe corpus inaret, amorē quoqꝫ ſuperuacuū rē quandam preter naturā eſſe ſenectutem celerius debito adducentem ſuo viſum eſt loco cap. tertio. Iram conſimiliter ex anime omnibus paſſionibus gaudio cum ſuis complicibus excepto que ſub genere triſtitie collocatur eam ſenioribus nature frigide hyberno tempore ⁊ in regiōibus frigidis regimini ſenectutis accōmodari p̄cipit Albucbaſis, qua increſcit pinguedo ⁊ tranſmutatus reſtituitur color naturali continentia compeſcenda. eam vero que ſuperfluit abdicauit: precipueqꝫ ⁊ omnem poſt cibum ꝯtentionem animiqꝫ agitationem veluti ſenibus inutilem non modo īmo ⁊ noxiam: nam his incenditur ſenex, fit color citrinus, tremor, anxietas, febris pernicioſa. Si vero ira moderata fuerit timidis complexiones frigidas habentibus confert: nam ſanguinem ad extrema impellit, ruboreꝫ efficit, venas opplet, ſudorem adducit. In temperamento itaqꝫ harum paſſionum quod equalitatem morum appellant animi ⁊ corporis ſimul tutela ⁊ reſumptio ꝯſiſtūt. ſumitur autem temperamentum tale a cauſis extrinſecis has paſſiones adducētibus; penes quaꝝ drīam in corpe

ſenili effectus variari ꝯtingit ⁊ in hunc modum ea paſſio eq̄litati erit attinēs q̄ reſumendū̄ ſenez nō alterabit altera tione exterminante ꝫ potius reficiente ſeu reſumente.

¶De quibuſdā accidentibus ſenſibilibus paſſi onibus anime annexis quoꝝ effectus obſeruan di ſunt in regimine reſumptiuo.

g Audiū nō mō, ſpes, ⁊ amor, cū equalia fuerint ſene ctutis moleſtias abſtergunt, verūetiā eandem mol lem ⁊ iocundā efficiūt qđ ⁊ operant̄ pleraqꝫ alia eoꝝ apti tudine ⁊ ꝯuenientia idem ſignificantia. De quoꝝ ſumma ſuaues apprehenſiones ſm vnūquenqꝫ ſenſum obiectoꝝ ſenſibiliū iocunditatem ſenſibus afferentiū eſſe ꝓhibent eo ꝙ motū ſuauem ſpirituum inſeruientiū virtutibus ſenſiti uis adducentia gaudiū imprimūt.

¶De afferentibus delectationem auditui ſenioꝝ.

n Ecqꝫ muſica armonia regimen ſenectutis carere vo luere. q̄ quidē ꝯſiſtit in modulatione cantus ⁊ ſoni ſeniles aīos allicientium ſeni cuilibet quocūqꝫ tempe ⁊ in quaqꝫ regione accōmodata, delectari ſiqdez mulceriqꝫ ea aures ſenū veꝝ et aīam ferūt, hēt nanqꝫ muſica vim gran dem nō mō aīam rōnalem īmutandi īmo ⁊ ſenſitiuā q̄ bru toꝝ eſt, ⁊ corpa humana. ideoqꝫ ad inducendos aīos ad ſalubres mores auctore Albuc. olim ars muſica adinuēta eſt, aīam enim nā delectari muſicis armonijs ꝓdit Ariſtot̄ ꝑꝑ qđ in ritbimo ⁊ cantu ⁊ oīo ꝯſonantijs gaudēt oēs eo ꝙ in motibus q ſunt ſm nām gaudemus ſm nām. Cauſaz aūt huius dicunt eſſe armoniā q̄ꝫdam nobis ꝯnaturalem ad ſilitudinē numeri ꝯſoni ꝯſtructā auctore Platone. quā ſnīam ſequens Aug̃. religionis nr̄e exemplar ſingulare q Platoni pro viribꝰ adheſit excepta fide inqt: Nō eſt ar monice ꝯpoſitus q armonijs nō delectat̄. Signū aūt eius qđ eſt nā gaudere hoīez armonijs eſſe aiūt qa infantibus

mox cum nati fuerint contingit cantu gaudere de mulcentibus nutricibus infantiũ aios ad ſomnũqꝫ eos allicientibus triplici inſtr̃o vt Gal.tradit: apoſitionis vꝫ mamillaꝝ ad os.melodia vocis.ꝛ motu.Amplius ꝛ aie langores armonia curari inter auctores ꝯuenit:vt liceat illud Platonis in thimeo: Potentiſſima artiũ muſica eſt.ꝛ mirificam habet virtutem armonia ad mitigandos dolores animaꝝ humanaꝝ ꝛ ad letificandas ipſas:imo ad oẽs paſſiões ingerendas eiſdem:ita vt dici poſſit ſic ſe hr̃e tonos ſiue cãtus ad langores animi ſicuti medicinas ad egritudines corporis.Gaudẽt quoqꝫ cameli ꝛ muli onerati ꝛ confortantur ductorũ ꝛ mulionum cantu ſicuti Albuchaſis refert.ꝛ ſicut aiam ĩmutat muſica armonia ita ꝛ corpa.tradit enim Auic.ꝙ de operatiõibus ſanguinẽ ad ſummã cutẽ mouentibꝰ ſunt ſicuti cantilena cũ inſtr̃is. fert̃ qꝫ Aſclipiadẽ medicũ freneticũ quendã ꝑ ſymphoniã ꝓſtine ſanitati reſtituiſſe.ꝛ Dauid a ſpũ ĩmundo. Saulẽ arte modulationis eripuiſſe.

¶De ꝯmoditate ꝯfabulationũ ĩ regimine reſumptiuo.

c Onfabulatõibus nõ mõ ad ſomnũ ſenes induci veꝝ etiã eiſdẽ ſpũs ꝛ ſanguinem augeri.concoctõem pſici precipue aſſumpto cibo ante horã cubitus ſenileꝫ aĩam exhilarari.eamqꝫ diuerti a triſtantibus cogitatõibus confeſſum eſt:quo in gn̄e regem ꝛ ludum aſſignãt que(vt ait Ariſtot.) in vita ſunt nccĩa. Fiet aũt id oẽ ſi eaꝝ reꝝ erit ꝯfabulatio q̃ ſenioꝝ aĩum demulceant.cum enim ſm plurimũ ꝓteritoꝝ ſit ꝯfabulatio ſi de operibus bene acte vite ſenis extiterint ita vt eiꝰ laudent̃ opera ſenibus nulla cõfabulatio neqꝫ gratior neqꝫ accõmodatior excogitanda eſt. mos eniꝫ ſenũ eſt de ſeipſis gloriari vt ait Cicero:placida qꝫ ac lenis ſenectus eſt qete ꝛ pure ac legant̃ acte etatis. Qm̃ aũt q̃t ſunt hoĩes tot(vt aiũt) ſn̄ie ꝛ opiniones atqꝫ

cupidines: ideo variande ſunt ↄfabulationes in regimine reſumptiuo iuxta appetentiā ſenis illius cuius inquirit̄ re ſumptio. alios enī ſenes delectāt alia ⁊ alia ſtudia. quoſdā q̄dem agricultura q nulla (vt fert̄) impediunt̄ ſenectute. alios hiſtorie. amantiū paſſiones. pugnantiū rixe. caſtroꝝ expurgatões ⁊ hmōi. quoꝝ recitatores ſiue cantores bar dos gallice appellant: q vꝫ viroꝝ fortiū laudes canunt. in his ēt oībus gaudet magis loquēdo q̄ꝫ audiendo. ſenect⁹ enī eſt nā loq̄tior vt liceat fateri illud poeticū: O ſola for tes garrulitate ſenes. Et oīo ex varia ſenū nā euenit vt eo rū ſit inclinatōis diuerſitas in eo q̄d eſt delectari ⁊ gaudē alijs ⁊ alijs nō ↄfabulatōibus mō ſꝫ ⁊ enigmatib⁹ q̄buſdā oblectatorijs ſcibilibuſq̄ꝫ iterdū phiſcis. aliq̄n theologicis nōnunq̄ꝫ v̄o rethoricis. ſenioꝝ enī q̄dā bonū nāe ſequētes magis ⁊ ſtudiū vt Albert⁹ refert quoꝝ ↄplexio ſpūs ⁊ ca loris ſubtilis ē ⁊ humoris luminoſi nō ↄſtanſ̄ ꝑ frigidū cō gelās. neq̄ꝫ turbata ꝑ calidū ↄmiſcēs. diuinis ⁊ ſubtiliori b⁹ reb⁹ delectant̄. quoꝝ v̄o imaginatiōis organū optīe p̄ paratū ē ad fig̃as tenendas ꝑ tp̄ate ſiccū ⁊ ↄplexiōale nō ↄgelās frigidū ⁊ intellect⁹ ad imaginatōeꝫ reflexus eſt. hi doctrinalib⁹ ⁊ mathematicꝭ gaudēt ſtudijs ⁊ hmōi. quoꝝ aūt medulloſū ⁊ bn̄ plenū ē organū ſenſus cū ſpū lucido n̄ ↄmixto neq̄ꝫ pigro ꝑcōgelans frigidū ⁊ organū imagina tōis eꝫ. nō erit fig̃as bn̄ retinēs ⁊ intellectus erit reflexus ad ſenſū. hi gratas hn̄t ſpeculatōes nālеſ circa nālia ⁊ mo bilia p̄cipue q̄a in q̄libet nāli q̄ꝫtūcunq̄ꝫ mobili ē aliq̄d diui nū ⁊ mirabile. quoꝝ aūt ↄgelati ſunt ſpūs ⁊ nō bn̄ clari ꝑꝑ frigus inſpiſſans occupant̄ circa ſigna rethorica ⁊ in ip̄is hn̄tur neq̄ꝫ ꝓfundant̄ in aliq̄ veri ſpeculatōe. Cōfabulatio aūt tāto ſenib⁹ erit gratior q̄ꝫto fabulator ſeu recitator illi us ꝑſpicacis erit igenij. in ritbimis ⁊ verſib⁹ ⁊ oīo in gene rib⁹ eaꝝ ↄfabulationū q̄bus delectari ↄſueuit reſumēdus

ſenex plurimū eruditus.ſitq̄ʒ cautus in prolongādo ⁊ ab-
breuiando.ↄtinuando.ornando. ordinandoq̄ʒ ſnīas iuxta
oportunitatē:ita tñ ne ꝑlixitate ſermonis varieť ↄfabula-
tōis intentio.Sit corculus.i.ſolers in ↄperiēdo ea q̄ riſuʒ
adducunt. ſcrutator hiſtoriaꝝ atq̄ʒ ſermonū delectabiliū.
ſitq̄ʒ obſeruator modoꝝ recitādi abſq̄ʒ vultus aut effigiei
mutatōe.ſit facetus.vrbanus.articus.i. bonis inſtructus
artibus.curialis.euitet blacterā.i.ſtultā aut ꝓcupidā elo-
cutionē.nō atticiſcat neq̄ʒ ſiciliſſat.i.ſimul loquať:vtať tñ
aliqñ verbis blanditelis.aliqñ cauillatione.i. iocoſa calū-
niatione.ſitq̄ʒ potens ſuſtinere vigilias vt his oībus ↄcur
rentibus res aſſumat plenitudinē gaudij.qd̄ equidē ꝑpul
chre fiet ſi ſenex vt nature delicatior eſt.ita patientius to-
leret ↄfabulatorem ſecum morantem.

¶De Conanticis.i.confortantibus ſenioꝝ viſum.

ſ Piritus viſui inſeruiētes moderata luce veluti ſuo
ſili gaudere inter auctores ↄuenit eo q̄ ipſi vel ſunt
lux aut ſaltem effigieʒ lucis gerentes.īmoderata vō ſicuti
⁊ ſplendore nimio ledi.diſſolui.diſgregari. ſenioꝝ ꝓcipue
viſum quoꝝ iam minor eſt.ipſa caligant lumina ita vt vix
viſu noſcere certa queant. Egent itaq̄ʒ ſeniores ad viſus
reparatōnem ſiue cuſtodiā alio euelpide q̄ olim maximus
fuit ocularius medicus.egent q̄ʒ intuitu quorundā coloꝝ
luci mediocri ꝑticipantiū viſumq̄ʒ repantiū: ſicut ex multꝭ
eſt color grane tinctoꝝ quē coccū dicunt. arabice vō ker
mē.qui q̄dē color in roſis micat.gratius nihil tradiť aſpe-
ctu vt inquit Pliñ. ſiliter color ametiſti q̄ eſt color gēme
precioſe coloris violacei.⁊ color floꝝ malue. color q̄ʒ lu-
teus ⁊ eſt color floꝝ geneſtre ſeu vitelli oui.huic enim co
lori honorē antiquiſſimū in nuptialibus flāmeis totū femi
nis cōceſſum fuit.colore tñ ſmaragdino ad ſpūum viſui in
ſeruientiū diſgregatoꝝ ↄgregatōeʒ.ſiliter ⁊ colore cianeo

is eſt medius inter viride ⁊ nigrū. ſenioꝝ viſum roborari inter omnes auctores ꝯuenit. ledi aūt albedine ⁊ oīo ſplē dore nimio. ſenectutiqꝫ ꝯducere intueri frequentius obiecta viſibilia venuſtate ſpecioſa. Refert enim Auic. ꝙ ex rebus colorem bonū faciētibus cū ſplendore ſanguinem ad cutem mouēdo cū ſparſione eſt aſpicere qđ delectat. ⁊ ſedere cū pulchris decenter indutis ⁊ aſpicere ad ſpēs litigantiū de pignoribus in victoria ⁊ iurgiū ⁊ alia.

¶ De Conanticis Olfatum ſenioꝝ.

r. Es odoratiſſimas quas aromaticas dicūt ſenectuti ſalutares ꝑdicāt. eaꝝqꝫ iuuamētū ⁊ ꝯuenientia nāe hūane eē nō vulgaria eo ꝙ cordis icolumitatē ꝑſtāt ita vt ſolo odore aīaꝫ ſiue virtutē reparari affirmēt; eo ꝙ ipī ſpiritibus q̄ virtutū ſunt latores alimentū prebeāt. quoꝝ proportiōem ad virtutes ipas eſſe ſicuti ꝓportiōeꝫ aeris preparati ad recipiendū lumen ꝓdūt. inclinariqꝫ ſpūs ad aromatizitatem. repari. refocillariqꝫ ex ea. et inde ꝓculdubio virtutū vires increſcere. propterea preſtans eē ſeniores q̄ etate iā ꝓceſſerūt vti rob odoratiſſimis faciē ⁊ caput inficientibus atqꝫ ſuffumigationibus Raſis iubet. Neqꝫ exiſtimandū eſt odoreꝫ bonū in regimine reſumptiuo recipi luxus dūtaxat inducendi grā; q̄ ꝑfecto ſupuacuus eēt niſi iuuamentū notū pre ſe ferret ad reſumendos ſenes. eteniꝫ odorē q̄ gerit ipſe nō ſentit imo alienā potius q̄ꝫ gerentis voluptatē facit vt Plinius auctor eſt. Aromaticū auctores appellare ꝯſueuerūt oē qđ ex gn̄ibus floꝝ odoratiſſimū eſt. cuius nām calidā eē Gal. ſcribit; lꝫ oīo hoc veꝝ nō fit; ſicuti apparet de roſa. viola. mirto. nenufare. amplı⁹ et de cāphora. ⁊ ſandalo. videnť aromata nomen traxiſſe vt eſt apud Diaſcoridem vel ꝙ aris impoſita diuinis inuocationibus apta videantur. ſeu quia aeri inſeri ⁊ imiſceri probantur. Nam quid eſt odor niſi aeris contractus.

Ex ſimplicibus aũt odoꝛe ſuo ſenio opē ferētibus ex mul
tis ſunt in p̄mis.xiloaloes.qꝺ lignū aloes dr̄.calide ꝛ ſic-
ce nāe ad gradū vſqꝫ.ij.ſenibus p̄cipue nāe frigide hyber
no tp̄e ꝛ in regionibus ſeptētrionalibus plurimū auxiliari
ita vt eo etiā increſcāt ꝛ multiplicent̄ ſpūs vitales Albu.
tradit.eſt ſiqdem ſub̄e tenuioꝛis.opilationū aperitiuū.vē-
toſitatū diſcuſſiuū.ſupuacuitatis hūide ꝯſumptiuū.viſceꝝ
p̄cipue iocineris.ſtomachi.ꝛ cerebꝛi.atqꝫ neruoꝝ viriū re
paratiuū.fetoꝛem oꝛis emēdat.eligendū eſt ex eo nigrum
pōderoſum.Et muſco eſt ſua glā cū ꝛ ipm laudatiſſimi ſit
odoꝛis calide ꝛ ſicce nāe ad gradū vſqꝫ.ij. quo cerebꝛi et
coꝛdis augeſcūt vires.ſenioꝛibꝰ p̄cipue nāe frigide hyber
no tp̄e ꝛ in regiōibus ſeptentrionalibus plurimū ſalutare
affirmāt.Ambꝛā ꝯſimilit̄ cuius naturā calidā in gradu.ij.
ſiccā aūt in p̄.cuius tenuitate ꝛ calefactiōe cerebꝛo ꝛ ſen-
ſibus adiutoꝛiū optimū eē pꝛedicāt.audaciā excitar̄.ſpūs
multiplicare. ideoqꝫ ea reſumi ſenioꝛes nature p̄cipue fri-
gide ꝛ hūide hyberno tp̄e ꝛ in regiōe ſeptentrionali.His
oibus liliū eē annumerandū auctoꝛ eſt Albuč.cū hoc eni
ꝙ roſe nobilitate pꝛoximū eſt.ſui etiā caliditate ꝛ ſiccitate
adiunctaqꝫ aromaticitate p̄cipue celeſte ꝛ eiuſdem ꝓpꝛie
radix cerebꝛi ſupuacua diſſoluit.eiſdē ſenioꝛibus ſalutare
ſcribūt.cui ꝛ pleraqꝫ alia odoꝛe iocundo flagrātia veluti
coꝛtex citri annumerari p̄ceptū eſt. Et oio qa ſenilia coꝛ
poꝛa vt ingt Aly Rodoā ſanguine ꝛ ſpū ſunt diminuta in
digēt ſenes illoꝝ refectiōe.gaudio.ituitu reꝝ delectabiliū
ſicuti.celi.ſtellaꝝ. aque.ꝛ coloꝛis boni.ſtrato albo.ꝛ vaſi
bus p̄tioſis aureis aut argenteis p̄cipue qbus poꝛrigir̄ ci
bus ꝛ potus.nō aūt vaſibus eneis:opoꝛtet enim auctoꝛe
Auič.caueri ab vſu dimittendi eſculenta queqꝫ in quibus
eſt ſalſedo.aut amaritudo.aut pinguedo . ſic ſunt olera et
carnes. aut acetoſitas.aut dulcedo.in vaſibus eneis.aut

bibendi ex eis. ipſa enim proculdubio efficiũt ziniariam ꝛ ziniar venenũ eſt. Indigent ꝙ̃ ſenes eis que aie delectatiõem afferũt ex narratiõibus ad riſum ꝛ leticiã adducentibus. ex ſuffumigatiõibus ꝛ odoꝛibus iocundioꝛibus. vt nullo penitus genere hilaritatis abſtineãt. in qbus oibus ſenilẽ animũ interſtitiõe aliqua negocioꝝ data laxari, indulgeriqꝫ pꝛeſtat. ea tñ rõne ne ſm paſſiões viuentes ſenes perpetrando turpia aliqua labanť ita vt verecũdi habeanť. nam etſi iuuenem verecundũ laudemus ſenem tñ neq uaꝙ̃. ethicoꝝ. iiij.

¶ De admittendo ꝛ ꝓhibẽdo venereoꝝ vſu in regimine reſumptiuo. Ca. xliij.

a Venereoꝝ vſu ſenioꝛes ſimpliciter arcẽdos iubẽt. eoſqꝫ celibem. i. dignã celi vitã agere pꝛeſtat. cũ enĩ in eis vt peritioꝛes dicũt ex oꝛificijs venaꝝ ꝛ arteriaꝝ minutaꝝ exiſtentiũ in ambitu totius coꝛpis ad teſticulos et vaſa ſeminaria nõ reſudet ſupuacuũ aliqđ de quo ſit curã dũ ꝓpter ſenes multo minus reſtaurari ꝙ̃ diſſolui. ſicuti etiã euenit in multũ abſtinentibus cibo ſi ſenioꝛes coeant. accidet ex ſeminis effuſiõe qualecũqꝫ ſit in teſticulis eoꝝ. teſtes ſuperflue euacuari ꝛ exinde attrahere a toto coꝛpe id qđ ſupuacuũ nõ eſt ſicuti ventoſa. cui rei plurimũ adiutoꝛia eſt partiũ genitaliũ frictio ſuperuacua eoꝝqꝫ excalfactio per frequentiã coitus acquiſita. Ablato itaqꝫ ĩmo verius rapto alimẽto a mẽbꝛis ſenioꝛis ꝓximo coagulationi qđ iã fere ſtat loco deperditi; cũ ipm̃ ſemen ſit ſupfluitas vltimi alimẽti vtilis accidit inde mẽbꝛoꝝ ſubãm minui deſiccariqꝫ ꝛ vniuerſum coꝛpus ſenile imbecillius fieri ꝙ̃ ex effuſiõe cuiuſcũqꝫ alteriꝰ ſupuacui; ĩmo magꝭ ꝙ̃ ex flobotomia. rapiť ſiqdẽ vt dicebať a mẽbꝛis ꝓximũ coagulatõi alimentũ. Qđ quia in coitu ſit etiã exuberans euacuatio ſpirituum virtutum latoꝛum qui ex coitus multiplicata

delitia foras eijciũtur cũ ſemine ⁊ p oẽs corp̄is poros ſicuti in gaudio accidit virtutes deficere que ſpiritibus indigebant veluti proprio inſtrõ:imo euacuato calido ⁊ humido quibus conſiſtit vita ſeniorum accidit inde feſtina mors. Conſtitutis v̂o in p̄ma ſenectute ↄcubitũ nõ oĩo ſiĉ ſenioribus interdici preceptũ eſt. ꝑꝑ virtutes primoꝝ ſenũ nõ eẽ ita imbecillas neue cũ tãta frigiditate ⁊ ſiccitate corporis. rarius tñ eius vſus eiſdeʒ eſt iuuãtior. ꝑꝑ qꝺ ⁊ cũ nõ mediocri cautela eiſdem iniũgendus. Id v̂o oẽ cõfirmat Halyabatis ſnĩa li. p̄. ſue theorice. cuius verba ſũt hec: Grandiores minuanť a coitu q̃tuʒ poſſunt: ſeniores q̃ʒ caueant coitũ oĩo. nõ eniʒ ex dictis ĩmanifeſtũ eſt etate iuuentutis ⁊ adoleſcẽtie exceptis coitũ alijs etatibus plurimũ noxiũ eſſe. pueros q̄dem impediens ad augmentum ſenes v̂o trahens in decrementũ. qꝺ ſi quouis mõ ↄcubitus ſenibus ꝑmiſſus ſit ex tanto interuallo actus ille exercendus eſt quo vtens ſenex in illius vſu virtutis imbecillitatis aduentũ nõ ſentiat. his eniʒ nõ inutilis eſt quẽ corporis neqꝫ langor neqꝫ dolor ſequiť. idem interdiu peior eſt: nocte tutior. dũmodo neqꝫ illũ cibus neqꝫ hũc cũ vigilis labor ſequať. neqꝫ eſtate neqꝫ autumno vtilis: tolerabilior tñ p autumnũ. eſtate in totũ ſi fieri põt abſtinendũ: difficile tñ eſt in ſenibus ſicuti ⁊ in alijs etatibus concubitus vſum metiri nã freno (vt aiunt) ſobrietas abſorto ad eius actũ ꝑꝑ delectatiõem maximã ꝑueniť. ideo circa ip̄m multifariã peccare ↄtingit. virtus enim ↄcupiſcibilis auctore Ariſtotele alijs virtutibus ratiõi minus obedit. cuius cã etiam euenit ꝙ plus rationi obediens eſt iratus q̃ꝫ concupiſcens.

¶ De Flegmatis ſuperuacui in ſenio habundantis cura. Ca. xliiij.

q Voniã humiditates flegmatice ⁊ extranee ſeniori

bus congeſte exterius adherẽtes membris eoꝝ que rõne etatis iã inaruerunt eaq́ȝ remoliẽtes frigus mortis ⁊ caloris naturalis ſuffocatiõem inducẽtes vitã breuẽ faciũt. ideo eaꝝ generationem ꝑ virili cohibendã eẽ ꝓceptũ eſt. eaſdẽq́ȝ iã genitas quoad fieri põt expelleꝛ. ꝓhibeꝛ ſiqdeȝ eaꝝ aggregatio in primis adequatione regiminis reſumptiui in ſex reꝝ nõ naturaliũ generibus. de q̄bus iã ſuis dictũ ẽ locis. ⁊ cautela eaꝝ reꝝ quaꝝ adminiſtratio eas humiditates adducit; ſicuti vſum eẽ eoꝝ affirmãt q̄ opilatõnem efficiũt; ſicuti leguminũ. fructuũ aquoſoꝝ. recentium oleꝝ. piſciũ. lacticinioꝝ. tritici cocti. ⁊ hoꝝ precipue imoderatus vſus. potus aque frigide craſſioris ꝓ̄ſertim ſube vſus reꝝ frigidaꝝ etiã crebro ꝯtractaꝝ tactu; veluti ſunt aqua roſea. camphora. cuius vſum accelerare canitieȝ auctor eſt Auic. opium. mandragora. nenufar. cicuta. His q̄ȝ addunt ſomnũ imoderatũ. poſt cibũ ⁊ adhuc magis interdiu q̄ȝ noctu. ⁊ inebriari. crapulariq́ȝ. ꝯcubitus ſuperuacuus. oĩa hec frequẽtiori vſu. Humiditati aũt extranee iã in eis aggregate aduerſandũ eſt eam vel rectificãdo. aut abſumendo cũ equantibꝰ eã rebus digerẽtibus ⁊ euacuãtibus q̄ vt opponanꝛ diſcraſie frequentius calida eſſe volunt. quo in gñe vſus mirobalanoꝝ kebuloꝝ ad intentõeȝ hãc in magnis laudibus habitus eſt. quoꝝ vires ſunt ſuꝑuacua in ſtomacho ꝯtenta abſumere. inarere ſui ſtipticitate. ſtomacho tonãtica ſunt. ſanguinẽ ab humore melancolico depurãt. ideo ⁊ melãcolicis vtiles ſunt. illuminãt. carnis ⁊ cutis ſplendorẽ adducũt. ⁊ oĩo calidis ⁊ frigidis nã ſenioribus mira quadã vi vt aiũt bezoartica auxiliari inꝛ oẽs auctores ꝯuenit. ita vt ꝯtinuata quotidiana eorundẽ maſticatio annua numero ſuꝑueniẽte adoleſcentiã cõſeruet ad finẽ vſq́ȝ vite vt auctor eſt Auic. q̄ ſi haꝝ humiditatũ ꝯgeries in ſenioꝝ pectore aut pul mone vt conſueuit

extiterit.qui tuſſi quadā anhela quodā cū ſonitu tuſſiunt fere ſenes oēs ſalutare remediū eē ferūt ſyrupū de praſſio quē ſenibus ⁊ oīo nā frigidis aſmaticꝫ.ſenibus maxie familiari.mederi pcipue flegmate craſſo putrido auctor eſt Meſue. Iſopum qꝫ pectori ⁊ pulmoni diſnia ⁊ tuſſi antiquis afflictis pferre Auic.tradit. ſi vo cacochimia hec in ſtomacho ſeniorꝫ fuerit ꝯgeſta ſiue aliūde defluxa: nā deſcēſus flegmati a capite ad ſtomachū plurib9 accidit hōibus ⁊ pcipue Rome auctore Gal.⁊ i regiōibus q̄ ſm diſpoſitiōez eius humide ſunt optimū adiutoriū eē ferūt vſū quorundā ſimpliciū calidorꝫ ex aromatis digeſtiōez iuuātibus:ſicuti gariofili ligni.aloes. nucis muſcate.galange. cubebe.ʒinʒiberis.cinamomi.pipis.triū generꝫ calami aromatici granorꝫ paradixi ⁊ hmōi.Ex ꝯpoſitis qꝫ huic inſeruientibus negotio efficaciora habita ſunt in primis ʒinʒiber ʒucaro ꝯditū ⁊ cortex citri pari mō pparata ⁊ diātos flegma ⁊ melancoliā in cerebro ꝯtentā abſumit.laudauerūtqꝫ h oīa in vino diſſoluta.deinde colatū epotū.ſic eniꝫ laudatiorē ꝯmixtionē putāt atqꝫ ad mēbra ſingula penetrādo facili9 vehi ⁊ in eiſdē trāſmutari vt tandē humiduꝫ flegmaticū extraneū in mēbrorꝫ foraminibus reptū abſumat.digeſtiōis vires increſcāt.⁊ ſanguis reparet. metiri tn̄ iubēt horꝫ vſum ne ſeniores nāe ⁊ epatis calidioris ſicciorīs ue magis incendantur ⁊ fere adurantur:quibus aliquando gariofilum vino granatorꝫ acetoſorꝫ vel muʒorꝫ ꝯmixtū deuorandum eſt. puluis flegma putridū crudū in ſenioribus abſumens.virtutum mineram atqꝫ vires corporis precipuas ⁊ ſtomachi corroborans. calidos natura non ledens.recipit margaritarꝫ auri.cubebarꝫ.muſci.ciperi.ſpice nardi.oʒimi.liquiritie aā.croci paruꝫ ʒucari ad pondus omniū. Nihil poſtremo ad earum humiditatum euacuationem accōmodatius agarico putant; precipue

vbi opus fuerit, flegma enim ⁊ melancoliã contenta in ce rebro ⁊ pectore educit. Preſtat preterea cerebrũ senioꝝ tueri ne reumatizans cattarros branchos ⁊ corizas ad‑ducat. q̄ oia in valde ſenibus auctore Hypocrate nõ ma‑turant cui ꝓpoſito ſalutare remediũ eſt rebus quibuſdaꝫ vti odore ſuo cerebro peculiaribus; tñ etiã poſitiõe pulue ris gariofiloꝝ aut laudani ſiue macis ſuper cõmiſura co‑ronali. illinimento capitis cum oleo de beẽ. cuꝫ aromatis hyberno p̄cipue tp̄e. eſtiuo v̂o aquam roſeã imiſſo in ea mace tuſo laudatiſſimã predicant.

¶ De cura Rugaꝝ defedatiõis forme ⁊ decolorationis ſenioꝝ ꝯuerſiõiſq꞉ eoꝝ ad pallorẽ ⁊ liuorem. Ca. xlv.

r Ugas ⁊ canos ſicuti in antehabitis determinatum eſt nõ minꝰ q꞉ ſenectutis aduentũ cohibere impoſſi bile eſt; hoie p̄ oẽs etatis gradus vſq꞉ ad mortẽ decurrẽ‑te. pñt tñ vtcũq꞉ retardari etſi difficult̃. difficultatis auteꝫ cãm aſſignant precipue quia hec accidentia eueniunt ob errorẽ virtutis digeſtiue tertie quẽ corrigere difficile eſt. eo q̄ ipſa virtus digeſtiua tertia in membris eſt ſita pluri‑mũ apparentibus in quibus non eſt baſis nec robur natu re. ſunt nanq꞉ membra illa vilia reſpectu principalium. ⁊ hec eſt cauſa propter quam error digeſtionis ſecũde cor‑rigi non poteſt per digeſtiõem tertiã ſicuti error prime v̂t cũq꞉ per ſecundam emandatur. Hinc quoq꞉ euenit diffi‑cultas corrigendi diſpoſitiones et accidentia ex virtute digeſtiua tertia errãte euenientia; cuiuſmodi ſunt hec quo rum cure inſiſtimus. Ad retardanda itaq꞉ accidentia hec preter neceſſariam adequationem rerum ſex non natura‑liũ (obſeruata etiã conſuetudine) precipue ꝓ viribus va‑candũ eſt vt fiant oia cum quantitate digeſtiõis. eſt enim hec radix intentionis huius vt tradit Auicenna. nam ex

corrupta digeſtione ſanguis generat̃ corruptus ⁊ exinde humores fiunt nõ puri.precipueq̃ intendendũ eſt in recti ficando virtutẽ digeſtiuã ingenijs quibuſdã que tñ rariſſi ma ſunt.longe tñ plura quibus errori virtutis digeſtiue ſe cunde.plurima võ quibus errori digeſtiue prime.ea autez ſunt nõnulla eorũ ꝓprietate vim digeſtionis tertie repan tia;ſicuti ex appoſitis extrinſecus imprimis eſt vnguentũ ex ſucco tapſie.⁊ celidonie. calamẽti.apij. radicis lapacij acuti.Precipue tñ atq̃ vnice aſſiduo eſu carniũ viperaꝝ preparataꝝ eo mõ quo ſuo dicet̃ loco.eis quoq̃ tardant̃ ruge imo ⁊ auferunt̃.nam cum cutis corrugata his egeat que ipſam inouent depurando cum rubore ⁊ ſplendore vt quoad fieri poteſt cutis antiquetur.i. ad priſtinũ modum vt ad iuuente venuſtatem reducatur. Id proprie fieri ha bet his medijs que cutem ipſam extendant ⁊ ſanguinẽ de purent.detegitur võ cutis ⁊ extenditur quando ab ea qđ mortuum eſt amouetur tenui extenſione cutiſq̃ molli abſ terſione ſubtiliatur.quod aptiſſime fit eſu frequentiori car nium viperaꝝ.ea ſiquidem cutis repata excoriatur ⁊ ino uatur mira quadam(vt aiunt)virtute ad cutem vſq̃ cor poris perueniente expellens inde ſuperuacua que ſunt in corpore. Propter quod experimento cõprobatur ab eis qui veſcunt̃ viperis in quoꝝ corporibus ſunt humores vi tiati exire ſuperuacua quedã ſquãmis ſimilia ab humorib⁹ illis deciſa:quod totũ euenit mira earum carniũ proprieta te qua humoribus adherent ⁊ ad cutem vſq̃ eos addu cunt.precipue quod ex eis craſſum eſt ⁊ terreũ.ſcabiem ⁊ egritudines alias natum inducere.quib⁹ cutis eleuat̃. tu meſcit inficiturq̃. Fert̃ quoq̃ ethiopes quoſdã q athon montem incolunt quia vipinis carnibus alant̃ nec capiti nec veſtibus coꝝ noxia corpori ineſſe animalia.quarũ car nium preparandi modũ laudatiorez ſuo ponemus loco in

ſequentibus. Neq; preterire fas eſt quod magna auctorꝝ aſſeueratione laudatum eſt. ferunt nanq; aurũ ad vite humane longiora ſpacia proficere vt paulo inferius dicetur. Preter hec autem que cutim corrugatam reparãt cũ innouatione eſt ſpiritus ⁊ ſanguinem mouere partes cutaneas verſus. nam id mundificationem ⁊ ruborem ⁊ oĩo ſimulachrum ſpeciei ⁊ venuſtatis iuuenilis adducit. faciũt autem id quecunq; cutem abſtergunt leui abſterſione eaꝫ attenuantia vt quod in ea fedum ⁊ mortuũ exiſtit detegatur tenui detectione. Sunt enim plurima eorũ que ſangninem mouent ad exteriora huic ꝓpoſito inſeruientia ſi obſeruetur cutis a calore. frigore. vento. ⁊ hmõi. ⁊ ſunt talia quecunq; tenuiorem dant ſanguinẽ. de quoꝝ ſumma ſunt cicera. oua ſorbilia.. recentia. aqua carnis. vinũq; odoriferum ⁊ ficus ipſe generãt ſanguinem ſubtilem expulſum ad cutem. ⁊ propter hoc faciũt pediculos ſicuti Auic. prodit Refert Plinius ficus ſenibus meliorem valitudinẽ facere minuſq; rugaꝝ. ꝓpellunt ſiqdem nutrimentũ ad cutem. valentq; vnice in aptione viarum nutrimenti ſi ieiuno ſtomaco edantur ⁊ ꝓprie cum nuce ⁊ amigdala. Decoctionem ſi'iter ex ficis ⁊ dactilis imperfecte maturis ſepenumero epotam calidam in aurora vt iuuantem ad idem laudarũt. nec minus caprinũ lac ad quattuor vſq; vncias adiectis duabus vini odoriferi albi eadem hora diebus ↄtinuatis. addunt enim duo hec in ſanguinẽ tenuiorẽ ⁊ caliditatem inatam. Eſum ↄſimiliter amigdale non edilis ſeu amare cui peculiare eſt opilationes in extremitatibus venaꝝ accidentes aperire. eius quoq; oleũ efficatius ad oĩa hec Plinius tradit. nam cutem erugat nitoreq; ↄmẽdat. Sunt preterea ⁊ ad idẽ excogitata remedia quecũq; ſanguinẽ mouent ad cutim cũ dilatatione ⁊ ſparſione veluti piper. ciperus. gariofilus. ⁊ crocus. licꝫ ſanguinem tingat ⁊

proprie in vino cocto. ⁊ acorus colorem bonum preſtat.
Neqꝫ in vniuerſo reſumptiuo regimine pretermitti volūt
eſum laudatorum alimentorū.afferunt enim auxilium non
mediocre ad ſimulachra iuuentutis in ſeniorib⁹ adducen-
da:imo ⁊ ad coloris plumbei rectificationē laudat Auic.
eſum granatorum.d.cicerum.vini odoriferi vitelli oui ſor
bilis.iurulente potionis carnis galline. perdicis turturis
ſaginatarum.⁊ omnino eſum eorū que calorem cordis in
ſua cōſeruant temperie ne ſuos egrediatur terminos.quo
modo ⁊ ſanitas conſeruatur vitaqꝫ ⁊ ſenectus extendun-
tur. Laudarunt precipue quattuor hec cunctis efficatio-
ra:quorū duo excalfaciunt ſenectutem caliditate illi etati
accōmodata:vinum videlicet aromaticum.cuius vires in
reſumenda ſenectute ſuo poſite ſunt loco.cinamomū ſimi-
liter:precipue nō antiquum.i.annum citra tertiū. eſt nāqꝫ
excalfactiuum.nutritiuū. leticiam adducēs.a putrefactio-
ne preſeruatiuū. caloriſqꝫ naturalis excitatiuum. Sunt ⁊
duo ad idem humectantia calidum cordis inatum in ſua
cuſtodientes temperie.oua videlicet ſorbilia recentia lau-
datorum animaliū cum zucaro.alterum vō eſt iurulēta po
tio iuuenis pulle gallinacee.aut aqua carnis que conſimi
liter fere operantur calefaciendo ⁊ humectando cū equa
litate. His quoqꝫ addi iubent lac muliebre humanū quod
cunqꝫ ceu maxime alibile. Poſtremo vō aiūt cuncta alia
ad idem excellere ſolem potabilem cuius notio quinqua-
geſimotertio capite inquirenda eſt. Preparare inſuper ſe
nem ad ſudorem preceptum eſt:ita vt eius cutis deterga-
tur et a ſuperuacuis depuretur: deinde alimentis lauda-
tioribus eos nutrire ſicqꝫ diſpoſitionem iuuente ſimilem
eiſdem acquiri. Apponuntur quoqꝫ ⁊ localia quedā que
adiutoria topica caſſius felix appellat cuti appoſita:virtu
te quorum rugis imperant;ſicuti peritiores laudarunt hu

morem capitum egredientium ex arbore dirdar id eſt vlmi.abſtergit enim vt fertur ſeniorum faciem. Lilium albū hortenſe ⁊ proprie radicem eius faciem mundare eluendo terſam efficiendo ⁊ contractionem eius retinendo auctor eſt Auicenna. Oleum ſiſaminum filio Serapionis auctore extendit rugas cutis ⁊ eam mollit. Amara amigdala tuſa faciei circumplaſmata applanat eius contractionē vt eſt apud Auicen. veri modo ſimile eſt eiuſdeꝫ oleum earundem virium eſſe. ſcribit enim Plinius oleum amigdalinum purgare. mollire corpora. cutem erugare. nitores cōmendare. varos id eſt lenticulas in facie apparentes: plus tn̄ feminis cum melle a facie tollere vt ait Celſus. leonis adipem cum roſaceo cutem in facie cuſtodire a vitijs candoremqꝫ ſeruare. Oleū tartari rugas delere inter mulieres ꝯuenit. Radicē feſſere ex qua fiunt trociſci ad faciē clarificandam. ⁊ ſuccum radicis dragontee. aquam radicum leuiſtici. ⁊ aquam hordei ⁊ florum fabarum. Cutem preterea in facie erugari ⁊ tenereſcere eiuſqꝫ candoreꝫ cuſtodiri lacte aſinino putant vt ſcribit Plinius. aiunt eniꝫ Popeam Domitij Neronis coniugem quingentas per omnia ſecū fetas aſinas trahentem balnearum etiaꝫ ſolio totum corpus illo lacte macerabat extendi quoqꝫ cutim credens. Talum candidi iuuenci quadraginta diebus noctibuſqꝫ donec reſoluatur in liquorem decoctum ⁊ illitum linteolo. candorē cutiſqꝫ erugationem preſtare. Ex famateuticon. i. ex permixtis ſiue ꝯpoſitis laudatū eſt antidotū qd̄ recipit aque caſei ⁊ vini partes equales q̄ ꝑcoquant̄ in cortice granati ad medias vſqꝫ partes eoqꝫ faciem illitā erugari aiūt. Diaſcorides antidotū cutē a vitijs detergēs ⁊ rugas delēs ex oleo amigdalaꝝ nō ediliū ⁊ radice lilij minutiſſime tuſi cribratiqꝫ oleo roſaceo atqꝫ cera adiectū vnguētū ꝯfice. q̄dā adijciūt eiſd̄ mel ac radicē yreos. q̄

⁊ eo mō rugas extendūt. Radicē cucumeris agreſtis ſic-cā, tuſam, cribratā, aq̄ infuſam ex q̄ facies eluat. Glutē piſciū diſſolutū in aqua ex qua facies diluat. Litergiriū de albatū cū oleo hyrino, vnguentū de litargirio rugis peculiariter medet q̄ recipit litargiriū dealbatū q̄ prius ruffum fuerit cum pinguedine aſini ſucco radicis cāne ⁊ oleo phiſticino aut de ſemine lini adiecto. Clarificare faciem eamq̄ mundare epithima ex amilo dragaganto cum lacte die tota illita facie Auicenna auctor eſt. Accidunt ⁊ ruge ſenioribus iam factis pleruq̄ in oculis precipue in cornea tunica quibus ſalutare remedium produnt frequentiorem oculi fomentatiōem cū aqua decoctiōe hordei, roſarum, violarum, nenufaris, ⁊ ſimilium, aſſiduam etiam inſtillationē lactis muliebris in oculum.

De retardantibus Canitiē. Ca. xlvi.

Canitiem conſimiliter cohibendam iuſſere regimine in primis decenti rerum ſex nō naturaliū. deinde eorum que ad capillos perueniūt, intentionemq̄ primam adimpleri vſu eorum q̄bus flegma aquoſum. putridū. ſuperuacuū. frequētius euacuant, abſumūt aut prohibent. ⁊ proprie cū vomitu ſuper cibū ſicuti Auic. tradit, ⁊ cū cliſteribus ⁊ quiete euacuantiū, deinde interpollādo cū reiteratiōe eorundē tū etiā cū exhibitiōe alimētorum laudati chimi cū equalitate ex genere eorum que ſanguinem dant laudatū ⁊ ſpiſſum veluti ſunt frixa ⁊ ea que in patellis preparant. ⁊ quecunq̄ coopta coquunt ſine aqua, ⁊ aſſata abſq̄ iure. fieri āt oīa ħ cū quātitate digeſtiōis ꝑceptū eſt, qm̄ hanc eſſe hui⁹ diſpoſitiōis cure radicem affirmant. nā digeſtiōis corruptio ſanguinem alterat in putredinem, condita ⁊ ſpecies materiam flegmatis abſcindentia tardare canitiē atq̄ adoleſcētiam conſeruare confeſſum eſt, ſicuti tiriacam ⁊ mitridatū de quibus ſuo dicetur loco. Quorum vſum eē anno integro

expectandūqꝫ poſt eaꝝ aſſumptionē ad meridiem vſqꝫ. de
inde veſcendū iubent. precipue tñ maſticatōem frequētio
rem mirobalanoꝝ kebuloꝝ mirū in modū canitiei reſiſtere
aſſeuerāt. Qđ ſi ſenis natura humida fuerit valde eiſdem
calida adminiſtrari: ſicut ſinapim. piper. aromata. almuri. ⁊ ſi
ciam cū ſinapi. moderatūqꝫ vſuȝ vini puri cuius parū epo
tent ſenes. Preceſſit aūt iam ſermo eoꝝ quoꝝ vſus cani-
tiem facit cap. v. cū quibus addendū eſt flobotomiā pluri
mā. euulſionem capilloꝝ. ebrietatem. inordinatū ꝯcubitū.
eorundē tactū cū eis q̄ ſunt ſicuti camphora ⁊ aqua roſea
oleū ſambacinū ⁊ multitudinē vſus aque dulcis plurie ħ
vt noxia repelli debere. Appoſita vº extrinſecus capillos
corroborātia canitiēqꝫ cohibētia in hūc modū adminiſtrā-
da ſunt vt primo abluant̄ capilli nō tñ cū aqua dulci pluri
mo vſu. qđ ſi ꝯtingit protinus exſiccent̄. ſed capilloruȝ ab
lutio cū lauacris appropriatis eoꝝ virtutē ꝯſeruat ex ſim-
plicibus iam laudarunt in lauacris pulpā colloquintide.
nigelā. baurac. ⁊ fel tauri. Illimenta vº ad idem accōmo-
data ſunt olea calida vires reparantia vt Auic. tradit ⁊ il-
lis ſimilia in natura ſunt nām capilloꝝ cuſtodientia ſuper
calorem innatū. ⁊ qn̄ nō rigatur. qđ penetrat in eis de nu-
trimento ⁊ ea ſunt ſicuti alchitrā. ⁊ pix humida currēs te-
nuis. oleū de coſto efficax eſt oleū de beē. oleum de nigel-
la. oleum de ſinapi. Fertur q̄ȝ cꝑ cortex porri decoctus il-
lituſqꝫ canos inficit. Oleū onfatiū. i. ex oliuis nō maturis
aut ſilueſtribus canis eo crebro illitis. oleū liliaceum. Ex
oleo q̄ȝ ſambacino decocto in pomo collo͠qntide a ſemine
⁊ carnibus prius euacuato paſta tñ inuoluto, ſuꝑ prunas
tribus aut quattuor ebulitiōibus cocto ꝯficitur epithima
qđ illitos capillos canos inficit. cohibetqꝫ canitiei celeri-
tatem. ſi tñ obſeruet̄ vt prius diluant̄ capilli lauacro deco
ctōis fuſtiū. cauliū. ⁊ aluminis. addūt pleriqꝫ huic antido-

to grana cataputie tuſa ⁊ mūda. Alij in vſuȝ vertere aquā
gallaꝝ cū decoctōne ſaluie ⁊ betonice ex ea capillos ſepe
numero abluēdo. Lotis capillis aqua in qua diſſolutū ſit
alumen plūme ⁊ alumen tinctoꝝ deſiccatiſq; illiniēdi ſunt
ſucco nucū viridiū neq; prohibere exſiccationem illius in
eis preceptū eſt, acqrunt enim nigredinem etiā ſi cani ſint
Nec pretermitti volunt bonis odoribus ſenis canos ſuf-
fiendos eſſe; eis precipue q̄ cerebri ⁊ inſtrūoꝝ ſenſuū opila
tiones aperiunt. hoc enim mō vires principaliū mēbroꝝ
repari. humiditates cutaneas qbus cani fiunt ⁊ ruge ab-
ſumi. eiſdemq; faciem ſplendidiorē effici ⁊ ita canos ⁊ ru-
gas tardari. auxiliariq; plurimū huic intentōi lauacrū tem
peratum ſi eo cutis a ſordibus aggregatis abſtergat᷑ pori
aperiunt᷑ per quos fit ſuꝑuacuoꝝ humoꝝ expulſio.

¶ De rebus tardantibus caluitiū. Ca. xlvij.

c Aluitij curatio difficilis eſt vt Auic. ſcribit: illius pre
cipue q̄ ex via nature eſt veluti ſeniorū: imo quibus
etate caput nudat᷑ ſuccurri nullo modo poſſe Celſus au-
ctor eſt. q̄uis poſſibile ſit minitanti capilloꝝ fluxui reſiſte
re anteq̄ incipiat aut eundem incboatū tardare. Aduen
tui itaq; eius aduerſandū eſt rebus capillos conſeruanti-
bus ſuccurrentibuſq; capillis cadentibus: ſicuti ex ſimpli-
cibus ſunt myrtus ⁊ eius grana. laudanū. emblici. ⁊ miro-
balani kebuli. mirra. aloes. capillꝰ veneris, ⁊ galle ꝑꝑ ea-
rum ſtipticitateȝ. Ex famateuticon. i. ꝑmixtis ſiue ꝯpoſitis
vō laudata eſt cōpoſitio granoꝝ myrti gallarū emblicorū
aā ꝯcoctis bis in oleo roſaceo aut myrtino. ⁊ id qđ reci-
pit vini ſtiptici lib. i. ⁊ ſemis laudani. vn. i. corticū pini adu
ſtoꝝ vn. ij. capilloꝝ veneris aduſtorum vn. iij. adipis vrſi-
ni que melior eſt adipe anſeris libram. i. ſucci ſolatri vn. iiij.
decoquat᷑ laudanū in vino cocto donec inſpiſſet᷑ ⁊ ſuꝑ ipȝ
ꝓijciant᷑ medicine miſceto, reponitoq;. eiꝰ vſus ē vt aliqđ

eius diſſoluať in oleo nardino ꝛ illiniať.qa tñ caluitiũ ſeni oꝛib⁹ accñs ſiccitate ꝯplexiõis ꝛ paucitate ſanguinis eoꝝ euenit regimie reſũptiuo digeri ꝑceptũ ē ſic delitijs foueri his q̄ alimẽti ſunt laudati nutriri:q̄ꝝ ſermo iã ꝑceſſit. ſic ſũt pinguia decliuia ad caliditatē tenuē.ſalſa ṽo atqꝫ acetoſa q̄qꝫ.ꝛ põtica.ceu noxia repellere venereoꝝ vſũ.vini antiq ſarcocole euitare.potus nãqꝫ eius frequẽs caluitiũ addu cit ꝛ ꝓpꝛie ſenib⁹ vt Auic.ꝓdit.laudarunt tñ ceu ſalutarē frequẽtioꝛē balneatõeꝫ in aq̄s dulcib⁹neqꝫ appꝛoximari ca piti ea q̄ ſt̄ ſic ſapo nitrũ vſnee.ꝫ farinã fabaꝝ ſemina melo nis cretã pſiliũ admitti.cinere q̄ꝫ genitalis aſini ſpiſſari ca pillũ.ꝛ e canitie vindicari ſi raſis capillis illinať vt Pliñ. ſcribit.vꝛſinũ adipē raritatē ſupcilioꝝ emẽdare cũ ladano nec min⁹ fungis lucernaꝝ ac fuligine q̄ ē i roſtris earũ. na ſturtiũ capillos cadẽtes retinē e potũ ꝛ illitũ Auic.ſcribit.

¶De rebus Sanguinem purgantibus regimini reſumptiuo idoneis. Ca.xlviij.

e Gent ſenioꝛes his q̄ ſanguinē mundificãt q ꝓculdu bio nõ paucus mõ in eis eſt verũetiã infectus ſeroſe humiditatis atqꝫ fecalis ꝯmixtione.Depurãt aũt ſangui- nē ex ſimplicib⁹ margarite.ſuccus fũmiterre crudi facta re ſidẽtia.cãphoꝛa decẽtioꝛi mõ adminiſtrata mirobalani ꝛ ꝓpꝛie kebuli ꝛ trifera minoꝛ vt auctoꝛ ē Auic. ꝛ ſanguinē lauãtia ſic ſunt medicine.leniẽtes ſic caſſia fiſtule.tamarin di.viole.pꝛuna.reubarbari infuſio.ſerũ capꝛinum. boꝛago vtraqꝫ.ꝛ lupuli.ꝛ medicine purgãtes humoꝛē peccanteꝫ.

¶Sermo de his q̄ ſpũs reparant. Ca.xlix.

Ebet gerentocomus pꝛo virib⁹ incũbere ſpũum re- gñationi ꝛ repatõi cũ coꝛ ꝛ ſpũs auctoꝛe Auic.vite ſint ꝑncipia.Cõpleť ṽo hec intentio vſu eoꝝ q̄ ſpũs refi- ciũt. ſicuti ex multis vinũ album tenue aromaticũ ſaluta- re pꝛodunt. nec minus oua ſoꝛbilia trementia recentiaqꝫ

⁊ proprie vitellus. Aquã carnis. cerebella laudatoꝝ aĩa-lium ⁊ ꝓprie volatiliũ. efficatiora tñ ſunt eliſiar. ⁊ ſol pota bilis. de qbus ſuis dicet̃ locis. Utilia q̃ꝫ ſunt ea que ſpũs ſplendore quodã illuſtrãt: ſicuti ſunt margarite. idonea ẽt ſunt ea q̃ eoſdem diſgregatos ꝯgregant reſolutõnem eoꝝ prohibentia: ſicuti ſunt karabe ⁊ emblici. Optima q̃ꝫ adiu toria ſunt ea q̃ ſpirituũ cõplexionem lapſam corrigunt qui quidem lapſus ſi fuerit ad frigidum cum calidis erit emen dandus ſicuti ſunt meliſſa. doronici. muſcus. ambra. Si ṽo ad calidũ cũ frigidis corrigendus veluti ſunt roſa ace toſa camphora. Sunt ⁊ pleraqꝫ alia regenerationi ſpũum ⁊ repationi conducentia q̃ proprietate quadã peculiari id efficiũt ſicuti ſunt hyacintus. ſmaragdus ⁊ hmõi. Sunt ⁊ quedã id operantia ſepando a ſuba ſpũum ea q̃ eiſdem ad uerſant̃ ſicuti eſt bugloſſa q̃ melancolicos vapores ſiue fu mos a ſpiritibus ⁊ atrã bilem a ſanguine ꝓprietate ſua ſe-parãt. Sunt ⁊ ea q̃ ſanguinem clarificãt ⁊ purgando illu-ſtrant ceu ex multis. capillum veneris. lupulum. ⁊ ſuccum fũmiterre affirmant. Sunt ⁊ quedam q̃ moderato ⁊ ſuaui motu ſenectuti ꝓportionato exercẽt ſpũs veluti cogitatio nes iocunde. reꝝ optataꝝ aſpectus. ⁊ auditus. cantus. ſo-niqꝫ armonici ⁊ ꝯſilia. Quedã q̃ꝫ ſunt q̃ robur preſtant ⁊ cuſtodiunt innatũ ſpirituũ calorem veluti ſunt aromatica quedã tenuioris ſube ſpũs ꝯformis veluti muſcus. ambra crocus ⁊ hmõi. Sunt ⁊ alia q̃ ſpũs a qualitate venenoſa ꝓtegunt ⁊ ab alijs eiſdem aduerſantibus occulta eius ꝓ-prietate ſiue manifeſta ſicuti ex multis laudarũt zedoariã lapidẽ bezoar ⁊ tiriacã. Ad ſpũum q̃ꝫ cuſtodiã ⁊ reparatio nez ⁊ oĩo virtutis regitiue totius appoſita nõnulla extrin-ſecus ꝯducet̃ inter auctores ꝯſueuit: quẽadmodũ ſunt em plaſtra. illimenta. epithimata. ſacellatões reꝝ ſtipticaꝝ io-cundi odoris reſiſtentia reſolutioni caloris cordis. Inter

tot aũt ſalutaria auxilia neqꝫ preterire fas eſt in regimine reſumptiuo illinire ſpinam dorſi ad virtutis cuſtodiam in magnis laudibus habitũ eſt. eo eniꝫ parens natura virtutem totius regitiuã ꝓprie reparat. eſtqꝫ cã ꝓtectiõis imo longitudinis humane vite ⁊ tutela ſpiritus vitalis. occurrit ad hoc abſqꝫ dilatiõe oleũ camomellinũ terbentina adiecta ad ptes equales. Refert Conciliator illimẽti ſpine dorſi antiquos ⁊ ꝑitos traditõnem ⁊ memoriã laudemqꝫ tãti beneficij occultaſſe cũ ei⁹ veſtigiũ in eoꝝ tractatibus ſit abſciſum. ⁊ eſt de elegantioribus iuuamẽtis vite ſubiectũ ꝯſeruãs. nã principiũ oſſiũ ⁊ neruoꝝ exiſtit e nuca genita a cerebro ⁊ ſpina que eſt platea publica arteriaꝝ neruoꝝ ſpirituũ ⁊ virtutũ ⁊ lectus ſpũaliũ mẽbroꝝ. cõtinetqꝫ medullã vere humiditatis. ſic eteniꝫ plurima aggregãtur vtilia. reparatᷣ ſiqnidẽ ſubã velatiua ⁊ ſpiritalis. preſtatᷣqꝫ iuuamentũ manifeſtum neruis aduerſe valentibus. ſaltui cordis tremori ⁊ laſſitudini. Frequentẽ frictionem ſupra ſpinã ex oleo amigdalaꝝ eſſe tutelã incuruatiõis que accidit ſenibus Judeus experientia ductus auctor eſt.

¶ De virtutibus carnis vipere ⁊ de mõ preparandi eam. Ca. l.

b Ec peculiarem virtutẽ hꝫ in corroborãdo virtutem digeſtiuã tertiã q̃ in mẽbris ꝑficitᷣ. eiuſqꝫ eſum extendere vitã. cuſtodire ſenſus. ⁊ iuuentã virtutẽqꝫ reparare Auic. ꝓdit. Deniqꝫ qꝺ maxime mirũ videri põt ſenectuti etiã hec caro ſepe ꝑſidio eſt. Modus aũt quo id efficiat ſuo poſitus eſt loco in antehabitis. Cũ itaqꝫ via alimonie quidã viꝑis vtanᷣ ſic nũcupatꝫ qa intrinſeca vi pariãtꝫ eo ꝙ catuli in vtero viꝑe nõ expectãtes ꝯpletã nãe ſolutiõeꝫ corroſis lateribus matris vi erũpunt. eligi docent viꝑas in fine verni tꝑis inchoãte eſtate. qꝺ ſi fuerit ver hyemale repellende quoad peruenerit principiũ eſtus montanas

ex eis in locis ſiccis nō aqueis aut infuſis reptas colore
flauas. ⁊ ꝓprie vētre albo dorſo v̑o nigro. nā albe ex eis
imbecillis ſunt virtutis. nigre v̑o vehementioris. feminas
maſculis laudatiores affirmāt quia virtutis nō exuberan-
tis. dinoſci aūt eaꝝ ſexuꝫ pluralitate dentiū in oī latere in
mulieribus repertoꝝ vbi in maſculis vnus tm̄. placidas
earū feris meliores; quaꝝ habitudo ſit capite plano. lato
ꝓprie apud ꝓpinquitatē colli minuti. tenuis valde. vētre
ſtricto. ſolido. cauda arcta ſiue curta. inceſſus ſit eleuato
capite. motu veloci. cum ſtrepitu magno. aſpectu audaci.
quē ꝑſumptuoſum appellant. quarūqꝫ ſecū egreſſio ex po
ſtremo caude eaꝝ fiat. Haꝝ itaqꝫ ſic electaꝝ mortē nō dif
ferendā plurimū poſtq̄ꝫ capte ſunt iuſſere. Modus aūt in
terficiendi eſt vt ſimpl abſcindant̃ caput ⁊ cauda ex tranſ
uerſo ſm longitudinē digitoꝝ quattuor ī vtroqꝫ extremo
Quo ſi poſt illoꝝ abſciſiōem vipera diu viuat ⁊ moueatur
multa cum agitatione plurimaqꝫ cum ſanguinis effuſione
eam proprie electam aiunt. Euiſceranda eſt per medium
ſm longū. perfecte mundificanda. ⁊ proprie cū extractōe
fellis. deinde excorianda. abluendaqꝫ aqua ⁊ ſale aut vi-
no. atqꝫ in os eius occiſe ſtatim ſal addi debere donec li-
queſcat humor Plinius ꝓdit. menſura vtriqꝫ preciſa ex-
emptiſqꝫ interaneis diſcoqui in aqua aut oleo ſale aneto
⁊ oibus aut ſtatim veſcunt̃ aut a pane colligunt vt ſepius
vtant̃. Ius preter ſupradicta pediculos e toto corꝑe ex-
pellit. Alij eas diſcoqui iubent in ꝑte vna aque duabꝰ v̑o
vini ad carniū eaꝝ vſqꝫ ab oſſibus diſſolutiōeꝫ. In vſu tm̄
ſenioꝝ delicatioꝝ eaꝝ potio iurulēta aromatis ꝯdita car-
nibus abiectꝫ laudatior ꝓhibet̃. Scribit Iudeꝰ in coctiōe
tyriaꝝ: caue ne ſub olla ponant̃ niſi igniti carbones ⁊ ī ho
ra diſſolutiōis oſſiū a carnibꝰ ſal apponat̃ nouū et anetū
viride nō ſiccū. Eſt ⁊ alter ꝑparandi modus: carnes viꝑe

in furno non plurime caliditatis ponito pane prius extra
cto sicq3 eas exsiccato ea tñ forma vt in puluerē ꝯteri poſ
ſint quem electuarijs ſiue antidotis alijs regimini reſum-
ptiuo ꝯducentibus adiectū ſenioribus dato. preſtātior tñ
eaꝝ vſus eſt ſi ex vipinis carnibꝰ ita preparatis nutriant
galline. cappones. ſiue pulli. vl'ſaltē ex frumēto ⁊ bordeo
aut alijs granis in eaꝝ decoctiōe decoctis quaꝝ decocti
onem etiā epotarēt tanto tp̄e quo deplumari inciperent.
hiſcq3 auibꝰ ſic enutritis veſci ſenes per interualla ꝯuenit.
nam inter cetera ſalutaria iuuamēta ſanitatē etiā oculi cō
ſeruare vltime ait Auicenna.

¶ De virtutibus aque carnis ⁊ de modo ipſam efficiendi. Ca. li.

v Elox fit virtutis refectio q̄tumcūq3 imbecillis vſu
aque carnis cū mira etiā virtutū trium principaliū3
reparatiōe. ⁊ oīo eā rē vltimā i remouēdo cordis ībecilli-
tatē ſicuti ⁊ oua ſorbilia ꝓdūt. eſtq3 de laudatioribꝰ rebus
decrepitis iāiam extinctiōis caloris innati atq3 mortis ia-
nuā pulſantibus plurimū ꝯducentibus. Modus eā faci-
endi talis eſt carnem laudati aīalis in reſumptiua ſenioꝝ
ſicuti lactantis eduli aut bidentis ouis aut iuuenis arietꝭ
deligito vbi refectiōi imbecilliū ſpūu3 dūtaxat ſit intentio.
defectis v̄o ſenibus craſſitie. turbulentia. ⁊ paucitate ſpi-
rituū eāq3 ex leuioribꝰ ſic̄ volatilibꝰ aīalibus quā fruſtra-
tim cedito decoq̄toq3 q̄ad reſudādo ſuccus ab ea emanet
neq3 in hac ꝯpoſitōe omittas mixtionē aromatū principa
tui mēbroꝝ opem ferentiū: ſicuti cinamomi. gariofili. ma-
cis. margariteq3. folioꝝ auri. coralloꝝ. ſiue p ſublimatiōe3
conficietur aut quo libeat alio modo.

De virtutibus ſanguinis hūani ſublimati. ⁊ de modo ſublimandi eum. Ca. lij.

i Nter efficaciſſima ſenectutis auxilia Sanguinem

etiā humanū ſublimatū quem eliſir vocant in magnis lau
dibus habuere: ita vt pleriq; in ſpiritu ſi gn̄atiōe ob ſimili
tudinē quandā humane nāe quecunq; alia excellere puta
rint: ita vt in tota reꝝ nā nondū ꝯperierint rem illi ſimilez
precipue ſi ſanguis hoīs fuerit iuuenis nāe ſanguinee aut
ſani ſimpliciter ſiue vt multum laudatioribus alimētis in
aere bono regimine ꝯueniēti vſi. Modus aūt eū ſublimā-
di talis eſt: clibanū ſeu fornellū parato in cuius medio ka
cabū eneā aqua plenā ponito ad cuius aque caliditatem
ſanguinez qui in lateribus fornelli ꝯtentus erit ſublimato
prius tn̄ vaſe ſanguinem continente elambico aut capello
calicibus coopito, ignē ꝯtinuo ſub dicta kacabo ꝯſeruato
ſicq; vehementi illius virtute ꝑ ſublimatiōez aquā primā
albā mirū in modū ꝯuenientē (vt aiūt) corꝑibus ⁊ paſſio
nibus colericis extrahito, poſtea v̄o aquā ſecūdā aliqua-
liter coloratā colligito prima efficaciorē flegmatis paſſio
nibus ⁊ corꝑibus flegmaticis vtilem vt ferūt. Quas oēs
in vaſe vitreo ꝑfecte velato recōdito. Aiūt ꝙ ſi fm̄ exigē
tiā hic ſanguis ſublimet̄ eius opatio ineternū nō corrūpit̄
ꝑcipue ſi eaꝝ aquaꝝ quelibȝ in vaſibꝰ diuerſis ſeorſuȝ re-
ſeruet̄, ⁊ iā vſi ſt̄ pleriq; hiſpanoꝝ ſuillo ſanguie, ſue alimē
tis laudatis enutrito ꝑcipue q̄ in aere bono, hoc ſicuti pe
culiare ⁊ ſecretū nemini cōicare volentes.

¶ De virtutibus auri potabilis: deq;
mō parandi illud. Ca. liij.

n Non eſt ſatis mirari curā diligentiāq; priſcoꝝ ꝗ oīa
ſcrutati nihil qḋ ſaluti hūane ꝯducat intentatū reli-
quere. Aurū eniȝ cuius vt exꝑtū eſt reꝝ vni nihil igne de-
perit ad vite lōgiora ſpatia mirū in modū eiꝰ vſu ceu ma-
xime ſingulare ⁊ vere vnicū nature humane ſolamen pro
ficere inuenerunt. Habet nanq; aurum ſicuti ⁊ poſt ipſum
argentū ſui ꝓprietate peculiare iuuamentū ad ꝯplexiōem

humanā iuuandā ꝯſolandāqꝫ.cuius cā cardiaci etiā paſſi-
oni ꝛ melācolie q̄ facit triſtē ꝛ p̄cipue q̄ facit hoīem apud
ſeip̄m loqui ꝛ malicie animi ꝛ oīo timidis ꝛ puſillanimis
valitudinē bonā atqꝫ audaciā ꝯfricatū ſiue ꝯtritū preſtare
inter auctores ꝯuenit.vnde aurū ſic dici voluere qa men
tes hoim auertat vt Feſtus auctor eſt.Ad cuius vſum in
regimine reſumptiuo ita iuſſere in decoctiōib⁹ qbus cōdi
mēta ꝛ fercula ſenioꝝ parant̄ virgā auri crebro cōfricato
quoad rubori cuidā attineat. eſt quippe aurū illud tenue
ꝛ equale cuius etiā limaturā medicinas ingredi melanco
liā emendantes.ipſumqꝫ ore retentū fetorē oris remouer̄
affirmāt.Refert Iudeus coliriū factū ex auro corrobora-
re viſum conditurāqꝫ factā in vaſe aureo vel aurū ip̄m ei-
dem ꝯmixtū oīo corpus corroborare.Qđ ſi ea q̄ ſcribunt̄
vera ſint vehementius ad hec oīa operabit̄ aqua ſolis.i.
aurū potabile.aſcribunt enim alchimiſte aurū ſoli ip̄m di-
gnificare volentes ſicuti ꝛ vnicuiqꝫ metallo planetā vni-
ce appropriāt eoꝝqꝫ ſciam velantes platonicoꝝ more me
taphoris vti gaudēt. valꝫ āt ꝛ ad alopetias ꝛ tyrias.cutē
corporis abſtergendo purgat a ſordibus ꝛ oīo ſenioribus
ꝛ defectis meliorem valitudinē facit.minuſqꝫ rugaꝝ eius
in hac op̄atione virtutē inter ſuprema nāe mirabilia ꝯnu-
merandā eſſe putant ſiqdeꝫ in eo vt aiūt quattuor nō cor
rumpunt̄ elementa. eſtqꝫ hūane nāe adeo ꝯforme vt eam
neqꝫ calefaciat.refrigeret.exſiccet.neqꝫ humectet. qnimo
tempatā eius nām equalitate oēm aliā excedente:ita vt ſi
mile equalitati ponderali iudicatū ſit.cui vni nihil in rerū
nā ſil'e putat̄ qđ vires eius hēat eius naturā in eadē gra-
duali menſura qua ꝛ complexio humana reponitur ſitua-
ri volunt. Iuuantius v̄o ad hec omnia dicūt qđ natura
productū magis q̄ꝫ id quod arte ſi tñ id arte ꝯflari poſſit
vt peritiores exiſtimauere.Eſt aūt mirādus artis modus

aurum ipſum preparare vt ſit potui aptū cuius laudatio-
rez precipiūt. Auri optimi vnciā vnā. argenti viui vncias
duas accipito. dimittitoqꝫ quouſqꝫ aurū diſſoluat. deinde
in elambico ponito ſub quo ignem lentū accendito. dimit
titoqꝫ quoad exeat argentū viuū per orificiū elambici. de
inde aurū denigratū in fundo vaſis colligito cōmiſcetoqꝫ
libris quattuor aque bugloſſe ⁊ oīa inſimul in elambico
vitreo bene obturato fundito ita vt non reſpiret ⁊ ſub eo
ponatur ignis bene proportionatus diebus ⁊ noctibꝰ tri
bus ꝯtinuis in fine cuius tpis ſi ars fuerit nota aquā non
conſumptā inuenies. aurūqꝫ ipm liquefactū quod potabi-
le dicunt. Pōt qꝫ diſſolui aurū vt ferūt in aqua clara cuz
armoniaco. deinde poni in inſtrō ⁊ diſſoluere ſine ſale.

¶ De Gēmis reſumptioni ſenectutis conducentibus. Ca. liiij.

ſ Unt ⁊ ex gēmis pleraqꝫ peculiarit reſumptiōi ſene
ctutis opē ferentia quaꝝ ꝓprietate ſenis nā equat.
leticia ⁊ hilaritas aīe adducunt. ſicuti in primis eſt carbū
culus quē eo mō ſe hēe ad alios ꝑcioſos lapides ſicut au
rū ad reliqua metalla plus oī alia gēma virtutē habētem
confeſſum eſt. Calcedoneū qꝫ lapidē corꝑis vires cōſer-
uare gēmarij affirmāt. criſolitum ſpiritualia membra cor-
roborare. Eliotrophiam lapidem viridem ſmaragdo fere
ſimilē guttis quibuſdam reſperſuz ſanguineis cū alijs eiꝰ
viribus nō vulgaribus hoiez incolumē longeqꝫ vite atqꝫ
melioris fame efficere. Granatū etiā lapidē q de gn̄e car-
būculi exiſtit. cor exhilarare. ⁊ triſticiā fugare. Jacinctum
corꝑa repare. ſomnū adducere. cordi leticiā ⁊ robur ꝑſta
re. Margaritas ſpūs plurimū illuminare. ꝯſolidare. reficē
Lapidē medū ꝓprietate ſua feſſos laxos ībecilleſqꝫ reſo
uere. Smaragdo ineſt ꝓprietas virtutē viſus reparandi.
roborādiqꝫ. Corallus ſui ꝓprietate adiuta illuminatiōi et

abſterſioni ⁊ ſolidatiõe cũ ſtipticitate cor exhilarat ⁊ corroborat. His aũt gẽmis auro infixis anulos digitos ſeniorum induere plurimũ preſtat.

¶ De Syrupis qbus ſenes vti ꝯuenit ⁊ in primis de ſyrupo acetoſo. Ca. lv.

ſ Yrupũ acetoſum oĩbus ſeniorib⁹ in oĩ tpe atq; in oĩ habitata regiõe idoneũ eẽ Albuc. auctor eſt. nãe eſt equalis in calido ⁊ frigido. ſui tenuitate apire. mũdificare attenuare. ſuiq; excellẽtia virtutis cõis eẽ aduerſant' humorib⁹. calidis. frigidis. tenuibus craſſis. viſcoſis. ſiue adherentibus Meſue ꝓdit. cuius vſum dẽre eẽ cũ iuleb ne tuſſim diſinteriãq; ꝯcitet preceptũ eſt. Si cum zucaro fiat oĩbus ſanis ꝯferre cuiuſlibet nãe in oĩ etate. factũ vo cum melle tpatum in caliditate ⁊ frigiditate. factũ vo cũ radicibus caliditati attinere. opilatiões aperire. humoꝝ viſcoſitates ſcindere. minus tñ ſitim extinguere. minoriſq; caloris q̃ ſyrupus acetoſus ſine radicibus quẽ ſimplicem vocant. Eũ plurime acetoſitat' in regimine reſumptiuo damnauere. Scribit Judeus ſyrupo: acetoſo vehementis acetoſitat' in corpib⁹ virtut' ĩbecillis. hũores inarent. viſcoſitas increſcit, frequẽtioriq; vſu in inteſtinis plerũq; is diſinteriã adducit. pulmoni tuſſim. membris neruoſis nocumentum.

¶ De Syrupo Cidonioꝝ.

h Unc q̃z ſyrupum qa virtuti ſtomachi digerenti vtilis eſt in regimĩe reſumptiuo receperũt ꝑcipue ſenũ nature calide ⁊ hũide eſtiuo tpe alĩjſq; tpibus eſtati cõtinuatis. in meridianis regiõib⁹ nãe frigide ponit' in tertio ſicce in. ij. ſitimq; ſedare. Jn exhibitiõe ſyrupoꝝ horã eligendã eſſe qua luna ꝯiuncta ſit veneri ⁊ ioui in ſignis aereis ⁊ aqueis preceptũ eſt Albuchaſis.

¶ De Syrupo de corticibus Citri.

i N ſũma q̃z ſyrupoꝝ neq; ꝑtermitti volũt frequẽtiorẽ

vſum ſyrupi de corticibus citri veluti idoneum ſtomacho nauſeanti ⁊ cordi ſenioris: precipue nature frigide hyberno tempore ⁊ in regionibus frigidis.

¶ De Syrupo radicis zinziberis viridis ⁊ melle ro. co.

i Dem ſentiendū eſt de ſyrupo radicis zinziberis viridis ⁊ mellis ro. co. ipſum nāq̧ eſſe abſterſiuū mundificatiuū ⁊ ſtomachi roboratiuū auctor eſt Meſue. Syrupū q̄ʒ de praſſio ſenioribus vnice idoneū ad abſumēda ſupuacua flegmatica craſſa ſuo viſum eſt loco.

¶ De Aceto Squilitico.

ſ Enem carnoſum ⁊ pinguem frequentiori vſu parū aceti ſqlitici inſumere iuſſerunt. nā craſſitiei humor̄ ſui tenuitate aduerſat̄ māſq̧ craſſas ⁊ viſcoſas ſcindendo ad expulſionem faciles parat. interdū etiā eaſdē educēdo īmo ⁊ nōnunq̧ colerā nigrā. corpꝰ a putrefactōe ꝓſeruat. bonā valitudinē facit. ſtomachū corroborat cui accidit laxitas ⁊ mollificatio. colorem efficit ſplendidiorē. ⁊ oīo iuuentā eſt reſeruās. ſenectā retardans. Refert Judeus plures ſe vidiſſe quor̄ vite regimen illaudatius erat: ꝯſeruabant̄ tñ icolumes vſu aceti ſqlitici. vtile ſiqdē eſt egēti plurima ſubtiliatōe ⁊ ſiſciſſiōe ſupfluitatis craſſe atq̧ viſcoſe

¶ De Electuarijs. Ca. lvi.

p Recipua obſeruatio reſumptiui regiminis eſt inniti cordis repatiōi vnicuiq̧ virtutū quas regitiuas totius corpis appellant. Gal. nāq̧ virtutē totius regitiuam oīum virtutū corpis ꝯgeriem nominauit. Ablatiōi q̄ʒ laſſitudinis ear̄ virtutū vſu rer̄ aromaticitati attinētiū ⁊ aliarū rer̄ qbus ꝓpriū eſt ꝯferre rei vite: qbuſq̧ gaudet natura humana. ⁊ has pitiores cordi vires ⁊ robur ꝓſtare ꝑdūt ꝓpterea ꝙ cor eſt fons viteq̧ ꝑncipiū. decor aīe. rex nāe. moderator corpis. diuina ꝯceptū ſapia. int̄ ſaluberria

auxilia itaqꝫ ſenectutē reficientia eſt vires cordis coadu-
nare, reficere ⁊ reperare, nō ſyrupis mō ſed ⁊ electuariis
⁊ reb⁹ aliis. ¶De electuario Gal'. ad corpis matiē.

e X potiſſime tñ huic negocio conducētibus electua-
riū quoddā deſcribit Gal'. in libello ſuo de ſecretis
qđ ad matiem corpis ⁊ ad diſpoſitōem ſenectutis vtile ꝑ
dit, eſt nāqꝫ opilationū aperitiuū, calorem īnatū reficit, diſ
ſoluitqꝫ humores corruptos, ꝯcoctioni optimū adiutoriū
eſt, inflatiões diſcutit, flegma a ſtomacho ⁊ frigoris nocu
menta a iūcturis repellit. vrinā citat ⁊ oīo corporis vires
vndequaqꝫ repat. Qđ recipit pipis, macro pipis, cinamo-
mi calidi, i. acuti floris ſgnanti. ſpice inde, galange, ameos
cimini, carui, añ. ʒ. ij. maſticis, ſeminis feniculi, aniſi, zinzibe
ris ſicci, calamenti fluuialis ſicci, añ. aureos decem. folij in
di, cipi, croci, aſſari, caſſie lignee, coſti dulcis, ſeminis apij
hortenſis, omniū añ. aureos tres, gariofiloꝝ. cardamomi
minoris, cubebaꝝ, nucis muſcate, macis, carpobalſami, xi-
lobal ſami, piretri foliati aſportati, accori, oīum añ. aureos
duos: tuſa hec oīa ⁊ cribellata cum zucaro ad partem ter
tiam cum melle diſpumato vº ad triplū ſui ꝯficito vſuiqꝫ
reſeruato. Eius aſſumptio ſit ab aureo vno vſqꝫ ad duos
ante ⁊ poſt cibum.

¶De confectione Philoſophoꝝ Auicenne.

e Et ⁊ ad hanc intentōnem antidotū Auic. in quinto
canonis ꝯfectio philoſophoꝝ appellata: quā mate-
riā vite nuncupat, ad ſuꝑuacua flegmatis abſumenda plu
rimū idonea, necnō ad exhilarandā aīam, ad digeſtionē re
ficiendā, ad inflationemqꝫ ſtomachi ⁊ ad metus diſcutien
dos mederi tradit, ⁊ oīo eſſe ſicuti viaticum adoleſcentie
eaqꝫ ſeruationem ⁊ memoriā increſcere, rationem bonam
efficere, frigori deniqꝫ aduerſari. Eius deſcriptionem ibi-
dem ponit Auic.

¶De electuario ambre ꝛ regum Auic.

e Lectuariũ ambre eiuſdem generis habitũ eſt ꝛ ſimili modo electuariũ regum ꝓprietatibus nõ vulgaribus inſignitum: quã Auic. medicinã anni appellat ſumendam anno integro continuo. Eius vſum rectificare ſuſcipientem ſe ad finem vſqꝫ vite ſue precepto dei. cuius frequentiorem vſum vitis corporis mederi, canos cohibere ꝛ oĩo eam eſſe medicinã regum nec abſtinendũ ſuper eam ſcribit.

¶De Triphera Hali rodoã.

b Ali rodoã ad ſenectutis velocitatẽ ꝓhibendã id antidotũ ſcripſit qđ tripherã appellat. i. iocundam, ſeu laudatã, aut victoriã ſuccũ ſiue fructũ afferentẽ, digeſtioni opitulari, colorẽ bonũ efficere, iuuentutẽ ſpacio lõgo ꝯſeruare aduerſariqꝫ calori ꝛ frigori ꝛ oĩo per eam hoĩs vitã extendi ſi ꝯuenientia obſeruet, eã appellat medicinã indã.

¶De electuario letificante Raſis ꝛ Alkaph. ꝛ de mirobalanis.

r Aſis electuariũ letificãs inter ſenectutis remedia ſalutaria ponit. Attñ qa plurimũ exſiccatiuũ eſt cũ decoctione aliqua humectante ſenioribus dari: vel ſaltem id aliquo humectante rectificari, leticiã adducet, coloris venuſtatem, digeſtionẽ meliorẽ, canos retardare ferũt. Huic qꝫ intentioni vnice deſeruit electuariũ alkaph iuuentuteꝫ ꝯſeruans ꝛ canos retardans. Et electuariũ de mirobalanis canitiem retardans Raſis tertio almanſoris.

¶De Diamuſco ꝛ diambra ꝛ electuario de gemmis Meſue.

m Eſue electuariũ diamaſcũ, electuariũ de gẽmis ꝛ diambra q̃ ſublimitate ſua cerebri ꝛ cordis virtutes reficit ſtomachum ꝛ oĩa mẽbra digeſtionem ꝓcurat. vtentẽ eo letificat, mẽbra nutritiõis excalfacit ſenibus ꝛ frigidis natura auxiliari Meſue auctor eſt. His qa ſpirituũ vires

incrementum ſuſcipiunt ſeniores vti preceptũ eſt.

De Mithridato et Tiriacha.

n Obiliſſimũ inter cetera habetur mithridatis antidotum quod quotidie ſumẽdo rex ille aduerſus q̃z venenorum pericula tutum corpus ſuũ reddidiſſe dicit᷑. ſimilit᷑ et tiriace quibus nullã alterã medicinã compoſitam equiperandã eſſe auctor eſt Auic. precipue ad equandã humanam cõplexionem et magis cordis: cui optimũ adiutorium eſſe nemo peritiorum dubitat. Eis ſiquidem cordi hilaritas cũ ablatione triſticie adducitur: venenis et morbis venenoſis iuuamento magno valde medent᷑. ſanitatem cuſtodiũt cũ cautela a peſtilentialib⁹ accidentib⁹ et a prauis humorum motibus. corpus repletũ deplent. et depletũ replent. et oĩo cunctis virtutibus robur p̃ſtando ad vite longiora ſpacia plurimũ cõducunt. precipue tñ tiriaca. Ideoq̃z ſenibus nõ tpatis modo ĩmo et his qui frigidiam et humidam habent nãm hyberno tpe atq̃z oportuno in regionib⁹ frigidis put res exigit mirũ in modũ pficere affirmant. tiriace q̃ztitatem paruã ſenibus dari Damaſceni preceptũ eſt nã ei⁹ caliditate vigilias adducit. ideo cũ his q̃ refrigerãt atq̃z humectãt ſicuti cũ aqua hordei et hmõi eis vti oportere Albuchaſis auctor eſt. Etſi Iudei cõſilium ſit auctoritate Gal᷑. imbecilles et ſenes cũ tiriacam aſſumũt vino nõ aũt aqua. completa cibi digeſtione. et poſtq̃z cibus a ſtomacho egreſſus erit vti debere. cuius q̃ztitas ſit ad modũ fabe egyptiace cum duobus vini coclearijs nõ tñ eſtate. Inter reliquas tiriace vires inſignes vltra id q̃d notũ eſt in ea rõne qualitatũ primarum. precipue poſt ſimpliciũ miſcibilium in ea cõpoſitionem atq̃z fermentatiõem quid diuinũ et ignotũ aduenire formã vz ſuam artificialem de foris aduenientem potius q̃z ab intra cuius gratia cuicunq̃z opponitur veneno inter auctores conuenit.

¶De Electuario Conciliatoris nobili.

v Bi op⁹ ſit virtutē ſenis celerius repare: electuariū q̄ð oī cordi paſſioni ꝯducit nobilius tempatius effi caciuſq; quouis alio ſubſequens etas inuenit: eius portiū culā vino creto muſcatellino vł quouis alio meraceo diſſolui iubent ꝛ ita inſumi. hoc enim mō imbecilliores faciliꝰ vtunt̄ celeriuſq; penetrat: nōnunq̄ tn̄ admiſceri zuca ro roſaceo aut boraginato ad ptes duas aliq̄n ad medietatē virtute nō exn̄te plurimū defecta. in ſeniore eni latoꝝ poroꝝ tenuioris ſpūs ſi frequētior eēt vſus ſpūs cogeret exalare. cuius ſignū eſſe aiūt φ corpus euodeſteꝝ. i. odoriferū facit. riſūq; ꝛ aīe exhilaratiōem adducit. ſiſtole atq; diaſtole partiū faciei crebrioribus vita etiā recedente. eſt aūt electuariū eupocriſton. i. bona inuentio diuino quodā ſpū a Cōciliatore excogitata in differentia magni ſui con cilij. c. xcvi.

¶De Electuario modernoꝝ.

ſ Aperiori aūt pauloante nr̄o ſeculo antidotū regimini reſumptiuo idoneū ꝯpertū eſt q̄ð recipit margaritaꝝ electaꝝ. ʒ. vnaʒ. iacinctoꝝ. ſmaragdoꝝ. ſaphirorū. doronici. coralloꝝ alboꝝ ꝛ rubeoꝝ an̄. ſcrup. i. cinamomi. macis. galange. nucis muſcate. an̄. drac. §. gariofiloꝝ. pipe ris lōgi. cubebe. ligni aloes. ſtoracis calamite. ſeminis baſiliconis an̄. ſcrup. §. croci. ʒ. §. muſci. ambre an̄. grana q̄nq; corticū citri conditaꝝ drac. mediā. liqritie raſe ad humectandū. candi. paſſulaꝝ an̄ vnc̄. i. cōſerue boraginis ꝛ buglosſe an̄. ʒ. iij. ſucci pomoꝝ dulciū depurati drac. ij. aque roſee vnc. i. zucari albi lib. i. electuariū fiat quod mirabile dicunt.

¶De Mirobalanis ꝯditis. kebulis. ꝛ Belliricis.

v Sum mirobalanorum kebulorum conditorum in magnis laudibus in regimine reſumptiuo habuere. nam hoīem iuueneſcere faciunt cū meliōri colore. halitus

indoriſq; iocundiori odore cū hilaritate cordis ⁊ aīe epatis ac ſtomachi reparatione Joannes Meſue auctor eſt. vſum quoq; beliricorū ad reficiendos ſenes cōſtantinus.

De Muſco.

r Efert Diaſcorides muſcū epotum ſiue appoſitum cor ⁊ interanea omnia membra veluti dans vigorē omnibus ſolatium fortitudinis, incrementū reparare, ideo aiunt grana quattuor ex eo electo epota diebus aliq̄bus cum vntījs duabus aque ſublimatiōis florum croci imbecilliores ſenes mirū in modum releuare.

De Zedoaria.

p Uluis zedoarie q̄ttitate dracme vnius adiectis vntījs duabus vini aromatici ⁊ tantundem aque mellis cordi refectionem gaudiū ⁊ robur vt fertur preſtat.

De medicina aliquantiſper etiā extendente vitam iamiam morituri decrepiti.

a D extendendam etiā vitam iam decrepiti (vt fieri poteſt) priuſq; ſenex effleat aīam: proprie cū decrepitus adeo imbecillis eſt vt induratis membris anhelitus balbutiendo loquat᷑: ita vt eum palpitare potius q̄ viuere dicas legiſq; iam ſacramenta ſuſcipiat in promptiſſimis remedijs antidotū excogitatū eſt, qđ auctore cōciliatore recipit caſtorei, macis, ⁊ croci tuſorū aā, partes equales cum laudatiſſimo vino vi etiā ore iamiam morituri ſenis aperto in ipmq; impulſo. Poterit ſiquidem hoc a minitāte impetu mortis iam in foribus exñtis hoīez decrepitū aliq̄tulo tp̄e tueri vitā extendendo. Qđ auxilium etſi anceps ſit debet tñ gerentocomus pro ſuo officio eo tunc experiri. multa enī in p̄cipiti p̄iculo fiunt alias omittenda: ita tñ oīa hec exeq̄ par eſt vt ſemper ante finis faciendis eſt q̄ vita deficiat, ne vt ait Theodorus Priſcianus parēs natura querula dicat: Occidit eger ⁊ mihi fragilitas imputat᷑.

¶De morte naturali nec lugenda, metuendaue
neqꝫ optanda. Ca. lvij.

b Ac igitur gerentocomia directi ſenes: terminū vite naturalem qui preteriri nō poteſt cōſequent̄: ⁊ hoc erit reddere debitum nature per qđ fiet ſine triſticia ⁊ oīo abſqꝫ vlla violenta paſſione ꝑcepta aīe ablatio inſenſibilis. aīam enim ſenilem mollis exoluit ſopor vt inqt Seneca. Que mors rōnali iudicio nō lugenda non modo: imo neqꝫ metuēda. neqꝫ expetenda eſt. lꝫ virtus ꝯcupiſcibilis mortē refugiat veluti terribiliū vltimū vt eſt apud Ariſtot. Lugenda ſiqdem nō eſt eo ꝙ oīa que ſm naturam fiunt auctore Cicerone bōa ſunt in bonis. nihil aūt eſt tā ſm nām ꝙ̄ ſenibꝰ emori. ideo moriēs ſenior ille Enius dixit: Nemo me lachrymis decoret neqꝫ funera fletu Faxit. Metuendam quoqꝫ non eſſe neqꝫ exoptandam veriſimile eſt: cū inter ea que vitā beatiorem faciunt etiā preceptū ſit: ꝙ ſummū nec metuamus diem neqꝫ optemus vt Martialis ait. fieri tn̄ difficile eſt quin ſubinde in celum aſpiciēs mens ſibi conſcia recti confiteatur mortem hanc exoptandam eſſe: nequaꝙ̄ vo metuendā ſi eo deducit hoīem vbi felix futurus ſit eternus. qđ quidem proculdubio efficit: vt orthodoxe credere religio eſt. hec enim ad eternā gloriam eſt via: nam ad eam melioribus operibus mediis ſequitur cum beatitudine imortalitas. ⁊ hec eſt ea vita que vnice vita nominanda eſt: ad quā vtinā aliquando de ea benemeriti perueniamus. Finis.

Impreſſum Rome per Euchari
um Silber alias Franck: Anno
domini. M. cccc. lxxxix. die Vo ve
neris. xxvij. mēſis Nouembris.

¶Regiſtrum.

¶De ſenectute
Infirmitates.
¶Nihil ab
Cerebri non.
¶Quos auritos
Ceſſitate nature.
¶ Superextendit
Anguſtius.
¶In que
Agrorum fructibus.
¶Oculi tradit
Calida ⁊.
¶Nectuſqȝ tardatur
Obeſt narrat.
¶Indeqȝ euenit
Damnantur.

¶Humide nature
Romanos.
¶Tibus eſſet
Fuerit tremuli.
¶Duatur caliditati
Senes quorum.
¶Vel pulticula
Duntaxat.
¶Priſci medicorum
Siue lac.
¶Cibus ab his.
Balneum.⁊.
¶Is eſt medius
Bus congeſte.
¶Tot autem
Humanam iuuandam.

Finis.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA w Poznaniu Uniw. im. A. Mickiewicza

Xh 27000

BIBLIOT. UNIW. W POZNANIU
Xh 27000
INKUNABUŁY

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 36. a
INKUNABUŁY